

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.34(043.3)

PILAT Sofia

VANDALISMUL: ANALIZA JURIDICO-PENALĂ

SPECIALITATEA: 554.01 – DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

ULIANOVSKI Xenofon,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Autorul:

CHIȘINĂU, 2018

© PILAT SOFIA, 2018

CUPRINS

ADNATORE (română, rusă, engleză).....	4
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	8
1. INFRAȚIUNEA DE VANDALISM ÎN LEGISLAȚIA ȘI DOCTRINA PENALĂ	
1.1. Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism.....	15
1.2. Analiza materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism.....	28
1.3. Concluzii la capitolul 1.....	44
2. ELEMENTELE OBIECTIVE ȘI SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE VANDALISM	
2.1. Obiectul infracțiunii de vandalism.....	47
2.2. Latura obiectivă a infracțiunii de vandalism.....	63
2.3. Subiectul infracțiunii de vandalism.....	86
2.4. Latura subiectivă a infracțiunii de vandalism.....	92
2.5. Circumstanțele agravante ale infracțiunii de vandalism.....	103
2.6. Concluzii la capitolul 2.....	112
3. ASPECTE COMPARATIVE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE VANDALISM	
3.1. Infracțiunea de vandalism în legislațiile penale ale altor state.....	116
3.2. Delimitarea vandalismului de alte infracțiuni asemănătoare.....	124
3.3. Concluzii la capitolul 3.....	160
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	162
BIBLIOGRAFIE	166
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	181
CV AL AUTORULUI	182

ADNOTARE

Sofia Pilat. Vandalismul: analiza juridico-penală. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 237 titluri, 165 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: vandalism, pângărire, nimicire, distrugere, deteriorare, edificii, alte încăperi, bunuri din transportul public, bunuri din alte locuri publice, ordine publică.

Domeniul de studiu. Lucrarea științifică ține de domeniul dreptului penal.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul prezentei lucrări constă în realizarea unei cercetări ample și multilaterale a întregului spectru de probleme juridico-penale ce vizează infracțiunea de vandalism, precum și în determinarea naturii juridice și locului acestei fapte în sistemul infracțiunilor contra securității publice și a ordinii publice. Obiectivele lucrării sunt: studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism; investigarea materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism; analiza legislațiilor penale ale altor state în materia răspunderii pentru infracțiunea de vandalism; definirea noțiunilor de: „vandalism”, „pângărire”, „nimicire”, „edificii”, „alte încăperi”, „bunuri din transportul public”, „bunuri din alte locuri publice”; examinarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 288 CP; elucidarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de vandalism; evidențierea criteriilor de delimitare a faptei penale specificate la art. 288 CP de alte componente de infracțiune asemănătoare; înaintarea unor recomandări sub formă de *lege ferenda*.

Noutatea și originalitatea științifică. Respectiva teză de doctorat constituie o cercetare complexă și bine sistematizată a problemelor teoretico-practice ce vizează infracțiunea de vandalism. *Originalitatea* studiului constă în înaintarea unui set de *recomandări* sub aspect de *lege ferenda*, în special: introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea Generală a CP a unor articole noi, și anume art. 134¹⁴ „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi” și art. 134¹⁵ „Motive de prejudecată, dispreț sau ură”; modificarea redacției art. 288 alin. (1) CP prin înlocuirea cuvântului „nimicirea” cu sintagma „distrugerea sau deteriorarea”; completarea art. 288 CP, alin. (2) cu următoarea circumstanță agravantă: lit. a) „Din motive de prejudecată, dispreț sau ură”.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea trăsăturilor juridico-penale ale infracțiunii de vandalism, precum și înaintarea unui set de recomandări sub aspect de *lege ferenda*, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept competente și la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

Semnificația teoretică. Semnificația teoretică a studiului reiese din cercetarea minuțioasă și complexă a bazei teoretico-practice expuse în literatura de specialitate autohtonă și în cea de peste hotare referitoare la infracțiunea de vandalism.

Valoarea aplicativă a lucrării. Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în încercarea autorului de a formula unele concluzii și recomandări sub formă de *lege ferenda*, care ar putea îmbunătăți legislația penală națională din domeniu și facilita activitatea de interpretare și aplicare de către organele de drept a normei specificate la art. 288 CP.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile prezentului studiu ar putea contribui la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale privind infracțiunea de vandalism și, la fel, pot fi utilizate în procesul de instruire a studenților ciclurilor I, II și III de studii din cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, precum și a audiențelor cursurilor de formare continuă. De asemenea, materialele tezei de doctorat pot fi consultate de oricare cititor.

РЕЗЮМЕ

Пилат София. Вандализм: уголовно-правовой анализ. Докторская диссертация. Кишинэу, 2018.

Структура диссертации: введение, три главы, основные выводы и рекомендации, библиография, включающая 237 наименований, 165 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 13 научных работах.

Ключевые слова: вандализм, осквернение, уничтожение, разрушение, повреждение, здания, иные помещения, имущества в общественном транспорте, имущества в других общественных местах, общественный порядок.

Область исследования. Научная работа относится к области уголовного права.

Цель и задачи работы. Целью данной работы является достижение многостороннего и обширного исследования целого комплекса вопросов уголовно-правового характера касательно вандализма, установление правовой сути и места данного преступления в системе преступлений против общественной безопасности и общественного порядка. Задачи работы являются следующими: изучение эволюции нормативно-правовой базы относящейся к вандализму; исследование научных материалов, относящихся к вандализму; анализ уголовного законодательства других государств об ответственности за вандализм; определение следующих понятий: «вандализм», «осквернение», «уничтожение», «здание», «иные помещения», «имущества в общественном транспорте», «имущества в других общественных местах»; исследование объективных и субъективных признаков состава преступления предусматриваемого 288 статьёй УК; пояснение всех отягчающих обстоятельств вандализма; выявление признаков разграничения преступления предусмотренного ст. 288 УК от других схожих составов преступлений; представление ряда рекомендаций по улучшению уголовного законодательства.

Научное новшество и оригинальность. Данная диссертация является комплексным и систематизированным исследованием теоретических и практических вопросов касающихся вандализма. Оригинальность данного исследования состоит в разработке ряда *рекомендаций*, а именно: введение в Главу XIII «Значение некоторых терминов или выражений в настоящем кодексе» из Общей Части УК двух новых статей, а именно 134¹⁴ «Осквернение зданий или иных помещений» и 134¹⁵ «Мотивы предубеждения, презрения или ненависти»; изменение редакции ст. 288 (1) УК, заменив термин «уничтожение» на «разрушение или повреждение»; дополнение ст. 288 (2) следующим отягчающим обстоятельством: а) «На почве предубеждения, презрения или ненависти».

Решённая научная проблема состоит в пояснении уголовно-правовых особенностях вандализма, а также разработке ряда *рекомендаций*, способствующих улучшению работы правоохранительных органов и совершенствованию практики применения уголовно-правовой нормы, предусматривающей наказание за вандализм.

Теоретическая значимость. Теоретическая значимость исследования состоит в комплексном исследовании теоретических и практических основ, изложенных в юридической литературе Республики Молдова, а также зарубежных стран, рассматривающих непосредственно проблематику вандализма.

Прикладная ценность. Прикладная значимость работы состоит в попытке автора сформулировать ряд выводов и рекомендаций, которые могли бы повлиять на улучшение уголовного законодательства Республики Молдова.

Внедрение научных результатов. Результаты данного научного исследования могли бы повлиять на усовершенствование практики применения уголовно-правовой нормы предусматривающей наказание за вандализм и, кроме того, они могут быть использованы в процессе преподавания студентам I, II и III циклов обучения в высших учебных заведениях с юридическим профилем и слушателей курсов по переподготовки кадров. А также с материалами данной докторской диссертации может ознакомиться любой читатель.

ANNOTATION

Sofia Pilat. The vandalism: legal-criminal analysis. PhD thesis in law. Chişinău, 2018.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 237 titles, 165 pages of basic text. The results are published in thirteen scientific papers.

Key words: vandalism, defamation, destruction, deterioration, edifices, other builds, goods from public transport, goods from other public places, public order.

Subject area. Criminal law.

Goal and objectives of the paper. The goal of this paper is to carry out an extensive and multilateral investigation of the whole spectrum of criminal-law issues related to the crime of vandalism as well as the determination of the legal nature and place of this case in the system crimes against public security and order. The objectives of the paper are to study the evolution of the normative framework of the vandalism. The analysis of the criminal law of other states on the liability for crime of vandalism. Defining the concepts of „vandalism”, „defamation”, „destruction”, „edifices”, „other build”, „public transport goods”, „goods for other public places”; the examination of the objective and subjective elements of the offense provided in art. 288 CC; elucidation of the aggravating circumstances of the vandalism offense, highlighting the criteria for delimitation of the criminal offense specified in art. 288 CC and other offense of similar nature; submitting recommendations in the form of *law ferenda*.

Scientific novelty and originality. This PhD thesis constitutes a complex and well-structured research of the theoretical and practical problems related to the vandalism. The examination and the systematization of the empirical material had an important role for emphasizing the specific peculiarities of vandalism. *The originality* of this study consists of submitting a set of recommendations in terms of *law ferenda*, especially: the introduction, in Chapter XIII of „The Meaning of Some Terms or Expressions in this Code” from the General Part of the CC, art. 134¹⁴ „Defilement of edifices and others buildings” and art. 134¹⁵ „Reasons for prejudice, contempt or hate”; changing the editorial of art. 288, part (1) CC by replacing the word „destruction” with „deterioration”; completing art. 288 CC, part (2) with the following aggravating circumstance: let. a) „For reasons of prejudice, contempt or hate”.

The important scientific problem solved it is to elucidate the legal and criminal traits of the vandalism crime, and also to submit a set of recommendations in the field of *law ferenda*, which will contribute to streamline the activity of the competent law enforcement and to improve the practice of applying the criminal law rule in questions.

Theoretical significance. The theoretical significance of the study stems from the thorough and complex research of the theoretical and practical basis exposed in the autochthons and from abroad literature regarding the vandalism offense.

Application value of the paper. The applicative value of the paper lies in the author’s attempt to formulate some conclusions and recommendations in the form of *law ferenda* which could improve the national criminal legislation and facilitate the work of interpretations and application by the legal bodies of the norm specified in art. 288 CC.

Implementations of scientific results. The conclusion of this study could help improve the practice of applying the criminal law norms of vandalism, and also can be used in the process of training for students of I, II and III courses in the institutions of higher education in law as well as the audience training courses. Also, the doctoral thesis materials can be consulted by any reader.

LISTA ABREVIERILOR

RM	–	Republica Moldova
SUA	–	Statele Unite ale Americii
UE	–	Uniunea Europeană
CSI	–	Comunitatea Statelor Independente
ONU	–	Organizația Națiunilor Unite
DUDO	–	Declarația Universală a Drepturilor Omului
CEDO	–	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
URSS	–	Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
RSSM	–	Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
RASSM	–	Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească
CSJ	–	Curtea Supremă de Justiție
MAI	–	Ministerul Afacerilor Interne
CP	–	Cod penal
CPP	–	Cod de procedură penală
art.	–	articol
alin.	–	alineat
lit.	–	literă
pct.	–	punct
nr.	–	număr
p.	–	pagina
or.	–	orașul
r-nu.	–	raionul
str.	–	strada
sec.	–	secol
î.Hr.	–	înainte de Hristos
d.Hr.	–	după Hristos
ex.	–	exemplu
cet.	–	cetățean
ș.a.	–	și alții

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate

Problema respectării și ocrotirii valorilor culturale și a normelor morale la etapa actuală a devenit tot mai stringentă pentru toate statele civilizate, printre acestea se numără și Republica Moldova. Nu există și nici nu a existat vreodată o colectivitate umană care să nu fi promovat anumite valori culturale și morale. Educația moral-culturală constituie o dimensiune deosebit de importantă a personalității umane într-o societate democratică, întrucât progresul economic și spiritual depinde de gradul de angajare a fiecăruia în efortul comun de creștere a calității vieții.

Însă, trebuie să recunoaștem, pe bună dreptate că, deși valorile culturale și normele morale sunt promovate la un nivel destul de înalt în societatea contemporană, în ultimele decenii se constată o creștere alarmantă a ratei de încălcare a acestora, privită ca o formă de manifestare a comportamentului uman distructiv. Așadar, manifestările sociale distructive au fost catalogate de reprezentanții statului sau de anumite categorii sociale, profesionale sau etnice care și-au văzut interesele lezate sau bunurile distruse drept acte de vandalism.

În pofida faptului că vandalismul are adânci rădăcini istorice, odată cu dezvoltarea civilizației însoțită de evoluția procesului de urbanizare, această faptă penală a devenit tot mai răspândită. Acest lucru se datorează creșterii ponderii infrastructurii transporturilor (aparitia noilor unități de transport public, feroviar etc.), infrastructurii culturale și a cultelor care cuprinde un număr impunător de bunuri ce comportă o valoare istorică, culturală sau religioasă; distanțării relațiilor dintre membrii grupului social; formalizării raporturilor sociale și ca rezultat pierderea controlului social informal asupra membrilor colectivității etc. Toți acești factori favorizează nemijlocit comiterea actelor de vandalism, care afectează valorile istorice, culturale și religioase ocrotite de stat.

În condițiile existenței unui stat de drept, lupta cu infracțiunile ce atentează la ordinea publică capătă o relevanță deosebită. Aceste circumstanțe au fost luate în considerare de către legiuitor în procesul elaborării măsurilor legale menite să contracareze astfel de fapte penale, măsuri care și-au găsit reflectare în legislația penală în vigoare.

Ținând cont de faptul că infracțiunea de vandalism pentru prima dată și-a găsit reflectare în legislația penală autohtonă odată cu adoptarea noului Cod penal din 18.04.2002, fapta penală în cauză nu a fost supusă unei cercetări științifice profunde atât din punct de vedere al normei juridico-penale, cât și al practicii de aplicare a acesteia. Astfel, în literatura de specialitate există doar unele abordări fragmentare care vizează nemijlocit sau tangențial infracțiunea de vandalism.

În acest sens, având în vedere caracterul restrâns al cercetărilor în domeniul infracțiunii de vandalism, constatăm prezența unor dificultăți la capitolul ce ține de calificarea acțiunilor făptuitorului conform prevederilor art. 288 CP și la aspectul ce vizează delimitarea acestei fapte penale de alte infracțiuni care atentează la securitatea publică și la ordinea publică, la relațiile patrimoniale și relațiile ce țin de conviețuirea socială. Din acest tip de infracțiuni fac parte: huliganismul (art. 287 CP), dezordini în masă (art. 285 CP), profanarea mormintelor și a monumentelor (art. 222 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP), deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural (art. 199¹ CP) etc.

O contribuție considerabilă la studierea infracțiunii de vandalism a fost adusă de către autorii autohtoni și cei de peste hotare, printre care: Al. Borodac, X. Ulianovschi, S. Brînză, V. Stati, I. Macari, S. Carp, R. Cojocar, Iu. Larii, Gh. Gladchi, V. Moraru, V. Dongoroz, V. Lazăr, I. Pascu, P. Buneci, Gh. Ivan, F. Streteanu, R. Moroșanu, T. Toader, M. Udroi, I. Chipăilă, C. Popa, Gh. Ciolan, Al. Boroi, A.V. Naumov, V.N. Kudreavțev, M.M. Makarenko, A.S. Mihlin, A.I. Rarog, V.P. Stepalin, A.P. Rusakov, N.A. Ceremnova, A.M. Bandurka, A.F. Zelinskii, I.V. Vorobiova, O.V. Krujkova ș.a.

În pofida faptului că infracțiunea de vandalism a constituit obiectul de studiu al unui șir de lucrări științifice, menționăm că întreaga problematică referitoare la complexitatea acestei fapte penale a fost abordată tangențial, având prin urmare un caracter fragmentar.

Inexistența în Republica Moldova a unor studii aprofundate în acest domeniu creează dificultăți atât la calificarea corectă, cât și la prevenirea și combaterea unei astfel de fapte.

Așadar, cele specificate mai sus denotă necesitatea elaborării unui studiu complex al problematicii referitoare la infracțiunea de vandalism.

În acest sens, considerăm că tema propusă spre cercetare este una actuală și importantă atât sub aspect teoretic, cât și sub cel practic.

Scopul și obiectivele tezei

Scopul prezentei lucrări constă în realizarea unei cercetări ample și multilaterale a întregului spectru de probleme juridico-penale referitoare la infracțiunea de vandalism, precum și determinarea naturii juridice și locului acestei fapte în sistemul infracțiunilor contra securității publice și a ordinii publice.

În vederea atingerii scopului propus, au fost fixate următoarele *obiective*:

- studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism;
- cercetarea actelor juridice naționale și internaționale privind combaterea vandalismului;
- investigarea materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism;

- analiza legislațiilor penale ale altor state în materia răspunderii pentru infracțiunea de vandalism;
- definirea noțiunilor de: „vandalism”, „pângărire”, „nimicire”, „edificii”, „alte încăperi”, „bunuri din transportul public”, „bunuri din alte locuri publice” etc.;
- examinarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 288 CP;
- elucidarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de vandalism;
- evidențierea criteriilor de delimitare a faptei penale specificate la art. 288 CP de alte componente de infracțiune asemănătoare;
- înaintarea unor recomandări sub formă de *lege ferenda*.

Metodologia cercetării științifice

În vederea realizării scopului și obiectivelor trasate, în prezenta lucrare a fost utilizat materialul normativ, doctrinar, precum și cazuri din practica judiciară referitoare la infracțiunea de vandalism.

De asemenea, în lucrare au fost aplicate un șir de metode generale și speciale, printre care se numără: metoda istorică (utilizată în scopul realizării studiului evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism); metoda logică (bazată pe analiza inductivă și deductivă, generalizare și specificare a problematicii abordate); metoda comparativă (aplicată în vederea analizei materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism și a legislațiilor penale ale altor state în materia răspunderii pentru infracțiunea de vandalism); metoda sistemică (utilizată în procesul examinării actelor juridice naționale și internaționale ce se referă la infracțiunea analizată).

Baza empirică a studiului este formată din:

Materialele sentințelor judecătorești pe cauze penale ce se referă la următoarele infracțiuni: vandalismul (art. 288 CP), huliganismul (art. 287 CP), profanarea mormintelor și a monumentelor (art. 222 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP).

Noutatea științifică a rezultatelor obținute

Teza de doctorat în cauză constituie o cercetare complexă și bine sistematizată a problemelor teoretico-practice privind infracțiunea de vandalism. Un rol important în relevarea particularităților specifice precum și a tendințelor actuale de exprimare a vandalismului l-a avut examinarea și sistematizarea materialului empiric.

Elementele de noutate sunt reliefate în următoarele teze generale ale lucrării:

- s-a stabilit că prin *pângărirea edificiilor sau a altor încăperi* se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea

unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau pe alte încăperi;

– s-a constatat că *prin motive de prejudecată, dispreț sau ură* se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive, fie ele reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu;

– s-a concretizat că pentru comiterea infracțiunii de vandalism nu este necesar ca făptuitorul să posede cunoștințe speciale, abilități sau experiență și, de asemenea, nu este nevoie de o pregătire specială prealabilă în acest sens;

– s-a argumentat că pe lângă *intenția directă* ce caracterizează latura subiectivă a infracțiunii de vandalism, faptei penale specificate la art. 288 CP îi este caracteristic după caz și prezența *intenției premeditate* și a celei *subite*;

– au fost identificate un șir de semne care ar permite realizarea delimitării vandalismului de alte infracțiuni asemănătoare.

De asemenea, *noutatea științifică* a studiului realizat constă în elaborarea științific-argumentată a unui set de recomandări, sub formă de *lege ferenda*, și anume:

– Introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea Generală a CP a unor articole noi, și anume:

Art. 134¹⁴ „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi” cu următorul conținut:

„Prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau alte încăperi”.

Art. 134¹⁵ „Motive de prejudecată, dispreț sau ură” cu următorul conținut:

„Prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive, fie ele reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau

descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu”.

– Modificarea redacției art. 288 alin. (1) CP prin înlocuirea cuvântului „nimicirea” cu sintagma „distrugerea sau deteriorarea”.

– Completarea art. 288 CP, alin. (2) cu următoarea circumstanță agravantă: lit. a) „Din motive de prejudecată, dispreț sau ură”.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea trăsăturilor juridico-penale a infracțiunii de vandalism, precum și în înaintarea unui set de recomandări sub aspect de *lege ferenda*, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept competente și la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale în cauză.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării

Importanța teoretică a prezentului studiu reiese din cercetarea minuțioasă și complexă a bazei teoretico-practice expuse în literatura de specialitate autohtonă și cea de peste hotare referitoare la infracțiunea de vandalism. Astfel, în calitate de bază teoretică pot servi atât tezele fundamentale din dreptul penal autohton și cel al altor state, dreptul procesual penal, dreptul civil, psihologia juridică, criminologia etc., cât și prevederile actelor juridice naționale și internaționale.

Examinarea diferitor interpretări doctrinare și crearea propriei viziuni referitoare la infracțiunea de vandalism au contribuit la realizarea unui studiu amplu și multilateral, capabil să înlăture lacunele existente în doctrina și practica dreptului penal național în materie. În acest context, în teza de doctorat au fost abordate unele aspecte ale infracțiunii de vandalism care nu s-au reflectat sau au avut parte de o cercetare fragmentară în literatura de specialitate, și anume: categoriile de bunuri ce alcătuiesc obiectul faptei specificate la art. 288 CP, metodele de comitere a vandalismului, particularitățile specifice ale subiectului infracțiunii de vandalism, cercetarea practicii juridice în domeniu etc.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în încercarea autorului de a formula unele concluzii și recomandări sub formă de *lege ferenda*, care ar putea îmbunătăți legislația penală națională din domeniu și facilita activitatea de interpretare și aplicare de către organele de drept a normei specificate la art. 288 CP.

La fel, constatările și concluziile studiului pot fi utilizate în procesul de instruire a studenților ciclurilor I, II și III de studii din cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic, precum și a audiențelor cursurilor de formare continuă. De asemenea, materialele tezei de doctorat pot fi consultate de oricare cititor.

Aprobarea rezultatelor

Ideile principale privind analiza juridico-penală a infracțiunii de vandalism formulate în această teză de doctorat au fost reflectate în cadrul următoarelor foruri științifice internaționale: Conferința științifico-practică internațională „Delicvența și Justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, 31 octombrie 2014; Conferința științifico-practică internațională „Focarele separatiste și impactul lor asupra terorismului contemporan”, 16 martie 2017; Conferința științifico-practică internațională „Problemele și posibilitățile activității criminologice”, 24 martie 2017.

De asemenea, constatările de bază ale acestui studiu au fost publicate în reviste științifico-practice de profil naționale și internaționale precum: Revista științifico-practică de drept „Jurnalul juridic național: teorie și practică” nr. 2 (24) 2017; nr. 3 (25) 2017; 5 (27) 2017; Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 5 (305) 2017; nr. 7 (307) 2017; nr. 8 (308) 2017; 3 (315) 2018; 6 (315) 2018; Збірник наукових праць „Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності” (Кривий Ріг, 2007) nr. 1 (59) 2017.

Sumarul compartimentelor tezei

Conducându-ne de standardele prestabilite și consecutivitatea realizării scopului și obiectivelor trasate, teza are următoarea structură: adnotări în limba română, rusă și engleză; lista abrevierilor; introducere; trei capitole divizate în doisprezece paragrafe; concluzii generale și recomandări; bibliografie; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

La rândul său introducerea tezei este structurată în următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, metodologia cercetării științifice, baza empirică a studiului, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică importantă soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, intitulat „Infracțiunea de vandalism în legislația și doctrina penală”, cuprinde un studiu al caracteristicilor generale ale infracțiunii de vandalism. Astfel, în acest capitol este investigată evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism. De asemenea, în capitolul dat al tezei sunt analizate un șir de lucrări științifice editate în Republica Moldova și în alte state.

Capitolul 2, intitulat „Elementele obiective și subiective ale infracțiunii de vandalism”, este consacrat analizei complexe a elementelor și semnelor constitutive ale componenței de infracțiune specificate la art. 288 CP. Astfel, este examinat obiectul juridic și material al infracțiunii de vandalism; latura obiectivă a acestei fapte penale; condițiile necesare pentru tragerea la răspundere penală a făptuitorului; aspectul interior, psihic al conduitei prejudiciabile și circumstanțele agravante ale infracțiunii date.

Capitolul 3, intitulat „Aspecte comparative privind infracțiunea de vandalism”, este dedicat realizării unui studiu comparat al legislațiilor penale ale altor state precum: România, Ucraina, Federația Rusă, Statele Unite ale Americii, Franța, Danemarca, Spania, Suedia, Polonia, Republica Estonia, Republica Bulgaria, Republica Federală Germania, Republica Azerbaidjan, Republica Kazahstan, Republica Uzbekistan, Republica Armenia, Republica Belarus, Elveția, Japonia, Olanda, Georgia, Republica Populară Chineză etc.

Un loc distinct în cuprinsul capitolului III este dedicat analizei problematicei delimitării vandalismului de alte infracțiuni asemănătoare precum: huliganismul (art. 287 CP), dezordini în masă (art. 285 CP), profanarea mormintelor și a monumentelor (art. 222 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP), deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural (art. 199¹ CP).

Lucrarea se finalizează cu o serie de concluzii generale și recomandări sub formă de *lege ferenda* care vor putea fi utilizate la perfecționarea bazelor teoretico-practice ale dreptului penal, contribuind astfel la îmbunătățirea practicii de aplicare a normei juridico-penale privind infracțiunea de vandalism.

1. INFRAȚIUNEA DE VANDALISM ÎN LEGISLAȚIA ȘI DOCTRINA PENALĂ

1.1. Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism

Conservarea și ocrotirea monumentelor istoriei și culturii este obligația sacră a fiecărui cetățean, deoarece aceste monumente reprezintă mărturii inestimabile ale evoluției civilizațiilor pe parcursul mileniilor, ale progresului spiritual, politic, economic, istoric și social al țării și al întregului popor [17, p. 58].

Numai o societate echilibrată, bazată pe principiul echității sociale, pe participarea largă a întregului popor la elaborarea și implementarea deciziilor definitive ale țării, după cum ne demonstrează practica mondială, este în stare să asigure prosperarea economiei, sferei sociale și creșterea bunăstării populației. Experiența vieții sociale ne învață să prețuim voința înțeleaptă a poporului, munca și răbdarea lui [125, p. 88].

În pofida faptului că valorile culturale sunt promovate la un nivel destul de înalt, totuși istoria ne furnizează numeroase exemple despre existența actelor de ponegrire și distrugere a acestor valori ca o formă de manifestare a comportamentului uman distructiv.

Tocmai în aceste condiții se resimte tot mai acut nevoia de a ne defini rădăcinile, tradițiile și obiceiurile ce ne reprezintă ca națiune [35, p. 31].

Manifestările sociale distructive au fost catalogate de reprezentanții statului sau de anumite categorii sociale, profesionale sau etnice care și-au văzut interesele lezate sau bunurile distruse drept acte de vandalism.

Realizând o incursiune în istorie, constatăm că prima faptă cu tangențe de vandalism poate fi considerată cea comisă în anul 356 î.Hr. de Herostrat, un locuitor al orașului grecesc Efes. Orbit de dorința aprigă de obținere a gloriei mult dorite și immortalizării numelui său în istorie, grecul a ars hramul zeiței grecești Artemis, care este considerat unul din cele șapte minuni ale lumii [203, p. 296].

Însuși termenul „vandal” provine de la denumirea tribului germanico-estic „vandalii” constituit din două ramuri: asdingii și silingii care s-au stabilit în nordul Africii, creând un regat cu capitala Cartagena. În portul capitalei vandalii aveau o flotă puternică condusă de regele Genseric (428-477 î.Hr.) care controla bazinul apusean al Mării Mediterane.

Asasinarea în anul 455 î.Hr. a lui Flavius Placidius Valentinianus, denumit Valentinian al III-lea, împărat al Imperiului Roman de Apus (419-455 î.Hr.), cunoscut în istorie ca promotor al dinastiei Theodosiene, a pus capăt alianței dintre aceasta și dinastia asdingă și a constituit cel mai potrivit pretext pentru Genseric de a lansa un devastator atac maritim împotriva Italiei. În

decursul a numai două săptămâni Roma a fost prădată de vandali. Cu acest prilej erau jefuite trezoreriile din temple, palate și casele orășenilor, locuitorii fiind transformați în sclavi, femeile violate, au fost făcuți prizonieri aristocrației și văduva împreună cu cele două fiice ale lui Valentinian al III-lea. Istoria relatează că numai cantitatea aurului scos din țară se estima la 400 de tone. Bunurile jefuite erau transportate de vandali cu ajutorul navelor maritime, una dintre acestea, fiind supraîncărcată, s-a scufundat în apropierea portului din Cartagena și a fost descoperită de scafandri abia în timpurile noastre [148].

Raidurile piraterești ale vandalilor continuă și după anul 455 î.Hr. Sub conducerea regelui Genseric, au fost prădate și jefuite Sicilia, Sardinia, Corsica, aceștia ajungând nu de puține ori până pe coasta dalmată și în Grecia. Supraviețuirea și înflorirea regatului vandal din nordul Africii se datora organizării interne bine chibzuite de regele Genseric. Așadar, el a reorganizat armata după principii care slăbeau vechile legături tribale, conferind astfel mai multă putere regelui și contribuind la omogenizarea numeroaselor grupări care luptau sub stindardul monarhului asding: vandali, alani, suebi, goți, chiar și romani. În următorii ani ai domniei lui Genseric, statul vandal se întindea de dincolo de Gibraltar până în Libia de astăzi, își extinsese dominația asupra Sardiniei, Corsicii, Maltei și Balearelor, deținea cea mai puternică flotă din Marea Mediterană și se bucura de o economie înfloritoare, comparabilă la acea vreme doar cu cea a Imperiului Roman de Răsărit [148].

În anul 477 î.Hr. regele Genseric a decedat, urmașii acestuia nu erau în stare să facă față armatei Imperiului Bizantin conduse de marele general Flavius Belisarius (505-565 î.Hr.), ca rezultat regatul vandal s-a prăbușit, iar orașul Cartagena a fost cucerit [148].

În ceea ce privește răspunderea pentru vandalism și alte infracțiuni asemănătoare, în formele sale inițiale aceasta a existat încă din cele mai vechi timpuri.

Astfel, analizând monumentele legislative ale Orientului Antic, remarcăm că primele mențiuni despre faptele de incendiere, distrugere și deteriorare a bunurilor le putem găsi în Codul de legi al regelui Hammurabi (sec. XVIII î.Hr.).

Codul lui Hammurabi este cel mai vechi cod de legi întocmit la inițiativa regelui babilonian Hammurabi care a fost scris în jurul anilor 1760 î.Hr. Codul cuprindea un Prolog, 282 de articole și un Epilog. Textul codului a fost săpat pe o stelă din diorit cu o lungime de 2,25 metri. O parte din cod a fost descoperită în anul 1901, iar cealaltă parte în anul 1902 de către M.J. de Morgan în timpul săpăturilor arheologice efectuate la Susa. Se presupune că stela a fost prada de război luată de un cuceritor dintr-un oraș babilonian. În momentul de față, stela se află în muzeul Louvre din orașul Paris, iar o copie a acesteia se află în muzeul Pergamon din orașul Berlin [43].

Numeroase documente arată cum a fost pus în practică codul lui Hammurabi, care a dat naștere unei bogate jurisprudențe în epocile posteroare. Această legislație a fost pusă în practică aproape 1000 de ani în regiunea mesopotamiană [136, p. 35].

Ordinea articolelor cuprinse în cod era următoarea: procedura – art. 1-5; apărarea proprietății – art. 6-25; condiția și obligațiunile dregătorilor – art. 26-41; cultura agricolă și animală – art. 42-65; după o lacună urma împrumutul cu dobândă, comerțul și obligațiunile – art. 100-126; căsătoria – art. 127-177; despre femeile templelor și despre concubine – art. 178-184; adopțiunea – 185-193; dreptul penal – art.194-233; dreptul maritim – art. 234-240; închisoarea și locațiunea de serviciu – art. 241-277; sclavia – art. 278-282 [136, p. 35].

Codul lui Hammurabi reflectă, în ceea ce privește regimul pedepselor, un sistem foarte aspru, caracteristic, de altfel, oricărui proces de formare și consolidare a statelor. Printre valorile apărute de normele penale din cuprinsul codului lui Hammurabi figurau: statul, persoana, proprietatea, bazele familiei [23, p. 20].

Un loc separat, în respectiva culegere de legi, îl ocupau normele (43 de articole) ce reglementau infracțiunile împotriva proprietății, printre care se numărau și infracțiunile de distrugere și deteriorare a averii străine (§ 224, 225).

Următorul monument legislativ important îl constituie Legea Salică, lege care reprezintă o colecție de legi folosită de franci, forma oficială a acestora fiind stabilită în sec. al VI-lea sub domnia regelui francilor Clovis I (466-511 d.Hr.).

Francii, popor germanic, se stabilesc în sec. al V-lea d.Hr. în provincia romană Gallia. Fiind îndrumați de conducătorul lor Clovis I, aceștia înfrâng în anul 486 d.Hr., lângă Soissons, armatele romane. Bazele regatului franc sunt puse de același Clovis I din dinastia merovingiană în anii 481-511 d.Hr. [133, p. 146].

Formarea statalității triburilor france a fost însoțită de apariția dreptului. Astfel au apărut: dreptul salic, ripuar, burgund și alte drepturi ce constituiau dreptul bavarez. Cea mai veche culegere de drept a germanilor este dreptul salic, apărută între anii 507-511 d.Hr., în ultimii ani de viață ai primului rege franc Clovis I. Dreptul salic se caracterizează prin lipsa unor noțiuni generale și a unor acțiuni abstracte, îi este propriu caracterul cazual al reglementării. Actele și acțiunile de drept descrise se deosebesc prin formalism. Conținutul de bază al dreptului salic îl constituie normele procesului judiciar și amenzile aplicate pentru diferite încălcări de drept [136, p. 153].

Legea salică este divizată în mai multe zeci de capitole, iar fiecare capitol, la rândul său, este structurat în paragrafe care reglementează diferite domenii ale vieții cotidiene. Un loc

distinct în conținutul legii îl ocupă reglementările referitoare la infracțiunile contra proprietății, ca de exemplu: furtul, jaful, atacarea averii, nimicirea averii, incendierea.

Într-un mod detaliat în respectiva lege este reglementată materia nimicirii averii și incendierea acesteia.

Astfel, unui tip separat de nimicire a averii îi este dedicat Capitolul al XVI-lea al Legii Salice intitulat „Despre incendieri”, care în § 2 prevedea că fapta celui care arde casa cu tot cu anexele acesteia va fi pedepsită cu amendă în mărime de 2500 dinari, sumă echivalentă cu 63 de solizi. Iar dacă cineva ardea un hambar sau o șură plină de grâu, atunci vinovatul era impus la plata unei sume de bani echivalente cu prețul bunurilor incendiate.

Analizând monumentele legislative ale Imperiului Roman din sec. I-II d.Hr., constatăm că următoarea culegere de legi în care sunt reflectate unele reglementări referitoare la faptele de incendiere, distrugere și deteriorare a bunurilor este Codul lui Iustinian, cunoscut sub denumirea „Colecția de drept civil”.

Codul lui Iustinian, constituie o adevărată colecție de lucrări fundamentale de jurisprudență alcătuită între anii 529-534 d.Hr. la porunca împăratului bizantin Iustinian I cel Mare (527-565 d.Hr.) [44].

În procesul de elaborare a respectivului cod, comisia de juriști instituită de împăratul Iustinian s-a folosit de materialele incluse în Codul lui Teodosie (438 d.Hr.), Codul lui Grigorie și Codul lui Hermogenes. Codul a fost publicat în două ediții. Prima ediție datează din anul 529 d.Hr., iar cea de-a doua din anul 534 d.Hr. Codul a fost redactat de către o comisie formată din 10 membri, în frunte cu Tribonian (500-547 d.Hr.) – jurist bizantin și autoritate de necontestat în domeniul dreptului. Alături de Tribonian au lucrat și profesorii Teofil și Leontius, primul la Constantinopole, iar cel de-al doilea la Beirut [44].

Opera legislativă a lui Iustinian era alcătuită din patru lucrări importante, și anume: Codul, Digestele (Pandectele), Instituțiile și Novelele.

Codul cuprindea toate *Constituțiile* imperiale începând din perioada domniei împăratului roman Hadrian (117-138 d.Hr.) [44].

Digestele sau *Pandectele* erau o compilație de comentarii cu autoritate ale marilor juriști romani din perioada clasică, majoritatea din secolele II-III d.Hr. Multe din acestea aveau autoritate în justiție. Reforma lui Iustinian în acest domeniu viza unificarea sistemului juridic și eliminarea contradicțiilor din sistemul juridic roman, adunând întreaga jurisprudență într-un sistem legal coerent [44].

Așadar, *Digestele* constituiau o combinație din nouă mii de texte din operele juriștilor clasici din sec. I î.Hr. și sec. IV d.Hr. și adaptate astfel încât să poată fi aplicate în practică. O

comisie formată din 15 persoane (profesori și celebri juriști, precum Teofil, Cratinus, Doroteu sau Anatol) sub conducerea lui Tribonian, au selectat și sistematizat textele juriștilor. Comisia și-a început activitatea în anul 530 d.Hr., iar trei ani mai târziu, în anul 533 d.Hr., *Digestele* au fost redactate și urmau a fi aplicate [142, p. 88].

Digestele constituiau nu numai cea mai importantă componentă a operei legislative a lui Iustinian, ci și cea mai originală și nouă prin caracterul său. În conținutul acestora se regăseau norme care protejau bunurile care prezentau o valoare culturală sau religioasă pentru societate din timpurile respective [129, p. 31].

În acest sens, în Cartea 1, 3, 7, 10, 18, 25, 27, Titlul XII era prevăzută pedeapsa cu munca în folosul comunității pentru profanarea mormintelor și a monumentelor, precum și însușirea obiectelor din mormânt sau a celor ce se află pe el. Iar în Cartea 2, 5, 8, Titlul XIII se menționa că mormintele sau monumentele dușmanilor nu prezintă pentru poporul roman un lucru sfânt și profanarea acestora nu constituie o abatere de la prevederile codului.

Instituțiile erau un manual juridic pentru uzul școlilor de drept care a fost creat pe modelul manualului celebrului jurist roman Gaius (130-180 d.Hr.) [44].

Novelele, la rândul lor, erau constituțiile imperiale emise după anul 534 d.Hr., majoritatea din ele fiind elaborate în limba greacă. În pofida faptului că editarea acestora într-un volum fusese proiectată încă din vremea domniei lui Iustinian, noua culegere a fost publicată după moartea acestuia, fiind reunită în anii 572–577 d.Hr. de juristul bizantin Atanasie din Emesa într-o colecție special creată pentru uzul juriștilor [44].

Legislația lui Iustinian a salvat de la pierire o parte din genialele creații juridice romane. Normele cuprinse în această legislație au constituit baza „recepționării” dreptului roman, iar fenomenul recepționării a avut o însemnătate excepțională în dezvoltarea ulterioară a dreptului feudal și a dreptului burghez în ansamblu. De aici rezultă importanța practică a acestei legislații [136, p. 107].

Alt monument legislativ în cuprinsul căruia este abordată tangențial problematica distrugerii sau deteriorării bunurilor este Pravila rusă. Fiind o compilație de vechi cutume slave, creată în perioada sec. IX-XII d.Hr. în cnezatul Kievului și continuată în cnezatele succesoare acestuia, Pravila rusă conținea doar un singur articol (art. 32) ce reglementa infracțiunea de nimicire prin incendiere a navei maritime cnezești, pentru comiterea căreia se stabilea amendă în mărime de 3 grivne.

Începutul anului 1715 este marcat printr-o nouă etapă de dezvoltare a dreptului rusesc. În luna mai a anului 1715 împăratul Petru I (1672-1725) a emis pentru prima dată în Imperiul Rus un cod penal procedural militar intitulat „Articol militar”. Acest cod a fost elaborat de către Petru

I pentru gestionarea armatei. Codul se compunea din 24 de capitole care se divizau în 209 articole, fiecare articol fiind completat cu interpretări și explicații. Un loc distinct în conținutul codului îl ocupau reglementările ce se axau pe stabilirea răspunderii pentru bunurile incendiate sau distruse.

În acest sens, în Capitolul XXI intitulat „Crime de proprietate”, art. 178 se menționa că ofițerul sau soldatul care intenționat va incendia un oraș, un sat, o biserică, o școală, un spital, o moară sau va distruge o curte sau o gospodărie țărănească, va fi supus, de unul singur sau împreună cu ceilalți participanți la comiterea faptei, pedepsei cu moartea [156].

În Rusia, până în anul 1835, în domeniul dreptului penal s-au aplicat numeroase legi, printre care chiar și „Pravila de Sobor” a Marelui Duce Alexei Mihailovici al Rusiei (1875-1895). Începând cu anul 1835, intră în vigoare Codul general intitulat „Svod zakonov”, codificarea căruia fiind înfăptuită de parlamentarul M.M. Speranski (1772-1839) [1, p. 87].

Titlul XV al respectivului cod de legi era dedicat ramurii dreptului penal. În Titlul XV, Capitolul IV erau reglementate faptele penale ce țin de profanarea mormintelor și a monumentelor. Astfel, în art. 219 al respectivului cod era prevăzută pedeapsa cu munca în folosul comunității sau lipsirea de avere a celui care va săvârși acte de pângărire asupra mormintelor, monumentelor sau altor obiecte de cult [201].

Unul dintre cele mai importante izvoare ale dreptului scris în Țările Române a fost Pravila lui Vasile Lupu, publicată la Iași în anul 1646 cu titlul „Carte românească de învățătură”. Ea reprezintă prima lege românească laică investită cu autoritate legală. Potrivit informațiilor din prefața lucrării, conținutul său reprezintă o culegere de reglementări juridice extrase din două surse: legea agrară bizantină din sec. VIII-IX și opera romanistului italian Prospero Farinacci (1544-1618) intitulată „Praxis et theoriae criminalis” [90].

În conținutul Pravilei lui Vasile Lupu, considerată drept prima lege laică oficială, promulgată și investită cu autoritate legală de a fi aplicată pe întreg teritoriul Moldovei, infracțiunile contra patrimoniului erau structurate în cadrul a șapte despărțăminte intitulate „pricini”, și anume:

1. Pricina a 6-a „Pentru uciderea dobitoacelor”;
2. Pricina a 7-a „Pravilă pentru pomi”;
3. Pricina a 8-a „Pravilă pentru arsuri și toate felurile de pojar”;
4. Pricina a 12-a „Pravile împărătești pentru furtișaguri”;
5. Pricina a 13-a „Pentru furii care țin drumurile fără arme”;
6. Pricina a 14-a „Pentru vama cea domnească”;
7. Pricina a 15-a „Pentru ceia ce fură cu batjocură”.

În urma Unirii Principatelor Române din sec. al XIX-lea a avut loc și o unificare legislativă. Ca rezultat, în Țara Românească și Moldova era aplicată Codica criminalicească elaborată de ministrul de Finanțe al României Alexandru Barbu Știrbei (1837-1895). Lucrările de unificare legislativă s-au finalizat cu întocmirea în anul 1864 a unui proiect de cod inspirat din Codul penal francez din anul 1810 și de Codul penal prusac din anul 1859, care a fost prezentat primului domnitor al Principatelor Unite Alexandru Ioan Cuza (1820-1873). După unele modificări în anul 1865, noul Cod penal a intrat în vigoare.

Asemănător altor legiuiri moderne, Codul penal român din anul 1865 cunoaște o sistematizare riguroasă a infracțiunilor și pedepselor în trei cărți. În Cartea întâi, codul cuprinde sistemul pedepselor; în Cartea a doua – sistemul crimelor și delictelor; în Cartea a treia – sistemul contravențiilor și sancțiunile contravenționale. Astfel, conform structurii sale, Codul penal român din anul 1865 a adoptat o clasificare tripartită a infracțiunilor în: crime, delikte și contravenții [23, p. 266].

Cu referire la infracțiunile ce țin de pângărirea și nimicirea bunurilor, Codul penal român din anul 1865 conținea reglementări în Cartea II „Despre crime și delikte în special și despre pedepsele lor”, Titlul I „Crima de înaltă trădare”, Capitolul II „Crime și delikte contra siguranței interioare a Statului”, Paragraful II „Crime și delikte în contra liniștii Statului prin războiul civil, prin ilegală întrebuințare a forței armate, prin devastațiuni și jafuri publice”, art. 85 unde se menționează că: „Orice persoană care va fi incendiat sau distrus prin explozia unei mine, edificii, magazine, arsenale, corăbii, sau alte proprietăți ale Statului, se va pedepsi cu munca silnică pe timp mărginit” [55].

În ceea ce privește reglementările faptelor de profanare a mormintelor sau altor monumente, menționăm că acestea sunt cuprinse în Titlul VI „Crime și delikte contra particularilor”, Capitolul I „Crime și delikte contra persoanelor”, Paragraful VII „Crime și delikte privitoare la poprirea sau distrugerea dovedirii Statutului civil al unui copil, sau la compromiterea existenței sale; răpire de minori; infracțiuni contra legilor asupra înmormântărilor”, § 3 „Călcarea legiuirilor asupra înmormântărilor”, art. 286 unde se specifică că: „Se va pedepsi cu închisoare de la trei luni până la un an și cu amendă de la 26 până la 300 lei, orice persoană care violează mormintele sau comite alte acte de profanațiune asupra lor, fără a fi apărât și de alte pedepse pentru crimele sau deliktele care se vor fi comis cu ocazia acestei violări” [55].

Anul 1936 este marcat de adoptarea unui nou Cod penal român, denumit și „Codul penal al lui Carol al II-lea”, care a intrat în vigoare la 18 martie 1936. Acestui cod îi era caracteristic caracterul unificator după realizarea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

În conținutul acestui cod penal se introduc în premieră, pe lângă pedepse și măsurile de siguranță, educative (pentru minori), și pedepsele complementare. Codul penal român din anul 1936 nu prevedea pedeapsa cu moartea, aceasta reducându-se doar la pedeapsa cu scop educativ.

La fel, în codul din 1936 pentru prima dată a fost tratată și instituția individualizării pedepsei.

Documentul era structurat în trei părți: dispoziții generale, dispoziții privitoare la crime și delikte și dispoziții privind contravențiile. Asemeni codului penal anterior din 1865, în Codul penal din 1936 pedepsele erau, la fel, de trei tipuri, și anume: cele aplicate pentru crime, pentru delikte și pentru contravenții.

De asemenea, ca și precedentul Cod penal român din anul 1865, Codul penal din anul 1936 cuprindea reglementări referitoare la infracțiunile contra bunurilor publice.

Astfel, în Titlul VII „Crime și delikte care produc pericol public”, Capitolul II „Incendiul”, art. 354 se menționează că: „Va fi supusă pedepsei cu închisoarea corecțională de la 3 la 8 ani, amenzii de la 10 000 la 15 000 lei și interdicției corecționale de la 2 la 5 ani, persoana care: 1) dă foc unei case sau clădiri care servește de locuință; 2) dă foc unui muzeu, edificiu public sau destinat uzului public, unei biserici, arhivei publice, unor antrepozite ori fabrici sau depozite de materii inflamabile ori explozibile” [56].

În anul 1924 pe teritoriul deja al Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești a început să se aplice legislația penală unională și ucraineană. Până în anul 1927, în RASSM s-a aplicat Codul penal al Ucrainei din anul 1922, iar începând cu anul 1927 – un alt Cod penal al Ucrainei.

Alcătuit în deplină concordanță cu bazele legislației penale a URSS și a republicilor unionale din anul 1924, Codul penal al Ucrainei evidențiază două tipuri de infracțiuni, și anume:

1. îndreptate împotriva orânduirii sovietice, ca cele mai grave, pentru care se fixa o limită de jos a pedepsei, care nu putea fi micșorată de judecată;
2. toate celelalte, pentru care se stabilea doar limita de sus a pedepsei.

În calitate de pedepse în Codul penal ucrainean din 1922 figurau: pedeapsa cu moartea, declararea drept dușman al poporului și expulzarea din URSS, privațiunea de libertate etc.

În conținutul acestui cod penal, de asemenea, existau și unele reglementări referitoare la stabilirea pedepsei pentru acțiunile de distrugere sau deteriorare a bunurilor.

Astfel, în Capitolul I intitulat „Crime contrarevoluționare” din Partea specială a codului, art. 549 au fost reprimite acțiunile de: „Distrugere sau deteriorare în scopuri contrarevoluționare prin explozie, incendiere sau alte metode a căilor ferate sau a altor căi sau mijloace de

comunicare, a mijloacelor de comunicare populare, a conductelor de apă, a depozitelor sociale sau a altor construcții ori a proprietății de stat sau obștești” [112].

La data de 28 iunie 1940, împotriva principiilor și a normelor de drept internațional, prin amenințarea cu forța, Armata Roșie ocupă Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța, anexându-le la URSS și impunând, totodată, pe aceste teritorii regimul comunist.

La data de 2 august 1940, la sesiunea Sovietului Suprem al URSS, a fost adoptată Legea cu privire la formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești și includerea în componența Ucrainei a Bucovinei de Nord, județelor Hotin, Akkerman și Ismail.

În RSSM se aplicau în continuare codurile penal, civil, de procedură penală și procedură civilă, cel al muncii, familiei ale Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Această aplicare temporară a durat până când republicilor ce intrau în componența URSS li s-a permis adoptarea propriilor coduri, create în conformitate cu prevederile legislației unionale.

În anul 1958, Sovietul Suprem al URSS a adoptat Bazele legislației penale unionale și a republicilor unionale, în conformitate cu ele a fost elaborat și Codul penal al RSSM votat de Sovietul Suprem al RSSM la 24 martie 1961 și pus în aplicare la 1 iulie 1961.

Codul penal din 1961 nu cuprindea un articol separat ce ar reglementa infracțiunea de vandalism propriu-zisă, dar în Capitolul XI intitulat „Infracțiuni contra securității publice, a ordinii publice și a sănătății populației” acesta conținea un articol ce prevedea răspunderea pentru nimicirea, distrugerea sau deteriorarea monumentelor de istorie și de cultură, și anume art. 236 „Nimicirea, distrugerea sau deteriorarea monumentelor de istorie și de cultură” în care se specifica următorul fapt: „Nimicirea, distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și de cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, se pedepsesc fie cu privațiune de libertate până la trei ani, fie cu amendă în mărime de până la optzeci de salarii minime” [52].

În contextul promovării patrimoniului cultural în calitate de valoare universală indispensabilă existenței oricărei societăți și prin aceasta a întregii omeniri, protejarea bunurilor culturale apare în calitate de îndatorire internațională a statului [60, p. 168].

Unul dintre obiectivele primordiale ale globalizării relațiilor internaționale îl constituie cooperarea tuturor statelor în scopul atingerii intereselor supreme ale comunității internaționale: apărarea drepturilor legale și libertăților persoanei, fapt ce asigură respectarea de către state a prevederilor actelor internaționale [129, p. 33].

Așadar, în procesul globalizării, anume preeminența dreptului reprezintă o condiție esențială pentru pace, stabilitate și securitate mondială, fiindcă, după cum se afirmă,

supraviețuirea umanității depinde de modalitatea în care individul va fi protejat în societate, de puterea și de dreptul la respectarea principiilor și valorilor universale [14, p. 4].

Luând în considerare caracterul de amploare al vandalismului, formele de manifestare a acestuia și pagubele survenite după comiterea lui, pe plan internațional s-au luat unele măsuri de rigoare care într-un mod indirect protejează atât valorile culturale de aceste acțiuni distrugătoare, cât și libertatea gândirii, religiei și nu în ultimul rând libertatea opiniei și a exprimărilor.

„Idealul comun” atins de întreaga comunitate internațională a fost adoptarea la 10 decembrie 1948, prin Rezoluția 217 A în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, a Declarației Universale a Drepturilor Omului (în continuare DUDO), care a devenit cu timpul un document de referință spre care tind toate statele lumii și conform căruia acestea își verifică modul în care se respectă drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Fiind considerată „piatra de temelie” a întregului mecanism de protejare a drepturilor omului, DUDO conține un șir de articole care apără ceea ce este cel mai sacru pentru om: viața, demnitatea, securitatea, egalitatea, libertatea gândirii, religiei și nu în ultimul rând libertatea opiniei și a exprimărilor. Printre numeroasele drepturi garantate de Declarație se numără, după cum am observat, și cele ce se referă la libertatea gândirii și exprimărilor reflectate în art. 18 care prevede următoarele: „Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religiei; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățătură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor” [75] și art. 19 în care se stipulează că: „Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat” [75].

Un alt document care garantează respectarea dreptului la libertatea gândirii, opiniei și exprimărilor este Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. În textul art. 18 din Pactul în cauză apare următorul conținut: „1. Orice persoană are drept la libertatea gândirii, conștiinței și religiei; acest drept implică libertatea de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, atât în public, cât și în particular prin cult și îndeplinirea riturilor, prin practici și prin învățământ. 2. Nimeni nu va fi supus vreunei constrângeri putând aduce atingere libertății sale de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa. 3. Libertatea manifestării religiei sau convingerilor nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege și

necesare pentru ocrotirea securității, ordinii și sănătății publice ori a moralei sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora. 4. Statele părți la Pact se angajează să respecte libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor, în conformitate cu propriile lor convingeri” [124], iar în art. 19 se menționează: „Nimeni nu trebuie să aibă de suferit din cauza opiniilor sale. 2. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc, la alegerea sa. 3. Exercițarea libertăților prevăzute la paragraful 2 al acestui articol comportă obligații și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice” [124].

Drepturile sus-menționate sunt garantate și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), elaborată de Consiliul Europei și semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24.07.1997. Această Convenție reglementează în art. 9 libertatea de gândire, de conștiință și de religie, iar prin intermediul art. 10 libertatea de exprimare, prevăzând în conținutul acestuia și unele limitări ale libertății de exprimare în cazul în care acest drept încalcă securitatea și ordinea publică și aduce atingeri exercitării normale a drepturilor sale de către alți membri ai societății [65].

La fel și legislația Republicii Moldova nu face excepție de la cele menționate mai sus. Astfel, conform prevederilor art. 1 alin. (3) al Constituției R. Moldova: „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate” [63].

De asemenea, pe plan internațional au fost adoptate un șir de Convenții internaționale, parte la care este și Republica Moldova. Printre cele mai de vază acte internaționale se numără:

1. Convenția pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat și Protocolul la aceasta, adoptată la Haga la 14 mai 1954 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 597-XIV din 24 septembrie 1999 [70].

Convenția de la Haga se consideră primul document internațional, care a fost recunoscut și aprobat la nivel mondial, scopul principal al căruia este conservarea moștenirii istorico-culturale a popoarelor lumii. Meritul acestei Convenții constă în aceea că prevederile sale au acumulat mai multe norme, care se aflau în diverse tratate internaționale și care prevedeau protejarea valorilor istorico-culturale în caz de conflict armat [147, p. 54].

În acest sens, art. 2 al Convenției prevede că protecția bunurilor istorico-culturale include ocrotirea și respectul față de bunurile respective.

De asemenea, Convenția de la Haga obligă statele să: „prevină și, la nevoie, să oprească orice act de furt, jefuire sau însușire ilegală de bunuri culturale, sub orice formă ar fi practică, precum și orice act de vandalism împotriva bunurilor menționate” [147, p. 55].

Prevederile respectivei Convenții sunt luate în considerare și de legiuitorul autohton și reflectate în conținutul normelor juridice specificate în CP precum: art. 222 CP – profanarea mormintelor și a monumentelor, art. 197 CP – distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, art. 199¹ CP – deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural, art. 288 – vandalismul.

2. Convenția culturală europeană, adoptată la Paris la 19 decembrie 1954 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 98-XIII din 12 mai 1994. Prezenta Convenție prevede în art. 5 următorul text: „Fiecare parte contractantă va considera obiectele care au valoare culturală europeană și care sunt sub controlul său ca făcând parte integrantă din patrimoniul cultural comun al Europei și va lua măsurile necesare pentru salvarea lor și pentru a facilita accesul la ele” [64].

Deci din textul Convenției deducem că prezentul act este îndreptat spre protecția valorilor culturale.

3. Convenția asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale, adoptată la Paris la 14 noiembrie 1970 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr. 141-XVI din 21 iunie 2007. În art. 2 al Convenției se menționează că: „Statele părți la prezenta convenție recunosc că operațiunile ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale constituie una din cauzele principale ale sărăcirii patrimoniului cultural al țărilor de origine ale acestor bunuri și că o colaborare internațională constituie unul dintre mijloacele cele mai eficiente de protejare a bunurilor culturale respective împotriva tuturor pericolelor care decurg din aceste practici” [66].

4. Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, adoptată la Paris la 23 noiembrie 1972 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr. 1113-XV din 6 iunie 2002. În art. 4 al acestei Convenții este stipulat că: „Fiecare din statele părți la prezenta convenție recunoaște că obligația de a asigura identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea și transmiterea către generațiile viitoare a patrimoniului cultural și natural care este situat pe teritoriul său, îi revine în primul rând. Se va strădui să acționeze în acest scop atât prin propriul său efort, în limita maximă a resurselor sale disponibile, cât și, când este cazul, prin intermediul

asistenței și cooperării internaționale de care va putea beneficia, în special pe plan financiar, artistic, științific și tehnic” [72].

5. Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro la 27 octombrie 2005 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr. 198-XVI din 26 septembrie 2008 [73].

Reglementări asemănătoare se întâlnesc și în legislația autohtonă, și anume în art. 59 din Constituția Republicii Moldova, care prevede că: „Protecția mediului înconjurător, conservarea și ocrotirea monumentelor istorice și culturale constituie o obligație a fiecărui cetățean” [63].

Un rol decisiv în apărarea patrimoniului istorico-cultural îi revine și legii penale, care, prin mecanismul de reglementare care îi este specific, instituie răspunderea penală pentru faptele de pericol caracterizate printr-o gravitate sporită, aducând atingere, în mod direct sau indirect, relațiilor sociale de protejare a valorilor culturale [61, p. 102].

În mod special, despre obligativitatea protecției mediului înconjurător se vorbește în art. 2 alin. (1) din CP, unde se menționează că: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept” [51].

Odată cu adoptarea noului Cod penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, întreaga esență a articolelor, precum și structura capitolelor au fost modificate radical.

Astfel, drept urmare a acestor modificări, pentru prima dată în legislația penală a Republicii Moldova apare un articol separat care reglementează fapta de pângărire și nimicire a bunurilor din domeniul public, și anume art. 288 CP „Vandalismul” cu următorul conținut:

„(1) Vandalismul, adică pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, precum și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 1 an.

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

a) – *exclusă*

b) de două sau mai multe persoane;

c) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani” [51].

1.2. Analiza materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism

Cercetarea multilaterală a infracțiunii de vandalism ar fi imposibilă fără analiza lucrărilor științifice și investigațiilor mai multor savanți cu renume atât din țară, cât și de peste hotare. În pofida faptului că în literatura de specialitate autohtonă la momentul de față lipsesc studii monografice sau teze de doctorat ce ar viza problematica referitoare la analiza juridico-penală a infracțiunii de vandalism, totuși investigarea acestei infracțiuni și-a găsit reflectarea în numeroase lucrări științifice precum: manuale, monografii, materiale didactice, articole științifice și comentarii științifico-practice.

Printre lucrările științifice ce prezintă o importanță majoră pentru examinarea infracțiunii de vandalism se numără următoarele: Borodac Al. Manual de Drept penal. Partea specială [19]; Macari I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială [114]; Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. Drept penal. Partea specială. Vol. II [30]; Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. II [28]; Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II [29]; Barbăneagră A. ș.a. Codul penal comentat și adnotat [15]; Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Redactor responsabil și conducător de ediție Barbăneagră A. [53]; Lazăr V., Pascu I. Drept penal. Partea specială [104]; Dongoroz V. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. III [89]; Streteanu F., Moroșanu R. Instituții și infracțiuni în noul cod penal [138]; Toader T. Drept penal. Partea specială. Suport de curs [141]; Udroi M. Drept penal. Partea generală. Partea specială. Sinteze și grile [143]; Chipăilă I., Popa C., Ciolan Gh. Drept penal. Partea specială. Ediția a II-a [37]; Boroș A. Drept penal. Partea specială. Conform noului cod penal [21]; Ceremnova N. Уголовная ответственность за вандализм. Диссертация канд. юрид. наук [234]; Nakonecinikov N. Некоторые особенности объекта вандализма [188]; Makarenko M. Уголовная ответственность за вандализм [184]; Bandurka A., Zelinski A. Вандализм [151]; Rusakov A. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с вандализмом: Диссертация канд. юрид. наук [200] etc.

În continuare propunem să purcedem la elucidarea materialelor științifice, precum și a opiniilor autorilor ce vizează nemijlocit sau tangențial problematica prezentei teze de doctorat.

Având în vedere că în societate există și numeroase cazuri de încălcare a regulilor stabilite între oameni, pe de o parte, precum și față de instituțiile abilitate să asigure un climat propice pentru viața și activitatea membrilor societății, pe de altă parte, menționează autorii Valerică Lazăr și Ilie Pascu în manualul „Drept penal. Partea specială”, s-au stabilit și norme juridice prin care sunt ocrotite valorile sus-menționate. În cazul faptelor cu un grad de pericol social scăzut, relațiile de conviețuire socială sunt ocrotite prin intermediul unor mijloace juridice

extrapenale, de drept civil, de drept administrativ etc. În cazul faptelor de o mai mare gravitate, aceste relații sunt ocrotite și prin mijloace specifice dreptului penal [104, p. 542].

Necesitatea reglementării juridice a infracțiunii de vandalism reiese din gradul prejudiciabil al acestei fapte penale, care atentează la ordinea publică și la valorile culturale, artistice și religioase ocrotite de stat.

În acest sens, autorul Xenofon Ulianoschi în manualul „Drept penal. Partea specială. Vol. II”, Capitolul XIV intitulat „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice”, Secțiunea a III-a „Infracțiuni contra ordinii publice”, § 2 „Vandalismul” menționează că pericolul social al vandalismului constă în aceea că, prin aceste acțiuni, făptuitorul supune distrugerii obiecte, edificii unice, a căror restabilire este imposibilă sau este foarte anevoioasă. Vandalismul se exprimă prin distrugerea fără temei a valorilor culturale sau materiale, barbarie, cruzime și cinism față de monumentele de arhitectură, cultură, artă și alte forme de creație [130, p. 559].

Ținând cont de faptul că vandalismul a devenit, îndeosebi în ultimele decenii, una dintre cele mai răspândite infracțiuni, fiind considerat drept un viciu al societății contemporane, autorul Ivan Macari în manualul său intitulat „Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială” în capitolul ce ține de infracțiunile contra securității publice și a ordinii publice, punctul 3 „Vandalismul (art. 288 CP)” menționează că obiectul vandalismului îl constituie ansamblul de relații sociale care se formează în legătură cu menținerea ordinii publice [114, p. 329].

Obiectul infracțiunii, conform opiniei autorului Mihail Udriu expuse în manualul său „Drept penal. Partea generală. Partea specială. Sinteze și grile”, constituie valoarea socială protejată de legea penală, vătămată sau pusă în pericol prin săvârșirea infracțiunii [143, p. 17].

După părerea autorului Sergiu Brînză expusă în articolul său științific publicat în „Revista Națională de Drept” nr. 3 din 2004 și intitulat „Însemnătatea obiectului juridic generic al infracțiunii”, obiectul juridic generic al infracțiunii permite clasificarea infracțiunilor în funcție de anumite criterii, contribuie la clasificarea caracterului prejudiciabil al infracțiunii care intră în fiecare grup și, prin aceasta, face posibilă repartizarea materiei legislative după un anumit sistem, subordonat unui criteriu obiectiv unic. În afară de aceasta, obiectul juridic generic al infracțiunii permite a stabili, în sistemul legislației penale în vigoare, locul normelor juridico-penale nou adoptate, care incriminează o infracțiune sau alta [24, p. 4].

În susținerea opiniei autorului citat mai sus vine și autorul Alexandru Borodac, care în manualul său intitulat „Manual de Drept penal. Partea generală” în Partea a II-a a manualului denumită „Obiectul infracțiunii”, § 2 „Categoriile obiectului juridic al infracțiunii” consideră că prin intermediul obiectului juridic generic se dezvăluie gradul comparativ al valorilor sociale

ocrotite de legea penală, inclusiv gradul necesității ocrotirii lor pe cale juridico-penală; se determină caracteristica valorilor sociale ce programează metodele posibile de pedepsire a conduitei ilegale; se stabilesc metodele posibile ale atentărilor infracționale etc. [115, p. 114].

Conform opiniei autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, expuse în conținutul manualului „Drept penal. Partea specială. Vol. II”, Secțiunea a IV-a „Infracțiuni contra ordinii publice”, § 2 „Vandalismul”, obiectul juridic special principal al infracțiunii de vandalism, prevăzute la art. 288 din CP, îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică, apărute împotriva vandalismului, iar obiectul juridic special secundar îl formează relațiile sociale cu privire la moralitatea și estetica publică [28, p. 657].

Obiectul material, în viziunea autorului Vintilă Dongoroz expusă în lucrarea sa „Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. III”, reprezintă entitatea materială (un obiect sau un lucru oarecare, un animal, corpul persoanei etc.) prin intermediul căreia sunt amenințate sau vătămate relațiile sociale formate în jurul ei [89, p. 7].

Obiectul material al infracțiunii de vandalism reieșind din prevederile art. 288 alin. (1) și (2) lit. c) CP îl formează edificiile sau alte încăperi, bunurile din transportul public sau din alte locuri publice, precum și bunurile care au valoare istorică, culturală sau religioasă.

Ținând cont de acest fapt, în lucrarea „Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II”, Secțiunea a IV-a „Infracțiuni contra ordinii publice”, § 2 „Vandalismul”, autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati precizează că prin „edificii” se înțeleg clădirile cu destinație publică [29, p. 704], din a cărei categorie, menționează autorul Xenofon Ulianoschi în „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu”, Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, Articolul 288 „Vandalismul”, fac parte obiectele de importanță istorică sau culturală, obiectele sanitare, medicale, de producție, de conducere etc. [53, p. 635]. Prin „alte încăperi”, afirmă autorul Xenofon Ulianoschi în manualul „Drept penal. Partea specială. Vol. II”, Capitolul XIV intitulat „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice”, Secțiunea a III-a „Infracțiuni contra ordinii publice”, § 2 „Vandalismul”, se subînțeleg toate obiectele apreciate îndeosebi și respectate de populație [30, p. 559], care după opinia acestuia exprimată deja în „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu”, Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, Articolul 288 „Vandalismul”, pot fi complexe memoriale, monumentele, plăcile comemorative etc. [53, p. 635].

De asemenea, în lista respectivă de bunuri ce formează obiectul material al infracțiunii de vandalism pot fi alăturate și bunurile din patrimoniul cultural.

În acest sens, autorii Florin Streteanu și Raluca Moroșanu în manualul „Instituții și infracțiuni în noul cod penal”, Capitolul IX „Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea

încrederii”, art. 253 „Distrugerea” menționează că bunul ce face parte din patrimoniul cultural trebuie să aibă un anumit statut juridic, dovedit cu înscrisuri emise de autorități, din care rezultă că acesta este parte integrantă a patrimoniului cultural [138, p. 299].

Având în vedere faptul că latura obiectivă a infracțiunii de vandalism prevăzute la art. 288 CP se realizează prin intermediul a două modalități normative alternative, și anume: pângărirea și nimicirea, autorul Alexandru Borodac susține în „Manualul de Drept penal. Partea specială”, Capitolul XIV „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice”, § 3 „Infracțiuni contra ordinii publice”, punctul 3.2. „Vandalismul (art. 288 CP)” că: „Pângărirea presupune săvârșirea asupra edificiilor sau a altor construcții a unor acțiuni cinice (de profanare, murdărire, dezonorare, necinstire, întinare etc.) care le atribuie acestora un aspect necuviincios, indecent în urma cărora acestea nu pot fi utilizate conform destinației lor inițiale” [19, p. 424].

A pângări, consideră autorul Ivan Macari în manualul său „Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială”, înseamnă a supune unei batjocuri, unui sacrilegiu, a profana. Pângărirea edificiilor sau a încăperilor se manifestă prin înfățișarea pe pereți, pe textile sau pe alte suprafețe a imaginilor, tablourilor, înscrisurilor etc. care jignesc moralitatea publică. De regulă, ea este exprimată prin cuvinte obscene, desene pornografice [114, p. 329].

Autorul Tudorel Toader, în lucrarea sa intitulată „Drept penal. Partea specială. Suport de curs”, Capitolul IV „Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, § 4 „Alte infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, pune, de asemenea, semnul egalității între pângărire și nimicire. Astfel, în viziunea autorului citat, profanarea semnifică tratarea fără respectul cuvenit a unor lucruri considerate sfinte, pângărirea acestora [141, p. 83].

Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi din punctul de vedere al autorului Nicolae Ursu expus în lucrarea „Codul penal comentat și adnotat”, Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, art. 288 Vandalismul, se manifestă prin realizarea unor inscripții batjocoritoare, cu caracter de jignire, înjosire, prin înclieirea unor fotografii amorale pe aceste obiecte, murdărirea monumentelor istorice și de cultură de o însemnătate deosebită pentru societate [15, p. 476].

Autorul Xenofon Ulianoschi, analizând acțiunea de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi în manualul „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu”, afirmă că: „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se realizează prin efectuarea de înscrisuri, desene sau alte simboluri cu caracter obscen, cinic, amoral pe edificii sau în alte încăperi, murdărirea acestor obiecte cu vopsea, produse petroliere etc. Cauzând drept urmare prin aceste acțiuni o daună considerabilă aspectului estetic interior și exterior al obiectelor pângărite” [53, p. 635].

A doua modalitate normativă cu caracter alternativ de comitere a infracțiunii de vandalism, care a fost menționată mai sus, este nimicirea.

Nimicirea, privită ca o modalitate alternativă de realizare a laturii obiective a infracțiunii specificate la art. 288 CP, în literatura de specialitate este definită de mai mulți autori, ale căror interpretări cu mici diferențe practic se aseamănă după conținut.

În această ordine de idei, autorul Alexandru Borodac constată în „Manualul de Drept penal. Partea specială” că prin nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice se înțelege distrugerea sau deteriorarea obiectelor de uz comun, ce pune la îndoială sentimentul respectului de sine, din habitacurile autobuzelor, troleibuzelor, vagoanelor de călători, navelor aeriene sau maritime ori ale altor mijloace de transport, precum și a semafoarelor, taxofoanelor, scaunelor, gardurilor, a dispozitivelor de iluminare și a altor obiecte de uz comun de pe străzi, parcuri sau din alte locuri publice [19, p. 425].

În calitate de susținător al opiniilor prezentate mai sus vine și autorul Ivan Macari, care în manualul „Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială” consideră că: „Nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice (pe străzi, în piețe etc.), în încăperile publice (de regulă, în veceu) poate fi realizată prin distrugerea sau deteriorarea dispozitivelor de iluminare, a scaunelor (făptuitorii rup căptușeala), prin distrugerea taxofoanelor, a îngrădirilor, ferestrelor” [114, p. 330]. În cazul de față, mai adaugă autorul, legislatorul menționează că vinovatul nimicește nu oricare bunuri, ci numai bunurile care se află în transportul public sau în alte locuri publice. De aceea, subliniază I. Macari, nimicirea bunurilor private (a casei, mașinii, vilei etc.) trebuie calificată în conformitate cu normele ce vizează infracțiunile contra patrimoniului [114, p. 330].

O tratare identică a termenului „nimicire” o întâlnim și la autorul Nicolae Ursu, care în manualul „Codul penal comentat și adnotat” subliniază că prin nimicirea sau deteriorarea bunurilor în transportul public se înțelege aducerea lor într-o situație care nu permite exploatarea acestora conform destinației fără o reparație esențială. Metodele de deteriorare nu au însemnătate [15, p. 476].

Așadar, nimicirea în viziunea autorului constituie deteriorarea bunurilor, a căror funcționalitate poate fi restabilită prin efectuarea unor lucrări de reparație.

În lucrarea „Tratat de drept penal. Partea specială” atestăm o opinie cu totul diferită față de cea a autorilor menționați anterior promovată de către autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati, care precizează că deteriorarea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice nu intră sub incidența art. 288 CP. Excepție constituie doar cazul când deteriorarea bunurilor în locurile publice se concretizează în pângărirea edificiilor sau a altor încăperi [29, p. 706]. La fel, autorii

sus-menționați pun semnul egalității între termenul „nimicire”, utilizat în art. 288 CP și termenul „distrugere”, considerându-le a fi sinonime.

De asemenea, într-un alt manual intitulat „Drept penal. Partea specială. Vol. II”, autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati menționează că nimicirea constituie influențarea nemijlocită infrațională asupra bunului, ce presupune încetarea existenței fizice a acestuia sau aducerea bunului respectiv într-o asemenea stare, care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației sale funcționale; bunul nu mai poate fi restabilit pe calea reparației sau restaurării, fiind scos complet din circuitul economic [28, p. 660].

După părerea noastră, ambele poziții ale tuturor autorilor citați sunt bine argumentate și au dreptul la existență. Totuși susținem a doua poziție, deoarece, făcând trimitere la tălmăcirile oferite de dicționarul explicativ al limbii române pe care le-am menționat în textul prezentei lucrări, termenul „nimicire” semnifică distrugere, zdrobire, risipire, stricare, lichidare, pierdere etc. și în nici un caz deteriorare, iar termenul „deteriorare” are o altă semnificație, care la rândul său diferă complet de nimicire și constă în defectare, dereglare, uzare, învechire, înrăutățire, fapt ce ne adeverește că bunul, fiind deteriorat, mai poate fi reparat în funcție de gradul uzurii și posibilitatea restabilirii calităților anterioare ale acestuia.

În această ordine de idei, autorii Ion Chipăilă, Cristina Popa și Gheorghe Ciolan în manualul intitulat „Drept penal. Partea specială. Ediția a II-a” menționează că distrugerea are drept urmare lezarea substanței bunului în așa fel încât acesta își pierde valoarea economică, devenind inutil (dărâmarea construcției, incendierea autoturismului, uciderea animalului, ruperea sau arderea unui înscris etc.) [37, p. 145].

Aceeași opinie o împărtășește și autorul Alexandru Boroi în manualul său „Drept penal. Partea specială. Conform noului cod penal” unde acesta afirmă că distrugerea este o activitate care are drept urmare lezarea substanței bunului, în așa fel încât acesta încetează să existe, de exemplu, dărâmarea unei construcții, uciderea unui animal, ruperea unui înscris al unei persoane în care sunt consemnate raporturi patrimoniale, chiar dacă ulterior înscrisul poate fi reconstituit [21, p. 240].

În ceea ce privește deteriorarea, autorul Valeriu Cușnir în manualul „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu” propune următoarea definiție a acesteia, la care ne asociem și noi, prin care deteriorarea semnifică reducerea parametrilor calitativi și/sau cantitativi, care prin urmare reduc potențialul de utilizare a bunului conform destinației sale. Spre deosebire de bunul distrus, menționează autorul, cel deteriorat are și o expresie a timpului, inclusiv refacerea, reparația lui, restaurarea etc. [53, p. 412].

La săvârșirea oricărei infracțiuni intenționate, inclusiv a vandalismului, motivul constituie impulsul intern ce se naște în mintea făptuitorului și îi dirijează conduita sa ilicită. De asemenea, motivul și scopul infracțiunii analizate ne permit să delimităm vandalismul de alte tipuri de infracțiuni.

Conform opiniei autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati exprimate în lucrarea „Tratat de drept penal. Partea specială”, printre numeroasele motive ce îl determină pe autor la comiterea vandalismului, motivele huliganice au un caracter obligatoriu [29, p. 707].

În această ordine de idei, autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati subliniază că în vederea relevării naturii motivelor care determină săvârșirea infracțiunii de vandalism este util să stabilim conexiunea dintre aceste motive și obiectul juridic special al infracțiunii de vandalism.

În acest context, menționează autorii citați în manualul menționat mai sus, este practic imposibil de a face abstracție de opinia conform căreia „Deosebirea vandalismului de huliganism constă în aceea că, în cazul vandalismului, se atestă violarea normelor de moralitate și estetică publică, însă nu are loc încălcarea ordinii publice” [29, p. 707].

Analiza art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP ne arată prezența circumstanțelor agravante în conținutul respectivei norme juridico-penale, printre acestea numărându-se: vandalismul săvârșit de două sau mai multe persoane și vandalismul săvârșit asupra bunurilor care au o valoare istorică, culturală sau religioasă.

Periculozitatea sporită a vandalismului săvârșit de două sau de mai multe persoane, afirmă autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati în manualul „Drept penal. Partea specială. Vol. II”, este condiționată de însăși pluralitatea făptuitorilor, care dă acestora o mai mare forță de acțiune, le creează mai mari posibilități de a săvârși și a ascunde infracțiunea, totodată îi face să acționeze cu mai multă siguranță și îndrăzneală [28, p. 174].

Printre lucrările științifice dedicate infracțiunii de vandalism se numără și teza de doctorat a autorului N.A. Ceremnova. Lucrarea în cauză este intitulată „Уголовная ответственность за вандализм” și are următoarea structură: introducere, trei capitole divizate în nouă paragrafe; concluzii generale; bibliografie.

Capitolul I intitulat „Determinantele sociale ale faptei penale prevăzute la art. 214 CP al FR” cuprinde două paragrafe:

§ 1. Conceptul și temeiurile criminalizării vandalismului.

§ 2. Evoluția cadrului normativ incriminator rus privind infracțiunea de vandalism.

Capitolul II intitulat „Analiza juridico-penală a componentei de infracțiune prevăzute la art. 214 CP al FR” este alcătuit din cinci paragrafe, și anume:

§ 1. Obiectul infracțiunii de vandalism.

§ 2. Latura obiectivă a infracțiunii de vandalism.

§ 3. Subiectul infracțiunii de vandalism.

§ 4. Latura subiectivă a infracțiunii de vandalism.

§ 5. Delimitarea vandalismului de alte infracțiuni și contravenții asemănătoare.

Capitolul III intitulat „Perfecționarea măsurilor de combatere a infracțiunii prevăzute la art. 214 CP al FR” este compus din două paragrafe, și anume:

§ 1. Îmbunătățirea legislației în domeniul tragerii la răspundere pentru săvârșirea infracțiunii de vandalism.

§ 2. Perfecționarea practicii de aplicare a pedepsei pentru comiterea vandalismului.

În conținutul respectivei lucrări în Capitolul I „Determinantele sociale ale faptei penale prevăzute la art. 214 CP al FR”, § 1. „Conceptul și temeiurile criminalizării vandalismului”, autorul afirmă că, în contextul ultimelor decenii de dezvoltare a societății, comportamentul bizar și aberant al tinerilor devine un lucru obișnuit, care este legitimat de cultura dominantă și corespunde mentalității unei societăți aflate la etapa de degradare morală și spirituală. În acest sens, autorul citat subliniază că marea majoritate a tinerilor cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani (circa 66,6%), din cauza mediului ambiant în care cresc și se educă, nu sunt în stare să conștientizeze și să perceapă pericolul social sporit al actelor de vandalism pe care le săvârșesc asupra bunurilor din domeniul public, precum și asupra celor ce prezintă valoare istorică, culturală sau religioasă pentru societate. Aceștia, în viziunea autorului, sunt convinși că comportamentul lor nu deviază de la normele morale și etice general recunoscute și respectate în cadrul societății [234, p. 32].

Așadar, din punctul de vedere al autorului N.A. Ceremnova, reiese că comiterea actelor de vandalism prezintă un lucru obișnuit și normal pentru minori cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.

În susținerea celor specificate de către autorul sus-menționat, vine și autorul V.F. Pirojkov, care în lucrarea sa „Криминальная психология” subliniază că datele comparative ale cercetărilor psihologice ale minorilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani care, pe de o parte, au săvârșit infracțiunea de vandalism, iar pe de altă parte, infracțiuni din categoria celor grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, ne demonstrează faptul că unui minor îi este mai simplu și accesibil să conștientizeze sensul și semnificația acțiunilor sale ilicite care au condus la comiterea vandalismului, decât a acțiunilor sau inacțiunilor care au stat la baza comiterii altor infracțiuni [194, p. 59].

De asemenea, pentru comiterea infracțiunii de vandalism nu este necesar ca făptuitorul să posede cunoștințe speciale, abilități sau experiență. În comparație cu alte fapte penale (de ex.:

banditismul (art. 283 CP), traficul de ființe umane (art. 165), fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false (art. 236), delapidarea averii străine (art. 191) etc.), pentru comiterea vandalismului, de asemenea, nu este nevoie de o pregătire specială prealabilă, în acest sens, posibilitatea comiterii infracțiunii respective devine accesibilă pentru persoanele ce fac parte din categoria de vârstă descrisă mai sus.

În această ordine de idei, susținem la fel, că stabilirea de legiuitorul autohton a limitei minime de vârstă – 14 ani, de la care persoana poate fi trasă la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 288 alin. (2) CP, este una corectă și justificată, deoarece, la atingerea vârstei de 14 ani, minorul este capabil în deplină măsură să evalueze comportamentul său ca fiind ilicit și producător de prejudiciu.

În ceea ce privește determinarea obiectului juridic special secundar al infracțiunii de vandalism, în doctrina penală străină se constată opinii diferite.

Astfel, în manualul „Уголовное право России. Часть общая и Особенная: курс лекций”, autorii A.I. Rarog, G.A. Esakov, A.I. Ciuceaev și V.P. Stepalin își expun părerea precum că în calitate de obiect juridic special secundar al infracțiunii de vandalism pot apărea proprietatea (în cazul nimicirii bunurilor din domeniul public), moralitatea (în cazul pângăririi edificiilor sau a altor încăperi) și buna funcționare a autorităților publice, a întreprinderilor, a organizațiilor, a instituțiilor și a transportului public [210, p. 360].

Alți autori precum V.P. Malkov în manualul „Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации: (постатейный).” și „Уголовное право России. Часть особенная”, în lista expusă de către autorii citați mai sus, adaugă în calitate de obiect juridic special secundar al infracțiunii de vandalism drepturile și interesele legitime ale persoanelor [173, p. 659] și valorile materiale și spirituale ale societății care constituie ținta acțiunilor vandalice [211, p. 444].

În articolul științific al autorului N.G. Nakonecinikov intitulat „Некоторые особенности объекта вандализма” și publicat în revista „Российский следователь” № 6 din 2006, moralitatea reprezintă un fenomen istoric flexibil la toate schimbările, care întruchipează normele morale existente într-o anumită etapă de dezvoltare a societății [188, p. 9].

Așadar, normele respective apar treptat și reprezintă nevoile și aspirațiile societății.

Autorul S.I. Ojegov în dicționarul limbii ruse definește prin moralitate un ansamblu de reguli care reglementează conduita omului în cadrul societății [191, p. 75].

Reieșind din faptul că infracțiunea specificată la art. 288 CP poate fi săvârșită prin intermediul a două modalități normative alternative: pângărirea și nimicirea, autorul V.I. Radcenko definește în comentariul codului penal „Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации” prima modalitate de realizare a laturii obiective – pângărirea. În

viziunea acestuia prin „pângărire” se subînțelege efectuarea unor înscrisuri sau desene cu caracter obscen pe fațadele unor edificii sau ale altor încăperi, schimbându-le drept rezultat aspectul estetic al acestora [171, p. 372].

În acest sens, autorul V.P. Stepalin în manualul „Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах. Учебное пособие” ne propune o enumerare a unora dintre multiplele moduri de pângărire a bunurilor, printre care se pot evidenția deteriorarea aspectului exterior al monumentelor de o însemnătate istorică sau culturală, desenarea simbolurilor sau lozincilor regimurilor totalitare pe monumente, garduri, edificii etc., efectuarea de înscrisuri sau scrierea unor poezii cu caracter amoral care ofensează persoanele credincioase, murdărirea cu vopsea a tablourilor create de pictori renumiți etc. [197, p. 200].

În urma săvârșirii unor astfel de acțiuni, aspectul exterior al bunurilor, de regulă, se modifică într-atât, încât acestea nu mai pot fi utilizate după destinația lor primordială.

Însă ținem să menționăm că nu toate acțiunile de pângărire se încadrează în componența de infracțiune prevăzută la art. 288 CP. Astfel, realizarea unor înscrisuri sau desene precum și înclieierea acestora pe pereții edificiilor sau a altor încăperi, în cazul în care ele nu ofensează moralitatea publică, nu pot fi calificate drept acte de vandalism. Din categoria respectivă fac parte publicitatea comercială, anunțuri inclusiv cu caracter politic sau religios, afișele electorale sau teatrale, diverse desene sau inscripții aplicate cu ajutorul unor substanțe care pot fi ușor înlăturate sau aplicate cu cretă, care nu au conținut amoral etc. Nu intră sub incidența art. 288 CP nici efectuarea unor înscrisuri sau desene, care deși încalcă normele morale, dar datorită faptului că nu sunt amplasate în locuri publice și pot fi ușor înlăturate ele nu produc o reacție negativă de amploare din partea membrilor grupului social.

În această ordine de idei, autorul M.M. Makarenko subliniază în lucrarea sa „Уголовная ответственность за вандализм” că pângărirea se asociază întotdeauna cu insultarea profundă și vădită a sentimentelor morale și spirituale ale persoanelor [184, p. 9], în caz contrar, în funcție de circumstanțe, făptuitorul poate fi tras la răspundere contravențională și nu penală.

De asemenea, nu întotdeauna pot fi calificate drept acte de vandalism acțiunile de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi care urmează a fi demolate sau supuse unor lucrări de restaurare. Excepție de la ele, menționează autorul V.N. Kudreavțev în manualul „Комментарий к уголовному кодексу Российской Федерации”, pot face acele clădiri care, deși se află într-o stare avariata, comportă o semnificație culturală sau istorică pentru societate (biblioteci, teatre, muzee etc.) [189, p. 514].

Dacă ne referim la a doua modalitate de comitere a infracțiunii de vandalism, și anume – nimicirea, nu putem trece cu vederea opinia exprimată de autorul L.L. Kruglikov în manualul său intitulat „Уголовное право России. Часть Особенная”.

În viziunea autorului sus-menționat, prin nimicirea bunurilor în transportul public se înțelege săvârșirea unor acțiuni, care atrag după sine distrugerea sau aducerea habitacloanelor troleibuzelor, autobuzelor, tramvaielor, vagonului trenurilor precum și ambarcațiunilor de râu sau de mare într-o stare deplorabilă încât ele nu mai pot fi utilizate de către beneficiarii transportului public, iar nimicirea bunurilor în alte locuri publice presupune distrugerea sau deteriorarea indicatoarelor rutiere amplasate în mediul rural sau urban, dispozitivelor ce fac parte din iluminatul de sărbători amplasate în parcuri sau în piețele centrale ale orașelor, complexelor pentru distracții etc. [211, p. 443].

Spre deosebire de autorul L.L. Kruglikov, care evidențiază două modalități prin intermediul cărora poate fi săvârșită nimicirea bunurilor, și anume distrugerea sau deteriorarea, care la rândul său, duc la inutilitatea acestora, autorul L.D. Gauhman în manualul „Уголовное право. Особенная часть” este mai rezervat în definirea acțiunii de nimicire pe care o reduce numai la aducerea într-o stare inutilă a bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice ca, de exemplu, cinematografele, sălile de studiu, locurile de alimentație publică, unitățile medico-sanitare, parcurile etc. [216, p. 209].

O definiție practică identică a termenului „nimicire” este dată de autorul V.P. Kașepov în manualul „Уголовное право Российской Федерации.”, care subliniază că nimicirea bunurilor din transportul public, precum și din alte locuri publice presupune distrugerea sau deteriorarea scaunelor, ușilor, ferestrelor etc. din transport sau din alte locuri accesibile pentru public (scările blocurilor, ascensoarele etc.) [160, p. 382].

Un rol deosebit de important în descrierea laturii obiective a oricărei infracțiuni, inclusiv a celei prevăzute la art. 288 CP, îl joacă categoria componentei de infracțiune la care poate fi atribuită aceasta.

În acest context, dacă ne referim la prevederile art. 288 CP în care se menționează că vandalismul reprezintă pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public, concluzionăm că această faptă penală are o componentă formală și este considerată consumată din momentul săvârșirii propriu-zise a acțiunilor de pângărire sau nimicire fără a fi necesară survenirea consecințelor infracționale. Însă în doctrina penală se vehiculează și altă opinie, aceea că infracțiunea incriminată la art. 288 CP are o componentă mixtă – material-formală în cadrul căreia fapta se consideră consumată fie din momentul săvârșirii acțiunilor de pângărire, fie din momentul nimicirii bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Adeptii opiniei expuse anterior afirmă că, în cazul în care acțiunile făptuitorului sunt exprimate prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, infracțiunea va avea o componentă formală și se va considera consumată din momentul săvârșirii acțiunilor menționate fără a fi necesară survenirea urmărilor prejudiciabile. Pe când în cazul nimicii bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, infracțiunea capătă o componentă materială, deoarece pentru a fi considerată consumată este necesar survenirea urmărilor prejudiciabile (în cazul vandalismului – distrugerea bunurilor) și stabilirea legăturii de cauzalitate dintre fapta săvârșită și urmările produse.

Printre autorii care susțin că vandalismul se încadrează în categoria infracțiunilor cu o componentă mixtă – material-formală – se numără A.I Rarog (manualul „Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть”) în viziunea căruia infracțiunea de vandalism se consideră consumată fie din momentul săvârșirii propriu-zise a acțiunii de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi, fără a fi necesar ca să survină urmările prejudiciabile, fie din momentul survenirii unor consecințe infracționale ce au apărut în urma nimicirii bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice; de asemenea, autorul subliniază și faptul că pentru ultimul caz este obligatoriu stabilirea legăturii de cauzalitate dintre acțiunile produse și urmările ce au apărut [212, p. 322].

Aceeași idee este promovată și de către autorul A.V. Jeludkov în manualul „Уголовное право. Особенная часть. 2-е изд. испр. и доп.”, care menționează că infracțiunea de vandalism poate fi considerată drept consumată în două cazuri, primul fiind din momentul săvârșirii acțiunilor prevăzute în dispoziția normei juridice referitoare la vandalism, iar al doilea din momentul aducerii prejudiciului bunurilor vandalizate [166, p. 144].

Cu opinii similare vin și autorii V.P. Stepalin în manualul „Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах” [214, p. 201] și S.V. Maksimov în „Уголовное право. Особенная часть. Учебник.” [216, p. 209] care, de asemenea, susțin părerea conform căreia vandalismul constituie o infracțiune cu componentă alternativă – formal-materială.

Autorul I.I. Kozacenko, analizând în lucrarea sa „Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов” tipul componentei de infracțiune căreia se atribuie vandalismul, afirmă că această faptă infracțională se consideră consumată din momentul săvârșirii acțiunilor de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi sau din momentul comiterii acțiunilor de nimicire a bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice [215, p. 513].

Așadar, din punctul de vedere al autorului I.I. Kozacenko, pentru calificarea faptei nu este necesară survenirea urmărilor infracționale sau stabilirea legăturii de cauzalitate dintre acestea din urmă și acțiunea săvârșită.

Alți autori ce promovează opinii similare în doctrina penală sunt V.P. Kașepov („Уголовное право Российской Федерации. Учебник”) [160, p. 382] și L.L. Kruglikov („Уголовное право России. Часть особенная. Учебник для вузов”) [211, p. 443]. Conform părerii expuse de către aceștia, infracțiunea de vandalism urmează să fie considerată consumată din momentul săvârșirii măcar a uneia dintre acțiunile enumerate în dispozițiile normei ce o reglementează. Cuantumul pagubelor materiale sau morale aduse prin comiterea vandalismului la stabilirea momentului consumării infracțiunii nu au importanță, acestea se iau în considerare de către instanța de judecată numai în procesul aplicării sancțiunii făptuitorului.

O opinie destul de interesantă se întâlnește în literatura de specialitate în privința locului de comitere a infracțiunii de vandalism.

În acest sens, literatura de specialitate împarte locurile publice în două mari categorii în funcție de diversitatea necesităților membrilor grupului social, prin urmare, există locuri publice cu caracter permanent și locuri publice cu caracter temporar.

La cele cu caracter permanent pot fi atribuite locurile special amenajate pentru utilizarea lor neîntreruptă de către fluxul de persoane, indiferent de orele zilei sau nopții. În această categorie pot fi incluse străzile, bulevardele, piețele, autostrăzile, gările, platformele feroviare, aeroporturile, hotelurile, motelurile, spitalele etc. Specific pentru locurile publice cu caracter permanent, menționează în manualul „Об усилении ответственности за хулиганство” autorii M.I. Erokin și A.P. Kliușnicenko, este funcționalitatea și accesibilitatea permanentă a acestora [165, p. 98].

La rândul său, în categoria locurilor publice cu caracter temporar intră locurile publice a căror vizitare este ocazională, iar funcționarea depinde în mare parte de graficul zilelor lucrătoare stabilit. Printre astfel de locuri se numără complexe distractive, locurile de alimentație publică, policlinici, piscine, stadioane, grădini zoologice sau botanice etc.

Vorbind despre locurile publice cu caracter temporar, autorii citați anterior în conținutul manualului menționat mai sus subliniază faptul că anume în perioada de timp în care se află persoanele în aceste spații ele devin publice, iar în condiții obișnuite și de rutină locurile respective nu au un caracter public [165, p. 98].

Pe lângă locurile cu acces larg pentru public pe care le-am enumerat mai sus, există și locuri care la fel pot fi numite publice, însă cu acces redus pentru public, dintre acestea fac parte căminele, scările din blocurile de locuit, ascensoarele etc.

În această ordine de idei, este binevenit să menționăm că în literatura de specialitate a anilor '50 ai sec. al XX-lea era larg răspândită ideea că în categoria locurilor publice pot fi incluse și apartamentele comunale.

Unul dintre promotorii ideii expuse supra este autorul P.I. Grișaev, care în manualul „Преступления против порядка управления, общественной безопасности и общественного порядка” afirmă că apartamentele comunale corespund cerințelor stabilite pentru a fi considerate drept locuri publice, deoarece prin loc public, subliniază autorul, urmează să fie subînțeles locul unde trebuie să fie respectate cu strictețe regulile de conviețuire și menținută ordinea publică [161, p. 64].

O opinie identică o putem întâlni și în manualul „Об ответственности за хулиганство по советскому уголовному праву” al autorului I.M. Kulberg, în care acesta susține poziția autorilor care afirmă că apartamentele comunale pot fi considerate drept locuri publice [181, p. 13].

De aceeași părere s-a dovedit a fi și autorul G.B. Vitenberg, care specifica în manualul „Если нарушен общественный порядок” că locul public reprezintă orice spațiu unde se află mai multe persoane care lucrează, discută între ele sau pur și simplu își petrec timpul liber în acest loc. În acest sens, atât apartamentele comunale, cât și căminele și apartamentele ce constituie proprietatea privată pot fi considerate locuri publice, numai cu condiția ca în ele să locuiască mai mult de o persoană (de ex.: o familie sau mai multe) [155, p. 14].

La capitolul ce ține de latura subiectivă a infracțiunii de vandalism, autorul B.S. Volkov, în manualul său intitulat „Мотивы преступлений. Уголовно-правовое и социально-психологическое исследование”, subliniază că examinarea dosarelor penale în cauzele ce țin de vandalism în Federația Rusă a arătat că, în marea majoritate a cazurilor, aceste infracțiuni se săvârșesc cu intenție subită, constituind circa 73,2%. Intenția premeditată, la rândul său, se întâlnește mai rar, doar în circa 26,8% din numărul total al acestor infracțiuni [157, p. 16].

Autorul B.V. Iațelenko în manualul „Уголовное право России. Особенная часть” menționează că infracțiunea de vandalism poate fi săvârșită din motive huliganice, din răzbunare sau din alte motive [209, p. 245].

În același sens se expun și autorii A.A. Gravina și I.A. Sementova în manualul „Уголовное право Российской Федерации”, care printre motivele de răzbunare, ură națională etc. de comitere a infracțiunii de vandalism evidențiază ca fiind primordiale motivele huliganice [160, p. 382].

La fel, menționează autorii I.V. Vorobiova și O.V. Krujkova în monografia „Психология вандального поведения. Монография”, în Capitolul V „Мотивы де комитере а инфрақтиунии де вандализм”, § 5.1. „Класификация мотивелор де комитере а вандализмулуй în literatura де специалитате străină”, printre motivele де комитере а инфрақтиунии де вандализм figurează și dorința

aprigă a făptuitorului de a se evidenția și manifesta în cadrul grupului de persoane cu interese comune, prin intermediul comiterii actelor de vandalism [158, p. 146].

Problematica ce ține de prezența motivelor huliganice la comiterea infracțiunii de vandalism a fost abordată și în monografia autorilor A.M. Bandurka și A.F. Zelinski, intitulată „Вандализм”. În conținutul acestei lucrări, autorii citați subliniază că stabilirea motivelor și îndeosebi a celor huliganice la săvârșirea infracțiunii de vandalism joacă un rol important în stabilirea gradului prejudiciabil al faptei și individualizarea pedepsei penale [151, p. 115].

Motivul huliganic, conform opiniei autorului I.M. Antonean expuse în manualul său intitulat „Убийство ради убийства”, se exprimă în năzuința făptuitorului de a se manifesta ostentativ, de a-și etala desconsiderarea față de societate, față de alți oameni, față de legi și de regulile conviețuirii sociale [150, p. 169].

O altă definiție a motivului huliganic întâlnim în teza de doctorat a autorului A.P. Rusakov, intitulată „Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с вандализмом”. Prezenta lucrare are următoarea structură: introducere, două capitole divizate în opt paragrafe; concluzii generale; bibliografie.

Capitolul I intitulat „Aspecte juridico-penale de combatere a vandalismului” este compus din patru paragrafe:

§ 1. Conceptul vandalismului în legislația penală rusă. Caracteristica generală a componenței infracțiunii de vandalism.

§ 2. Elementele obiective ale infracțiunii de vandalism.

§ 3. Elementele subiective ale infracțiunii de vandalism.

§ 4. Delimitarea vandalismului de alte infracțiuni și contravenții asemănătoare. Îmbunătățirea legislației în domeniul tragerii la răspundere pentru săvârșirea infracțiunii de vandalism.

Capitolul II intitulat „Aspecte criminologice de combatere a vandalismului” conține, de asemenea, patru paragrafe, și anume:

§ 1. Caracteristica criminologică a infracțiunii de vandalism.

§ 2. Personalitatea infractorului.

§ 3. Cauzele și condițiile de comitere a vandalismului.

§ 4. Măsurile de prevenire și combatere a vandalismului.

Astfel, în Capitolul I „Aspecte juridico-penale de combatere a vandalismului”, § 3 „Elementele subiective ale infracțiunii de vandalism”, autorul A.P. Rusakov specifică că prin motive huliganice de comitere a infracțiunii de vandalism se subînțeleg totalitatea sentimentelor

de răzbunare, ură, ostilitate, rivalitate față de normele etice și morale existente într-o societate, care dirijează conduita făptuitorului în momentul săvârșirii infracțiunii de vandalism [200, p 71].

Merită atenție și părerea autorului I.N. Deriughina, care promovează în manualul „Уголовное право. Особенная часть” o opinie diametral opusă referitoare la existența motivelor huliganice în componența laturii subiective a infracțiunii de vandalism. Din punctul de vedere al acestui autor, motivele infracțiunii de vandalism pot fi diverse, însă cele huliganice nu se înscriu în această listă [217, p. 364].

De aceeași părere sunt și autorii L.D. Gauhman și S.V. Maksimov care afirmă în conținutul manualului „Уголовное право. Особенная часть” că motivele huliganice nu se încadrează în categoria motivelor infracțiunii de vandalism [216, p. 209].

La capitolul ce se referă la delimitarea vandalismului de infracțiunea de huliganism, autorii V.N. Kudreavțev și A.V. Naumov în manualul „Российское уголовное право. Особенная часть” susțin că „deosebirea vandalismului de huliganism se exprimă în faptul că, în cazul vandalismului are loc nu doar încălcarea ordinii publice, ci și violarea normelor de estetică și moralitate publică” [198, p. 246].

Sintetizând toate materialele științifice cercetate, remarcăm că, deși în prezentul paragraf a fost utilizat un număr însemnat de lucrări științifice ce țin de analiza juridico-penală a infracțiunii de vandalism, din păcate, urmează să recunoaștem că aceste izvoare științifice nu au epuizat întreaga problematică ce vizează componența infracțiunii specificate la art. 288 CP. Prin urmare, examinarea chestiunilor referitoare la complexitatea vandalismului, a căpătat, într-o oarecare măsură, un caracter fragmentar.

Astfel, examinarea fragmentară a infracțiunii de vandalism în materialele științifice relevante în acest paragraf justifică încă o dată necesitatea realizării unei cercetări complexe a acestei componente de infracțiune. Acest lucru rezidă în faptul că în literatura de specialitate autohtonă și cea străină nu există o abordare amplă, precum și o opinie unanimă a diferitor autori cel puțin în privința următoarelor aspecte: acțiunile de pângărire și nimicire privite ca modalități normative cu caracter alternativ de realizare a laturii obiective a infracțiunii de vandalism; stabilirea obiectului juridic special secundar al infracțiunii de vandalism; determinarea categoriei componente de infracțiune (formal-materială sau formală) la care poate fi atribuită respectiva faptă penală; stabilirea momentului de consumare a infracțiunii de vandalism; relevarea rolului și importanței stabilirii locului de comitere a vandalismului pentru justa calificare a faptei, precum și definirea și enumerarea locurilor publice; evidențierea prezenței motivului huliganic la săvârșirea infracțiunii de vandalism etc.

Căile de soluționare a problemei enunțate mai sus se vor axa pe lichidarea lacunelor existente și nu în ultimul rând pe îmbunătățirea calității de aplicare a normei juridico-penale ce reglementează infracțiunea de vandalism.

În această ordine de idei, considerăm a fi oportun să punem în evidență scopul și obiectivele prezentei teze de doctorat.

Scopul prezentei lucrări constă în realizarea unei cercetări ample și multilaterale a întregului spectru de probleme juridico-penale ce vizează infracțiunea de vandalism, precum și determinarea naturii juridice și locului acestei fapte în sistemul infracțiunilor contra securității publice și a ordinii publice. De asemenea, în calitate de scop poate fi privită și elaborarea unor propuneri de *lege ferenda* menite să contribuie la îmbunătățirea cadrului legislativ penal.

În vederea atingerii scopului propus, au fost fixate următoarele obiective:

- studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism;
- cercetarea actelor juridice naționale și internaționale privind combaterea vandalismului;
- investigarea materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism;
- analiza legislațiilor penale ale altor state în materia răspunderii pentru infracțiunea de vandalism;
- definirea noțiunilor de: „vandalism”, „pângărire”, „nemicire”, „edificii”, „alte încăperi”, „bunuri din transportul public”, „bunuri din alte locuri publice” etc.;
- examinarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 288 CP;
- elucidarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de vandalism;
- evidențierea criteriilor de delimitare a faptei penale specificate la art. 288 CP de alte componente de infracțiune asemănătoare;
- înaintarea unor recomandări sub formă de *lege ferenda*.

1.3. Concluzii la capitolul 1

Ca urmare a realizării unei cercetări ample și complexe a cadrului normativ incriminator precum și a celui doctrinar referitor la infracțiunea de vandalism se impun unele concluzii, și anume:

- În pofida faptului că valorile culturale sunt promovate la un nivel destul de înalt, totuși istoria ne demonstrează existența actelor de vandalism încă din cele mai vechi timpuri și, din păcate, trebuie să remarcăm faptul că o astfel de infracțiune nu a dispărut în prezent, ci, din contra, a evoluat considerabil.

- În ceea ce privește răspunderea pentru vandalism și alte infracțiuni asemănătoare, în formele sale inițiale aceasta a existat încă din cele mai vechi timpuri, fapt adeverit prin numeroase culegeri de legi precum: Codul lui Hammurabi, Legea salică, Codul lui Iustinian, Pravila rusă, Articolul Militar, Svod Zakonov, Pravila lui Vasile Lupu, Codul penal român din anul 1865 și 1936, Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene din anul 1922, Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești din anul 1961 etc.
- Luând în considerare caracterul de amploare a vandalismului, formele de manifestare a acestuia și pagubele survenite după comiterea lui, pe plan internațional s-au luat unele măsuri de rigoare care într-un mod indirect protejează atât valorile culturale de aceste acțiuni distrugătoare, cât și libertatea gândirii, religiei și nu în ultimul rând libertatea opiniei și a exprimărilor. Astfel, au fost adoptate acte internaționale, parte la care este și Republica Moldova.
- Printre cele mai de văză acte internaționale care într-un mod indirect protejează atât valorile culturale, cât și libertatea gândirii, religiei, opiniei și a exprimărilor se numără: Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217–XII din 28.07.1990; Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 și ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990; Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298-XIII din 24.07.1997; Convenția pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat și Protocolul la aceasta, adoptată la Haga la 14 mai 1954 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 597-XIV din 24 septembrie 1999; Convenția culturală europeană, adoptată la Paris la 19 decembrie 1954 și ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 98-XIII din 12 mai 1994; Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, adoptată la Paris la 23 noiembrie 1972 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr. 1113-XV din 6 iunie 2002; Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro la 27 octombrie 2005 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr. 198-XVI din 26 septembrie 2008.

- Printre lucrările științifice ce prezintă o importanță majoră pentru examinarea infracțiunii de vandalism se numără următoarele: Borodac Al. Manual de Drept penal. Partea specială; Macari I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială; Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. ș.a. Drept penal. Partea specială. Vol. II; Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. II; Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II; Barbăneagră A. ș.a. Codul penal comentat și adnotat; Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Redactor responsabil și conducător de ediție Barbăneagră A.; Lazăr V., Pascu I. Drept penal. Partea specială; Dongoroz V. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. III; Streteanu F., Moroșanu R. Instituții și infracțiuni în noul cod penal; Toader T. Drept penal. Partea specială. Suport de curs; Udroi M. Drept penal. Partea generală. Partea specială. Sinteze și grile; Chipăilă I., Popa C., Ciolan Gh. Drept penal. Partea specială. Ediția a II-a; Boroș A. Drept penal. Partea specială. Conform noului cod penal; Ceremnova N. Уголовная ответственность за вандализм. Диссертация канд. юрид. наук; Nakoncinikov N. Некоторые особенности объекта вандализма; Makarenko M. Уголовная ответственность за вандализм; Bandurka A., Zelinski A. Вандализм; Rusakov A. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с вандализмом: Диссертация канд. юрид. наук etc.
- În literatura de specialitate autohtonă și cea străină nu există o abordare amplă, precum și o opinie unanimă a diferitor autori cel puțin în privința următoarelor aspecte: acțiunile de pângărire și nimicire privite ca modalități normative cu caracter alternativ de realizare a laturii obiective a infracțiunii de vandalism; stabilirea obiectului juridic special secundar al infracțiunii de vandalism; determinarea categoriei componentei de infracțiune (formal-materială sau formală) la care poate fi atribuită respectiva faptă penală; stabilirea momentului de consumare a infracțiunii de vandalism; relevarea rolului și importanței stabilirii locului de comitere a vandalismului pentru justa calificare a faptei, precum și definirea și enumerarea locurilor publice etc.

2. ELEMENTELE OBIECTIVE ȘI SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE VANDALISM

2.1. Obiectul infracțiunii de vandalism

Elementul de bază al oricărei societăți îl constituie totalitatea relațiilor ce se nasc și evaluează în cadrul acesteia. Existența și normala desfășurare a acestor raporturi este influențată direct de valorile sociale recunoscute și protejate de stat.

Având în vedere că în societate există și numeroase cazuri de încălcare a regulilor stabilite între oameni, pe de o parte, precum și față de instituțiile abilitate să asigure un climat propice pentru viața și activitatea membrilor societății, s-au stabilit și norme juridice prin care sunt ocrotite respectivele reguli. În cazul faptelor cu un grad de pericol social scăzut, relațiile de conviețuire socială sunt ocrotite prin intermediul unor mijloace juridice extrapenale, de drept civil, de drept administrativ etc. Împotriva faptelor de gravitate mai mare, aceste relații sunt ocrotite și prin mijloace specifice dreptului penal [104, p. 542].

Orice infracțiune ca formă de manifestare a nesupunerii și ostilității față de regulile etice și morale de conviețuire constituie nu altceva decât un atentat la o anumită valoare socială ocrotită de lege. Infractorul prin fapta sa social periculoasă pricinuieste întotdeauna daune valorilor sociale precum și relațiilor ce se nasc în jurul acestora.

În literatura de specialitate toate valorile și relațiile sociale pe care le apără legea penală și care sunt încălcate prin intermediul săvârșirii unor fapte infracționale constituie obiectul infracțiunii. Acesta, la rândul său, reprezintă elementul structural al componenței de infracțiune. Componența de infracțiune constituie nu numai o totalitate de semne, dar și un sistem bine structurat, care reflectă legăturile interne caracteristice unei infracțiuni și care formează înseși elementele constitutive ale acesteia [177, p. 59].

Conform prevederilor art. 51 alin. (1) din CP: „Temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale”, iar potrivit art. 52 al aceluiași cod, „Se consideră componență a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă” [51].

Din punctul de vedere al structurii, componența de infracțiune este alcătuită din patru grupuri de semne sau elemente indisolubile, și anume: obiectul, latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă. Primele două grupuri de semne (obiectul și latura obiectivă) se numesc „obiective”, iar celelalte două (subiectul și latura subiectivă) – „subiective”. La cele obiective se

referă semnele ce caracterizează obiectul infracțiunii și manifestarea lui exterioară, care reflectă latura obiectivă a infracțiunii, iar la cele subiective – semnele ce caracterizează particularitățile persoanei care a săvârșit infracțiunea [128, p. 120]. Existența și interdependența strânsă a acestor elemente este extrem de necesară pentru calificarea faptei drept o infracțiune concretă și tragerea persoanei la răspundere penală.

Unul dintre elementele componentei infracțiunii de vandalism, ca, de fapt, al oricărei alte infracțiuni, este obiectul infracțiunii.

Determinarea justă a obiectului infracțiunii are o importanță majoră pentru calificarea faptei și aplicarea pedepsei proporționale.

În acest context, autorul A.V. Makarov menționează că: „Fiecare dintre elementele componentei de infracțiune este foarte important pentru calificarea faptei penale, însă obiectul infracțiunii prin natura sa este primordial, deoarece nu poate exista infracțiune fără obiect de atentare” [185, p. 18].

Obiectul infracțiunii ca element obligatoriu al componentei de infracțiune joacă un rol important în delimitarea infracțiunilor de contravenții sau fapte imorale, de asemenea, contribuie la stabilirea gradului prejudiciabil al faptelor penale săvârșite și la calificarea lor corectă.

După cum menționează autorul V.N. Kudreavțev, „Stabilirea obiectului infracțiunii poate fi comparată cu alegerea unui program preliminar care este util pentru determinarea grupei de componente înrudite printre care se va recurge la căutarea normei necesare” [178, p. 148].

În teoria dreptului penal, prin obiect al infracțiunii se subînțeleg totalitatea relațiilor sociale ocrotite de legea penală cărora li se pot cauza anumite daune prin intermediul săvârșirii unor fapte infracționale.

Relațiile sociale la care atentează infracțiunea au o structură interioară complicată. Manifestându-se în acțiunile oamenilor unul față de altul sau față de societate în ansamblu, relațiile sociale, deseori, posedă unele premise materiale ale existenței lor. De exemplu, premisa necesară existenței relațiilor de proprietate sunt bunurile materiale, banii; cea necesară relațiilor sociale ce apără viața persoanei – corpul ei fizic, ca o totalitate de funcții și procese organice ce asigură viața etc. Bunurile materiale, banii, documentele, victimele servesc drept entități materiale ale altor relații sociale. Aceste valori, ca elemente materiale ale relațiilor sociale, constituie obiectul material al infracțiunii [115, p. 110].

Un alt punct de vedere în acest sens este exprimat de autorul A.V. Naumov, care susține că pe lângă relațiile sociale, obiect al infracțiunii pot fi interesele și bunurile persoanei împotriva cărora sunt îndreptate acțiunile ilicite [189, p 148].

Autorul A.P. Rusakov este de părerea că și valorile sociale pot face parte din obiectul unei infracțiuni [200, p 37].

Termenul „obiect” provine de la latinescul „objectum”, ceea ce în traducere ar însemna *element, materie asupra căreia este îndreptată o anumită activitate* [85, p. 552].

În sens general, obiectul infracțiunii reprezintă ceea ce este ocrotit de legea penală, la ce atentează subiectul infracțiunii și căruia i se pot cauza daune prin acțiuni infracționale.

Tradițional, de mai bine de o jumătate de secol în literatura de specialitate sovietică predomina ideea că obiectul infracțiunii îl formează anumite relații sociale care sunt ocrotite de stat. O abordare identică o putem găsi și în conținutul manualului de Drept penal sovietic editat în anul 1925, unde este stipulat clar că obiectul oricărei infracțiuni constituie relațiile sociale, ocrotite de aparatul coercitiv juridico-penal [193, p. 129]. În art. 1 din Codul penal al RSSM din anul 1961, de asemenea, ca obiect al infracțiunii sunt recunoscute relațiile sociale, printre care se numără: drepturile și libertățile cetățenilor, proprietatea, orânduirea de stat, sistemul politic și economic, precum și întreaga ordine de drept [52].

În actualul Cod penal al Republicii Moldova din anul 2002 în art. 2 alin. (1) legiuitorul a statuat în calitate de obiect al infracțiunii relațiile sociale referitoare la: persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept [51].

În ultimii ani în literatura de specialitate a început activ să se vehiculeze o nouă concepție, aceea că obiectul infracțiunii îl constituie anumite valori și interese sociale. Însă, din nefericire, aceste prevederi care au reușit să străbată lumea jurisprudenței o perioadă de timp destul de îndelungată nu au avut sorti de izbândă.

În acest context, menționăm că în teoria dreptului penal persistă și unele abordări originale ale problemei definirii obiectului infracțiunii. În acest sens, autorii I.I. Kozacenko și Z.A. Neznamova consideră că obiectul infracțiunii este persoana sau un grup de persoane ale căror bunuri materiale sau nemateriale, fiind puse sub ocrotirea legii penale, sunt supuse unor acțiuni infracționale, în urma cărora acestor persoane le sunt aduse daune sau persistă pericolul de cauzare a acestora [207, p. 135].

Această afirmație s-a dovedit a fi una abstractă, teoretizată și cu totul diferită de prevederile legislației penale în vigoare. În conținutul ei se constată o abordare filosofică, sociologică și economică a problemei, și nu una juridică. Astfel, pe bună dreptate, ea nu poate fi numită drept una reușită și recunoscută în jurisprudență.

O definiție reușită în acest sens este dată de autorul Mihail Udroi, care menționează că obiectul infracțiunii constituie valoarea socială protejată de legea penală, vătămată sau pusă în pericol prin săvârșirea infracțiunii [143, p. 17].

Deci, reieșind din faptul că problema determinării obiectului infracțiunii este de natură juridică, la definirea acestuia trebuie să se țină cont de prevederile legislației în vigoare și nu ale științelor filosofice, sociologice sau economice.

În contextul celor menționate mai sus, constatăm că și știința dreptului penal admite teza că obiectul infracțiunii îl pot forma relațiile sociale împotriva cărora este îndreptat actul de conduită ilicită și nu omul sau un grup de persoane ale căror bunuri au fost supuse unor acțiuni infracționale.

Precizarea obiectului infracțiunii are întotdeauna importanță pentru calificarea corectă a faptei săvârșite. Nu poate exista o infracțiune atâta timp cât acțiunea sau inacțiunea ilicită nu a lezat vreuna din valorile apărute de normele dreptului penal. Obiectul infracțiunii stă la baza determinării speciei și gradului de pericol legal al infracțiunii.

În viziunea autorilor Alexandru Borodac și Marian Gherman, obiectul infracțiunii este un element obligatoriu, inerent fiecărei infracțiuni, deoarece nu pot exista infracțiuni fără obiect de atentare [20, p. 97].

În doctrina dreptului penal român, marea majoritate a autorilor consideră că obiectul infracțiunii poate fi definit ca o valoare socială și relațiile sociale formate în jurul și datorită acestei valori, distingând două categorii de obiecte:

- obiectul juridic – reprezintă valorile și relațiile sociale amenințate sau vătămate efectiv prin intermediul unor acțiuni infracționale;
- obiectul material – reprezintă entitatea materială (un obiect sau un lucru oarecare, un animal, corpul persoanei etc.) prin intermediul căreia sunt amenințate sau vătămate relațiile sociale formate în jurul ei [89, p. 7].

După părerea autorilor A.I. Marțev și N.V. Vișneakova, obiectul infracțiunii îl alcătuiesc valorile și relațiile sociale ocazionate de acestea, care contribuie la buna dezvoltare a societății, ocrotite de legea penală prin incriminarea și sancționarea faptelor ce periclitează aceste relații [186, p. 31].

Așadar, din definițiile prezentate mai sus, conchidem că *obiectul infracțiunii reprezintă valorile și relațiile sociale ocrotite de legea penală, împotriva cărora sunt îndreptate faptele infracționale, cauzând în consecință anumite daune acestora.*

Reieșind dintr-o multitudine de relații sociale existente, putem constata că sunt protejate de lege și în special de legea penală numai acele relații care sunt importante la un moment dat

într-o anumită etapă de dezvoltare. Acest fapt a permis legiuitorului să incrimineze unele fapte drept infracțiuni, iar altele să decriminalizeze din motivul că nu mai prejudiciază relațiile sociale ocrotite de stat. În acest sens, menționăm că spre deosebire de alte fapte penale care au fost criminalizate mai devreme, având un parcurs istoric începând cu adoptarea Codului penal al RSSM din 24 martie 1961, relațiile sociale ce țin de pângărirea și nimicirea bunurilor din domeniul public au fost luate sub ocrotirea Codului penal al Republicii Moldova abia în anul 2002, odată cu intrarea în vigoare a acestuia.

Importanța criminalizării vandalismului reiese din gradul prejudiciabil al acestei infracțiuni, care atentează la ordinea publică și la valorile culturale, artistice și religioase ocrotite de stat.

Pericolul social al vandalismului constă în aceea că, prin respectivele acțiuni, făptuitorul supune distrugerii obiecte, edificii unice, a căror restabilire este imposibilă sau este foarte anevoioasă. Vandalismul se manifestă prin distrugerea fără temei a valorilor culturale sau materiale, barbarism, cruzime și cinism față de monumentele de arhitectură, cultură, artă și alte forme de creație [30, p. 559].

Ținând cont de faptul că vandalismul a devenit îndeosebi în ultimele decenii una dintre cele mai răspândite infracțiuni, fiind considerat un viciu al societății contemporane, autorul Ivan Macari menționează că obiectul vandalismului îl constituie ansamblul de relații sociale care se formează în legătură cu menținerea ordinii publice [114, p. 329].

În acest context, ținem să menționăm că pentru a efectua o analiză mai detaliată a obiectului infracțiunii de vandalism, literatura de specialitate distinge convențional noțiunile de obiect juridic general, obiect juridic generic (de grup) și obiect juridic special al infracțiunii, care urmează să fie analizate în continuare.

Înainte de a purcede nemijlocit la descrierea fiecărui obiect în parte, merită de menționat că clasificarea tridimensională a obiectelor juridice ale infracțiunii în obiect juridic general, obiect juridic generic (de grup) și obiect juridic special este bazată integral pe structura Codului penal autohton, deoarece Părțile din conținutul acestuia se divizează doar în capitole. O structură asemănătoare a avut-o și Codul penal al RSSM din 1961. Analizând comparativ literatura de specialitate rusă, observăm o clasificare diametral opusă a obiectelor infracțiunii în patru categorii, și anume: obiect juridic general, obiect juridic integrat, obiect juridic generic (de grup) și obiect juridic special. O astfel de divizare este condiționată de structura Codului penal al Federației Ruse care sistematizează capitolele în titluri. Conform opiniei autorilor E.A. Frolov [233, p. 33] și N.I. Korjanski [174, p. 23], anume această divizare în patru trepte permite stabilirea completă a obiectului juridic al infracțiunii. Prin obiect juridic integrat al infracțiunii se

subînțelege un grup de relații sociale omogene la care atentează infracțiunea. Răspunderea penală pentru astfel de infracțiuni se aplică conform prevederilor articolelor ce se includ în unul și același titlu al Părții speciale din Codul penal al Federației Ruse.

Obiectul juridic general îl constituie totalitatea relațiilor sociale în care se manifestă interesele persoanei, ale societății, ale statului, care sunt ocrotite de legea penală împotriva atentatelor infracționale [38, p. 15]. O enumerare succintă a acestor relații care servesc drept țintă a atentatelor infracționale o putem găsi în art. 2 alin. (1) din CP, unde se menționează că: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept” [51]. Relațiile sociale, enumerate mai sus ca parte componentă a obiectului juridic general al infracțiunii, reprezintă doar în ansamblu totul la care poate atenta infracțiunea și nu un anumit tip de relații la care se poate atenta în special. Deci obiectul juridic include în mod general în componența sa toate celelalte obiecte ocrotite de lege (obiectul juridic generic [de grup], obiectul juridic special).

Obiectul juridic generic (de grup) se consideră doar acea parte componentă a obiectului juridic general care constituie un grup de relații social-omogene, interdependente, la care atentează un grup omogen de infracțiuni [189, p. 151]. Determinarea obiectului juridic generic se poate realiza din denumirea capitolelor Părții speciale ale Codului penal [155, p. 114].

Conform opiniei autorului Matei Basarab, obiectul juridic generic (de grup) este constituit din „mănunchiul valorilor sociale de aceeași natură”, ocrotit de dreptul penal și care poate fi lezat numai prin anumite acțiuni sau inacțiuni. Este comun deci pentru o anumită grupă de infracțiuni, constituind, în același timp, o parte a obiectului juridic general, aflându-se într-un raport de la parte la întreg față de acesta [16, p. 147].

Prin obiect juridic generic (de grup) al infracțiunii, consideră autorul Constantin Bulai, se înțelege obiectul juridic comun unui grup de infracțiuni, constituit dintr-un fascicul de relații sociale formate în jurul său datorită uneia dintre valorile fundamentale ale societății precum este statul, persoana umană, proprietatea etc. [31, p. 197].

Determinarea obiectului juridic generic se poate stabili din denumirea capitolelor Părții speciale a Codului penal. La baza sistematizării normelor penale în capitole, legiuitorul a amplasat unul sau mai multe obiecte juridice generice ale infracțiunilor. De exemplu, la baza construirii Capitolului IV „Infracțiuni privind viața sexuală” al Părții speciale a Codului penal stă un singur obiect generic, și anume cel ce ține de relațiile sociale referitoare la ocrotirea libertății și inviolabilității sexuale ale persoanei. Un alt exemplu ne demonstrează prezența a două obiecte

juridice generice într-un singur capitol, acesta se referă la Capitolul XIII „Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice” unde sunt unificate securitatea publică și ordinea publică. Această sistematizare are o importanță deosebită pentru codificarea normelor juridico-penale. Adoptând legea penală, legiuitorul amplasează infracțiunile în Partea specială a Codului penal într-o anumită consecutivitate, bazându-se pe obiectul juridic generic al acestora. Această consecutivitate depinde de gradul importanței relațiilor sociale ocrotite. Spre deosebire de CP din anul 1961, care determina importanța obiectelor juridice generice după triada: „statul, persoana, societatea”, Codul penal nou din 2002 determină această importanță după formula: „omenirea, persoana, societatea și statul” [115, p. 114].

După părerea autorului Sergiu Brînză, obiectul juridic generic al infracțiunii permite clasificarea infracțiunilor în funcție de anumite criterii, contribuie la clasificarea caracterului prejudiciabil al infracțiunii care intră în fiecare grup și, prin aceasta, face posibilă repartizarea materiei legislative după un anumit sistem, subordonat unui criteriu obiectiv unic. În afară de aceasta, obiectul juridic generic al infracțiunii permite a stabili, în sistemul legislației penale în vigoare, locul normelor juridico-penale nou adoptate, care incriminează o infracțiune sau alta [24, p. 4].

În susținerea opiniei autorului citat mai sus vine și autorul Alexandru Borodac, care consideră că, prin intermediul obiectului juridic generic, se dezvăluie gradul comparativ al valorilor sociale ocrotite de legea penală, inclusiv gradul necesității ocrotirii lor pe cale juridico-penală; se determină caracteristica valorilor sociale ce programează metodele posibile de pedepsire a conduitei ilegale; se stabilesc metodele posibile ale atențarilor infracționale etc. [115, p. 114].

Obiectul juridic generic al infracțiunii de vandalism îl formează un anumit grup de relații sociale ce fac parte dintr-un domeniu complex, și anume securitatea publică în sensul ei larg și ordinea publică [131, p. 28].

Pornind de la denumirea Capitolului XIII „Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice” al Părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova, constatăm că grupul de infracțiuni reunit la capitolul respectiv poate fi delimitat convențional în două tipuri: infracțiuni contra securității publice (de ex.: actul terorist, finanțarea terorismului, luarea de ostatici etc.) și infracțiuni ce atentează la ordinea publică (de ex.: huliganismul, vandalismul etc.).

Cu siguranță, securitatea publică și ordinea publică sunt două concepte asemănătoare după natura lor, deoarece, fiind periclitare ambele, încalcă într-un mod vădit drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, ducând, de asemenea, la subminarea suveranității și inviolabilității țării. Însă, pornind de la caracterul global al securității publice, putem constata că

acest fenomen înglobează și ordinea publică, creând efectul interdependenței între ele, fiind încălcată ordinea publică, se periclitează reciproc și securitatea publică [131, p. 28].

Prin „securitate publică” se înțelege un sistem de reguli care asigură ocrotirea celor mai importante valori ale persoanei, valori materiale și spirituale ale societății, autoritatea puterii oficiale, precum și suveranitatea și inviolabilitatea teritorială a țării [19, p. 399].

Securitatea publică poate fi privită atât în sens larg, cât și în sens îngust.

În sens larg, securitatea publică este compusă din mai multe grupuri de relații sociale în domeniul: condițiilor neprimejdioase pentru viața întregii societăți; securității ecologice; sănătății populației și a moralei întregii societăți; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul utilizării mijloacelor de transport etc. [213, p. 447].

În sens îngust, securitatea publică reprezintă un sistem al relațiilor sociale ce asigură condiții neprimejdioase pentru viața fiecărui membru al societății, securitatea intereselor acestuia etc. [213, p. 448].

De asemenea, securitatea, ca o condiție a funcționării și dezvoltării societății, are la bază două criterii: obiectiv și subiectiv. Criteriul obiectiv este reprezentat de nivelul ocrotirii reale realizate prin: sistemul reglementării legislative, măsuri organizatorice privind folosirea mijloacelor materiale, realizarea acestor măsuri de către organele de ocrotire a normelor de drept și alte organe competente. Criteriul subiectiv al securității publice este un element al psihologiei sociale, adică liniștea publică; sentimentul de protejare, de siguranță personală și a persoanelor apropiate, inviolabilitatea bunurilor; încrederea în funcționarea normală a organizațiilor și instituțiilor de stat sau obștești [190, p. 42].

Criteriul subiectiv este nu mai puțin important decât realizarea măsurilor reale de asigurare a acestei securități, deoarece lipsa de frică, panică și nesiguranță este o condiție necesară și de primă importanță pentru funcționarea unei societăți civile sănătoase [40, p. 11].

Deci, ca urmare a celor menționate, putem concluziona că securitatea publică este o categorie socială destul de vastă care include în conținutul său un sistem de reguli ce asigură ocrotirea și respectarea celor mai importante valori ale persoanei. După cum menționează autorul A.V. Ragulin: „Securitatea publică este un fenomen complex în conținutul căruia intră un spectru larg de relații sociale printre care se numără și cele care fac parte din ordinea publică” [195, p. 60].

În ceea ce privește ordinea publică, o definiție laconică a acesteia o putem găsi în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism, unde se precizează că: „Ordine publică înseamnă o totalitate de relații sociale ce asigură o ambianță liniștită de conviețuire în societate, de

inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și activitatea normală a instituțiilor de stat și publice” [99, p. 11].

În doctrina dreptului penal nu există o concepție unică privind ordinea publică. Diferența de opinii existente pe marginea definirii conceptului de ordine publică a dat naștere la două teze diametral opuse menite să soluționeze problema existentă.

Conform primei teze, ordinea publică este privită în sens larg ca o totalitate de relații sociale apărute ca urmare a respectării normelor morale, etice și religioase existente într-o societate contemporană. În susținerea acestei teze vine autorul A.V. Kuznețov, în viziunea căruia ordinea publică este privită ca un complex de relații sociale ocrotite și reglementate de stat, care asigură buna funcționare a sistemului politic și social, respectarea inviolabilității persoanei și a proprietății [179, p. 18]. Autorul L.S. Iavici vede ordinea publică drept un rezultat survenit ca urmare a respectării normelor sociale, economice și politice în cadrul unui stat, care asigură la rândul său buna funcționare a sistemului legislativ [236, p. 18]. La rândul, său autorul I.A. Sokolov menționează că ordinea publică reprezintă o modalitate de întărire și dezvoltare a relațiilor sociale reglementate de normele morale și juridice [204, p. 7]. După părerea autorului respectiv, sarcina principală a ordinii publice constă în asigurarea inviolabilității relațiilor sociale. Un alt autor, P.I. Grișaev, afirmă că ordinea publică include toate categoriile de relații sociale [161, p. 57].

Autorul Al. Borodac definește prin ordinea publică ansamblul regulilor de conviețuire socială menite să asigure liniștea socială, buna funcționare a organelor de stat și a celor obștești, precum și totalitatea relațiilor sociale dintre cetățeni în toate domeniile activității sociale, acceptate de societate [19, p. 399].

Conform opiniei autorului A.I. Rarog, prin ordinea publică se înțelege un sistem de relații existente între membrii societății și reguli de conduită instituite prin normele morale, juridice, precum și obiceiuri ce creează o atmosferă de liniște și protecție în toate domeniile vieții sociale [212, p. 317].

Așadar, ca urmare a analizei unui șir de definiții date de mai mulți autori, conchidem că în sens larg ordinea publică reprezintă un ansamblu de relații sociale reglementate de regulile de conviețuire socială menite să asigure buna funcționare a tuturor mecanismelor în cadrul unui stat.

A doua teză elaborată pe marginea definirii conceptului de ordine publică este descrisă în sens îngust. Astfel, în literatura de specialitate se vehiculează opinia că ordinea publică include numai relațiile sociale care asigură liniștea publică și condițiile normale de muncă și conviețuire a cetățenilor, despre regulile care asigură buna funcționare a acestor raporturi în respectiva teză

nu se menționează nimic. Adepții acestei păreri mai subliniază că definirea ordinii publice depinde și de varietatea și volumul relațiilor sociale care se includ în aceasta.

O altă părere privind definirea fenomenului ordinii publice o găsim la autorul M.I. Iakubovici, care subînțelege prin ordine publică un ansamblu de reguli instituite de stat și codificate în legi ce asigură condiții normale de existență într-o societate [218, p. 480]. Un alt autor, și anume P.S. Daghel, susține părerea că ordinea publică este același sistem de relații sociale reglementat de normele de drept și de cele de conviețuire socială, care contribuie la păstrarea liniștii publice, securității persoanei și patrimoniului acesteia, asigurând, de asemenea, și condiții normale de muncă și de odihnă cetățenilor, precum și buna funcționare a organelor de stat și a celor obștești [152, p. 43]. În viziunea autorilor T.M. Kafarov și C.T. Musaev ordinea publică servește drept bază pentru funcționarea instituțiilor publice și organizațiilor obștești și desfășurarea normală activității publice [170, p. 23]. Autorul O.M. Iakuba definește ordinea publică drept un sistem de relații sociale reglementate de diverse norme sociale, relații care se exprimă în conduita fiecărui membru al grupului social [237, p. 88].

În contrast cu opiniile anterioare, menționăm că un alt grup de autori definesc fenomenul ordinii publice sub un aspect mai rezervat, specificând că ordinea publică este nu altceva decât sistemul relațiilor volitive ce apar și se manifestă numai în locurile publice.

Fiind de acord cu opiniile grupului de autori expuse mai sus, autorul N.I. Zagorodnikov mai subliniază că ordinea publică include și acele relații sociale ce se pot manifesta și în alte locuri care nu neapărat sunt publice, dar caracterul acestora poate să afecteze ușor moralitatea publică [168, p. 286].

Astfel, autorul V.S. Komisarov afirmă că ordinea publică reprezintă un sistem complex alcătuit dintr-un ansamblu de relații sociale ce s-au creat în urma respectării normelor de drept, care sunt îndreptate, la rândul lor, spre păstrarea liniștii publice, asigurarea comportamentului adecvat în locurile publice al cetățenilor, respectarea normelor morale etc. [182, p. 299]. Sub un alt unghi de vedere este abordată problema definiției ordinii publice de către autorul N.F. Kuznețova, care promovează concepția că ordinea publică este un complex de tipuri și forme ale comportamentului uman, care s-au creat sub influența normelor morale și de drept existente în societate [180, p. 3]. Autorul I.I. Vremeenko își argumentează poziția că ordinea publică constă dintr-un ansamblu de relații sociale care apar și evoluează în locuri publice în procesul comunicării dintre oameni, iar reglementarea juridică a acestor relații contribuie la asigurarea securității fiecărui individ în parte și a întregii societăți în general [159, p. 27].

Ca urmare a celor menționate mai sus, constatăm că obiectul juridic generic al infracțiunii de vandalism constituie relațiile sociale din domeniul ordinii publice și securității publice.

Pentru concretizarea obiectului juridic al vandalismului este necesar să purcedem la analiza obiectului juridic special al acestei infracțiuni.

Obiectul juridic special reprezintă o parte integrantă a obiectului juridic generic. Prin obiect juridic special se înțelege valoarea socială concretă contra căreia se îndreaptă nemijlocit acțiunea sau inacțiunea prevăzută de legea penală, valoare caracterizată prin anumite trăsături proprii, speciale care servesc la individualizarea unei infracțiuni din cadrul aceleiași grupe sau subgrupe [16, p. 147]. Obiectul juridic special al infracțiunii prezintă o importanță majoră pentru calificarea corectă a faptei penale, deoarece datorită acestuia poate fi determinată gravitatea infracțiunii comise și gradul de pericol al acesteia.

Conform opiniei autorului Augustin Ungureanu, obiectul juridic special al infracțiunii constituie o anumită valoare socială sau o relație socială privitoare la aceasta, vătămată sau periclitată prin săvârșirea unei infracțiuni [149, p. 75].

Obiectul juridic special al infracțiunii joacă un rol deosebit de important la încadrarea juridică corectă a faptei, deoarece prin intermediul acestuia se poate de stabilit gradul de pericol și gravitatea fiecărei infracțiuni comise.

Încadrarea juridică reprezintă operațiunea care constă în stabilirea trăsăturilor esențiale ale faptei comise și alegerea textului de lege corespunzător acesteia. O faptă constituie o infracțiune sau alta în funcție de obiectul vătămat. Însemnătatea obiectului juridic special sub acest aspect apare îndeosebi în cazul acelor infracțiuni care se aseamănă din punctul de vedere al acțiunii săvârșite și al materialității faptei comise. În asemenea situații, pentru a cunoaște dacă s-a comis o infracțiune sau alta, trebuie ca din complexul împrejurărilor comiterii acesteia să se stabilească ce obiect a fost lezat și care a fost valoarea socială împotriva căreia s-a îndreptat fapta infracțională [149, p. 243].

În pofida faptului că orice infracțiune are de regulă un singur obiect juridic special, totuși deseori se întâlnesc cazuri când o infracțiune atentează concomitent la două obiecte juridice speciale.

În acest context, autorii Al. Borodac [115, p. 97], A.S. Mihlin [187, p. 14], L.D. Gauhman [219, p. 67] disting două categorii ale obiectului juridic special, și anume: principal și secundar.

În ceea ce privește infracțiunea de vandalism, respectivului gen de faptă penală îi este caracteristic prezența a două obiecte juridice speciale: obiectul juridic special principal și obiectul juridic special secundar.

Obiectul juridic special principal reprezintă acea relație socială care este în permanență periclitată de o anumită infracțiune și fără de care infracțiunea respectivă nici nu ar exista. Prin urmare, instituirea infracțiunii depinde de relația socială pe care o afectează aceasta.

Conform opiniei autorului Sergiu Brînză, obiectul juridic special principal al infracțiunii de vandalism prevăzute la art. 288 din CP îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică, apărute împotriva vandalismului [29, p. 704].

Ordinea publică, fiind un fenomen indispensabil al vieții sociale, stabilește regulile și consolidează bazele modului de viață existent într-o societate, creând și asigurând astfel condiții normale de activitate a oamenilor în toate domeniile.

Prin ordine publică se înțelege un sistem stabil de relații sociale care asigură ambianța liniștită de conviețuire în societate, de inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și activitatea normală a organelor și instituțiilor de stat și publice [53, p. 632].

Prin urmare, putem conchide că *obiectul juridic special principal al infracțiunii de vandalism îl constituie ansamblul de relații sociale din domeniul ordinii publice*.

Cele menționate sunt confirmate prin includerea de către legiuitor a respectivei componente de infracțiune în Capitolul XIII al Părții speciale din Cod penal care este intitulat „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”.

Obiectul juridic special secundar reprezintă relațiile sociale care, meritând o ocrotire penală de sine stătătoare, în cazul unor infracțiuni sunt ocrotite alături de obiectul juridic special principal al acestora și cărora li se poate cauza o daună în legătură cu atentarea la obiectul juridic special principal [20, p. 107].

La acest capitol este important să menționăm că în literatura de specialitate nici până în prezent nu există o denumire unică și unanim recunoscută a obiectului juridic special secundar, astfel, unii autori îl denumesc: obiect juridic special suplimentar, complementar, facultativ.

Alți autori divizează obiectul juridic special secundar (complementar) în două categorii, și anume:

- obiectul complementar obligatoriu, care se caracterizează prin faptul că poate deveni ținta unei atentări infracționale suferind de pe urma acesteia anumite daune sau fiind amenințat de cauzarea acestora;

- obiectul complementar facultativ, care la rândul său este antipodul obiectului complementar obligatoriu, caracterizându-se prin aceea că nu în toate cazurile de săvârșire a

unor acțiuni infracționale și se pot cauza drept consecință anumite daune și nu întotdeauna acesta poate fi amenințat de cauzarea lor [189, p. 152].

Importanța obiectului juridic special secundar constă în faptul că, prin intermediul acestuia se poate delimita o faptă penală concretă de alte componente de infracțiune adiacente, prin urmare asigurând calificarea corectă a infracțiunii.

În ceea ce privește determinarea obiectului juridic special secundar al infracțiunii de vandalism, doctrina penală cunoaște opinii diferite. Astfel, autorii A.I. Rarog, G.A. Esakov, A.I. Ciukeaev, V.P. Stepalin sunt de părerea că în calitate de obiect juridic special secundar al acestei infracțiuni pot apărea proprietatea (în cazul nimicirii bunurilor din domeniul public), moralitatea (în cazul pângăririi edificiilor sau a altor încăperi), buna funcționare a autorităților publice, a întreprinderilor, organizațiilor, instituțiilor, transportului public [210, p. 360], precum și drepturile și interesele legitime ale persoanelor [173, p. 659].

Conform opiniei autorului V.P. Malkov, în calitate de obiect juridic special secundar al vandalismului pot apărea valorile materiale și spirituale ale societății care și constituie ținta acțiunilor vandalice [211, p. 444].

Alți autori precum S. Brînză și V. Stati afirmă că obiectul juridic special secundar al infracțiunii de vandalism îl formează relațiile sociale cu privire la moralitatea și estetica publică [28, p. 657].

Prin moralitatea publică se înțelege un sistem de norme și reguli de comportament, idei, tradiții și viziuni ale oamenilor create de-a lungul existenței lor asupra dreptății și demnității, valori care pot fi considerate dominante într-o societate.

Moralitatea, în viziunea autorului N.G. Nakonecinikov, reprezintă un fenomen istoric flexibil la toate schimbările, care întruchipează normele morale existente într-o anumită etapă de dezvoltare a societății [188, p. 9]. Normele respective apar treptat și reprezintă nevoile și aspirațiile societății.

Autorul S.I. Ojeogov definește prin moralitate un ansamblu de reguli care reglementează conduita omului în cadrul societății [191, p. 75].

Prin estetică, conform dicționarului limbii române, se subînțelege forma cea mai înaltă de creare și recepționare a frumosului [76]. Deci estetica publică reprezintă totalitatea relațiilor ce țin de promovarea frumosului în societate și care pot fi periclitate în urma săvârșirii unor acțiuni vandalice.

În această ordine de idei, conchidem că *în calitate de obiect juridic special secundar al infracțiunii de vandalism se prezintă totalitatea relațiilor sociale ce se referă la proprietatea publică, moralitatea și estetica publică, precum și buna funcționare a întreprinderilor,*

autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor și transportului public, care au o importanță majoră pentru calificarea corectă a faptei penale săvârșite.

Obiectul material al infracțiunii îl reprezintă entitatea materială (un obiect sau un lucru oarecare, un animal, corpul persoanei) asupra căreia se îndreaptă materialitatea actului de conduită, energia fizică a acestuia, amenințându-l cu un pericol de vătămare materială sau provocându-i efectiv o asemenea vătămare [31, p. 197].

Este necesar de menționat că nu toate entitățile aflate în orbita relațiilor sociale pot fi considerate obiecte materiale ale infracțiunii. Această calitate o pot deține numai acele entități care au o natură corporală și sunt susceptibile de a fi percepute prin prisma unor atingeri, astfel făcând posibilă fixarea influenței asupra lor prin percepția din afară [25, p. 49].

Autorul Ion Oancea opinează că obiectul material al infracțiunii poate fi bunul, lucrul sau valoarea asupra cărora este îndreptată acțiunea sau inacțiunea infracțională și asupra cărora se răsfrâng urmările acestor acțiuni sau inacțiuni, aducând atingere ca urmare relațiilor sociale ocrotite de normele dreptului penal [120, p. 104].

Deci obiectul material al infracțiunii este nu altceva decât o entitate materială (de ex.: un obiect, un bun sau un lucru oarecare, un animal, corpul persoanei etc.) care, fiind influențată printr-o acțiune sau inacțiune infracțională, poate aduce atingere relațiilor sociale ocrotite de legea penală. Determinarea obiectului material al infracțiunii prezintă o importanță majoră pentru justa calificare a faptei, deoarece datorită acestuia poate fi evidențiat tot spectrul de relații sociale periclitare care în ansamblul lor formează obiectul juridic al infracțiunii.

De asemenea, este de remarcat că obiectul material al infracțiunii nu trebuie confundat cu instrumentele și mijloacele care au servit la săvârșirea acesteia.

Instrumentele și mijloacele infracțiunii ușurează, înlesnesc comiterea ei, reprezintă o metodă de realizare a ei. De exemplu, scară pentru accelerarea furtului, instrumente pentru spargerea unei încăperi, autovehicule pentru transportarea celor furate, somnifere pentru adormirea victimei, lichide inflamabile pentru incendieri, cuțite sau arme pentru a comite omoruri sau vătămări ale integrității corporale etc. Uneori, instrumentele și mijloacele unei infracțiuni se pot transforma în obiecte materiale ale altei infracțiuni, și viceversa. De exemplu, arma furată se poate transforma în mijloc de atac armat în cazul banditismului [115, p. 121].

Din cele expuse conchidem că, în cazul utilizării de către făptuitor a unor obiecte care înlesnesc comiterea unei fapte penale, acestea, la rândul lor, pot fi numite instrumente și mijloace de comitere a infracțiunii, iar în cazul aplicării acestora asupra unei entități materiale (obiect, animal, corpul persoanei etc.) ea poate fi considerată obiect material al infracțiunii.

În ceea ce privește infracțiunea de vandalism prevăzută la art. 288 CP, este important să menționăm că obiectul material al acesteia îl prezintă edificiile sau alte încăperi, bunurile din transportul public sau din alte locuri publice. Totodată, în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (2) lit. c) CP, obiectul material îl constituie bunurile care au valoare istorică, culturală sau religioasă [29, p. 704].

Conform interpretării oferite de dicționarul explicativ al limbii române, prin termenul „edificiu” se înțelege o clădire de proporții mari, o construcție impunătoare [83, p. 280].

Potrivit doctrinei juridice de specialitate, prin *edificii* se înțeleg clădirile cu destinație publică [29, p. 704]. Din această categorie fac parte obiectele de importanță istorică sau culturală, obiectele sanitare, medicale, de producție, de conducere etc. [53, p. 635].

Prin *alte încăperi* se subînțeleg toate obiectele apreciate îndeosebi și respectate de populație [30, p. 559]. Din categoria acestora fac parte complexele memoriale, monumentele, plăcile comemorative etc. [53, p. 635].

Dacă ne referim la *bunurile din transportul public* în calitatea lor de obiecte materiale ale infracțiunii de vandalism, în primul rând este necesar să menționăm că prin transport public se înțelege un serviciu public de transport, în număr mare, disponibil pentru întreaga populație. Conform art.15 din Legea cu privire la transporturi nr. 1194 din 21.05.1997, sistemul unic de transporturi al Republicii Moldova include transportul feroviar, auto, aerian, naval, electric urban și transportul prin conducte [107]. Cel mai exploatat este transportul rutier public de persoane, care se realizează cu ajutorul autobuzelor și troleibuzelor. Caracteristic acestor mijloace de transport este numărul mare de pasageri ce pot fi transportați și ușile duble de acces. Autobuzele sunt de mai multe tipuri: 1) autobuze urbane, care sunt lipsite de un compartiment special amenajat pentru bagaje, iar numărul de locuri pe scaune este mic; 2) autobuze turistice, care asigură un confort ridicat călătoriei: aer condiționat, bar, sistem audio-video; pot transporta până la 50 de turiști; 3) microbuze, adică autobuze de mici dimensiuni. Troleibuzele sunt autobuzele echipate cu motoare electrice alimentate prin două trolee (tije metalice) de la o linie formată din două fire electrice aeriene, montate la 4 metri înălțime, deasupra carosabilului [29, p. 704].

Din categoria bunurilor din transportul public ca obiecte materiale ale infracțiunii prevăzute la art. 288 CP fac parte bunurile din echipamentul mijlocului de transport precum: ușile, ferestrele, scaunele, blocurile sanitare, salonul etc.

Prin *bunuri din alte locuri publice* se înțeleg bunurile mobile sau imobile dintr-un: a) loc care, prin natura sau destinația lui, este întotdeauna accesibil publicului, chiar dacă în momentul săvârșirii faptei în acel loc nu era prezentă nici o persoană, dar făptuitorul își dădea seama că fapta ar putea ajunge la cunoștința publicului; b) loc accesibil publicului, dacă în momentul

săvârșirii faptei erau de față două sau mai multe persoane [29, p. 705]. La categoria de bunuri sus-menționate pot fi catalogate cabinele telefoanelor publice, băncile din parcuri sau alte locuri publice, stadioane, stațiile de așteptare, parcurile de distracție, viaductele etc.

Cele menționate mai sus se observă bine în următorul caz din practica judiciară a Republicii Moldova.

Cetățeanul X și cet. Y la data de 16.11.2008, aproximativ între orele 00³⁰-01⁰⁰, ambii fiind în stare de ebrietate, aflându-se pe str. I. Creangă nr. 49 și I. Creangă nr. 76, mun. Chișinău, din intenție directă și urmărind scopul nimicirii bunurilor în locurile publice au intrat în cabinele telefoanelor publice și au tras de receptoarele a cinci telefoane, forțându-le și, prin urmare, rupând firele. În urma examinării respectivei cauze penale, instanța de judecată i-a recunoscut pe cet. X și Y culpabili de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 288 alin. (2) lit. b) CP și a stabilit cu aplicarea art. 79 și 80 CP lui X și Y – pedeapsă cu muncă neremunerată în folosul comunității pe o durată de 160 (o sută șaiszeci) ore [5].

În ceea ce privește *bunurile care au valoare istorică, culturală sau religioasă* privite în calitate de obiect material al infracțiunii de vandalism, constatăm că pe parcursul istoriei omenirii valorile culturale au fost privite și definite în mod diferit și de pe poziții diferite – filologice, istorice, juridice, filosofice etc. Însă, având în vedere gama largă de apartenență a valorilor culturale la domenii diferite și necesitatea protecției acestora sub aspect juridic, în literatura de specialitate, dar și în conținutul actelor normative în vigoare încă nu s-a ajuns la un numitor comun în privința conținutului noțiunii de „valori culturale” [34, p. 21].

În accepțiunea dispoziției de la art. 288 alin. (2) lit. c) bunuri, care au valoare istorică, culturală sau religioasă sunt: obiectele de artă și anticariat, adică obiectele care, în conformitate cu legislația în vigoare, sunt atribuite la categoria obiectelor de artă, și anume: a) bunurile istorice, inclusiv cele ce se referă la importante evenimente istorice din viața poporului, la dezvoltarea societății și a statului, la istoria științei și a tehnicii, inclusiv a vieții și activității oamenilor iluștri (politicieni, savanți, oameni de cultură, artă etc.); b) obiectele și fragmentele acestora obținute în urma săpăturilor arheologice; c) bunurile de artă (inclusiv picturi și desene lucrate manual pe orice bază și orice material); d) originalul sculpturilor din orice material (inclusiv reliefurile); e) mobilierul bisericesc; f) alte obiecte ce au valoare istorică, culturală sau religioasă [29, p. 705].

Deci, ca urmare a celor relatate, constatăm că obiectul material al infracțiunii joacă un rol important îndeosebi pentru calificarea faptei săvârșite. Lipsa obiectului material asupra căruia este îndreptată fapta penală duce inevitabil la constatarea inexistenței infracțiunii din motivul lipsei componente de infracțiune.

2.2. Latura obiectivă a infracțiunii de vandalism

Latura obiectivă a infracțiunii reprezintă un complex de semne exterioare ale comportamentului criminal al persoanei, care lezează relațiile sociale ce alcătuiesc obiectul infracțiunii. Deci latura obiectivă constituie nu altceva decât partea vizibilă a infracțiunii, caracteristica exterioară a acesteia. Ea include însăși fapta propriu-zisă manifestată sub forma unei acțiuni sau inacțiuni, urmările pe care le produce, legătura de cauzalitate, precum și modul, circumstanțele, locul și timpul de comitere a infracțiunii.

În această ordine de idei, autorul Alexandru Mariș susține că latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin manifestarea exterioară a omului – acțiune sau inacțiune, care atinge, lezează valorile (obiectul juridic) ocrotite de legea penală, atingere care poate consta într-o anumită schimbare în realitatea obiectivă, denumită „urmare infracțională” [116, p. 117].

Astfel, orice conduită infracțională nu poate fi concepută fără realizarea unei acțiuni sau inacțiuni prejudiciabile. Din acest punct de vedere este firesc ca în conținutul fiecărei componente de infracțiune să fie cuprinse condițiile referitoare la latura obiectivă a actului de conduită.

Conform opiniei autorului Constantin Bulai, prin latura obiectivă se înțelege manifestarea exterioară a conduitei umane, sub forma unui consum sau a unei înfrânări de energie fizică, prin care s-a produs sau se putea produce o modificare în lumea obiectivă externă [31, p. 173].

Autorul V.N. Kudreavțev menționează că latura obiectivă a infracțiunii reprezintă un proces al atentării prejudiciabile și ilicite la interesele ocrotite de lege, un aspect exterior al acesteia, din punctul de vedere al desfășurării consecutive a acelor fenomene și evenimente care încep cu acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă și se încheie cu survenirea consecințelor infracționale [178, p. 38]. Pericolul social al atentărilor respective se manifestă prin faptul că, săvârșind acțiunile ilicite, subiectul infracțiunii lezează valorile sociale existente în societate.

Alți autori precum Maria Zolyneac consideră că prin latura obiectivă a infracțiunii se înțelege fapta manifestată sub formă de acțiune sau inacțiune, împreună cu urmările pe care le produce, urmări ce reprezintă atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală [149, p. 268]. La fel, autoarea citată mai sus menționează că latura obiectivă este elementul infracțiunii care relevă o anumită atitudine a făptuitorului față de valorile sociale ocrotite penal. Până în momentul săvârșirii faptei, nu există un criteriu de apreciere a conduitei persoanei față de valorile sociale. Unicul criteriu îl constituie fapta săvârșită [149, p. 268].

Stabilirea laturii obiective contribuie la calificarea corectă a faptei penale comise și constituie elementul-cheie în descoperirea acesteia, deoarece anume în latura obiectivă se

regăsesc semnele substanțiale și tipice ale infracțiunii care, la rândul său, prezintă o importanță majoră pentru delimitarea infracțiunilor.

În ceea ce privește semnele laturii obiective, teoria dreptului penal le clasifică convențional în două categorii, și anume: obligatorii și facultative. Semnele obligatorii sunt cele care persistă în orice componentă de infracțiune, adică fără de care nu poate exista nici o infracțiune, iar semnele facultative se întâlnesc doar în unele componente [39, p. 65]. Din categoria semnelor obligatorii ale laturii obiective fac parte acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă, iar în categoria semnelor facultative sunt incluse consecințele prejudiciabile, raportul de cauzalitate, timpul, locul, împrejurările, metoda și mijloacele de comitere a faptei penale.

Determinarea corectă a semnelor laturii obiective are o importanță deosebită, fiindcă, adeseori, ea ne oferă posibilitatea să stabilim semnele obiectului, subiectului și ale laturii subiective a faptei prejudiciabile [115, p. 126].

Deci latura obiectivă este un element inerent al oricărei infracțiuni, ea apare în conținutul fiecărei fapte penale și are drept scop descrierea trăsăturilor ce o caracterizează și delimitarea acesteia de alte infracțiuni.

Analizând latura obiectivă a infracțiunii de vandalism, constatăm că o astfel de faptă penală poate fi comisă numai prin acțiune – ca formă activă a comportamentului uman. Acțiunile respective sunt enumerate în dispozițiile art. 288 CP. Așadar, reieșind din prevederile art. 288 CP, putem observa că latura obiectivă se realizează prin două modalități normative cu caracter alternativ, și anume:

- 1) pângărirea edificiilor sau a altor încăperi;
- 2) nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Astfel, pentru existența infracțiunii de vandalism este necesară comiterea a cel puțin uneia dintre modalitățile alternative enumerate mai sus.

Reieșind din faptul că legislația penală nu conține definiții și tălmăciri ale noțiunilor de „vandalism”, „pângărire” și „nimicire”, propunem să efectuăm în continuare o analiză semantică a termenilor respectivi, care ne va permite să dezvăluim și să înțelegem mai exact sensul acestora.

După cum deja s-a mai menționat anterior în paragraful 1.1. al prezentei teze, termenul „vandal” provine de la denumirea tribului germanico-estic „vandalii” condus de regele Genseric (428-477). Istoricii și scriitorii din timpul Renașterii și începutul Epocii Moderne îi caracterizau pe vandali ca pe un trib de barbari care distrugeau cu o deosebită cruzime tot ce era frumos și venerabil. Însuși vandalismul propriu-zis ca un concept ce comportă un sens profund și cu totul

diferit de cel din epoca triburilor vandale pentru prima dată a fost utilizat de către episcopul francez și liderul revoluției franceze Henri Jean-Baptiste Grégoire (1750-1831) în raportul său despre pagubele aduse de vandalism și măsurile de prevenire a acestuia [148].

În sec. al XIX-lea conceptul de „vandalism” apare în uz ca un termen ce semnifică distrugerea sau deteriorarea operelor de artă și monumentelor de arhitectură. Ca urmare, în anul 1846 își vede lumina tiparului cartea elaborată de scriitorul și politicianul francez Charles Forbes René, comte de Montalembert (1810-1870), în care autorul acuză acțiunile de distrugere în masă a bisericilor catolice, numindu-le acte de vandalism.

Conform dicționarului enciclopedic francez, prin vandalism se înțelege starea sufletească a persoanei care o determină să distrugă lucrurile frumoase, inclusiv operele de artă ocrotite de societate [95, p. 664].

Spre deosebire de dicționarul enciclopedic francez, cel american accentuează aspectul juridic al termenului „vandalism”, prin care se subînțelege deteriorarea sau nimicirea intenționată a bunurilor ce aparțin altei persoane sau statului [139, p. 762].

Noul dicționar universal al limbii române definește vandalismul ca o faptă sau comportare de vandal sau distrugere a unor opere de artă, a unor edificii publice etc. [119, p. 1598].

O descriere mai detaliată a vandalismului ca fenomen social negativ este oferită de dicționarul explicativ ilustrat al limbii române care prin vandalism subînțelege o faptă săvârșită de către vandali și exprimată prin distrugere barbară și nejustificată a bunurilor și a valorilor culturale și artistice ale unui popor; ale unui oraș etc. Iar prin vandalizare – acțiune de distrugere sălbatică, nimicire etc. [84, p. 2013].

Însuși „vandalul”, potrivit dicționarului practic al limbii române, este omul care distruge opere de artă, valori culturale etc. [86, p. 447].

Sub un alt aspect este abordată problematica definirii vandalismului de către autorul S.F. Cohen, care menționează că vandalismul este nu altceva decât o etichetă aplicată anumitor tipuri de comportament în anumite condiții [59, p. 23].

În viziunea autorului A.P. Goldstein, vandalismul reprezintă un act intenționat de deteriorare sau nimicire a averii altuia [92, p. 36].

Autorul B.H. Omaev opinează că vandalismul reprezintă o formă de atentare la relațiile sociale existente în cadrul unui stat, care sunt reglementate de normele juridice în cadrul acestuia [190, p. 110].

În accepțiunea largă a zilelor noastre, vandal se numește persoana care săvârșește acțiuni de distrugere, iar prin vandalism, conform dicționarului limbii române moderne, se înțelege distrugerea sălbatică a valorilor culturale, artistice etc. ale unui popor [85, p. 917].

De asemenea, este de menționat că în literatura de specialitate se vehiculează opinia că conceptul de „vandalism” poate fi tratat sub aspect social și criminologic. Sub aspect social, acesta semnifică un fenomen social negativ ce se exprimă prin deteriorarea sau distrugerea fără temei a valorilor culturale sau materiale. Sub al doilea aspect, și anume cel criminologic, prin vandalism se subînțelege un concurs de infracțiuni de natură agresivă care atentează la valorile culturale și spirituale din societate.

O definiție laconică a acestui concept o putem întâlni în dispozițiile art. 288 alin. (1) CP în care vandalismul apare ca o totalitate de acțiuni îndreptate spre pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, precum și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice [51].

Luând în considerare cele expuse anterior, constatăm că *vandalismul reprezintă o formă de manifestare a comportamentului agresiv al persoanei însoțit de nesupunere față de regulile etice și morale existente într-o societate. Acesta se exprimă prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, precum și pângărirea sau nimicirea bunurilor ce prezintă o valoare istorică, culturală sau religioasă.*

Având în vedere faptul că latura obiectivă a infracțiunii de vandalism prevăzute la art. 288 CP se realizează prin intermediul a două modalități normative alternative, și anume: pângărirea și nimicirea, considerăm a fi oportun de a realiza o analiză explicativă a acestora începând cu prima modalitate – pângărirea.

În doctrina penală prin „pângărire” se înțelege efectuarea unor înscrisuri sau desene cu caracter obscen pe fațadele unor edificii sau ale altor încăperi, schimbându-le ca rezultat aspectul estetic al acestora [171, p. 372].

O altă definiție este expusă de autorul Alexandru Borodac, care susține opinia conform căreia: „Pângărirea presupune săvârșirea asupra edificiilor sau a altor construcții a unor acțiuni cinice (de profanare, murdărire, dezonorare, necinstire, întinare etc.) care le atribuie acestora un aspect necuviincios, indecent în urma cărora acestea nu pot fi utilizate conform destinației lor inițiale” [19, p. 424].

O definiție practică identică este dată de dicționarul explicativ al limbii române, care prin *pângărire* subînțelege profanare, întinare, murdărire, pătare, pricăjire, iar prin acțiunea de *a pângări*, a supune unei batjocuri, unui sacrilegiu, a profana, a murdări [83, p. 856].

A pângări, consideră autorul Ivan Macari, înseamnă a supune unei batjocuri, unui sacrilegiu, a profana. Pângărirea edificiilor sau a încăperilor se manifestă prin înfățișarea pe

pereți, pe textile sau pe alte suprafețe a imaginilor, tablourilor, înscrisurilor etc. care jignesc moralitatea publică. De regulă, ea este exprimată prin cuvinte obscene, desene pornografice [114, p. 329].

Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi din punctul de vedere al autorului Nicolae Ursu, se manifestă prin realizarea unor inscripții batjocoritoare, cu caracter de jignire, înjosire, prin înclieirea unor fotografii amurale pe aceste obiecte, murdărirea monumentelor istorice și de cultură de o însemnătate deosebită pentru societate [15, p. 476].

Autorul Sergiu Brînză subînțelege prin pângărire acțiunea care are ca scop reducerea considerabilă a calităților estetice ale edificiilor sau ale altor încăperi, săvârșită pentru a demonstra lipsa de respect față de alți oameni, față de valorile materiale și morale. În vederea interpretării uniforme a înțelesului noțiunii de pângărire, adaugă în acest context autorul, trebuie luate în considerare următoarele aspecte:

- a) semnificația imaginilor, textelor, desenelor, simbolurilor realizate de către făptuitor;
- b) valoarea estetică și de altă natură a edificiilor sau a altor încăperi, a căror înfățișare a suferit modificări în urma pângăririi;
- c) caracteristicile substanței utilizate la realizarea imaginilor, textelor, desenelor sau simbolurilor, localizarea acestora și posibilitatea de a le îndepărta fără afectarea semnificativă în plan estetic a edificiilor sau a altor încăperi [28, p. 659].

O altă definiție este dată de autorul Xenofon Ulianovschi, care menționează că: „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se realizează prin efectuarea de înscrisuri, desene sau alte simboluri cu caracter obscen, cinic, amoral pe edificii sau în alte încăperi, murdărirea acestor obiecte cu vopsea, produse petroliere etc. Cauzând drept urmare prin aceste acțiuni o daună considerabilă aspectului estetic interior și exterior al obiectelor pângărite” [53, p. 635].

Caracterul amoral, cinic sau obscen al înscrisurilor, desenelor sau simbolurilor este apreciat de organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată, ținându-se cont de circumstanțele actelor săvârșite [53, p. 635].

În acest context, considerăm a fi oportun să ilustrăm cele specificate mai sus printr-un exemplu din practica judiciară.

Cetățeanul X în noaptea de 30 spre 31 martie 2012, aproximativ la ora 24⁰⁰, împreună cu minorul Y, la inițiativa și propunerea proprie, urmărind scopul de a pângări monumentul plasat în centrul satului Călmățui raionul Hîncești – monument edificat în anul 1965 în cinstea sătenilor căzuți în cel de al Doilea Război Mondial și care prezintă o valoare culturală, intenționat au spânzurat de el un câine mort, exprimându-și în acest fel lipsa de respect față de semnificația și valoarea monumentului. În urma examinării respectivei cauze penale, instanța de judecată i-a

recunoscut pe cet. X și minorul Y vinovați de săvârșirea infracțiunii specificate la art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP, stabilindu-le acestora pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunității cu durata de 160 (una sută șase zeci) ore [13].

Așadar, din definițiile și exemplul prezentate anterior, rezultă că modalitățile prin intermediul cărora se poate de realizat acțiunea de pângărire sunt destul de multiple și variate, iar numărul acestora poate crește încontinuu în funcție de ideile și posibilitatea de expunere a acestora în viață de către autorii actelor de vandalism.

În acest sens, autorul V.P. Stepalin ne propune o enumerare a unora dintre multiplele moduri de pângărire a bunurilor, printre care se pot evidenția deteriorarea aspectului exterior al monumentelor de o însemnătate istorică sau culturală, desenarea simbolurilor sau lozincilor regimurilor totalitare pe monumente, garduri, edificii etc., efectuarea de înscrisuri sau scrierea unor poezii cu caracter amoral care ofensează persoanele credincioase, murdărirea cu vopsea a tablourilor create de pictori renumiți etc. [197, p. 200].

Sub aspectul caracteristicii criminalistice, pentru realizarea activității de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi pot fi folosite metode ca: aplicarea inscripțiilor, însemnelor, simbolurilor, figurilor geometrice, murdărirea cu vopsea sau alte substanțe, aplicarea vopselelor de mai multe culori, desenarea unor scene etc. În acest scop pot fi utilizate vopsele industriale, coloranți de diferite tipuri. De regulă, aceste vopsele și coloranți sunt dificil de dizolvat și pentru înlăturarea lor sunt necesare soluții speciale, vopsirea repetată a suprafeței. În majoritatea situațiilor, infractorii folosesc flacoane pulverizatoare cu vopsea, care sunt ușor aplicabile pentru vopsirea sau murdărirea suprafețelor. Acțiuni menționate pot fi efectuate și cu ajutorul pensulelor de vopsea etc. Uneori sunt folosite pulverizatoare, cerneală, cretă etc. [121, p. 68].

În urma săvârșirii unor astfel de acțiuni, aspectul exterior al bunurilor, de regulă, se modifică într-atât, încât acestea nu mai pot fi utilizate după destinația lor primordială.

În procesul de calificare a acestor acțiuni conform art. 288 CP, se iau în considerare conținutul, mărimea inscripțiilor, vizibilitatea lor și posibilitatea de a fi înlăturate: șterse, acoperite etc., fără a cauza daună obiectelor pângărite [53, p. 635].

În acest context, ținem să menționăm că nu formează componentă de infracțiune prevăzută la art. 288 CP realizarea unor înscrisuri sau desene, precum și încheierea acestora pe pereții edificiilor sau ai altor încăperi în cazul în care ele nu ofensează moralitatea publică. Din categoria respectivă fac parte publicitatea comercială, anunțuri inclusiv cu caracter politic sau religios, afișe electorale sau teatrale, diverse desene sau inscripții aplicate cu ajutorul unor substanțe care pot fi ușor înlăturate sau aplicate cu cretă, care nu au conținut amoral etc. Nu intră sub incidența art. 288 CP nici efectuarea unor înscrisuri sau desene care, deși încalcă normele

morale, dar datorită faptului că nu sunt amplasate în locuri publice și pot fi ușor înlăturate, nu produc o reacție negativă de amploare din partea membrilor grupului social [145, p. 47].

Deci, după cum subliniază autorul M.M. Macarenko, pângărirea se asociază întotdeauna cu insultarea profundă și vădită a sentimentelor morale și spirituale ale persoanelor [184, p. 9], în caz contrar, în funcție de circumstanțe, făptuitorul poate fi tras la răspundere materială sau contravențională și nu penală.

De asemenea, nu întotdeauna pot fi calificate drept acte de vandalism acțiunile de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi care urmează a fi demolate sau supuse unor lucrări de restaurare, excepție de la ele, menționează autorul V.N. Kudreavțev, pot face clădirile care, deși se află într-o stare avariată, comportă o semnificație culturală sau istorică pentru societate (biblioteci, teatre, muzee etc.) [172, p. 514].

Astfel, ajungem la concluzia că nu toate acțiunile care, deși aparent, par a fi identice cu cele de pângărire pot fi considerate forme de manifestare a vandalismului, ci numai acele care într-un mod vădit demonstrează lipsa de respect față de oameni și valorile materiale și morale instituite de către aceștia.

În această ordine de idei, propunem să trecem în revistă câteva cazuri de rezonanță, care reconfirmă concluziile făcute anterior.

Unul dintre cele mai discutate cazuri ține de pictarea celor 110 trepte din Parcul „Valea Trandafirilor” situat în sectorul Botanica din municipiul Chișinău. Dorind să facă orașul mai frumos și mai atractiv, activiștii din cadrul proiectului „Orașul meu”, susținuți de către locuitorii capitalei și sponsori, au pictat „Scara trandafirilor” cu ornamente naționale. Însă, în pofida faptului că inițiativa grupului de tineri a fost salutată de majoritatea cetățenilor, aceștia erau amenințați și împiedicați să continue proiectul demarat de către activistul Alexei Dimitrov, care a expediat în acest sens un demers către Procuratura mun. Chișinău, Ministerul Afacerilor Interne și Primăria mun. Chișinău, în care solicita să fie luate măsurile de rigoare față de autorii proiectului, printre care se număra și cercetarea acțiunilor tinerilor prin prisma art. 288 din CP. Cu toate acestea, reieșind din faptul că proiectul „Scara trandafirilor” a fost lansat în baza avizului eliberat de arhitectul-șef al preturii sectorului Botanica și nu conține semnele componentei de infracțiune prevăzute de art. 288 CP, dosar penal pe acest caz nu a fost pornit [140].

O altă inițiativă lansată de tineri talentați, care îi implică pe toți iubitorii de artă precum și pe cei care doresc un viitor prosper și colorat pentru Chișinău, este proiectul „Chișinău Is Me”, inițiat de compania „Simpals”. Obiectivul proiectului este de a îi determina pe oameni să privească altfel lucrurile cenușii care îi înconjoară prin prisma picturilor stradale. Drept rezultat

al acestui proiect, au fost realizate o mulțime de obiecte de creație printre care se numără: „Yellow Cab” de pe str. Alexie Mateevici nr. 69; „Salamul” de pe str. Sfatul Țării nr. 18; „Băiatul cu un câine” situat pe str. Onisifor Ghibu nr. 5/1 din capitală; „Telefunken” situat la periferia orașului pe str. Potârnicii nr. 48/1; „Peștișorul de aur” de pe Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt; „Crocodilul” de pe str. Independenței; „Soldăteii de plumb” de pe Bulevardul Moscovei; „Păcală și Tândală” din parcul „Valea morilor” etc. [134].

O poziție destul de controversată este vehiculată în literatura de specialitate referitoare la fenomenul „graffiti”. Într-o parte a spectrului sunt acei autori care văd în graffiti un nou mod de exprimare artistică, o formă individuală de comunicare a unor mesaje sociale, politice sau culturale și în nici un caz infracțiune. La cealaltă extremă se află autorii care consideră că graffiti constituie un semn nedorit de anarhie, lipsă de respect față de oameni și valorile culturale promovate de aceștia.

Graffiti a existat încă din antichitate, în perioada Greciei Antice și a Imperiului Roman. Romanii gravau graffiti pe proprii pereți sau monumente, iar exemple ale lucrărilor acestora există, de asemenea, și în Egipt. Din punct de vedere istoric, termenul „graffiti” se referea inițial la inscripțiile și portretele găsite pe zidurile mormintelor antice sau pe ruine [93].

Termenul „graffiti” provine de la cuvântul italian „graffiato”, ceea ce în traducere înseamnă „a zgâria”. Graffiti reprezintă o formă de artă stradală exprimată prin desene sau inscripții care sunt pictate, trasate sau gravate pe pereți sau pe alte suprafețe publice sau private, pe ziduri, monumente sau orice alt suport, a cărui desenare, în principiu, este interzisă [94].

Pornind de la faptul că majoritatea autorilor de graffiti folosesc drept suport pentru desenare pereții distruși și neîngrijiți, considerăm că pentru calificarea acestui mod grafic de pictare ca vandalism este necesar de a stabili în primul rând apartenența obiectului-suport la domeniul public sau privat, valoarea sa istorică, culturală sau religioasă pe care o prezintă acesta pentru societate și nu în ultimul rând caracterul, mărimea și posibilitatea de înlăturare a inscripțiilor, simbolurilor sau imaginilor pictate.

Este important de menționat că obiectele care sunt supuse pângăririi fac parte din domeniul public, deoarece sub incidența infracțiunii prevăzute la art. 288 CP nu intră clădirile, edificiile sau alte bunuri din proprietatea altor persoane.

Conform definiției oferite de art. 296 alin. (2) din Codul civil al Republicii Moldova, „Din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale fac parte bunurile determinate de lege, precum și bunurile care, prin natura lor, sunt de uz sau de interes public. Interesul public implică afectarea bunului la un serviciu public sau la orice activitate care satisface nevoile colectivității fără a presupune accesul nemijlocit al acesteia la utilizarea bunului

conform destinației menționate”. În alin. (4) al aceluiași articol se menționează că: „Bunurile domeniului public sunt inalienabile, insesizabile și imprescriptibile. Dreptul de proprietate asupra acestor bunuri nu se stinge prin neuz și nu poate fi dobândit de terți prin uzucapiune” [42].

Așadar, de uz public sunt bunurile accesibile tuturor persoanelor, cum ar fi parcurile naturale, străzile, piețele etc. De interes public, la rândul lor, sunt bunurile care, deși nu pot fi folosite de orice persoană, au destinația de a fi folosite în cadrul unor activități care interesează pe toți membrii societății, cum ar fi muzeele, teatrele, școlile etc. [33, p. 341].

Astfel, în cazul în care făptuitorul distruge sau deteriorează bunurile, proprietatea persoanelor fizice nu vom fi în prezența componente de infracțiune prevăzute la art. 288 din CP. În unele împrejurări concrete, acțiunile făptuitorului pot fi calificate conform art. 197 din CP „Distrușterea sau deteriorarea intenționată a bunurilor” [30, p 560].

Reieșind din cele specificate mai sus, ajungem la concluzia că prin *pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau alte încăperi.*

Așadar, în urma celor menționate anterior, ajungem la concluzia că termenul „pângărirea” comportă o semnificație destul de complexă, care întrunește mai multe varietăți de realizare, al căror număr crește încontinuu în funcție de ideile și de posibilitatea de expunere a acestora în viață de către autorii actelor de vandalism. Creșterea neconținută a modalităților de realizare a actelor de vandalism prin intermediul acțiunii de pângărire creează, prin urmare, dificultăți în activitatea organelor de drept competente la capitolul ce ține de calificarea faptelor de vandalism. Impedimentele respective sunt favorizate de lipsa în legislația penală a unei definiții legale ce ar reda într-un mod clar înțelesul termenului „pângărire”.

Astfel, în scopul înțelegerii exacte a sensului termenului „pângărire” și în vederea calificării corecte a faptei, potrivit art. 288 CP, considerăm a fi oportună introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea Generală a CP a unui articol nou, și anume art. 134¹⁴ „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi”, cu următorul conținut: „Prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau pe alte încăperi”.

A doua modalitate de comitere a infracțiunii de vandalism este *nimicirea*.

În baza interpretării oferite de dicționarul explicativ al limbii române, prin *nimicire* se înțelege distrugere, lichidare, potopire, prăpădire, sfărâmare, zdrobire, pierdere, risipire, zdumicare, spargere, stricare, masacrare, iar acțiunea de *a nimici* înseamnă a face să nu mai existe, a reduce la nimic, a distruge, a desființa, a prăpădi, a extermina, a lichida [83, p. 679].

Dicționarul limbii române moderne subînțelege prin *nimicire* acțiunea de a nimici, dar prin *a nimici* – a distruge, a zdrobi [85, p. 543].

Nimicirea ca o modalitate alternativă de realizare a laturii obiective a infracțiunii de vandalism, în literatura de specialitate este definită de mai mulți autori, a căror interpretări se aseamănă practic, cu mici diferențe, după conținut.

În viziunea autorului L.L. Kruglikov, prin *nimicirea* bunurilor în transportul public se înțelege săvârșirea unor acțiuni, care atrag distrugerea sau aducerea habitaclului troleibuzelor, autobuzelor, tramvaielor, vagonului trenurilor, precum și a ambarcațiunilor de râu sau de mare într-o stare deplorabilă încât ele nu mai pot fi utilizate de către beneficiarii transportului public, iar *nimicirea* bunurilor în alte locuri publice presupune distrugerea sau deteriorarea indicatoarelor rutiere amplasate în mediul rural sau urban, dispozitivelor ce fac parte din iluminatul de sărbători amplasate în parcuri sau în piețele centrale ale orașelor, complexelor pentru distracții etc. [211, p. 443].

Bunurile din transportul public pot fi deteriorate prin spargere, deformare, tăiere, rupere, corodare chimică. *Nimicirea* acestora poate fi executată prin incendiere, explozie, inundare etc. Metodele menționate sunt mai periculoase decât cele de deteriorare. Drept exemplu pot servi: incendierea mijloacelor de transport în comun, a ascensoarelor, *nimicirea* cu ajutorul unor grenade sau mecanisme explozibile, care nu prezintă pericol pentru persoane (au fost săvârșite pe timp de noapte, nu au survenit alte consecințe periculoase și prejudiciabile). Dacă actul de vandalism a fost săvârșit cu ajutorul dispozitivelor explozive și ca rezultat au avut de suferit persoane fizice, fapta va fi calificată în cumul cu infracțiunile contra persoanei (cauzarea vătămarilor corporale). Deteriorarea și *nimicirea* bunurilor poate fi săvârșită și cu ajutorul unor mijloace de transport sau tractoare, excavatoare etc., precum și prin folosirea unor dispozitive și instrumente, cricuri, bețe, rângi etc. [121, p. 69].

O definiție practic identică a termenului „*nimicire*” este dată de autorul V.P. Kașepov, care subliniază că *nimicirea* bunurilor din transportul public precum și din alte locuri publice presupune distrugerea sau deteriorarea scaunelor, ușilor, ferestrelor etc. din transport sau din alte locuri accesibile pentru public (scările blocurilor, ascensoarele etc.) [160, p. 382].

De aceeași părere este și autorul Alexandru Borodac, care constată că prin nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice se înțelege distrugerea sau deteriorarea obiectelor de uz comun, ceea ce pune la îndoială sentimentul respectului de sine, din habitacurile autobuzelor, troleibuzelor, vagoanelor de călători, navelor aeriene sau maritime ori a altor mijloace de transport, precum și a semafoarelor, taxofoanelor, scaunelor, gardurilor, a dispozitivelor de iluminare și a altor obiecte de uz comun de pe străzi, parcuri sau din alte locuri publice [19, p. 425].

În calitate de susținător al opiniilor prezentate mai sus vine și autorul Ivan Macari, care consideră că: „Nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice (pe străzi, în piețe etc.), în încăperile publice (de regulă, în veceu) poate fi realizată prin distrugerea sau deteriorarea dispozitivelor de iluminare, a scaunelor (făptuitorii rup căptușeala), prin distrugerea taxofoanelor, a îngrădirilor, ferestrelor” [114, p. 330]. În cazul de față, mai adaugă autorul, legislatorul menționează că vinovatul nimicește nu oricare bunuri, ci numai bunurile care se află în transportul public sau în alte locuri publice.

De aceea, subliniază I. Macari, nimicirea bunurilor private (a casei, mașinii, vilei etc.) trebuie calificată în conformitate cu normele ce vizează infracțiunile contra patrimoniului [114, p. 330].

Autorul L.D. Gauhman este mai conservat în definirea acțiunii de nimicire pe care o reduce numai la aducerea într-o stare inutilă a bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice ca de exemplu cinematografele, sălile de studii, locurile de alimentație publică, unitățile medico-sanitare, parcurile etc. [216, p. 209].

Autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati, la rândul lor, remarcă că nimicirea constituie influențarea nemijlocită infracțională asupra bunului, ce presupune încetarea existenței fizice a acestuia sau aducerea bunului respectiv într-o asemenea stare care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației sale funcționale; bunul nu mai poate fi restabilit pe calea reparației sau restaurării, fiind scos complet din circuitul economic [28, p. 660].

Autorul Nicolae Ursu este de părerea că „prin nimicirea bunurilor în transportul public se subînțelege deteriorarea și aducerea lor într-o situație care nu permite exploatarea ulterioară a acestora conform destinației fără o reparație esențială. Metodele de deteriorare nu au însemnătate” [15, p. 476].

Deci nimicirea, în viziunea autorului Nicolae Ursu constituie deteriorarea bunurilor, funcționalitatea cărora poate fi restabilită prin efectuarea unor lucrări de reparație.

Așadar, reieșind din definițiile prezentate mai sus, observăm că autorii citați sunt unanimi în privința faptului că nimicirea poate fi realizată atât prin distrugere, cât și prin deteriorare a

bunurilor, ambele provocând în consecință aducerea acestora într-o stare devastatoare totală sau parțială, în urma căreia aceste bunuri nu mai pot fi utilizate conform destinației lor inițiale. Această poziție în opinia noastră, este extensivă și acoperă întregul spectru de modalități prin intermediul cărora se poate realiza latura obiectivă a infracțiunii de vandalism.

Pornind de la cele menționate anterior, ajungem la concluzia că *nimicirea presupune realizarea unor acțiuni de distrugere sau deteriorare a bunurilor din transportul public (de ex.: spargerea ușilor, ferestrelor, ruperea scaunelor, deteriorarea blocurilor sanitare, habitaclului troleibuzelor, autobuzelor etc.) sau din alte locuri publice (de ex.: distrugerea sau deteriorarea scaunelor sau a geamurilor pavilioanelor de la stațiile de așteptare, ruperea dispozitivelor de iluminare amplasate în parcuri, pe străzi, distrugerea telefoanelor publice, deteriorarea indicatoarelor rutiere, deteriorarea construcțiilor destinate pentru jocurile copiilor din parcuri etc.), în urma cărora bunurile respective nu mai pot fi exploatate de către membrii grupului social conform destinației lor inițiale. Nefuncționalitatea bunurilor este determinată de imposibilitatea de a fi restabilite prin intermediul efectuării unor lucrări de reparație sau restaurare.*

Cele menționate mai sus se observă bine în următorul caz din practica judiciară a Republicii Moldova.

Cetățeanul X la data de 07.02.2011, aproximativ la orele 02⁰⁰, urmărind scopul nimicirii bunurilor în loc public, deplasându-se pe str. I. Creangă nr. 74, mun. Chișinău, fiind în stare de ebrietate, a încercat să efectueze un apel telefonic de la telefonul public amplasat pe adresa sus-menționată, văzând că nu răspunde nimeni și acționând cu intenție directă, a rupt receptorul telefonului public lăsându-l la locul comiterii infracțiunii. Acțiunile cet. X au fost calificate în conformitate cu prevederile art. 288 alin. (1) CP. Instanța de judecată, examinând cauza penală, l-a recunoscut pe cet. X vinovat de săvârșirea infracțiunii specificate la art. 288 alin. (1) CP, stabilindu-i o pedeapsă sub formă de amendă în mărime de 200 (două sute) de unități convenționale [6].

În lumina celor relatate mai sus, considerăm a fi necesar să menționăm că legiuitorul, într-un șir de infracțiuni descrise în partea specială a CP, prevede în calitate de modalități normative de realizare a laturii obiective acțiunile de distrugere sau deteriorare, printre acestea numărându-se următoarele fapte penale: șantajul (art. 189 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP), deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural (art. 199¹ CP), distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 CP), împiedicarea realizării drepturilor asociațiilor (acționarilor) societății comerciale și privarea nelegitimă de aceste drepturi (art. 245⁹ CP), accesul ilegal la informația computerizată (art. 259

CP), deteriorarea sau distrugerea intenționată a căilor de comunicație și a mijloacelor de transport (art. 268 CP), infracțiuni contra securității aeronautice și contra securității aeroporturilor (art. 289¹ CP), infracțiuni contra securității transportului naval (art. 289² CP), diversiunea (art. 343 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a patrimoniului militar (art. 379 CP), distrugerea sau deteriorarea din imprudență a patrimoniului militar (art. 380 CP) etc.

În urma analizei dispozițiilor normelor respective, rezultă că legiuitorul utilizează expres termenii „distrugere” și „deteriorare” în calitate de semn obligatoriu și univoc. Astfel, dispoziția art. 189 alin. (2) lit. e) CP prevede: „Șantajul săvârșit prin amenințarea cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului...”, art. 197 alin. (1) CP: „Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari...”, art. 199¹ CP: „(1) Deteriorarea bunurilor de patrimoniu cultural... și (2) Distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural ...”, art. 232 CP: „(1) Distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit... și (2) Distrugerea sau deteriorarea intenționată în proporții...”, art. 245⁹ alin. (2) CP: „Încălcarea legislației privind convocarea și desfășurarea adunării generale a asociațiilor (acționarilor) societății comerciale comise prin amenințarea cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor...”, art. 259 alin. (1) CP: „Accesul ilegal la informația computerizată însoțit de distrugerea, deteriorarea funcționării calculatoarelor...”, art. 268 CP: „Deteriorarea sau distrugerea intenționată a căilor de comunicație, a instalațiilor de pe ele, a mijloacelor de telecomunicații sau de semnalizare ori a altor utilaje pentru transporturi, precum și a mijloacelor de transport...”, art. 289¹ alin. (1) CP: „Faptele ce pot periclita securitatea aeronautică și securitatea aeroporturilor, adică: e) distrugerea sau deteriorarea instalației ori a serviciului de navigație aeriană...și f) distrugerea sau deteriorarea instalației ori a edificiului unui aeroport...”, art. 289² alin. (1) CP: „Faptele ce pot periclita securitatea transportului naval, adică: b) distrugerea unei nave maritime sau fluviale... și d) distrugerea sau deteriorarea instalației ori a serviciului de navigație...”, art. 343 CP: „Săvârșirea, în scopul slăbirii bazei economice și a capacității de apărare a țării, a unor explozii spre distrugerea sau deteriorarea întreprinderilor, clădirilor, căilor și mijloacelor de comunicație, a mijloacelor de telecomunicații ori a altor bunuri de stat sau obștești...”, art. 379 alin. (1) CP: „Distrugerea sau deteriorarea intenționată a armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau a unui alt patrimoniu militar...”, art. 380 alin. (1) CP: „Distrugerea sau deteriorarea din imprudență a patrimoniului militar...”.

Reieșind din faptul că, în dispoziția art. 288 CP, legiuitorul utilizează termenul „nimicire” în calitate de modalitate normativă alternativă de realizare a laturii obiective a infracțiunii de

vandalism, considerăm că exemplele prezentate anterior constituie un argument justificat în favoarea afirmației că acțiunea de nimicire la comiterea vandalismului presupune distrugerea sau, după caz, deteriorarea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Cele menționate mai sus pot fi ilustrate prin următoarele exemple din practica judiciară.

În noaptea de 27 spre 28 iulie 2011, cet. X (a.n. 21.10.1993), locuitor al orașului Fălești, aflându-se într-un loc public lângă Complexul Memorial al ostașilor căzuți în luptele din Afganistan și Transnistria, situat în or. Fălești, str. Ștefan cel Mare și care reprezintă un bun de valoare istorică, după o înțelegere prealabilă, intenționat, urmărind scopul deteriorării bunurilor publice, împreună cu cet. Y (a.n. 04.06.1992), de asemenea, locuitor al orașului Fălești, au aplicat lovituri cu picioarele în trei plăci comemorative situate în Complexul Memorial, dându-le prin urmare jos și deteriorându-le. Acțiunile cet. X și cet. Y au fost calificate în conformitate cu prevederile art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP. Instanța de judecată, examinând cauza penală respectivă, i-a recunoscut vinovați în săvârșirea infracțiunii specificate la art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP, aplicându-i primului inculpat pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 180 (una sută opt zeci) unități convenționale, iar celui de al doilea inculpat pedeapsa cu amendă în mărime de 250 (două sute cincizeci) de unități convenționale [12].

Cetățeanul X, la data de 18.07.2015, aproximativ la orele 03¹⁰, aflându-se în stare de ebrietate alcoolică în apropierea memorialului „Eternitate”, situat pe str. Pan Halippa din mun. Chișinău, a provocat un conflict cu colaboratorii Trupelor de Carabinieri. În scopul evitării tulburării în continuare a ordinii publice, cet. X a fost condus de către colaboratorii Trupelor de Carabinieri în incinta Inspectoratului de Poliție Centru al DP Chișinău situat pe str. Bulgară nr. 40 din mun. Chișinău pentru documentarea comportamentului său agresiv admis în apropierea memorialului „Eternitate”. Tot atunci, și în același loc, cet. X, continuându-și acțiunile agresive la intrarea în Inspectoratul Centru al DP mun. Chișinău, demonstrând o lipsă totală de respect față de valorile morale din societate și de bunurile instituției publice, în mod intenționat, fără temeii, a aplicat o lovitură cu pumnul în placa comemorativă a eroului căzut la datorie cu însemnele „Dragomir Valentin Gheorghe”. În urma acțiunilor cet. X placa comemorativă a fost distrusă. Cele comise de către cet. X au fost calificate în baza prevederilor art. 288 CP, iar instanța de judecată, analizând cauza penală respectivă, l-a recunoscut pe cet. X vinovat de comiterea faptei penale specificate la art. 288 CP și i-a aplicat o pedeapsă sub formă de amendă în mărime de 150 (una sută cincizeci) de unități convenționale [7].

Pornind de la considerentul că nimicirea bunurilor în cazul săvârșirii infracțiunii specificate la art. 288 CP presupune distrugerea sau deteriorarea acestora și, totodată, în vederea uniformizării noțiunilor și expresiilor din CP și redării unui înțeles mai exact acestora,

considerăm oportună modificarea redacției art. 288 alin. (1) CP prin înlocuirea cuvântului „nimicirea” cu sintagma „distrugerea sau deteriorarea” (bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice). În acest sens, de asemenea, infracțiunea de vandalism prevăzută la art. 288 CP ar avea nu două, ci trei modalități normative alternative de comitere, și anume: pângărirea, distrugerea și deteriorarea.

O astfel de interpretare a dispoziției art. 288 CP va asigura aplicarea uniformă a legii penale și va contribui la calificarea corectă a faptei infracționale specificate la art. 288 CP de către organele de drept competente.

Prin urmare, aplicarea cât mai corectă a dispozițiilor în materie de răspundere penală pentru faptele infracționale săvârșite depinde, în mare măsură, de corectitudinea legislației elaborate și de cunoașterea esenței reglementărilor normative impuse [36, p. 2].

În scopul înțelegerii mai exacte a sensului termenilor „distrugere” și „deteriorare”, în continuare propunem să trecem în revistă unele definiții ale acestora date de diferiți autori.

Astfel, autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati afirmă că prin distrugere se înțelege influențarea nemijlocită infracțională asupra bunului, care presupune încetarea existenței fizice a acestuia sau aducerea bunului respectiv într-o asemenea stare care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației sale funcționale; bunul nu mai poate fi restabilit pe calea reparației sau a restaurării, fiind scos complet din circuitul economic [28, p. 709].

Distrugerea, în viziunea autorului Valeriu Cușnir, presupune nimicirea entității fizice a bunului, așa încât acesta încetează să mai existe [53, p. 411].

Autorul Alexandru Borodac presupune, prin distrugere, orice acțiune care are drept rezultat nimicirea totală sau parțială a bunurilor, după care acestea nu mai pot fi reparate și devin total inutilizabile potrivit destinației lor inițiale [19, p. 211].

Conform opiniei autorului Vitalie Budeci, distrugerea bunurilor presupune nimicirea lor, suprimarea completă a stării lor anterioare, desființarea calității lor de bun de un anumit fel, încât el nu mai corespunde destinației [53, p. 601].

Autorii Ion Chipăilă, Cristina Popa și Gheorghe Ciolan menționează că distrugerea are drept urmare lezarea substanței bunului așa încât acesta își pierde valoarea economică, devenind inutil (dărâmarea construcției, incendierea autoturismului, uciderea animalului, ruperea sau arderea unui înscris etc.) [37, p. 145].

Aceeași opinie o împărtășește și autorul Alexandru Boroș, care afirmă că distrugerea este o activitate care are drept urmare lezarea substanței bunului, astfel încât acesta încetează să existe, de exemplu, dărâmarea unei construcții, uciderea unui animal, ruperea unui înscris al unei

persoane în care sunt consemnate raporturi patrimoniale, chiar dacă ulterior înscrisul poate fi reconstituit [21, p. 240].

Deci distrugerea reprezintă degradarea totală, devastarea, risipirea, zdrobirea, ruina, stricarea, dărâmarea sau aducerea într-o stare distructivă a unui bun, care în consecință nu mai poate fi utilizat conform destinației sale anterioare.

Prin deteriorare, în viziunea autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, se are în vedere o astfel de influențare nemijlocită infracțională asupra bunului care presupune o modificare a calităților lui utile, o înrăutățire considerabilă a stării acestuia, bunul devenind neutilizabil parțial sau temporar. Înrautățirea lui calitativă poate fi înlăturată pe calea reparației, restaurării sau prin alt procedeu de reabilitare [28, p. 709].

Deteriorarea, menționează autorul Alexandru Borodac, înseamnă degradarea parțială a bunurilor, ceea ce are drept consecință pierderea totală sau parțială din proprietatea lor de folosință, cu posibilitatea recuperării acestei proprietăți prin reparațiile ce i se vor face [19, p. 211].

O altă definiție a deteriorării este propusă de autorul Valeriu Cușnir, care remarcă: „Deteriorarea are semnificația reducerii parametrilor calitativi sau/și cantitativi ale bunului, prin urmare are loc reducerea potențialului său de utilizare conform destinației”. Spre deosebire de bunul distrus, menționează autorul, cel deteriorat are și o expresie a timpului, inclusiv refacerea, reparația lui, restaurarea etc. [53, p. 412].

Autorul Vitalie Budeci subliniază că deteriorarea presupune degradarea bunului, stricarea acestuia, pierderea parțială a stării sale anterioare, punerea bunului în situația de a nu mai corespunde destinației [53, p. 601].

Așadar, deteriorarea presupune înrăutățirea aspectului exterior sau a calităților unui bun prin intermediul stricării, defectării sau dereglării acestuia. În consecință, bunul deteriorat își pierde parțial starea și calitățile sale anterioare, însă care pot fi restabilite prin realizarea unor lucrări de reparație sau restaurare a acestuia.

De asemenea, în procesul descrierii laturii obiective a infracțiunii de vandalism, nu pot fi omise prevederile alin. (2) lit. c) din art. 288 CP, care includ o circumstanță agravantă ce prezintă o importanță majoră pentru calificarea faptei respective, și anume săvârșirea acțiunilor de pângărire sau nimicire asupra bunurilor care au o valoare istorică, culturală sau religioasă. Din categoria respectivă de bunuri fac parte monumentele, muzeele, teatrele, arhivele, bibliotecile, cinematecele, bisericile, sinagogile etc. În cazul săvârșirii acțiunilor prevăzute în alin. (1) art. 288 CP asupra bunurilor enumerate în alin. (2) lit. c) al aceluiași articol, cuantumul pedepsei se va mări față de cel prevăzut în alin. (1).

Un rol deosebit de important în descrierea laturii obiective a oricărei infracțiuni, inclusiv a celei prevăzute la art. 288 CP, îl joacă categoria componentei de infracțiune la care poate fi atribuită aceasta. Pentru a determina mai ușor categoria componentei de infracțiune specifică pentru vandalism, considerăm a fi oportun să efectuăm o descriere succintă a tuturor tipurilor de componente de infracțiune.

În acest sens, este important de menționat că după specificul structurii laturii obiective, se disting trei tipuri de componente de infracțiune: materială, formală și formal-redușă.

Componenta materială – este acea componentă a laturii obiective căreia legiuitorul i-a atribuit în calitate de semne obligatorii nu numai fapta, dar și urmările infracționale. În acest sens, latura obiectivă a infracțiunilor cu componenta materială este caracterizată prin trei semne obligatorii: fapta infracțională ce se poate manifesta prin acțiune sau inacțiune, consecințele prejudiciabile, precum și legătura de cauzalitate între faptă și consecințele acesteia. Tipul dat de infracțiuni sunt considerate ca fiind consumate din momentul survenirii consecințelor indicate [127, p. 44].

Așadar, în cazul absenței măcar a unuia dintre cele trei semne infracțiunea nu poate fi considerată ca fiind consumată.

Componenta formală – este acea componentă în al cărei conținut legiuitorul descrie latura obiectivă a infracțiunii, limitându-se doar la un singur semn principal al ei – fapta prejudiciabilă. Astfel de componente se consumă din momentul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală, survenirea consecințelor nu este obligatorie pentru calificarea infracțiunii, iar dacă au survenit unele consecințe prejudiciabile, acestea, la rândul lor, pot fi luate în vedere de către instanța de judecată la stabilirea pedepsei penale [127, p. 44].

Deci, dacă legiuitorul descrie numai acțiunea sau inacțiunea ca modalitățile de comitere a unei fapte prejudiciabile și nu include consecințele faptei în calitate de semne obligatorii ale componentei laturii obiective, atunci se poate vorbi despre o componentă formală de infracțiune.

Componenta formal-redușă – reprezintă acea componentă pentru consumarea căreia nu se cere nici survenirea consecințelor infracționale și nici aducerea spre sfârșit a celor acțiuni care pot produce consecințele date. Prin urmare, componenta de infracțiune este construită astfel încât consumarea infracțiunii este transferată la o etapă mai preliminară. Cu alte cuvinte, infracțiunea cu componentă formal-redușă se consumă din momentul începerii comiterii acțiunii sau inacțiunii prejudiciabile care a creat pericolul real de survenire a consecințelor infracționale [127, p. 45].

Astfel, se consideră formal-redușă acea componentă care prevede consumarea infracțiunii la etapa pregătirii sau tentativei de infracțiune.

Reieșind din descrierile făcute mai sus, constatăm că încadrarea juridică a infracțiunii prevăzute la art. 288 CP în una dintre cele trei tipuri de componente (materială, formală și formal-redusă) este destul de dificilă și provoacă opinii controversate. Conducându-ne de prevederile art. 288 CP în care se menționează că vandalismul reprezintă pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public, concluzionăm că fapta penală respectivă are o componentă formală și este considerată consumată din momentul săvârșirii propriu-zise a acțiunilor de pângărire sau nimicire fără a fi necesară survenirea consecințelor infracționale.

Însă în doctrina penală se vehiculează și o altă părere conform căreia infracțiunea incriminată în art. 288 CP are o componentă material-formală și fapta se consideră consumată în unele cazuri din momentul săvârșirii acțiunilor indicate în dispoziția art. 288 CP (pângăririi), în alte cazuri – din momentul nimicirii bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice [114, p. 330].

Adeptii opiniei expuse anterior afirmă că, în cazul în care acțiunile făptuitorului sunt exprimate prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, infracțiunea va avea o componentă formală și se va considera consumată din momentul săvârșirii acțiunilor menționate fără a fi necesară survenirea urmărilor prejudiciabile. Pe când în cazul nimicirii bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice infracțiunea capătă o componentă materială, deoarece pentru a fi considerată consumată este necesar survenirea urmărilor prejudiciabile (în cazul vandalismului – distrugerea bunurilor) și stabilirea legăturii de cauzalitate dintre fapta săvârșită și urmările produse.

Printre autorii care susțin faptul că vandalismul se încadrează în categoria infracțiunilor cu o componentă mixtă – material-formală – se numără A.I Rarog, în viziunea căruia infracțiunea de vandalism se consideră consumată fie din momentul săvârșirii propriu-zise a acțiunii de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi, fără a fi necesar să survină urmările prejudiciabile, fie din momentul survenirii unor consecințe infracționale ce au apărut în urma nimicirii bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice, de asemenea, autorul subliniază și faptul că pentru ultimul caz este obligatoriu stabilirea legăturii de cauzalitate dintre acțiunile produse și urmările ce au apărut [212, p. 322]. Aceeași idee este promovată și de autorul A.V. Jeludkov, care afirmă că infracțiunea de vandalism poate fi considerată consumată în două cazuri primul fiind din momentul săvârșirii acțiunilor prevăzute în dispoziția normei juridice referitoare la vandalism, iar al doilea din momentul cauzării prejudiciului bunurilor vandalizate [166, p. 144].

Cu opinii identice vin și autorii V.P. Stepalin [214, p. 201] și S.V. Maksimov [216, p. 209] care, de asemenea, susțin părerea conform căreia vandalismul constituie o infracțiune cu componentă alternativă – formal-materială.

Printre cei care infirmă opinia că infracțiunea prevăzută la art. 288 CP are o componentă material-formală și promovează un alt punct de vedere referitor la problema abordată, îl putem menționa pe autorul Sergiu Brînză, care subliniază că: „Infracțiunea prevăzută la art. 288 CP este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul fie al pângăririi edificiilor sau a altor încăperi, fie al nimicirii bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice” [29, p. 707].

Un alt autor care împărtășește aceeași idee este Xenofon Ulianovschi, autorul susținând că infracțiunea de vandalism este o infracțiune formală și se consideră consumată din momentul comiterii acțiunii prejudiciabile [30, p. 560].

Autorul Alexandru Borodac afirmă că: „Infracțiunea de vandalism se consideră consumată din momentul săvârșirii acțiunilor îndreptate spre pângărirea, nimicirea obiectelor de uz comun, indiferent de daunele materiale cauzate. Proporția daunelor materiale cauzate se vor lua în considerație la individualizarea răspunderii penale sau la excluderea ei în baza art. 14 alin. (2) CP” [19, p. 425].

Deci, din cele menționate de către autorul Al. Borodac, putem concluziona că vandalismul este o infracțiune cu componentă formală. În acest sens se expune și autorul I.I. Kozacenko, care menționează că vandalismul se consideră consumat din momentul săvârșirii acțiunilor de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi sau din momentul comiterii acțiunilor de nimicire a bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice [215, p. 513].

Așadar, pentru calificarea faptei nu este necesară survenirea urmărilor infracționale sau stabilirea legăturii de cauzalitate dintre acestea din urmă și acțiunea săvârșită.

Alți autori ce împărtășesc opinii similare în doctrina penală sunt V.P. Kașepov [160, p. 382] și L.L. Kruglikov [211, p. 443]. Conform părerii expuse de către aceștia, infracțiunea de vandalism urmează să fie considerată consumată din momentul săvârșirii măcar a uneia dintre acțiunile enumerate în dispozițiile normei ce o reglementează. Cuantumul pagubelor materiale sau morale cauzate prin comiterea vandalismului la stabilirea momentului consumării infracțiunii nu au importanță, acestea se iau în considerare de către instanța de judecată numai în procesul aplicării sancțiunii făptuitorului.

În această ordine de idei, ca urmare a unei multitudini de opinii analizate anterior, putem face unele concluzii, și anume *reieșind din cele trei tipuri de componente de infracțiune (materială, formală și formal-redusă), constatăm că infracțiunea de vandalism, datorită*

specificului structurii sale, poate fi încadrată în categoria infracțiunilor ce au o componență formală. Drept argument în susținerea acestei poziții pot servi prevederile art. 288 CP în dispozițiile căruia se enumără cert două tipuri de acțiuni normative cu caracter alternativ (pângărirea și nimicirea) care alcătuiesc latura obiectivă a faptei respective. Astfel, în cazul săvârșirii cel puțin a uneia dintre acțiunile respective, fapta se consideră deja consumată, fără a fi necesar survenirea urmărilor prejudiciabile, care chiar dacă și apar sunt luate în considerare de către instanța de judecată la stabilirea pedepsei penale făptuitorului.

Sintezele făcute mai sus scot în evidență momentul consumării infracțiunii de vandalism, care coincide cu cel de săvârșire a măcar uneia dintre acțiunile enumerate în dispoziția art. 288 CP.

Locul săvârșirii faptei, deși face parte din categoria semnelor facultative ale laturii obiective, apare în calitate de semn obligatoriu pentru calificarea infracțiunii de vandalism. Rolul primordial și importanța determinării acestuia reies din dispozițiile art. 288 CP care în alin. (1) într-un mod clar enumără obiectele ce pot constitui ținta acțiunilor vandalice, precum și locul de amplasare a acestora.

Așadar, pentru ca acțiunile specificate în dispoziția art. 288 CP să fie calificate drept acte de vandalism, este necesar să fie stabilite cu precizie categoriile de obiecte supuse actelor vandalice și locul amplasării acestora, care după caz poate fi transportul public sau un alt loc public. Deci stabilirea locului de comitere a vandalismului joacă un rol deosebit de important pentru justa calificare a faptei.

În pofida faptului că stabilirea locului de comitere a vandalismului joacă un rol deosebit de important pentru justa calificare a faptei, în legislația penală autohtonă nu se întâlnesc tâlmăciri clare ale termenului „loc public”.

Prin termenul „public”, autorii Ilie Pascu și Petre Buneci subînțeleg tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice, instituțiile sau alte persoane juridice de interes public, administrarea, folosirea sau exploatarea bunurilor proprietate publică, serviciile de interes public, precum și bunurile de orice fel care, potrivit legii, sunt de interes public [123, p. 225].

O definiție cât mai laconică a locului public o putem întâlni în art. 134⁷ CP, unde:

„Prin loc de utilizare publică se înțeleg părțile clădirii, ale terenului, ale străzii, ale canalului navigabil ori ale unui alt loc care sunt accesibile sau deschise publicului permanent, periodic sau ocazional și care includ orice loc comercial, de afaceri, cultural, istoric, educațional, religios, de stat, de divertisment, de recreație sau oricare alt loc similar accesibil sau deschis publicului” [51].

O altă noțiune a locului public o putem întâlni în doctrina juridică, unde prin acesta se subînțelege locul care prin natura sa este întotdeauna accesibil publicului, chiar dacă în momentul săvârșirii infracțiunii în acest loc nu era prezentă nici o persoană [113].

Deci public poate fi considerat locul care este destinat membrilor grupului social, unde aceștia se pot întâlni, discuta, plimba, distra etc.

De asemenea, literatura de specialitate împarte locurile publice în două mari categorii în funcție de diversitatea necesităților membrilor grupului social, prin urmare, există locuri publice cu caracter permanent și locuri publice temporare.

La cele cu caracter permanent pot fi atribuite locurile special amenajate pentru utilizarea lor neîntreruptă de către fluxul de persoane, indiferent de orele zilei sau nopții. În această categorie pot fi incluse străzile, bulevardele, piețele, autostrăzile, gările, platformele feroviare, aeroporturile, hotelurile, motelurile, spitalele etc. Specific pentru locurile publice cu caracter permanent, menționează autorii M.I. Eropkin și A.P. Kliușnicenko, este funcționalitatea și accesibilitatea permanentă a acestora [165, p. 98].

În a doua categorie sunt incluse locurile publice, vizitare a căror are un caracter ocazional, iar funcționarea depinde în mare parte de graficul zilelor lucrătoare stabilit. Printre astfel de locuri se numără complexe distractive, locurile de alimentație publică, policlinicile, piscinele, stadioanele, grădinile zoologice sau botanice etc. De asemenea, din această listă fac parte atât locurile destinate activității de producție și cele de serviciu a colectivului de persoane (de ex. întreprinderile, instituțiile, șantierul de construcții etc.), cât și cele destinate efectuării studiilor sau cercetărilor științifice (de ex.: instituțiile de învățământ mediu de specialitate, de învățământ superior, instituțiile de cercetări științifice, laboratoarele etc.).

Unii dintre autori consideră că specific pentru locurile publice cu caracter temporar este prezența în asemenea locuri a grupului de persoane, deoarece în absența lor respectivul loc își pierde din calitatea sa publică. Vorbind despre locurile publice cu caracter temporar, menționează autorii A.P. Kliușnicenko și M.I. Eropkin, urmează să subliniem faptul că anume în perioada de timp în care se află persoanele în aceste spații ele devin publice, iar în condiții obișnuite și de rutină locurile respective nu au un caracter public [165, p. 98].

Pe lângă locurile cu acces larg pentru public pe care le-am enumerat mai sus, există și locuri care, de asemenea, pot fi numite publice, însă cu acces redus pentru public, dintre acestea fac parte căminele, scările din blocurile de locuit, ascensoarele etc.

În această ordine de idei, este binevenit să menționăm că în literatura de specialitate a anilor '50 ai sec. al XX-lea era larg răspândită ideea că în categoria locurilor publice pot fi incluse și apartamentele comunale. Unul dintre promotorii acestei idei este autorul P.I. Grișaev,

care afirmă că apartamentele comunale corespund cerințelor stabilite pentru a fi considerate locuri publice, deoarece prin loc public, subliniază autorul, urmează să fie subînțeles locul unde trebuie să fie respectate cu strictețe regulile de conviețuire și menținută ordinea publică [161, p. 64]. În susținerea acestei poziții vine și autorul I.M. Kulberg [181, p. 13].

Puțin mai devreme de apariția concepției analizate mai sus, autorul M.M. Isaev afirma că în categoria locurilor publice pot fi incluse și apartamentele ce constituie proprietatea privată a persoanelor.

De aceeași părere s-a dovedit a fi și autorul G.B. Vitenberg, care sublinia că locul public reprezintă orice spațiu unde se află mai multe persoane care lucrează, discută între ele sau pur și simplu își petrec timpul liber în acest loc. În acest sens, atât apartamentele comunale, cât și căminele și apartamentele ce constituie proprietatea privată pot fi considerate locuri publice, numai cu condiția ca în ele să locuiască mai mult de o persoană (de ex.: o familie sau mai multe) [155, p. 14].

În pofida faptului că ideile expuse mai sus se vehiculau în perioada respectivă în literatura de specialitate, ele nu au avut sorti de izbândă în anii precedenți, fiind dur criticate de către autorii timpului. Aceștia respingeau orice idee în care se stipula că apartamentele atât comunale, cât și cele private pot fi considerate locuri publice și mai mult, că locul de comitere a infracțiunii de vandalism poate fi considerat și un asemenea spațiu.

În ceea ce privește infracțiunea de vandalism, problema stabilirii locului de comitere a acesteia este una primordială, deoarece făptuitorul, săvârșind fapta, tinde să atragă atenția publicului asupra rezultatului produs.

Astfel, se consideră vandalism conform prevederilor art. 288 CP pângărirea sau nimicirea bunurilor amplasate în locurile publice. Nu cad sub incidența dispoziției art. 288 CP acțiunile care, deși comportă un caracter amoral, sunt săvârșite asupra bunurilor ce nu fac parte din domeniul public și nici nu sunt amplasate în locurile publice, deoarece probabilitatea ca ele să fie văzute și criticate de societate este destul de mică.

În această ordine de idei, este important de subliniat și faptul că stabilirea locului de săvârșire a vandalismului contribuie nu numai la calificarea faptei, ci și la stabilirea cuantumului pedepsei în funcție de circumstanțele cauzei.

Timpul săvârșirii infracțiunii de vandalism, fiind și el un semn facultativ al laturii obiective, spre deosebire de locul comiterii acestei fapte, nu are importanță pentru calificare. Concluziile respective rezultă din dispozițiile art. 288 CP, în care nu se regăsesc stipulări referitoare la timpul comiterii infracțiunii.

Așadar, infracțiunea dată poate fi săvârșită în orice perioadă de timp indiferent de sezon, dată calendaristică, zi din cadrul săptămânii, oră etc. În pofida faptului că timpul săvârșirii infracțiunii de vandalism nu contează pentru calificare, totuși în funcție de acesta se poate vorbi despre un grad prejudiciabil sporit al faptei penale, care poate fi luat în considerare de către instanța de judecată la determinarea pedepsei.

Astfel, vandalismul comis în timpul nopții, reieșind din pericolul sporit pe care îl prezintă făptuitorul față de un simplu trecător în cazul în care el este depistat de acesta, urmează a fi privit ca o circumstanță ce sporește gradul prejudiciabil al faptei.

Analiza doctrinei penale ne permite de a formula concluzia că cel mai mare procent de săvârșire a actelor de vandalism revine pe timp de noapte. Explicația acestui fapt ar fi caracterul mai pronunțat ascuns al acestei infracțiuni. Nedorind să fie văzut de nimeni, făptuitorul alege noaptea pentru a putea realiza fără obstacole acțiunile sale. Însă această constatare nu neagă faptul că infracțiunea de vandalism poate fi comisă și ziua în prezența publicului.

Metodele de comitere a infracțiunii prevăzute la art. 288 CP, de asemenea, ca și timpul fac parte din categoria semnelor facultative ale laturii obiective care, la fel, nu se iau în calcul în procesul de calificare a faptei. Prin metode de săvârșire a infracțiunii de vandalism se subînțeleg acele moduri și procedee care sunt utilizate de către făptuitor pentru comiterea faptei penale. În funcție de cele două modalități alternative de săvârșire a infracțiunii de vandalism, și anume pângărirea și nimicirea, literatura de specialitate divizează metodele prin intermediul cărora poate fi comis vandalismul în două categorii: metodele utilizate de către făptuitor pentru pângărirea edificiilor sau a altor încăperi și metodele utilizate pentru nimicirea bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice.

Din prima categorie cele mai frecvent întâlnite metode de pângărire sunt:

- desenarea sau scrierea pe fațadele edificiilor, în ascensoarele sau scările blocurilor de locuit a unor desene care au un caracter cinic, amoral, lipsit de respect față de societate sau a unor inscripții obscene;
- murdărirea obiectelor enumerate mai sus cu ajutorul vopselei sau a spray-ului pentru graffiti sau lăsarea pe suprafața acestora a urmelor de încălțăminte etc.

Din categoria metodelor folosite de către făptuitor în scopul nimicirii bunurilor fac parte:

- distrugerea cu ajutorul pietrelor sau fragmentelor din armătură a ușilor și ferestrelor din transportul public, a dispozitivelor de iluminare, standurilor publicitare, galantarelor magazinelor, cabinelor telefonice etc.;
- ruperea sau tăierea scaunelor în transportul public etc.

Unele moduri și procedee de comitere a vandalismului prevăd și utilizarea unor mijloace special adaptate. Printre acestea putem să evidențiem substanțe colorante procurate de către potențialii infractori pentru aplicarea pe pereți, ziduri, clădiri a inscripțiilor, simbolurilor, desenelor etc., tot aici pot fi incluse și diverse instrumente (de ex.: rangă, ciocane, unelte de decupare a metalului etc.) care sunt utilizate pentru distrugerea obiectelor.

Urmările prejudiciabile, reprezentând totalitatea consecințelor infracționale survenite în urma comiterii faptei penale, de asemenea, nu prezintă importanță pentru calificarea infracțiunii de vandalism, dat fiind faptul că infracțiunea respectivă are o componentă formală.

2.3. Subiectul infracțiunii de vandalism

În doctrina dreptului penal, subiectul infracțiunii este considerat un element indispensabil, inerent și strict necesar pentru existența oricărei componente de infracțiune.

După cum menționează autorul I.M. Brainin: „Subiectul infracțiunii nu poate fi exclus din numărul elementelor constitutive ale componentei de infracțiune, deoarece nici acțiunea prejudiciabilă ca semn obligatoriu al laturii obiective, nici vinovăția ca element constitutiv al laturii subiective, nu pot fi concepute fără existența subiectului, adică a persoanei fizice concrete care săvârșește fapta infracțională. Acțiunea prejudiciabilă și vinovăția sunt două elemente inseparabile de personalitatea infractorului, deoarece anume prin intermediul acestuia ele obțin posibilitatea de a se materializa și a se exprima sub formă de infracțiune. Prin urmare, subiectul infracțiunii alături de celelalte elemente constitutive alcătuiesc componenta oricărei infracțiuni” [154, p. 219].

Subiect al infracțiunii în dreptul penal este recunoscută persoana care a săvârșit o anumită faptă interzisă de lege prin acțiune sau inacțiune și este pasibilă să fie trasă la răspundere pentru cele comise. Așadar, orice tip de infracțiune ca fenomen social negativ și interzis de către legiuitor se manifestă în conduita subiectului care, la rândul său, poate fi atât persoană fizică, cât și persoană juridică.

În acest context, conform art. 21 CP, sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care în momentul săvârșirii infracțiunii au împlinit o anumită vârstă cerută de lege (16 ani, 14-16 ani) și persoanele juridice (cu excepția autorităților publice) care desfășoară activitatea de întreprinzător, dacă există condițiile cerute de lege pentru acestea.

Rolul și importanța subiectului infracțiunii sunt remarcate nu numai de doctrina dreptului penal, ci și de știința criminalistică.

În acest sens, majoritatea infracțiunilor presupun prezența subiectului la locul săvârșirii faptei și comiterea de către acesta a unor acțiuni ce produc modificări în ambianța existentă. Aceste modificări sunt cunoscute sub denumirea generică de „urme”. Examinarea urmelor permite determinarea pătrunderii „în câmpul infracțiunii”, a acțiunilor întreprinse și a succesiunii acestora, a instrumentelor folosite și a deprinderilor de mânăuire a lor, a identității autorului etc. [122, p. 4].

Prin urmare, de regulă, subiect al tuturor infracțiunilor descrise de legea penală, inclusiv a infracțiunii de vandalism, poate fi omul ca persoană fizică responsabilă, care a atins o vârstă anumită [115, p. 189].

De aici rezultă că numai persoana fizică poate fi recunoscută în calitate subiect al infracțiunii specificate la art. 288 CP.

Analizând subiectul ca unul dintre elementele constitutive ale componenței infracțiunii de vandalism, considerăm a fi oportun să purcedem la o descriere succintă a semnelor și proprietăților subiectului infracțiunii, care convențional pot fi divizate în două grupe, și anume: semnele criminologice și semnele juridico-penale.

Semene criminologice (aspectul moral, social-politic al infractorului, particularitățile lui psihologice și psihice etc.) au o mare importanță pentru determinarea cauzelor infracționalității și a condițiilor care conduc la săvârșirea infracțiunilor, precum și pentru elaborarea măsurilor de prevenire a lor [115, p. 189].

Delimitarea cauzelor și condițiilor criminalității, la rândul său, are un caracter relativ, deoarece, în diferite situații, același fenomen poate apărea fie în calitate de cauză, fie în calitate de condiție.

Prin urmare, în literatura criminologică cauzele criminalității și condițiile care o favorizează sunt denumite deseori printr-un singur termen – „factori” sau „determinante ale criminalității” [103, p. 27; 171, p. 137; 122, p. 173].

La capitolul ce ține de măsurile de prevenire a criminalității, autorul Gh. Gladchi menționează că: „prevenirea criminalității este sistemul de măsuri statale și sociale orientate spre înlăturarea, minimalizarea sau neutralizarea cauzelor și condițiilor criminalității, abținerea de la săvârșirea infracțiunilor, corectarea comportamentului persoanelor ce sunt infractori potențiali” [91, p. 14].

Din punct de vedere juridico-penal, subiectul infracțiunii este persoana care săvârșeste nemijlocit infracțiunea sau participă la săvârșirea ei, sau utilizează fenomenele naturale, animalele, ființele iresponsabile etc., producătoare de daune colosale prejudiciabile în scopul comiterii infracțiunii. Sub aspectul juridico-penal, subiectul infracțiunii trebuie să întrunească

trei condiții indicate de legea penală: să aibă o anumită vârstă, să fie responsabil și să posede o anumită sau anumite calități, dacă aceasta este prevăzut direct de norma penală [115, p. 189].

Deci, pentru a atribui persoanei calitatea de subiect al infracțiunii, *în primul rând*, urmează să fie demonstrat că anume ea a comis fapta ilicită, fie de sine stătător, bazându-se pe propriile puteri, fie cu ajutorul unor mijloace, mecanisme, utilaje, animale sau persoane iresponsabile sau minore.

În al doilea rând, urmează să fie determinată starea de responsabilitate a persoanei bănuite de comiterea unei infracțiuni, adică facultatea acesteia de a aprecia caracterul prejudiciabil al acțiunilor sau inacțiunilor sale și aptitudinea de a le dirija, precum și posibilitatea de a prevedea survenirea anumitor urmări negative în urma faptei comise.

Aptitudinea persoanei de a conștientiza și de a evalua gradul prejudiciabil al propriilor acțiuni săvârșite, de obicei se formează sub influența directă și nemijlocită a condițiilor sociale în care persoana trăiește și apare puțin mai târziu decât capacitatea de a conștientiza latura faptică a evenimentului sau acțiunii [132, p. 70].

În acest sens, în conformitate cu prevederile art. 23 alin. (1) CP „Nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârșirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de iresponsabilitate, adică nu putea să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Față de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanței de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical, prevăzute de prezentul cod” [51].

Din definiția legală reiese că starea de iresponsabilitate a persoanei se caracterizează prin două criterii: criteriul juridic (psihologic) și criteriul medical (biologic).

Criteriul juridic (psihologic) constă în incapacitatea persoanei, în momentul săvârșirii infracțiunii, de a conștientiza (a-și da seama, a realiza) caracterul de fapt și pericolul social al comportamentului său (semnul intelectual) și de a-l dirija (semnul volitiv). Pentru recunoașterea persoanei ca fiind iresponsabilă este suficientă prezența doar a unuia dintre semnele respective – fie intelectual, fie volitiv, dar cu condiția ca acesta din urmă să fie determinat de criteriul medical [22, p. 183].

Criteriul medical (biologic) al iresponsabilității la rândul său, scoate în evidență cauzele ce pot duce la o astfel de stare, în lista cărora se includ trei categorii de boli psihice:

- boli psihice cronice (de ex.: epilepsia, schizofrenia, psihoza maniaco-depresivă, agorafobia (teama de spațiile deschise) etc.);
- tulburări psihice temporare (de ex.: starea de ebrietate patologică, psihozele alcoolice, afectul patologic, tulburarea obsesiv-compulsivă etc.);

- alte stări patologice (de ex.: psihopatia, oligofrenia – debilitatea, imbecilitatea, idioțenie etc.).

Așadar, pentru a recunoaște o persoană drept iresponsabilă este strict necesar să fie luate în considerare și apreciate ambele criterii constitutive ale stării de iresponsabilitate (criteriul juridic (psihologic) și criteriul medical (biologic)).

Criteriile de apreciere a stării de responsabilitate a subiectului infracțiunii de vandalism nu se deosebesc de cele unanim recunoscute în doctrina penală (criteriul juridic și cel medical).

Practica judiciară în cauzele referitoare la infracțiunea specificată la art. 288 CP ne demonstrează că pentru realizarea laturii obiective a vandalismului, precum și pentru transpunerea în realitate a scopurilor trasate, este necesar ca potențialul subiect al infracțiunii să fie înzestrat cu aptitudini intelectuale dezvoltate și capacitatea de a-și concentra eforturile spre realizarea unui anumit scop care, reieșind din specificul infracțiunii analizate, constă în pângărirea edificiilor, încăperilor, nimicirea bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice.

În al treilea rând, este strict necesar să fie stabilită cu maximă precizie vârsta persoanei, adică exact data, luna și anul nașterii acesteia. Practica judiciară ne demonstrează că după vârsta infractorului se poate de stabilit gradul de dezvoltare a capacităților sale intelectuale, a gândirii logice, a comportamentului său, precum și nivelul activității acestuia la săvârșirea faptelor ilicite.

De obicei, vârsta subiectului infracțiunii este constatată după anumite documente, cum sunt: certificatul de naștere, buletinul de identitate, buletinul de identitate provizoriu, pașaportul, permisul de conducere, legitimația de serviciu, mențiunile în cartea de înregistrare a actelor stării civile etc. [132, p. 71].

Se consideră că persoana atinge o anumită vârstă la ora 00.00 a zilei următoare după cea de naștere. În situația în care documentele care ar indica vârsta persoanei lipsesc, aceasta poate fi stabilită prin intermediul expertizei medico-legale.

Astfel, în conformitate cu pct. 2 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 39 din 22.11.2004 „Cu privire la practica judiciară în cauzele privind minorii”, instanța de judecată este obligată să constate exact vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii). Se consideră că persoana a atins vârsta respectivă nu în ziua nașterii, ci începând cu ziua următoare acesteia. La constatarea vârstei de către expertiza medico-legală ziua nașterii inculpatului urmează să fie considerată ultima zi a aceluși an, care este stabilit de experți, iar în cazul constatării vârstei printr-un număr minimal și un număr maximal de ani, instanța de judecată urmează să reiasă din vârsta minimală a acestei persoane, presupusă de expertiză [97].

Potrivit prevederilor art. 21 alin. (1) CP, poate fi subiect al infracțiunii de vandalism persoana fizică responsabilă (fără deosebire de cetățenie sau lipsă a acesteia, rasă, naționalitate, origine etnică, sex, religie, apartenență politică, avere sau origine socială) care în momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de 16 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (1)), sau reieșind din prevederile art. 21 alin. (2) – persoana fizică responsabilă care în momentul comiterii faptei infracționale a atins vârsta de 14 ani (în ipoteza specificată la art. 288 alin. (2)).

Stabilirea vârstei minime de 14 ani pentru săvârșirea infracțiunii specificate la art. 288 CP în condițiile existenței circumstanțelor agravante prevăzute la alin. (2) lit. b) (de două sau mai multe persoane) și c) (asupra bunurilor care au o valoare istorică, culturală sau religioasă) al aceluiași articol a provocat în literatura de specialitate numeroase discuții, soldate cu apariția diverselor opinii controversate.

Unii autori precum N.A. Șirokov sunt convinși că stabilirea de către legiuitor a vârstei minime de 14 ani de tragere la răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii de vandalism atrage după sine și necesitatea rectificării sancțiunii prevăzute în dispoziția articolului ce reglementează această faptă, deoarece măsurile sancționatorii existente în respectiva normă juridico-penală se aplică destul de rar în practică și astfel se dovedesc a fi neefective [235, p. 15].

Alți autori precum A.E. Doncenko consideră că ar fi expedient ca vârsta minimă de tragere la răspundere penală pentru vandalism să fie majorată până la 16 ani și în cazul existenței circumstanțelor agravante. Opinia respectivă este motivată prin faptul că în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil, infracțiunea de vandalism fiind atribuită categoriei de infracțiuni ușoare (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (1)) și mai puțin grave (în ipoteza specificată la art. 288 alin. (2)), nu creează pericol social de proporții, astfel, în asemenea circumstanțe, specifică autorul menționat, nu este cazul ca pentru comiterea unei astfel de fapte penale atât de „neînsemnate” după părerea lui să fie trași la răspundere penală minorii sub vârsta de 16 ani [163, p. 22].

Iar autorul N.A. Ceremnova în general afirmă că, în contextul ultimelor decenii de dezvoltare a societății, comportamentul bizar și aberant al tinerilor devine un lucru obișnuit, care este legitimat de cultura dominantă și corespunde mentalității unei societăți aflate la o etapă de degradare morală și spirituală. În acest context, autorul citat menționează că marea majoritate a tinerilor cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani (circa 66,6%), din cauza mediului ambiant în care cresc și se educă, nu sunt în stare să conștientizeze și să perceapă pericolul social sporit al actelor de vandalism pe care le săvârșesc asupra bunurilor din domeniul public, precum și asupra celor ce prezintă valoare istorică, culturală sau religioasă pentru societate. Aceștia, în viziunea

autorului, sunt convingeți că comportamentul lor nu deviază de la normele morale și etice general recunoscute și respectate în cadrul societății [234, p. 32].

Așadar, din punctul de vedere al autorului sus-menționat, rezultă că comiterea actelor de vandalism prezintă un lucru obișnuit și normal pentru minori cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.

Analizând opiniile diferitor autori referitoare la vârsta minimă de tragere la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii de vandalism, nu putem fi de acord cu unele afirmații expuse în favoarea majorării acesteia de la 14 la 16 ani. În susținerea poziției respective aducem și unele argumente pe care le considerăm a fi oportune.

Deci, în procesul de stabilire a vârstei de 14 ani care ar permite tragerea minorului la răspundere penală pentru comiterea vandalismului săvârșit cu circumstanțe agravante enumerate la art. 288 alin. (2) lit. b) și c), legiuitorul a luat în considerare o serie de factori care ne permit să acceptăm și să împărtășim opinia lui. Printre factorii primordiali, care au stat la baza stabilirii vârstei minime de 14 ani de tragere la răspundere penală pentru săvârșirea faptei infracționale specificate la art. 288 CP, au fost indicii ridicați în ultimele decenii ale sec. al XX-lea de comitere a acestei infracțiuni de către minori. În susținerea poziției legiuitorului autohton vine și practica judiciară, care ne demonstrează că în marea majoritate a cazurilor infracțiunea de vandalism specificată la art. 288 CP este comisă de copii a căror vârstă variază între 14 ani și 16 ani. În această ordine de idei, este evident faptul că anume minorii sunt cel mai frecvent tentați să comită infracțiunea de vandalism.

Numeroasele studii în domeniul psihologiei și pedagogiei au demonstrat la nivel științific că tocmai adolescența constituie una dintre cele mai dificile perioade de dezvoltare a personalității umane. Anume la etapa respectivă a vieții are loc formarea caracterului individului, care deseori se caracterizează prin incoerență, vulnerabilitate, sensibilitate, afectivitate, flexibilitate, emotivitate, lipsă de stăpânire de sine și încredere exagerată în propriile puteri.

Lipsa de cunoștințe în domeniul dreptului, lipsa de experiență, crearea unei imagini distorsionate privind normele morale, schimbarea frecventă și bruscă a dispoziției în situațiile de conflict se pot manifesta în conduita adolescentului prin brutalitate, insolență, încăpățănare, infamie și sunt doar câțiva dintre factorii ce îl pot determina pe acesta să purceadă la comiterea unor fapte interzise de lege, printre care se numără și vandalismul.

În aceste împrejurări este important să fie luat în considerare și faptul că deseori anume infractorii minori pot deveni membrii unor grupuri criminale organizate sau organizații criminale, astfel sporind gradul de infracționalitate în societate.

De asemenea, este important să menționăm că din punct de vedere psihologic, la vârsta de 14 ani, nivelul de dezvoltare mintală a minorului îi permite să înțeleagă sensul și însemnătatea conținutului interdicției juridico-penale cuprinse în art. 288 CP și caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale. Datele comparative ale cercetărilor psihologice ale minorilor în vârsta de la 14 la 18 ani, care, pe de o parte, au săvârșit infracțiunea de vandalism, iar pe de altă, parte infracțiuni din categoria celor grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, ne demonstrează faptul că unui minor îi este mai simplu și accesibil să conștientizeze sensul și semnificația acțiunilor sale ilicite care au condus la comiterea vandalismului, decât a acțiunilor sau inacțiunilor care au stat la baza comiterii altor infracțiuni [194, p. 59].

Totodată, subliniem că pentru comiterea infracțiunii de vandalism nu este necesar ca făptuitorul să posede cunoștințe speciale, abilități sau experiență. În comparație cu alte fapte penale (de ex.: banditismul (art. 283 CP), traficul de ființe umane (art. 165), fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false (art. 236), delapidarea averii străine (art. 191) etc.), pentru comiterea vandalismului, de asemenea, nu este nevoie de o pregătire specială premeditară, în acest sens, posibilitatea comiterii infracțiunii respective devine accesibilă pentru persoanele ce fac parte din categoria de vârstă descrisă mai sus.

În această ordine de idei, susținem că stabilirea de legiuitor a limitei minime de vârstă – 14 ani, de la care persoana poate fi trasă la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 288 alin. (2) CP este una corectă și justificată, deoarece, la atingerea vârstei de 14 ani, minorul în deplină măsură este capabil să evalueze comportamentul său ca fiind ilicit și producător de prejudiciu.

2.4. Latura subiectivă a infracțiunii de vandalism

Pornind de la faptul că infracțiunea reprezintă o formă de manifestare a conduitei ilicite umane, este destul de important ca acest act să fie supus unei analize psihologice profunde care ar include studierea propriu-zisă a acțiunii și inacțiunii prejudiciabile, precum și a motivelor și scopurilor de comitere a acesteia [178, p. 7].

Latura subiectivă a infracțiunii reprezintă cea mai complexă parte a componenței de infracțiune, deoarece este legată de cercetarea unor fenomene care se supun cu dificultate unei evaluări obiective. La baza respectivei evaluări stau cunoștințele din domeniul psihologiei juridice și criminologiei, extrapolate în spațiul juridico-penal. Aplicarea acestor cunoștințe are o

însemnătate deosebită pentru analiza diferitor infracțiuni, dat fiind faptul că anume semnele subiective joacă deseori un rol de bază pentru calificarea faptei infracționale concrete [39, p. 93].

Constituind un element inerent al componenței de infracțiune care reflectă atitudinea psihică a făptuitorului față de acțiunile sale, latura subiectivă corelează și cu alte elemente ale componenței, printre care se numără obiectul și subiectul infracțiunii. Legătura dintre latura subiectivă și obiectul infracțiunii, poate fi atestată în situația în care, spre exemplu, făptuitorul, aflându-se în procesul de săvârșire a infracțiunii, își îndreaptă acțiunile ilicite asupra unui obiect despre care știe cu certitudine că prezintă o valoare socială ocrotită de lege, dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale acesta prevede, dorește sau admite în mod conștient și survenirea unor urmări prejudiciabile. Mai simplă este stabilirea corelației dintre latura subiectivă și subiectul infracțiunii. În esență, latura subiectivă este activitatea mintală a subiectului infracțiunii.

Așadar, prin latura subiectivă a infracțiunii înțelegem reflectarea sau posibilitatea reflectării concomitente în conștiința subiectului infracțiunii a semnelor obiective ale faptei comise, adică a acțiunii sau inacțiunii prejudiciabile, a consecințelor infracționale, a legăturii de cauzalitate dintre ele, precum și a celorlalte semne obiective prin care este descrisă infracțiunea în legea penală. Latura subiectivă a infracțiunii caracterizează atitudinea psihică a infractorului față de faptele sale. Prin urmare, ea reflectă legătura conștiinței și voinței infractorului cu fapta prejudiciabilă comisă de el [115, p. 155].

Noțiunea de „*atitudine psihică*” nu reprezintă un termen juridic, ci este împrumutată din cadrul științei psihologiei, iar specificul științei dreptului penal constă în faptul de a reflecta această noțiune în sensul legii penale. Astfel, atitudinea psihică a infractorului reprezintă o legătură dintre subiect (personalitate) și obiectul faptei prejudiciabile. Prin urmare, legea penală nu se reflectă în atitudinea psihică a persoanei față de orice comportament, ci numai în cea a comportamentului care are un caracter prejudiciabil și pe care legea îl atribuie la categoria celui infracțional, care poate să conducă, prin urmare, la survenirea unor consecințe prejudiciabile. Fiind conștient de acest fapt, sau având posibilitatea reală de a înțelege caracterul periculos al propriului comportament, subiectul infracțiunii, în consecință, își îndreaptă voința în detrimentul celorlalți cetățeni, în defavoarea intereselor publice și ale statului [137, p. 153].

Definind latura subiectivă, autorul Alina Șavga menționează că respectivul element al componenței de infracțiune constituie partea interioară a faptei penale, care determină atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă săvârșită și față de urmările acesteia, sub raportul conștiinței, voinței și emoțiilor sale [22, p. 199].

Într-un mod similar opinează autorul Augustin Ungureanu care afirmă că pentru ca o faptă să constituie infracțiune și prin urmare temei al răspunderii penale, se cere ca ea să fie săvârșită cu vinovăție, adică făptuitorul să aibă o anumită poziție psihică în procesul săvârșirii ei. Atitudinea psihică ce precede sau însoțește săvârșirea faptei este alcătuită din elemente intelective, afective și volitive care dau un anumit conținut vinovăției și formelor acesteia. În consecință, subliniază autorul citat, latura subiectivă a infracțiunii constă în atitudinea psihică manifestată de făptuitor înainte sau în timpul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală [146, p. 86].

Pentru ca o faptă să constituie infracțiune și să fie considerată ca temei al răspunderii penale, specifică autorul Maria Zolyneac, se cere ca fapta respectivă să fie săvârșită cu vinovăție, adică făptuitorul să aibă o anumită poziție psihică în procesul comiterii acesteia. Această atitudine psihică manifestată sub formă de intenție sau culpă constituie latura subiectivă a infracțiunii ce se află într-o strânsă legătură cu latura obiectivă, formând împreună cu ea un tot coerent și inseparabil [149, p. 291].

În viziunea autorului Matei Basarab, latura subiectivă constă dintr-un complex de stări de conștiință specifice care preced și însoțesc actele exterioare (acțiunea sau inacțiunea) și care sunt dirijate în vederea producerii anumitor urmări periculoase, sau chiar dacă nu sunt dirijate într-o asemenea direcție produc totuși astfel de urmări, din cauza ușurinței sau neglijenței infractorului [16, p. 158].

Prin latura subiectivă a infracțiunii, constată autorul Ion Oancea, se înțelege atitudinea psihică a infractorului, formată din stări intelective (atitudinea conștiinței, scop), stările afective și volitive (motive, mobiluri), atitudinea psihică ce precede și însoțește fapta infracțională și urmările ei [120, p. 113].

Pornind de la definițiile prezentate mai sus, ajungem la concluzia că latura subiectivă constituie nu altceva decât atitudinea psihică interioară a infractorului față de fapta săvârșită și consecințele ei. Adică, elementul subiectiv al componenței de infracțiune constă în voința făptuitorului de a comite o faptă prevăzută de legea penală. În acest context, latura subiectivă a componenței de infracțiune nu reprezintă altceva decât reflectarea în conștiința subiectului a indicilor obiectivi ai faptelor comise.

Deci latura subiectivă constituie un element inerent al oricărei componențe de infracțiune, inclusiv al vandalismului. În absența acesteia devine imposibilă calificarea corectă a faptei penale, delimitarea ei de alte infracțiuni asemănătoare, precum și nu în ultimul rând individualizarea răspunderii penale și a pedepsei penale [130, p. 41].

Pornind de la prevederile art. 6 alin. (1) CP în care se stipulează că: „Persoana este supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție” și art. 6 alin. (2) CP unde se concretizează faptul că: „Răspunderii penale și pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală” [51], stabilim că vinovăția sub formă de intenție sau imprudență reprezintă un element constitutiv obligatoriu al conținutului laturii subiective, deoarece exprimă poziția negativă a făptuitorului față de valorile sociale ocrotite de legea penală.

Deci pentru existența unei infracțiuni nu este suficient ca să se constate săvârșirea unei fapte (acțiune sau inacțiune) prevăzută de legea penală și care prezintă un grad prejudiciabil, ci mai este important să se adeverească faptul că infractorul și-a manifestat liber și necondiționat voința de a săvârși infracțiunea.

Așadar, vinovăția reprezintă un semn obligatoriu al fiecărei infracțiuni. Ea cuprinde atitudinea psihică a persoanei atât față de acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile comise, cât și față de urmările prejudiciabile dorite sau admise; fie față de cele pe care ea credea superficial că vor fi evitate, fie față de cele pe care ea trebuia și putea să prevadă că vor surveni [115, p. 159].

Mai mult decât atât, în literatura de specialitate se vehiculează opinia că conceptul vinovăției poate fi privit nu numai sub aspect psihologic, ci și juridic, deoarece, săvârșind o infracțiune, făptuitorul nu numai își exprimă atitudinea psihică negativă față valorile sociale ocrotite de lege, ci și atentează la ele.

De asemenea, determinând intenția și imprudența ca forme ale vinovăției, legiuitorul, în același timp, menționează că anume în ele se manifestă atitudinea negativă a persoanelor față de interesele societății [115, p. 160].

Vinovăția sub formă de intenție și imprudență, este considerată nucleul laturii subiective a infracțiunii, deși nu epuizează complet conținutul acesteia [208, p. 161]. Alături de acest element constitutiv, latura subiectivă se caracterizează și prin motivul (mobilul) și scopul infracțiunii.

Motivul infracțiunii este un imbold determinat de factorii sociali și psihologici care se manifestă în fapta subiectului infracțiunii și care se realizează prin săvârșirea infracțiunii ca un comportament prejudiciabil, social-periculos, ilegal, săvârșit cu vinovăție, pasibil de pedeapsă penală [144, p. 379].

Cu alte cuvinte, motivul infracțiunii este nu altceva decât un fenomen lăuntric, un impuls, o pricină (tendință, dorință, năzuință, orientare, pasiune) care se naște în conștiința persoanei și o împinge la atingerea unui scop determinat, și anume săvârșirea acțiunii ilicite. Deși motivul se

află într-o legătură strânsă cu scopul infracțiunii, aceste concepte nu pot fi considerate identice [130, p. 42].

Scopul infracțiunii reprezintă rezultatul ideal presupus și subiectiv dorit al faptei prejudiciabile, pentru atingerea căruia subiectul acționează cu mijloace antisociale, reieșind din anumite considerente. Scopul – ca model – reprezintă promotorul rezultatului, care declanșează comanda de acțiune, compară comportamentul faptic cu modelul și îl corectează [144, p. 380]. Scopul apare în baza motivului infracțional și, împreună cu acesta, formează baza pe care este concepută vinovăția – ca activitate intelectual-volitivă a subiectului, care se desfășoară în procesul comiterii infracțiunii [196, p. 53].

Deci scopul este obiectivul, țelul propus de către făptuitor, pentru realizarea căruia acesta săvârșește fapta ilicită prevăzută de legea penală.

Deosebirea dintre scop și motiv se întemeiază pe faptul cum caracterizează ele procesul volitiv. Motivul infracțiunii răspunde la întrebarea după ce s-a călăuzit persoana, săvârșind infracțiunea, iar scopul infracțiunii determină orientarea acțiunilor spre rezultatul apropiat, spre care tinde persoana [115, p. 178].

Determinarea laturii subiective a infracțiunii de vandalism, spre deosebire de stabilirea circumstanțelor obiective ale faptei respective, este destul de anevoioasă, din cauza faptului că este foarte complicat de a pătrunde în lumea interioară a persoanei, în gândurile, dorințele, trăirile, ideile, sentimentele, aspirațiile și emoțiile acesteia. Totuși stabilirea corectă a acestui element al componenței de infracțiune prezintă o importanță juridică majoră atât pentru justa calificare a faptei și individualizarea pedepsei, cât și pentru asigurarea respectării principiilor legalității, umanismului și democratismului.

În literatura de specialitate există o opinie unanimă potrivit căreia latura subiectivă a infracțiunii reglementate în art. 288 CP se caracterizează prin vinovăție sub forma intenției directe [88, p. 223; 206, p. 95; 15, p. 466; 30, p. 541; 202, p. 214].

Imprudența ca cea de a doua formă a vinovăției în cazul infracțiunii de vandalism este exclusă, fapt ce rezultă din însuși conținutul normei juridico-penale prevăzute la art. 288 CP. Este imposibil ca din imprudență să fie pângărit un edificiu sau o încăpere. Aplicând imagini cu un caracter obscen sau inscripții indecente, făptuitorul nu putea să nu-și dea seama de caracterul antisocial al acțiunilor sale, să prevadă și să dorească survenirea urmărilor prejudiciabile. În cazul nimicirii din imprudență a bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, de asemenea, este exclusă posibilitatea tragerii persoanei la răspunderea penală conform prevederilor art. 288 CP.

Pornind de la faptul că vandalismul este o infracțiune formală, care se consideră consumată fie din momentul realizării acțiunilor de pângărire a edificiilor sau altor încăperi, fie din cel al nimicirii bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, intenția directă la o astfel de faptă penală se deosebește prin conștientizarea de către făptuitor a caracterului prejudiciabil al acțiunilor sale, prevederea apariției urmărilor prejudiciabile și manifestarea dorinței de survenire a acestora.

Așadar, forma directă a intenției se caracterizează prin următoarele trei concepte: conștientizarea, prevederea și dorința. Primele două concepte se referă la factorul intelectual al intenției (conștiința), care include conștientizarea de către făptuitor a caracterului prejudiciabil al acțiunilor sale și aptitudinea de a prevedea posibilitatea survenirii unor urmări negative în urma faptei săvârșite, iar cel de al treilea concept se referă la factorul volitiv al intenției (voința), care prevede orientarea conștientă a acțiunilor persoanei pentru atingerea scopurilor scontate.

Deci factorul intelectual determină conținutul intenției, iar cel volitiv – orientarea ei [162, p. 83].

Pe lângă cele două forme existente ale intenției (directă și indirectă), doctrina penală și practica judiciară cunosc și alte clasificări ale acesteia, ca de exemplu: intenție premeditată și subită.

Intenția premeditată apare până la începerea comiterii infracțiunii, când făptuitorul își consolidează hotărârea săvârșirii infracțiunii, chibzuiește proiectul ei, alege metodele și mijloacele de depășire a obstacolelor posibile (locul, timpul, instrumentele, mecanismele etc.) [115, p. 165].

Intervalul de timp care apare între momentul conceperii ideii și luării deciziei de pângărire sau nimicire a edificiilor, a altor încăperi precum și a bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice și momentul realizării acestei idei poate dura de la câteva ore până la câteva zile sau chiar luni. În perioada respectivă de timp, făptuitorul dispune de posibilitatea chibzuirii minuțioase a planului de săvârșire a viitoarei infracțiuni, alegând obiectul care va fi supus vandalizării, perioada de timp cea mai favorabilă pentru comiterea faptei infracționale, mijloacele și instrumentele cu care va acționa, precum și persoanele care vor participa, de exemplu, la săvârșirea vandalismului de două sau mai multe persoane (art. 288 alin. (2) lit. b) CP). În felul acesta, făptuitorul creează condiții favorabile pentru comiterea infracțiunii de vandalism. Conducându-ne după regula generală, constatăm că intenția premeditată denotă o înclinație antisocială durabilă a făptuitorului, ceea ce sporește, prin urmare, gradul prejudiciabil atât al infracțiunii respective, cât și al persoanei care a săvârșit-o.

Intenția subită apare într-un mod spontan și respectiv se realizează imediat sau după caz peste un interval neînsemnat de timp după apariția acesteia. Forma respectivă a intenției denotă faptul că, în momentul comiterii infracțiunii, în psihicul făptuitorului lipsea procesul de cugetare, chibzuire, premeditare a actului infracțional. Vandalismul săvârșit cu intenție subită, de exemplu, poate avea loc în cadrul sau în urma unor manifestații pașnice care pot degenera în acte de violență și vandalism, soldându-se cu spargerea geamurilor în transportul public, pângărirea monumentelor amplasate în locurile publice, distrugerea băncilor din parcuri, dispozitivelor de iluminare, semafoarelor și a altor obiecte de uz comun de pe străzi. Sau, spre exemplu, un minor, fiind singur în troleibuz, din cauza plictiselii începe a deteriora prin rupere scaunele din respectivul mijloc de transport, astfel cauzând prejudicii materiale regiei de transport electric. În situațiile ilustrate observăm că intenția de a comite infracțiunea de vandalism a apărut spontan și făptuitorul a trecut imediat la realizarea acesteia.

În unele cazuri, infracțiunea de vandalism realizată cu asemenea intenție este însoțită de comiterea altei infracțiuni ca, de exemplu, huliganismul (art. 287 CP). Încălcând intenționat și grosolan ordinea publică și manifestând vădit lipsă de respect față de societate, huliganul este deseori tentat să comită paralel și unele acțiuni ce țin de pângărirea sau nimicirea bunurilor ce prezintă o valoare istorică sau culturală pentru societate, precum și a celor amplasate în transportul public sau alte locuri publice.

Examinarea dosarelor penale în cauzele ce țin de vandalism în Federația Rusă a arătat că, în marea majoritate a cazurilor, aceste infracțiuni se săvârșesc cu intenție subită, constituind circa 73,2%. Intenția premeditată întâlnindu-se, la rândul său, mai rar, doar în circa 26,8% din numărul total al acestor infracțiuni [157, p. 16].

Valoarea juridico-penală a acestor modalități ale intenției este redusă, astfel, ele nu prezintă nici o importanță pentru calificarea infracțiunii de vandalism, dar sunt luate în considerare la individualizarea răspunderii penale.

Pe lângă vinovăția și formele acesteia, latura subiectivă a infracțiunii este compusă și din alte elemente constitutive precum motivul (mobilul) și scopul.

Prin motiv sau mobil al infracțiunii se înțelege impulsul intern (dorință, tendință, pasiune, sentiment) al infractorului ce a făcut să se nască în mintea lui ideea săvârșirii unei anumite activități conștient orientate spre satisfacerea acelei dorințe, tendințe, pasiuni eronate [115, p. 176].

Prezența mobilului în săvârșirea oricărei infracțiuni, inclusiv a infracțiunii de vandalism, este un indiciu al normalității psihice a făptuitorului, iar lipsa unui motiv comprehensibil

constituie un indiciu de anormalitate psihică ce impune o examinare atentă a responsabilității subiectului [32, p. 192].

Scopul infracțiunii, la rândul său, reprezintă o imagine mintală apărută în psihicul persoanei privind obiectivul propus și reprezentat de făptuitor ca rezultat al acțiunii sau inacțiunii sale infracționale. Deci scopul, ca o imagine privind rezultatul scontat, caracterizează gândirea, cugetarea persoanei [115, p. 178].

Ca și motivul, scopul nu constituie, de regulă, un semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii, deoarece oricare ar fi scopul conduitei făptuitorului săvârșirea acesteia este suficientă pentru constatarea laturii subiective a infracțiunii [115, p. 178].

Despre același lucru putem vorbi și în cazul infracțiunii reglementate în art. 288 CP, unde motivul și scopul nu constituie elemente obligatorii ale laturii subiective a infracțiunii, și respectiv nu se iau în considerare pentru calificarea faptei, ci numai la stabilirea și individualizarea pedepsei și răspunderii penale. Cu toate acestea, faptul respectiv nu ar însemna că, săvârșind o astfel de infracțiune, făptuitorul nu ar urmări un scop sau nu ar avea nici un motiv.

La săvârșirea oricărei infracțiuni intenționate, inclusiv a vandalismului, motivul constituie impulsul intern ce se naște în mintea făptuitorului și îi dirijează conduita ilicită. De asemenea, motivul și scopul infracțiunii analizate ne permit să delimităm vandalismul de alte tipuri de infracțiuni.

Analizând problematica în cauză, constatăm că în calitate de motive de comitere a vandalismului pot apărea:

- dorința aprigă a făptuitorului de a demonstra importanța, valoarea, rolul și puterea sa în societate;
- tendința făptuitorului prin intermediul comiterii vandalismului de a se încadra într-un grup de persoane care își petrec timpul și se distrează împreună având interese comune concentrate asupra săvârșirii actelor de vandalism etc.

Motivele enumerate mai sus scot în evidență năzuința făptuitorului de a se autoafirma prin prisma conduitei infracționale. După cum menționează unii autori precum M.P. Juravliov și S.I. Nikulin, natura acestor motive constă în lipsa de educație și cultură, impertinență, în tendința de a se manifesta într-o manieră deliberată, în lipsa de respect față de societate, precum și nu în ultimul rând în dorința de a-și afirma personalitatea și propriul eu prin intermediul unui comportament brutal și agresiv [199, p. 240].

Autorul B.V. Iațelenko menționează că infracțiunea de vandalism poate fi săvârșită din motive huliganice, din răzbunare sau din alte motive [209, p. 245].

Aceeași opinie o împărtășesc și autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati, care consideră că motivele huliganice au un caracter obligatoriu în cazul infracțiunii specificate la art. 288 CP [29, p. 707].

În același context se expun și autorii A.A. Gravina [160, p. 382] și I.A. Sementova [202, p. 214], care, printre motivele de răzbunare, ură națională etc. de comitere a infracțiunii de vandalism, evidențiază ca fiind cele primordiale motivele huliganice

Autorii A.M. Bandurka și A.F. Zelinski subliniază că identificarea motivelor și îndeosebi a celor huliganice la săvârșirea infracțiunii de vandalism, joacă un rol important la stabilirea gradului prejudiciabil al faptei și individualizarea pedepsei penale [151, p. 115].

Autorul A.P. Rusakov precizează că prin motive huliganice de comitere a infracțiunii de vandalism se subînțeleg totalitatea sentimentelor de răzbunare, ură, ostilitate, rivalitate față de normele etice și morale existente într-o societate, care dirijează conduita făptuitorului în momentul săvârșirii infracțiunii de vandalism [200, p. 71].

Alți autori precum I.N. Deriughina promovează o opinie diametral opusă referitoare la existența motivelor huliganice în componența laturii subiective a infracțiunii de vandalism. Din punctul de vedere al acestui autor, motivele infracțiunii de vandalism pot fi diverse, însă cele huliganice nu se înscriu în această listă [217, p. 364].

De aceeași părere sunt și autorii L.D. Gauhman și S.V. Maksimov care afirmă că motivele huliganice nu se încadrează în categoria motivelor infracțiunii de vandalism [216, p. 209].

Analizând opiniile diferitor autori referitoare la prezența motivelor huliganice în conținutul infracțiunii specificate la art. 288 CP, susținem părerile celor care s-au expus în favoarea acestora, afirmând că motivele huliganice fac parte dintre cele fundamentale în cazul infracțiunii de vandalism.

Totodată, trebuie remarcat că motivele huliganice sunt considerate unele dintre cele mai periculoase, deoarece nu sunt justificate din punctul de vedere al logicii, au un caracter subconștient și un grad scăzut de control și percepție. Acestora le este caracteristică promptitudinea, spontaneitatea, bruschețea și impulsivitatea. Preponderent, persoanele care săvârșesc infracțiunea de vandalism din motive huliganice, de regulă, acționează fără vreo pregătire sau înțelegere prealabilă, ideea de comitere a faptei ilicite apare la ei brusc și aceștia acționează pe moment. În același timp, agresiunea vandalilor, materializată prin comiterea actelor de vandalism, poate apărea în urma disprețului sau antipatiei pe care aceștia din urmă o au față de întreaga societate, de o anumită pătură socială sau de un grup rasial, etnic sau religios.

În ultimul caz, acțiunile făptuitorului sunt dirijate de sentimentul de neglijență, ură, răzbunare față de această categorie de persoane.

În conținutul motivelor huliganice se includ o varietate largă de alte îndemnări josnice, sub influența cărora la făptuitor apare intenția de a demonstra lipsa de respect față de societate, atitudine neconformă față de normele morale existente și acceptate, manifestări care, privite în ansamblu, dau dovadă de lipsă de bună-cuviință a făptuitorului. Apariția și dezvoltarea motivelor huliganice poate avea loc din cauza sentimentului de gelozie și a dorinței de răzbunare survenite ca urmare a stării sufletești chinuitoare trăite de făptuitor. Sub presiunea sentimentelor respective, ce determină și dirijează comportamentul subiectului și la apariția unui motiv bine conturat, care uneori poate fi neînsemnat, la persoană pot apărea unele sentimente de mânie, malițiozitate, dorință de răzbunare, care se manifestă prin comiterea unor fapte antisociale și ilicite printre care se numără și vandalismul.

În contextul celor expuse mai sus, considerăm că printre motivele primordiale ce îl pot determina pe făptuitor să nimicească bunurile în transportul public sau în alte locuri publice pot fi și cele personale. Aceste motive pot degenera în acțiuni huliganice în momentul în care sunt acceptate de către făptuitor, care pretinde că apariția lor se datorează sentimentelor de gelozie și răzbunare pe care le trăia în acel moment. În contextul considerării motivelor huliganice ca unele de bază la comiterea infracțiunii de vandalism, este important ca emoțiile ce treptat au trecut în motive să trezească în conștiința subiectului dorința de a demonstra atitudinea de nepăsare față de principiile morale ce dăinuiesc într-o societate. La fel, este principial ca motivele huliganice apărute pe fundalul trăirilor sufletești ale subiectului să îl determine pe acesta la săvârșirea unor acțiuni ilicite (pângărire sau nimicire) numai asupra bunurilor din domeniul public, acțiunile respective îndreptate asupra bunurilor ce fac parte din domeniul privat nu pot fi calificate conform prevederilor art. 288 CP. Așadar, din neputința de a se autoafirma sub un aspect pozitiv, nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice constituie pentru făptuitor unicul procedeu de afirmare a propriei personalități care, de asemenea, este însoțit de atitudinea neconformă a acestuia față de ansamblul normelor de conviețuire socială.

Alături de motivele huliganice descrise mai sus, care rămân a fi primordiale, ca motive subsidiare de comitere a infracțiunii de vandalism putem aduce următoarele: răzbunare; ură socială, națională, rasială sau religioasă; interes material (atunci când autorul infracțiunii acționează ca urmare a instigării, concretizate în promisiunea unei recompense materiale) etc. [29, p. 707].

La fel, menționează autorii I.V. Vorobiova și O.V. Krujkova, printre motivele de comitere a infracțiunii de vandalism figurează și dorința aprigă a făptuitorului de a se evidenția și

manifesta în cadrul grupului de persoane cu interese comune, prin intermediul comiterii actelor de vandalism [158, p. 146].

În această ordine de idei, autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati subliniază că în vederea relevării naturii motivelor care determină săvârșirea infracțiunii de vandalism este util să stabilim conexiunea dintre aceste motive și obiectul juridic special al infracțiunii de vandalism. În acest context, menționează autorii citați, este practic imposibil de a face abstracție de opinia conform căreia „Deosebirea vandalismului de huliganism constă în aceea că, în cazul vandalismului, se atestă violarea normelor de moralitate și estetică publică, însă nu are loc încălcarea ordinii publice” [29, p. 707].

În susținerea unei astfel de opinii vine și autorul V.N. Kudreavțev, care susține că „deosebirea vandalismului de huliganism se exprimă în faptul că în cazul vandalismului are loc nu doar încălcarea ordinii publice, ci și violarea normelor de estetică și moralitate publică” [198, p. 246].

Totodată, în final, este important de remarcat și faptul că pentru infracțiunea specificată la art. 288 CP, scopul nu este prevăzut în calitate de semn obligatoriu al laturii subiective. Prin urmare, deseori infracțiunea de vandalism se consideră a fi comisă fără un anumit scop. Însă, dacă acesta totuși persistă, atunci el este reflectat în conștiința subiectului, care își dă seama că prin comportamentul său cinic și lipsit de educație încalcă orice normă morală din cadrul societății. În acest fel, făptuitorul demonstrează lipsa de respect total față de cei din jur, față de valorile morale și materiale, reducând considerabil calitățile estetice ale edificiilor sau ale altor încăperi, ale bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice [28, p. 660].

Fiind generat de motiv, scopul infracțiunii formează împreună cu acesta atitudinea psihologică a făptuitorului față de acțiunile realizate.

Deosebirea dintre scop și motiv se întemeiază pe faptul în care făptuitorul caracterizează procesul volitiv. Motivul infracțiunii răspunde la întrebarea după ce s-a călăuzit persoana, săvârșind infracțiunea, iar scopul infracțiunii determină orientarea acțiunilor spre rezultatul apropiat, spre care tinde persoana. Altfel spus, scopul infracțiunii reprezintă o imagine mintală apărută în psihicul persoanei privind obiectivul propus și reprezentat de făptuitor ca rezultat al faptei sale infracționale. Scopul, ca o imagine privind rezultatul scontat, caracterizează gândirea, cugetarea persoanei [115, p. 178]. Deci cunoașterea motivului de care s-a călăuzit infractorul și a scopului urmărit de el este deosebit de utilă pentru determinarea caracterului și gradului prejudiciabil al faptei, pentru cunoașterea periculozității infractorului, pentru stabilirea măsurii de apărare socială adecvată [115, p. 179] și nu în ultimul rând pentru individualizarea pedepsei penale și delimitarea infracțiunii de vandalism de alte infracțiuni asemănătoare.

2.5. Circumstanțele agravante ale infracțiunii de vandalism

Pedeapsa penală constituie principalul mijloc de asigurare a ocrotirii ordinii de drept în cadrul unui stat, care se realizează prin intermediul aplicării unor măsuri de constrângere a celor care se fac vinovați de comiterea faptelor interzise de lege. Conducându-ne de prevederile art. 61 CP, prin pedeapsă penală înțelegem: „...o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor”, scopul acesteia fiind: „...restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane” [51].

Încadrată într-un ansamblu de mijloace menite să apere și să asigure păstrarea și respectarea ordinii de drept, pedeapsa, în calitate de ultimă măsură, devine indispensabilă de fiecare dată când ordinea de drept este grav încălcată. În aceste împrejurări, pedeapsa trebuie să contribuie la curmarea activității infracționale prin intermediul creării unor obstacole care ar împiedica săvârșirea faptelor ilegale, astfel asigurând respectarea regulilor de conviețuire socială.

Aplicarea pedepsei penale, la rândul său, constituie un instrument important al dreptului penal, deoarece îndeplinirea exactă a sarcinilor acestuia contribuie direct la prevenirea și contracararea la timp a atentatelor infracționale. Atingerea obiectivelor trasate ale legislației penale este posibilă doar în condițiile în care pedeapsa aplicată persoanei culpabile va fi legală, echitabilă și justificată. Deci pedeapsa aplicată în scopul atingerii obiectivelor de restabilire a echității sociale, corectare a condamnatului și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni trebuie să fie proporțională cu caracterul și gradul de pericol social al infracțiunii și al persoanei făptuitorului.

După cum menționează autorul Gh. Ivan, individualizarea pedepsei penale se realizează inclusiv prin luarea în considerare a tuturor cauzelor de atenuare sau de agravare a pedepsei, deoarece numai printr-o apreciere de ansamblu a tuturor împrejurărilor care au influență asupra gradului de pericol social concret al faptei și asupra stării de pericolozitate a făptuitorului se poate stabili pedeapsa corespunzătoare și pot fi atinse scopurile reacțiunii represive [100, p. 169].

Sub acest aspect, la stabilirea categoriei și cuantumului pedepsei penale aplicate în cazul comiterii unei fapte penale un rol deosebit de important le revine circumstanțelor agravante.

Pentru a opera în continuare cu noțiunea de circumstanțe agravante, considerăm a fi oportun să trecem în revistă definiția acestora dată în literatura de specialitate.

În acest sens, autorul T.A. Kostareva definește circumstanțele agravante ca acele împrejurări esențiale specificate în lege, care sunt caracteristice doar pentru o parte din infracțiuni de același tip, ce reflectă schimbări esențiale ale gradului prejudiciabil al faptei comise și ale personalității infractorului, care influențează asupra estimării legislative față de cele comise, asupra măsurii de răspundere și a pedepsei [175, p. 40].

Autorul Alexandru Borodac menționează că, prin circumstanțe agravante se înțeleg diferite stări, situații, întâmplări, calități sau alte împrejurări ale realității care reflectă întotdeauna, în mod univoc, o pericolozitate sporită a infractorului și un grad prejudiciabil sporit al faptei comise, ceea ce impune o reacție mai dură din partea statului [115, p. 412].

Din noțiunile expuse mai sus rezultă că circumstanțele agravante ale infracțiunii reflectă schimbarea esențială a gradului prejudiciabil al faptei penale comise și nu în ultimul rând a personalității infractorului.

Analiza art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP ne indică prezența circumstanțelor agravante în conținutul acestei norme juridico-penale. Astfel, prin intermediul acestor circumstanțe, răspunderea penală pentru comiterea infracțiunii de vandalism este înăspriată. În urma analizei amănunțite a art. 288 CP, putem constata că componența infracțiunii de vandalism este structurată în două alineate, unde în primul alineat legiuitorul se referă la componența de bază a infracțiunii în cauză, iar în al doilea sunt indicate circumstanțele agravante care înăspresc pedeapsa penală pentru acțiunile de pângărire a edificiilor, încăperilor, precum și cele de nimicire a bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Printre circumstanțele agravante ale infracțiunii de vandalism specificate la art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP se numără următoarele:

- vandalismul săvârșit de două sau mai multe persoane;
- vandalismul săvârșit asupra bunurilor care au o valoare istorică, culturală sau religioasă.

Prima circumstanță agravantă specificată la art. 288 alin. (2) lit. b) CP – **vandalismul săvârșit de două sau mai multe persoane**, presupune o reuniune a eforturilor a cel puțin două sau după caz a mai multor persoane, care acționează cu aceeași intenție pentru atingerea unuia și aceluiași rezultat infracțional, care în cazul nostru constă în comiterea vandalismului.

Avantajul săvârșirii infracțiunii de vandalism de două sau mai multe persoane constă în ușurarea comiterii faptei și sporirea posibilității de realizare a scopurilor propuse de către făptuitori.

În cazul săvârșirii vandalismului de către două sau mai multe persoane, gradul prejudiciabil al faptei va fi mai înalt în comparație cu infracțiunea de vandalism comisă fără

circumstanțe agravante, deoarece în cazul dat la realizarea laturii obiective a infracțiunii și-au reunit eforturile mai mulți coautori care efectuează acțiunile de pângărire sau nimicire asupra unuia și aceluiași bun, edificiu sau încăpere. De asemenea, această circumstanță agravantă, îngreunează demascarea făptuitorilor și, ca urmare, aceștia devin mai siguri, mai conștienți și mai siguri în decizia de a continua activitatea infracțională comună.

Așadar, pericolozitatea sporită a vandalismul săvârșit de două sau mai multe persoane este condiționată de însăși pluralitatea făptuitorilor, care dă acestora o mai mare forță de acțiune, le creează mai mari posibilități de a săvârși și a ascunde infracțiunea, totodată îi face să acționeze cu mai multă siguranță și îndrăzneală [27, p. 174].

Săvârșirea infracțiunii de vandalism prin prisma circumstanței agravante de două sau mai multe persoane presupune existența a trei ipoteze alternative, care reies indirect din prevederile Hotărârii Plenului CSJ a RM „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art. 145-148 CP)” nr. 11 din 24.12.2012, și anume:

- săvârșirea vandalismului de doi sau mai mulți coautori;
- săvârșirea vandalismului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de ex.: nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.);
- săvârșirea infracțiunii de vandalism de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediu unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de ex.: nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.) [98].

Analizând prima ipoteză din cele trei enumerate mai sus, considerăm a fi oportun în primul rând să definim termenul „coautor”, care, potrivit dicționarului explicativ al limbii române, reprezintă persoana care a săvârșit o infracțiune împreună cu alta sau cu altele, considerată în raport cu aceasta sau cu acestea [78].

De asemenea, tot aici este important să menționăm că infracțiunea de vandalism se consideră a fi comisă de către două sau mai multe persoane, indiferent de faptul dacă între coautori exista sau nu o înțelegere prealabilă de participare în comun la săvârșirea respectivei fapte penale.

Înțelegerea prealabilă referitoare la săvârșirea vandalismului poate îmbrăca următoarele forme: 1) verbală, atunci când acordul se încheie prin viu grai; 2) nonverbală, presupunând fie consemnarea acordului în scris, fie confirmarea încheierii acestuia pe calea unor acțiuni concludente (privirea aprobatoare, semnul confirmativ cu capul, mișcarea aprobativă a mâinii etc.). Nu este exclusă îmbinarea celor două forme. La fel, nu se exclude (mai cu seamă, în situația în care înțelegerea prealabilă adoptă o formă verbală sau scrisă) ca înțelegerea prealabilă

să aibă fie un caracter direct (adică să fie încheiată nemijlocit între făptuitori), fie un caracter indirect (adică să presupună prezența unor mijlocitori). Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza art. 288 alin. (2) lit. b) CP, dar poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei [98].

La fel, este necesar să menționăm și faptul că pentru existența coautoratului, fiecare dintre făptuitori urmează să ia parte nemijlocit la săvârșirea integrală sau parțială a infracțiunii de vandalism. Nu există coautorat în situația în care la realizarea laturii obiective a infracțiunii participă o singură persoană, iar celelalte contribuie la săvârșirea faptei în calitate de organizator, instigator sau complice. Asemenea împrejurări omit existența circumstanței agravante de două sau mai multe persoane în conținutul normei juridico-penale specificate la art. 288 CP. Acest fapt însă nu exclude posibilitatea participării la activitatea infracțională alături de coautori și a altor persoane în calitate de organizatori, instigatori sau complici.

În cea de a doua ipoteză alternativă a circumstanței agravante specificate la art. 288 alin. (2) lit. b) – săvârșirea vandalismului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne – se stabilește că este suficient ca cel puțin o persoană din cele două sau mai multe care acționează împreună la comiterea vandalismului să aibă calitatea de subiect al infracțiunii, ca circumstanța agravantă de două sau mai multe persoane să se răsfrângă asupra celorlalți care nu dispun de calitatea respectivă, de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, persoane iresponsabile.

În acest sens, subiectul care săvârșește infracțiunea împreună cu persoane care nu sunt pasibile de răspundere penală își sporește considerabil potențialul în vederea atingerii rezultatului infracțional. Totodată, persoana care întrunește semnele subiectului infracțiunii este conștientă de faptul că dispozițiile minorului sau ale persoanei iresponsabile, făcute într-un proces penal, nu vor fi la fel de exacte, juste și credibile ca ale unei persoane adulte și responsabile [27, p. 176].

Ultima ipoteză ce indică săvârșirea infracțiunii de vandalism de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne, este elaborată conform prevederilor art. 42 alin. (2) CP în care se stipulează că: „Se consideră autor persoana care săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, precum și persoana care a săvârșit infracțiunea prin intermediul persoanelor care nu sunt pasibile de răspundere penală din cauza vârstei, ireponsabilității sau din alte cauze prevăzute de prezentul cod” [51].

În acord cu aceste prevederi, o astfel de persoană care săvârșește nemijlocit infracțiunea se consideră autorul nemijlocit (imediat) al infracțiunii. Totodată, persoana care săvârșește infracțiunea prin intermediul unei persoane care nu este subiect al infracțiunii, deși nu săvârșește

nemijlocit inacțiunea, este autorul mijlocit (mediat) al infracțiunii. Ambele persoane – atât autorul nemijlocit (imediat), cât și autorul mijlocit (mediat) – săvârșesc infracțiunea. Acest fapt decurge din prevederile art. 42 alin. (2) CP, unde legiuitorul folosește termenul „săvârșește” referitor la autorul nemijlocit (imediat) și expresia „a săvârșit” cu referire la autorul mijlocit (mediat) [27, p. 178].

A doua circumstanță agravantă specificată la art. 288 alin. (2) lit. c) CP prevede **săvârșirea acțiunii de pângărire sau nimicire asupra bunurilor care au o valoare istorică, culturală sau religioasă.**

În accepțiunea agravantei indicate în dispoziția art. 288 alin. (2) lit. c), în categoria bunurilor care prezintă o valoare istorică, culturală sau religioasă, intră: obiectele de artă și anticariat, adică obiectele care, în conformitate cu legislația în vigoare sunt atribuite la categoria obiectelor de artă, și anume: a) bunurile istorice, inclusiv cele ce se referă la importante evenimente istorice din viața poporului, la dezvoltarea societății și a statului, la istoria științei și a tehnicii, inclusiv a vieții și activității oamenilor iluștri (politicieni, savanți, oameni de cultură, artă etc.); b) obiectele și fragmentele acestora, obținute în urma săpăturilor arheologice; c) bunurile de artă (inclusiv picturi și desene lucrate manual pe orice bază și orice material); d) originalul sculpturilor din orice material (inclusiv reliefuri); e) mobilierul bisericesc; f) alte obiecte ce au valoare istorică, culturală sau religioasă [29, p. 705].

La toate categoriile de bunuri ce comportă o valoare istorică, culturală sau religioasă, care au fost enumerate anterior, pot fi alăturate și monumentele, muzeele, teatrele, arhivele, bibliotecile, cinematecele, bisericile, sinagogile etc., adică locurile de educare culturală, de agrement sau locurile de educație spirituală unde oamenii își pot mărturisi credința lor în Dumnezeu sau în alte divinități.

O listă exhaustivă a tuturor bunurilor ce fac parte din patrimoniul cultural național o putem găsi în Legea nr. 280 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil din 27.12.2011, unde în art. 4 alin. (1), (2) și (3) se menționează că din patrimoniului cultural național mobil fac parte:

„1) bunurile arheologice și istorico-documentare precum:

a) piese arheologice din săpături terestre și subacvatice sau din descoperiri întâmplătoare, cu excepția eșantioanelor de materiale de construcție, de materiale din situri, care constituie probe arheologice pentru analize de specialitate;

b) inscripții, elemente separate provenite din dezmembrarea monumentelor istorice;

c) mărturii materiale și documentare privind istoria politică, economică, socială, militară, religioasă, științifică, artistică, sportivă sau din alte domenii;

d) manuscrise, incunabule, cărți rare și cărți vechi, publicații de diferite tipuri, cu autografe și ex-librisuri, periodice;

e) documente și tipărituri de interes social: documente de arhivă, hărți și alte materiale cartografice;

f) obiecte cu valoare memorialistică;

g) obiecte și documente cu valoare numismatică, filatelică, heraldică, monede, medalii, decorații, insigne, bancnote, sigilii, brevete, mărci poștale, drapele și stindarde;

h) piese epigrafice;

i) fotografii, clișee fotografice, filme, înregistrări audio și video;

j) instrumente muzicale;

k) uniforme militare și accesorii la ele;

l) vestimentație;

2) bunurile cu semnificație artistică precum:

a) opere de artă plastică: pictură, sculptură, grafică, desen, gravură, stampă și altele asemenea;

b) opere de artă decorativă și aplicată: mobilier, tapiserii, covoare, piese din sticlă, ceramică, metal, lemn, textile și din alte materiale, podoabe;

c) obiecte de cult: icoane, broderii, orfevrărie, mobilier și altele;

d) proiecte și prototipuri de design;

e) materiale primare ale filmelor artistice, documentare și de animație;

f) monumente de for public, componente artistice expuse în aer liber;

g) cărți poștale și ilustrații;

h) piese decorative pentru spectacole;

3) bunurile cu semnificație etnografică precum:

a) elemente de arhitectură populară;

b) elemente din instalații tehnice;

c) obiecte de uz casnic și gospodăresc;

d) unelte de muncă;

e) produse ale industriei casnice textile: covoare, păretare, prosoape, costume populare și altele asemenea;

f) mobilier;

g) recuzită a obiceiurilor;

h) obiecte de cult;

i) produse de artizanat contemporan” [111].

Așadar, reieșind din lista integră a tuturor bunurilor ce pot prezenta o valoare istorică, culturală sau religioasă pentru societate și din prevederile circumstanței agravante specificate la art. 288 alin. (2) lit. c), ajungem la concluzia că săvârșirea unor acțiuni de pângărire sau nimicire față de bunurile respective este tratată în legislația penală ca o formă agravată a infracțiunii de vandalism pentru care este prevăzută o pedeapsă, cuantumul și termenul căreia depășesc pe cele prevăzute pentru săvârșirea vandalismul neagravată.

De asemenea, pentru ca infracțiunea de vandalism să fie calificată ca săvârșită asupra bunurilor de valoare istorică, culturală sau religioasă, este necesar ca aceste bunuri să fi avut calitatea dată la momentul comiterii faptei și ca făptuitorul să fi știut sau să fi admis că aceste bunuri au valoare istorică, culturală sau religioasă [53, p. 636].

Rămânând la problematica circumstanțelor agravante ale infracțiunii de vandalism, considerăm a fi absolut necesară completarea art. 288 alin. (2) CP cu următoarea circumstanță agravantă, și anume:

Vandalismul săvârșit din motive de prejudecată, dispreț sau ură.

Necesitatea introducerii unei asemenea agravante apare în urma constatării lipsei unei armonii politice, sociale, naționale, rasiale și religioase în societate; a instabilității politicii penale; a apariției contradicțiilor între verigile puterii de stat, între diverse grupuri sociale, naționale, rasiale sau religioase, între opiniile și convingerile politice sau de orice altă natură; a manifestării separatismului, extremismului; a izbucnirii conflictelor interetnice; a apartenenței la majoritatea sau la minoritatea națională sau la un grup; a existenței unei lupte permanente pentru putere între partidele politice sau organizațiile obștești care urmăresc scopuri politice etc.

De asemenea, în scopul armonizării legislației naționale cu prevederile actelor internaționale precum și al uniformizării noțiunilor și expresiilor din CP și redării unui înțeles mai exact acestora se impune introducerea unei asemenea agravante.

Drept argument în acest sens pot servi prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, și anume ale art. 2 unde se menționează că: „fiecare om se poate bucura de drepturile sale fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări” [75]. La fel, la art. 7 și art. 8, Declarația garantează în continuare protecția împotriva discriminării, precum și o cale de atac eficientă în fața instanțelor judecătorești naționale competente împotriva acțiunilor care încalcă drepturile fundamentale ale acestora.

Prevederi asemănătoare se întâlnesc și în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice care în art. 2 stipulează că: „Statele părți la prezentul pact se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor

drepturile recunoscute în prezentul pact, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare” [124].

De asemenea, este util de menționat că în scopul combaterii infracțiunilor motivate de prejudecată care atentează la drepturile legitime ale omului au fost adoptate următoarele documente:

– Recomandarea de politică generală nr. 7 a Comisiei Europene împotriva rasismului și intoleranței [62, p. 33];

– Protocolul nr. 12 al Convenției Europene a Drepturilor Omului [65].

Așadar, convențiile adoptate de către Organizația Națiunilor Unite și recomandările aferente oferite de sistemul internațional, în măsura în care au acționat cu privire la preocupările cu care se confruntă anumite grupuri, au stabilit posibile acțiuni motivate de prejudecată împotriva anumitor grupuri, în special din motive de:

– etnie sau rasă percepută (Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială) [67];

– sex sau gen – în mod explicit în ceea ce privește femeile (Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor) [68];

– minorități rasiale, etnice, religioase sau lingvistice (Declarația din 18 decembrie 1992 cu privire la drepturile persoanelor care aparțin minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice) [74];

– lucrătorii migranți și familiile lor (Convenția ONU privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora) [69];

– persoanele cu dizabilități (Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități) [71];

– persoanele sau grupurile LGBT (Rezoluția Consiliului pentru Drepturile Omului din 15 iunie 2011 privind drepturile omului, orientarea sexuală și identitatea de gen) [135].

Analizând legislația penală ale altor state, constatăm prezența motivului de prejudecată în calitate de circumstanță agravantă în majoritatea infracțiunilor specificate în cod.

Astfel, în Codul penal al Canadei se consideră agravantă fapta motivată de predispunere, prejudecată sau ură, în legislația penală a Belgiei fapta a cărei motive sunt ura, disprețul sau ostilitatea este considerată agravantă. Reglementări asemănătoare găsim și în legislația penală a Republicii Cehia unde constituie drept agravantă fapta motivată de răzbuire, altă ură similară sau alt motiv particular condamnat și Codul penal al Greciei unde se consideră agravantă fapta comisă din ură.

Prin urmare, examinând legislația penală a altor state, considerăm absolut necesară completarea art. 288 alin. (2) CP cu circumstanța agravantă „din motive de prejudecată, dispreț sau ură” privită într-o accepțiune mai largă ca o sintagmă ce cuprinde atât discriminarea, cât și ostilitatea.

Legislația penală autohtonă în domeniul faptelor motivate de prejudecată stabilește sintagma „ura socială, națională, etnică sau religioasă” ca principalele motive de prejudecată. Motivele menționate anterior sunt stipulate în art. 77 lit. d) CP și considerate drept circumstanțe agravante pentru oricare dintre faptele prevăzute în partea specială a CP.

Însă, în pofida acestui fapt, menționăm că abordarea actuală a motivelor de prejudecată în legislația penală nu reglementează toate faptele prejudiciabile susceptibile de a fi săvârșite din motive de prejudecată, dispreț sau ură.

În continuare vom efectua o analiză succintă a circumstanței agravante propuse.

Conform dicționarului explicativ al limbii române, prin termenul „prejudecată” se înțelege o părere, idee preconcepută pe care și-o face cineva asupra unui lucru adoptată de obicei fără cunoașterea directă a faptelor sau impusă prin educație sau de societate [81].

Prin „dispreț”, conform dicționarului explicativ al limbii române, se subînțelege sentimentul de desconsiderare a cuiva sau a ceva, lipsă de considerație sau de stimă față de cineva sau de ceva [80].

Iar prin „ură” la rândul său se înțelege sentimentul puternic, nestăpânit, de dușmănie față de cineva sau de ceva [82].

Deci prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu.

Pentru a constata că infracțiunea de vandalism a fost săvârșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură, nu este strict necesar și important ca atitudinea făptuitorului descrisă mai sus să fie una durabilă, ce caracterizează întregul sistem de valori de care se ghidează acesta, sau să comporte un caracter situativ ce depinde de împrejurările și circumstanțele în care se află în acel moment vandalul și care îl determină să acționeze.

La fel, făptuitorul este pasibil de răspundere nu doar în cazul în care săvârșește fapta din motive reale, ci și din motive percepute de el ca fiind reale, chiar dacă acestea se dovedesc a fi eronate.

De asemenea, în vederea înțelegerii exacte a sensului sintagmei „din motive de prejudecată, dispreț sau ură” și în scopul calificării corecte a faptei potrivit art. 288 CP, considerăm a fi oportun introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea Generală a CP a unui articol nou și anume art. 134¹⁵ „Motive de prejudecată, dispreț sau ură” cu următorul conținut: „Prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu”.

2.6. Concluzii la capitolul 2

În urma cercetărilor realizate în cadrul capitolului 2 al prezentei lucrări se impun următoarele concluzii:

- *Obiectul juridic generic* al infracțiunii de vandalism îl constituie relațiile sociale din domeniul ordinii publice și securității publice.
- *Obiectul juridic special principal* al infracțiunii prevăzute la art. 288 CP îl constituie ansamblul de relații sociale din domeniul ordinii publice.
- În calitate de *obiect juridic special secundar* al infracțiunii de vandalism se prezintă totalitatea relațiilor sociale ce se referă la proprietatea publică, moralitatea și estetica publică, precum și buna funcționare a întreprinderilor, autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor și transportului public, care comportă o importanță majoră pentru calificarea corectă a faptei penale săvârșite.
- *Obiectul material* al infracțiunii de vandalism îl formează edificiile sau alte încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice, precum și bunuri ce prezintă o valoare istorică, culturală sau religioasă.
- Prin *pângărirea edificiilor sau a altor încăperi* se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile

materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau alte încăperi.

- În scopul înțelegerii exacte a sensului termenului „pângărire” și în vederea calificării corecte a faptei potrivit art. 288 CP, se impune introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea Generală a CP a unui articol nou și anume art. 134¹⁴ „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi” cu următorul conținut: „Prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau alte încăperi”.
- *Nimicirea* presupune realizarea unor acțiuni de distrugere sau deteriorare a bunurilor din transportul public (de exemplu: spargerea ușilor, ferestrelor, ruperea scaunelor, deteriorarea blocurilor sanitare, habitaclului troleibuzelor, autobuzelor etc.) sau din alte locuri publice (de exemplu: distrugerea sau deteriorarea scaunelor sau a geamurilor pavilioanelor de la stațiile de așteptare, ruperea dispozitivelor de iluminare amplasate în parcuri, pe străzi, distrugerea telefoanelor publice, deteriorarea indicatoarelor rutiere, deteriorarea construcțiilor destinate pentru jocurile copiilor din parcuri etc.), în urma cărora bunurile respective nu mai pot fi exploatate de către membrii grupului social conform destinației lor inițiale. Nefuncționalitatea bunurilor este determinată de imposibilitatea de a fi restabilite prin intermediul efectuării unor lucrări de reparație sau restaurare.
- În vederea uniformizării noțiunilor și expresiilor din CP și redării unui înțeles mai exact acestora, se impune modificarea redacției art. 288 alin. (1) CP prin înlocuirea cuvântului „nimicirea” cu sintagma „distrugerea sau deteriorarea”. O astfel de interpretare a dispoziției art. 288 CP va asigura aplicarea uniformă a legii penale și va contribui la calificarea corectă a faptei infracționale specificate la art. 288 CP de către organele de drept competente.
- Infracțiunea de vandalism, datorită specificului structurii sale, poate fi încadrată în categoria infracțiunilor cu *componență formală*. Aceasta se consideră consumată din momentul săvârșirii măcar a uneia dintre acțiunile enumerate în dispozițiile normei ce o reglementează.

- *Timpul, metodele, mijloacele și împrejurările* săvârșirii infracțiunii specificate la art. 288 CP nu prezintă nici o importanță pentru calificarea faptei.
- *Subiectul infracțiunii* de vandalism poate fi persoana fizică, responsabilă, care în momentul săvârșirii faptei penale a împlinit vârsta de 16 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (1) CP) și respectiv 14 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (2) CP).
- Pentru comiterea infracțiunii de vandalism, nu este necesar ca făptuitorul să posede cunoștințe speciale, abilități sau experiență și, de asemenea, nu este nevoie de o pregătire specială prealabilă, în acest sens.
- *Latura subiectivă* a infracțiunii de vandalism se caracterizează prin vinovăție sub forma *intenției directe*.
- Pe lângă intenția directă ce caracterizează latura subiectivă a infracțiunii de vandalism, faptei penale specificate la art. 288 CP îi este caracteristic după caz și prezența *intenției premeditate* și a celei *subite*.
- *Intenția premeditată* apare până la începerea comiterii infracțiunii de vandalism și ea se caracterizează prin perioada de timp în cadrul căreia făptuitorul ia decizia de comitere a infracțiunii, analizează planul acesteia, își alege metodele și mijloacele de comitere a faptei etc.
- *Intenția subită* în cazul săvârșirii infracțiunii specificate la art. 288 CP apare într-un mod spontan și respectiv se realizează imediat sau după caz peste un interval neînsemnat de timp după apariția acesteia.
- În contextul circumstanțelor agravante ale infracțiunii de vandalism specificate la alin. (2) art. 288 CP, se impune completarea art. 288 CP, alin. (2) cu următoarea circumstanță agravantă: lit. a) „Din motive de prejudecată, dispreț sau ură”. Necesitatea introducerii unei asemenea agravante apare în urma atestării lipsei unei armonii politice, sociale, naționale, rasiale și religioase în societate; a instabilității politicii penale; a apariției contradicțiilor între verigile puterii de stat, între diverse grupuri sociale, naționale, rasiale sau religioase, între opiniile și convingerile politice sau de orice altă natură; a manifestării separatismului, extremismului; a izbucnirii conflictelor interetnice; a apartenenței la majoritatea sau la minoritatea națională sau la un grup; a existenței unei lupte permanente pentru putere între partidele politice sau organizațiile obștești care urmăresc scopuri politice etc.
- În vederea înțelegerii exacte a sensului sintagmei „din motive de prejudecată, dispreț sau ură” și în scopul calificării corecte a faptei potrivit art. 288 CP, considerăm a fi oportun

introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea generală a CP a unui articol nou, și anume art. 134¹⁵ „Motive de prejudecată, dispreț sau ură” cu următorul conținut: „Prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu”.

3. ASPECTE COMPARATIVE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE VANDALISM

3.1. Infrațiunea de vandalism în legislațiile penale ale altor state

Punctul forte în studierea complexă a vandalismului sub diverse aspecte și reglementări constituie examinarea legislației penale a altor țări, fapt care ne permite să efectuăm o analiză comparativă între normele juridico-penale autohtone și cele străine. Realizarea studiului de drept penal comparat permite preluarea practicilor bune din legislația străină și lichidarea lacunelor existente în legislația penală autohtonă.

Așadar, analizând legislațiile naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene, constatăm că conceptul de „vandalism” este tratat sub diverse aspecte, dar în pofida acestui fapt comun pentru toți este pericolul social pe care îl comportă acesta.

În legislația penală a Republicii Federale Germania acțiunile de distrugere și pângărire a bunurilor sunt incriminate în Capitolul 27 „Deteriorarea de bunuri”, § 304 „Deteriorarea bunurilor ce prezintă interes public” din partea specială a Codului penal care prevede pedeapsa cu închisoarea de până la 3 ani sau amendă persoanei care deteriorează sau distruge, în mod ilegal, obiectele unui cult religios de pe teritoriul țării, bunuri care sunt destinate serviciului divin, monumente funerare, monumente publice, monumente naturale, obiecte de artă, științifice sau meșteșugărești care sunt păstrate și expuse în expozițiile publice sau obiectele care înfrumusețează drumurile și construcțiile publice. De asemenea, în alin. (2) al aceluiași articol se menționează că dacă o persoană a modificat aspectul exterior al bunurilor, atunci acesteia i se va aplica pedeapsa specificată în alin. (1). În alin. (3) este prevăzută pedeapsa și pentru tentativa de săvârșire a unei astfel de infracțiuni [50].

Analizând legislația penală a Franței, specific căreia este sistemul de drept romano-germanic, menționăm că acțiunile de distrugere și pângărire a bunurilor sunt reglementate în mai multe articole din Codul penal care se găsesc în Titlul II „Despre alte atingeri aduse bunurilor”, Capitolul II „Despre distrugeri, degradări și deteriorări”, Secțiunea 1 „Despre distrugerile, degradările și deteriorările ce nu prezintă pericol pentru persoane”.

Codul penal francez prevede mai multe forme de răspundere pentru distrugerea, degradarea sau deteriorarea unui bun în funcție de apartenența acestuia unei persoane apropiate sau publice. Astfel, în conformitate cu art. 322-1 alin. (1), distrugerea, degradarea sau deteriorarea unui bun ce aparține aproapelui se pedepsește cu doi ani de închisoare și cu amendă în valoare de 30 de mii de euro, dacă în urma celor săvârșite nu a rezultat decât o daună ușoară, iar pentru trasarea de inscripții, semne sau desene, fără autorizație prealabilă, pe fațade,

automobile, drumuri publice sau pe mobilier urban se aplică o amendă mai mică în valoare de 3750 de euro și pedeapsă cu munca în interes general dacă în urma a acțiunilor comise nu a rezultat decât o daună ușoară (alin. (2)) [45].

Articolul 322-2 prevede o pedeapsă mai aspră, și anume amendă în valoare de 45 de mii de euro pentru acțiunile enumerate în art. 322-1 alin. (1) și amendă în valoare de 7500 mii euro pentru acțiunile enumerate în art. 322-1 alin. (2), dacă bunul distrus, degradat sau deteriorat constituie un registru sau un act original al autorității publice [45].

Următorul articol 322-3 înăsprește și mai mult sancțiunea cu amendă până la 75 de mii de euro pentru acțiunile ilicite enumerate de art. 322-1 alin. (1) și amendă până la 15 mii euro pentru acțiunile ilicite enumerate de art. 322-1 alin. (2) în cazul în care distrugerea, degradarea sau deteriorarea:

1. este comisă de mai multe persoane ce acționează în calitate de autor sau de complice;
2. este facilitată de starea unei persoane a cărei vulnerabilitate specială din cauza vârstei sale, unei boli, infirmități, deficiențe fizice, psihice sau unei sarcini este evidentă sau cunoscută de autor;
3. este comisă în prejudiciul unui magistrat, jurat, avocat, funcționar public sau ministerial, al unui militar din jandarmerie, funcționar al poliției naționale, de la vamă, din administrația penitenciară sau de către orice altă persoană însărcinată cu o misiune din serviciul public, în vederea influențării comportamentului său în exercitarea atribuțiilor sau misiunii;
4. este comisă în prejudiciul unui soț, părinte, descendent liniar sau orice altă persoană care locuiește împreună cu persoanele enumerate în pct. 3;
5. este comisă în prejudiciul unui martor, al unei victime sau al unei părți civile, pentru împiedicarea denunțării faptei sau înaintării unei plângeri;
6. este comisă într-o locuință sau într-un alt loc utilizat și destinat pentru antrepozitul de fonduri, valori, mărfuri sau materiale;
7. este comisă față de un loc atribuit categoriei secretului de stat;
8. este comisă de către o persoană care refuză să depună mărturii;
9. este comisă față de bunuri din domeniul public sau care aparțin unor persoane publice [45].

Așadar, ținem să menționăm că spre deosebire de CP al RM care în aceeași normă juridico-penală (art. 288) prevede atât componenta de bază a infracțiunii de vandalism, cât și cea calificativă, Codul penal francez conține un articol ce include numai componenta de bază a infracțiunii împreună cu sancțiunile, iar circumstanțele agravante se enumără în alte articole separate ale aceluiași cod [192, p. 139].

În legislația penală a Republicii Estonia nu există o normă specială care ar reglementa clar vandalizarea bunurilor publice. Codul penal al acestei țări prevede în art. 144 din Capitolul VI „Infrațiuni contra patrimoniului” răspundere penală numai pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor [49], lăsând la discreția instanței de judecată posibilitatea de a determina din ce domeniu fac parte bunurile deteriorate sau distruse (public sau privat).

De asemenea, putem constata absența unei norme speciale menite să reglementeze acțiunile de deteriorare sau distrugere a bunurilor din domeniul public și în Codul penal al Suediei. În cazul comiterii unor fapte care atentează la bunurile publice sau private, cele săvârșite vor fi incriminate conform prevederilor Capitolului 12 care enumără infrațiunile ce atrag după sine producerea unor daune de proporții și în special art. 1 din CP [231, p. 95].

Conform prevederilor Codului penal al Republicii Bulgaria, anume ale art. 216 (Titlul V „Infrațiuni contra patrimoniului”, Capitolul VII „Distrugerea sau deteriorarea patrimoniului”) celui care va distruge sau deteriorează bunurile mobile sau imobile din domeniul public sau privat i se va aplica o pedeapsă cu amendă în valoare de 2000 de leva sau închisoare de până la 5 ani [48].

Codul penal al Spaniei în Capitolul XII „Infrațiuni contra liniștii publice” [222, p. 127] nu conține un articol separat ce ar reglementa vandalismul ca componentă de infracțiune de sine stătătoare.

Lipsește prevederi care ar reglementa acțiunile de pângărire sau nimicire a bunurilor din domeniul public și în Codul penal al României. În legislația penală a acestei țări în componența Titlului VIII „Infrațiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, Capitolului I „Infrațiuni contra ordinii și liniștii publice” din Partea specială a Codului penal intră numeroase articole care reglementează diverse forme de manifestare ale acțiunilor infracționale, însă numai nu acelea ce se referă la vandalism. Doar tangențial cu respectiva faptă penală se aseamănă infracțiunea specificată la art. 382 „Profanarea lăcașurilor sau obiectelor de cult” din Titlul VIII „Infrațiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, Capitolul III „Infrațiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate”, care are următorul conținut: „Profanarea unui lăcaș sau a unui obiect de cult, aparținând unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă” [54].

În conformitate cu art. 261 din Codul penal al Poloniei (Capitolul 32 „Infrațiuni contra ordinii publice”), orice persoană care pângărește un monument sau alt loc public, amenajat în scopul comemorării unui eveniment istoric se pedepsește cu amendă sau cu privare de libertate [227, p. 178].

Codul penal al Danemaricii în Capitolul 21 „Acțiunile ce cauzează prejudiciu public”, § 194 prevede pedeapsă cu detenție pe un termen nu mai mare de trei ani pentru acțiunile de deteriorare sau distrugere a monumentelor publice sau altor obiecte de o importanță majoră pentru societate, sau diverse ornamente care fac parte din colecțiile de vază ale statului și care constituie o valoare pentru societate [221, p. 164].

În cazul unor circumstanțe atenuante, pedeapsa cu detenția prevăzută de § 194 din CP va fi înlocuită cu una mai blândă – amenda. Un alt capitol din Partea specială a Codului penal al Danemaricii (Capitolul 15 „Infrațiuni contra ordinii și liniștii publice”) în § 139 alin. (2), de asemenea, include unele sancțiuni sub formă de amendă sau detenție pe un termen nu mai mare de șase luni pentru atitudine amorală față de obiectele de cult religios [221, p. 127].

În acest context, conchidem că legislația penală a Danemaricii (grație specificului acesteia) include două componente de infracțiune practic asemănătoare prevăzute în art. 194 și art. 139 în două capitole diferite, dar care au unele tangențe asemănătoare (Capitolul 21 „Acțiunile ce cauzează prejudiciu public” și Capitolul 15 „Infrațiuni contra ordinii și liniștii publice”).

Cea mai aspră sancțiune aplicată pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a edificiilor sau a altor încăperi este prevăzută în Codul penal al Olandei, care în art. 170 din Capitolul VII „Infrațiuni contra securității publice și patrimoniului” stabilește pedeapsă cu închisoare de până la 12 ani sau amendă de categoria a cincea pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a edificiilor sau a altor încăperi [46].

Făcând trimitere la CP al RM, constatăm faptul că spre deosebire de prevederile legislațiilor altor state, legea penală autohtonă este totuși mai blândă în privința sancțiunii aplicate pentru săvârșirea vandalismului. Astfel, art. 288 în alin. (1) prevede pedeapsă cu amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale sau muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 200 de ore, sau închisoare de până la 1 an, iar în cazul existenței unor circumstanțe agravante enumerate la alin. (2) al aceluiași articol mărimea amenzii va crește de la 550 la 1050 de unități convenționale, munca neremunerată în folosul comunității va fi de la 180 la 240 de ore, dar pedeapsa cu închisoarea va fi de până la 3 ani [51].

În legislațiile penale ale statelor membre ale CSI, de asemenea, sunt reglementate actele de vandalizare a bunurilor din domeniul public.

În acest context, în legislația penală a Federației Ruse, unde în Capitolul IX „Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice”, art. 214 „Vandalismul” alin. (1) se menționează că: „pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, precum și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice se pedepsește cu amendă în mărime de până la 40 mii de ruble, sau cu

muncă neremunerată în folosul comunității până la 360 de ore, sau cu arest de până la 3 luni”. În cazul calificării faptei conform alin. (2) al aceluiași articol, pedeapsa se înăsprește și constă în privarea de libertate până la 3 ani, munca neremunerată în folosul comunității până la 3 ani sau închisoare la fel până la 3 ani [229].

De asemenea, spre deosebire de legislația penală autohtonă, Codul penal al Federației Ruse în alin. (2) al art. 214 include printre circumstanțe agravante și motivele de comitere a vandalismului, printre care se enumără motive politice, ideologice, rasiale, naționale, religioase sau motive de ostilitate față de anumite grupuri sociale.

Prin motiv politic se înțelege o formă de manifestare a ostilității și a nesupunerii față de regimul politic existent într-un anumit stat. Această ură este determinată de respingerea de către făptuitor a ideilor și concepțiilor politice promovate de către guvernare, fapt ce provoacă, în consecință, apariția scopului de a combate politica respectivă [164, p. 42].

Motivul ideologic la comiterea vandalismului presupune săvârșirea infracțiunii din cauza necorespunderii semnificative a intereselor ideologice ale diferitor grupuri sociale cu interesele promovate de făptuitor. Ura rasială – un alt motiv de comitere a vandalismului – reprezintă o atitudine negativă față de apartenența membrilor societății dintr-un stat la un anumit grup social. Motivul național presupune intoleranța manifestată de făptuitor față de originea etnică a persoanelor ce locuiesc într-un anumit stat. Prin motivul religios se înțelege o modalitate de răzbunare a făptuitorului față de un ansamblu de persoane ce exprimă aceeași formă istorică a conștiinței sociale prin adeziune la aceeași religie (creștinismul, islamismul, budismul, iudaismul etc.). Un alt și ultimul motiv de comitere a infracțiunii de vandalism conform Codului penal al Federației Ruse îl constituie ostilitatea față de anumite grupuri sociale, ce reprezintă opoziția făptuitorului față de ideile promovate în cadrul grupului [164, p. 42].

Reglementările respective au fost incluse pentru prima dată în Codul penal al Federației Ruse abia în anul 1996, până atunci această componentă de infracțiune nu exista în legislația penală rusă.

Codul penal al Republicii Belarus, de asemenea, conține o normă corespunzătoare ce reglementează vandalismul, și anume art. 341 „Pângărirea edificiilor și nimicirea bunurilor” din Titlul XI „Infracțiuni contra ordinii și moralității publice”, Capitolul 30 „Infracțiuni contra ordinii și moralității publice”. Conform prevederilor articolului, în cazul pângăririi într-un mod cinic a clădirilor sau a altor structuri prin inscripții sau imagini, sau nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, în lipsa unei infracțiuni mai grave, se aplică o pedeapsă cu amendă, sau muncă neremunerată în folosul comunității sau arest [47].

În Codul penal al Republicii Kazahstan, vandalismul este reglementat în art. 294 „Vandalismul” din Capitolul X „Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice”, în textul articolului respectiv se stipulează că pângărirea clădirilor sau altor structuri, monumentelor istorice și culturale, siturilor naturale protejate de stat prin inscripții, desene sau prin alte acțiuni amorale, precum și nimicirea intenționată a bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, se pedepsește cu amendă în mărime de până la trei sute de indici de calcul lunar sau cu muncă corecțională egal proporțională cu suma amenzii, sau cu muncă neremunerată în folosul comunității pe un termen de 240 de ore, sau arest pe un termen de până la 75 de zile [226, p. 213].

Din cele menționate mai sus putem conchide că la capitolul „vandalism” reglementările existente în Codul penal al Republicii Kazahstan se aseamănă mult cu cele ale Codului penal al Republicii Moldova, îndeosebi în partea ce ține de componența de bază a infracțiunii.

Analizând legislația penală a Republicii Uzbekistan, constatăm că spre deosebire de alte state unde faptele de pângărire, nimicire sau distrugere a bunurilor ce prezintă o valoare istorică, culturală sau politică pentru societate sunt incriminate în articole ce se află în capitole separate care se referă la infracțiuni contra ordinii și securității publice, Codul penal al Uzbekistanului nu prevede o normă specială care ar reglementa astfel de fapte. Prezentul cod în Capitolul XI „Infrațiuni contra patrimoniului”, art. 173 „Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor” alin. (1) prevede răspundere penală pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor ce fac parte din proprietatea altei persoane [228, p. 159], nereglementând astfel faptele care ar aduce atingere bunurilor publice.

Reglementări practic identice se întâlnesc și în CP al RM, și anume în Capitolul VI „Infrațiuni contra patrimoniului”, art. 197 care, de asemenea, incriminează acțiunile de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari.

Exact aceleași prevederi le întâlnim și în legislația penală a Republicii Azerbaidjan. Astfel, în Codul penal al Azerbaidjanului spre exemplu răspunderea penală pentru nimicirea intenționată a patrimoniului altei persoane este prevăzută la art. 186 „Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor”, Titlul IX „Infrațiuni economice”, Capitolul 23 „Infrațiuni contra patrimoniului” [224, p. 196].

În cazul săvârșirii unor astfel de acțiuni cu intenții huliganice, cele comise vor fi calificate conform prevederilor art. 221 „Huliganismul” (Titlul X „Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice”, Capitolul 25 „Infrațiuni contra securității publice”) al aceluiași cod [224, p. 196].

Legiuitorul Republicii Armenia a plasat infracțiunea de vandalism în Capitolul 25 „Infracțiuni contra ordinii publice”, art. 260 „Vandalismul” din Codul penal. În conformitate cu prevederile articolului sus-menționat se aplică pedeapsă cu amendă, muncă neremunerată în folosul comunității sau arest pentru pângărirea edificiilor sau altor încăperi, precum și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice [225, p. 310]. Din cele menționate mai sus, putem constata că prevederile art. 260 din Codul penal al Armeniei sunt practic identice cu conținutul art. 288 „Vandalismul” din CP al RM, deosebirile între aceste două articole constau numai în sancțiunile aplicate și absența circumstanțelor agravante în art. 260 din Codul penal al Armeniei.

Așadar, este necesar să menționăm că majoritatea statelor în legislațiile lor penale acordă o deosebită atenție reglementării faptelor ce atentează la securitatea și ordinea publică și în special celor care se manifestă prin pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public. În această ordine de idei, putem constata că răspunderea pentru infracțiunile similare după componență cu vandalismul este prevăzută atât în codurile penale ale statelor membre a UE (Republica Federativă Germania, Franța, Republica Estonia, Suedia, Republica Bulgaria, Spania, România, Polonia, Danemarca, Olanda etc.), cât și în legislațiile statelor membre ale CSI (Federația Rusă, Republica Belarus, Republica Kazahstan, Republica Uzbekistan, Republica Azerbaidjan, Republica Armenia etc.), deosebirile dintre aceste legislații constând numai în obiectul juridic special al infracțiunii și sancțiunile aplicate.

De asemenea, răspunderea penală pentru infracțiunea de vandalism este prevăzută și în legislațiile penale ale altor state.

În această ordine de idei, Codul penal al Elveției în calitate de fapte prejudiciabile ce atentează la ordinea publică enumără acțiunile de ofensare și batjocorire a convingerilor religioase și în special a credinței în Dumnezeu ale membrilor grupului social, precum și acțiunile de profanare a obiectelor de cult religios (Capitolul XII „Infracțiuni contra liniștii publice”, art. 261) [230, p. 242].

În Codul penal al Elveției obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute de art. 261 îl constituie credința și obiectele de cult religios.

Aceeași abordare a problemei date o găsim și în legislația penală a Japoniei. Codul penal, în Capitolul 24 „Infracțiuni contra cultelor religioase și mormintelor”, art. 188 prevede răspunderea penală pentru orice persoană care a demonstrat într-un mod public lipsă de respect față de un templu budist, săvârșind acțiuni de pângărirea a acestuia [232, p. 116].

În Codul penal al Ucrainei, la fel ca și în legislația penală autohtonă, pentru nimicirea, distrugerea sau deteriorarea monumentelor ce prezintă o valoare istorică sau culturală se aplică

sanctiuni diferite dupa asprime in functie de circumstantele agravante ce pot aparea ca urmare a savarsirii faptei penale. Astfel, in art. 298 alin. (2) (Capitolul 12 „Infractiuni contra ordinii publice”) pentru nimicirea, distrugerea sau deteriorarea intentionata a obiectelor ce prezinta o valoare culturala se aplica pedeapsa cu amendă in marime de pana la 150 de salarii minime, sau privarea de libertate pe un termen de pana la 3 ani, sau inchisoare la fel pana la 3 ani. In cazul existentei unor circumstante agravante specificate la alin. (3) al aceluiași articol, pedeapsa cu inchisoarea se inaspreste pana la 5 ani [58].

Reglementari asemănătoare le putem intalni și in legislatia penală a Georgiei, care inaspreste, de asemenea, pedeapsa pentru existenta circumstanțelor agravante. Deci pentru distrugerea sau deteriorarea monumentelor de cultura, istorie sau a celor naturale se aplica pedeapsa cu amendă sau inchisoare pe un termen de pana la 4 ani (art. 257 „Deteriorarea sau distrugerea monumentelor de cultura, istorie sau a celor naturale” alin. (1), Capitolul 32 „Infractiuni contra sanatății publice și a ordinii publice”), iar pentru aceleași actiuni dar care atrag dupa sine distrugerea unor obiecte deosebit de valoroase se aplica o pedeapsa cu amendă sau inchisoare pe un termen de pana la 12 ani (art. 257 alin. (2)) [220, p. 276].

Legislatia penală a Republicii Populare China, care poate fi numita pe buna dreptate una socialistă, bazată pe sistemul de drept romano-germanic, contine reglementari destul de specifice in ceea ce priveste raspunderea penală pentru nimicirea bunurilor publice. Codul penal al Republicii Populare China in calitate de infractiune ce atenteaza la ordinea publică include actiunile indreptate spre distrugerea intentionata a proprietății de stat sau private care constituie obiectul juridic special al infractiunii respective prevazute in Capitolul 6 „Infractiuni care atenteaza la activitatea normală a administrației publice”, § 1 „Infractiuni contra ordinii publice”, art. 293 alin. (3) [223, p. 196].

In aceasta ordine de idei, tinem sa mai mentionam ca Codul penal al Republicii Populare China in § 1 „Infractiuni contra ordinii publice” include și infractiunea de profanare a simbolurilor de stat ale Republicii Populare China (drapelul și stema), fapt absolut controversat cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova in care profanarea simbolurilor de stat este incriminata la art. 347 Capitolul XVII „Infractiuni contra autorităților publice și a securității de stat”.

Realizand o analiza a legislatiei penale a Statelor Unite ale Americii, specific careia este sistemul drept anglo-saxon, in primul rand trebuie mentionat ca propriu acestei legislatii este existenta a 53 de sisteme legislative in vigoare, și anume: cel federal; ale celor 50 de state; al districtului federal Columbia și al statului liber aderat Puerto-Rico [153, p. 8].

Codul penal al SUA adoptat la 4 mai 1962 prevede răspunderea pentru pângărirea bunurilor din domeniul public în Titlul II, art. 250.9. În conformitate cu articolul sus-menționat se consideră vandalism fapta săvârșită de către o persoană ce pângărește monumente publice, obiecte ale unui cult religios sau drapelul statului [57].

Prin infracțiunea de vandalism în legislația penală a SUA se subînțelege fapta nepermisă de legea penală a cărui grad prejudiciabil este redus și pentru care se prevede o pedeapsă cu închisoarea pe un termen nu mai mare de un an.

Așadar, analizând legislația penală a Statelor Unite ale Americii, constatăm că spre deosebire de Codul penal al Republicii Federative Germania, unde se pedepsește și tentativa de săvârșire a unei astfel de infracțiuni, Codul penal al SUA nu include o astfel de prevedere.

Analiza legislațiilor penale ale statelor sus-menționate clar încă o dată ne demonstrează faptul existenței unui șir de norme juridice menite să reglementeze acțiunile legate de pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public ce prezintă o oarecare valoare pentru societate (istorică, culturală, religioasă etc.). Totodată, în majoritatea cazurilor, aceste norme sunt plasate de către legiuitor în diferite titluri sau capitole ale codurilor penale ale diferitor state, în funcție de obiectul juridic general al infracțiunii, existența unor divergențe în sisteme de drept ale statelor la incriminarea infracțiunii sau alte circumstanțe esențiale precum tradițiile juridice ale statelor.

În această ordine de idei, conchidem că o tratare univocă a acțiunilor infracționale care după componență se aseamănă cu vandalismul lipsește datorită particularităților specifice ale legislațiilor fiecărui stat privit în mod individual.

3.2. Delimitarea vandalismului de alte infracțiuni asemănătoare

Problema delimitării componentelor de infracțiune asemănătoare comportă o importanță majoră atât pentru teorie, cât și pentru practica judiciară. Pentru efectuarea analizei juridico-penale complete a faptei, nu este suficient numai realizarea descrierii elementelor structurale ale componentei de infracțiune, ci este necesar ca infracțiunea examinată să fie delimitată de alte fapte penale similare.

Aplicarea corectă a normei juridico-penale ce reglementează infracțiunea de vandalism specificată în art. 288 CP implică și realizarea unui studiu comparat al altor tipuri de infracțiuni ale căror componente se aseamănă.

Înainte de a purcede la delimitarea propriu-zisă a infracțiunii de vandalism de alte fapte penale asemănătoare, considerăm a fi util să tălmăcim sensul termenului „delimitare” în accepțiunea dicționarului explicativ al limbii române.

Deci, conform dicționarului explicativ al limbii române, prin *delimitare* se subînțelege acțiunea de a circumscrie, a demarca, a hotărâni, a limita, a mărgini, a contura, a încheia în contururi precise, a separa, a izola, a distanța, a îndepărta, a diviza, a determina prin trasarea anumitor limite, a stabili cu exactitate limitele, a despărți, a defini etc. [79].

Așadar, prin delimitarea infracțiunii înțelegem o individualizare a acestora prin intermediul separării ei de alte fapte penale, care se aseamănă după elementele structurale ale componenței de infracțiune.

Reieșind din faptul că infracțiunea de vandalism conține o serie de semne înrudite cu alte tipuri de infracțiuni, delimitarea acestei fapte penale de altele asemănătoare devine, prin urmare, destul de dificilă și necesită acordarea unei atenții deosebite tuturor particularităților specifice ale fiecărei infracțiuni în parte. Așadar, pentru delimitarea corectă a vandalismului de alte fapte asemănătoare, este necesar să fie realizat un studiu detaliat și multilateral al elementelor fiecărei componențe de infracțiune asemănătoare cu cea specificată în art. 288 CP.

Astfel, delimitarea infracțiunii de vandalism de celelalte fapte ilegale urmează a fi efectuată după următoarele criterii:

1. obiectul;
2. latura obiectivă;
3. subiectul;
4. latura subiectivă.

Din punctul de vedere al elementelor obiective și subiective, infracțiunea prevăzută la art. 288 CP are tangențe cu fapte infracționale care atentează la securitatea publică și la ordinea publică, la relațiile patrimoniale și relațiile ce țin de conviețuirea socială. Din tipul respectiv de infracțiuni fac parte: huliganismul (art. 287 CP), dezordini în masă (art. 285 CP), profanarea mormintelor și a monumentelor (art. 222 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP), deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural (art. 199¹ CP).

Delimitarea vandalismului de infracțiunea de huliganism

Analiza activității organelor de drept competente la capitolul ce ține de calificarea faptelor ilicite scoate în evidență un șir de probleme și neclarități existente la calificarea faptei drept vandalism sau huliganism. În acest scop, considerăm a fi oportun să realizăm o delimitare

între aceste două infracțiuni care sunt prevăzute de unul și același capitol din partea specială a CP.

Autorul I.M. Tkacevski afirmă că termenii „huligan” și „huliganism” provin din limba engleză. În opinia autorului sus-menționat, în sec. al VIII-lea în Londra a existat așa-numitul trib „Hulli”, care se ocupa de organizarea anumitor bande specializate în săvârșirea diverselor acțiuni ilegale în stradă [205, p. 5].

De aceeași opinie cu autorul citat mai sus sunt și autorii G. Jitari și L. Ohrimovschii care, de asemenea, susțin că termenul „huligan” este de origine engleză [102, p. 5].

Etimologic, termenul huligan provine de la numele cunoscutei familii irlandeze *Holligan*, care a locuit pe la sfârșitul sec. al XVIII-lea în Londra. Această familie a devenit vestită prin purtarea ei scandalosă și tendința de a se ocupa cu diverse activități criminale [169, p. 5].

Dicționarul limbii române moderne definește huliganismul ca o purtare sau atitudine brutală care trădează lipsa de respect față de societate și față de demnitatea omului. Iar prin huligan, conform dicționarului citat mai sus se subînțelege persoana care face acte de huliganism, încălcând în mod grosolan drepturile și libertățile celorlalți cetățeni [85, p. 367].

Dacă ne referim la prevederile art. 287 CP, prin huliganism se înțeleg acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită [51].

Așadar, huliganismul poate fi definit ca o încălcare intenționată a ordinii publice, exprimată printr-o lipsă de respect față de societate, săvârșită din anumite motive specifice cu caracter huliganic și pasibilă de pedeapsă corespunzătoare, în funcție de semnele specificate în legea contravențională ori penală. Huliganismul constituie o încălcare cu caracter atât imoral, cât și ilegal [18, p. 25].

Primul criteriu după care vom realiza delimitarea acestor fapte penale este *obiectul infracțiunii*.

Reieșind din faptul că ambele infracțiuni sunt puse în unul și același capitol din Codul penal – Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice” – , *obiectul juridic generic* al acestora îl formează relațiile sociale din domeniul securității publice și respectiv al ordinii publice.

Obiectul juridic special ca parte integrantă a obiectului juridic generic, prin care se subînțelege o anumită valoare socială împotriva căreia este îndreptată acțiunea sau inacțiunea

prevăzută de legea penală, este același atât pentru infracțiunea de vandalism, cât și pentru cea de huliganism și îl constituie ordinea publică [53, p. 635].

Deci ordinea publică este valoarea socială care suferă atingere atât în cazul infracțiunii de vandalism, cât și în cazul infracțiunii de huliganism.

De asemenea, este important să menționăm că importanța obiectului juridic special rezultă din aportul acestuia pentru calificarea corectă a faptei penale, din determinarea gravității infracțiunii comise și a gradului de pericol al acesteia.

La fel, este asemănător pentru ambele fapte penale și *obiectul juridic special principal*, care este constituit din relațiile sociale cu privire la ordinea publică. Drept argument în acest sens poate servi faptul că atât vandalul prin acțiunile de pângărire a edificiilor sau a altor încăperi, nimicire a bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice, cât și huliganul prin acțiunile sale care se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebite încalcă normele morale, etice și culturale existente într-o societate, aducând astfel prejudiciu relațiilor sociale cu privire la ordinea publică.

În ceea ce privește *obiectul juridic special secundar*, constatăm că acesta este diferit la infracțiunea de vandalism și cea de huliganism. Astfel, în calitate de obiect juridic special secundar al infracțiunii de vandalism se prezintă totalitatea relațiilor sociale ce se referă la proprietatea publică, moralitatea și estetica publică, precum și la buna funcționare a autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor și transportului public, iar la huliganism în calitate de obiect juridic special secundar apar relațiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea sau libertatea psihică (morală) a persoanei [28, p. 646].

În acest context, autorii V.N. Kudreavțev și A.V. Naumov menționează că deosebirea vandalismului de huliganism se exprimă în aceea că în cazul vandalismului are loc nu doar încălcarea ordinii publice, ci și violarea normelor de moralitate și estetică publică [198, p. 246].

Prin urmare, rezultă că violarea normelor de moralitate și estetică publică nu este un scop în sine, ci un mijloc de încălcare a ordinii publice. Astfel, obiectul juridic special principal al infracțiunii de vandalism îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică, iar obiectul juridic special secundar al respectivei fapte penale îl formează moralitatea și estetica publică [26, p. 3].

Obiectul material al infracțiunii, privit ca o totalitate de obiecte, lucrări și bunuri, care servesc ca pretext material, condiții sau mărturii ale existenței anumitor relații sociale și prin intermediul luării, creării, schimbării sau distrugerii cărora se cauzează daune obiectului juridic al infracțiunii [176, p. 31], diferă la infracțiunea de vandalism față de huliganism.

În ceea ce privește infracțiunea de vandalism, obiectul material al acesteia este unul special și îl constituie edificiile sau alte încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice, precum și bunuri care prezintă valoare istorică, culturală sau religioasă.

Obiectul material al infracțiunii de huliganism specificate la art. 287 CP îl reprezintă corpul persoanei sau bunurile mobile ori imobile, care, spre deosebire de cele enumerate la vandalism, nu se reduc numai la anumite bunuri strict enumerate în dispoziția normei juridico-penale (edificii, încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice etc.), ci pot fi absolut diferite.

Astfel, reieșind din dispoziția art. 287 CP, deducem faptul că numai reprezentantul autorităților sau o altă persoană care curmă actele huliganice poate fi victima infracțiunii de huliganism, în cazul opunerii de rezistență violentă [28, p. 648].

Prin *reprezentant al autorității publice*, conform Hotărârii Plenului CSJ a RM „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art. 145-148 CP)”, se înțelege exponentul intereselor oricărei autorități publice centrale sau al autorităților publice locale [98].

Prin *altă persoană care curmă actele huliganice* se subînțelege persoana care contracarează activ huliganismul, încercând să impună în mod silit încetarea activității infracționale sau să rețină făptuitorul, ori să realizeze alte fapte active [28, p. 649].

De aici rezultă că din categoria respectivă nu fac parte persoanele care într-o formă pasivă încearcă să curme actele huliganice, spre exemplu, apelând numai la o simplă observație făcută făptuitorului, sau la o demonstrare a atitudinii de neacceptare a comportamentului huliganului.

În calitate de personalitate, persoana căreia prin infracțiune i-au fost cauzate prejudicii fizice, morale sau materiale poate avea în sfera de jurisprudență procesual-penală doar un statut de victimă sau de parte vătămată.

În acest sens, autorul Igor Dolea menționează că raționamentul legiuitorului de a recunoaște doi subiecți procesuali a fost condiționat de necesitatea determinării statutului persoanei prejudiciate până la pornirea procesului și recunoașterea acesteia fie ca parte vătămată, fie ca parte civilă [87, p. 234].

Bunurile mobile sau *imobile* pot apărea în calitate de obiect material al infracțiunii de huliganism, în primul rând, în cazul când acestea sunt luate ilegal și gratuit din motive huliganice, pentru a șicana victima, și nu pentru a le trece în stăpânirea definitivă a făptuitorului. În acest caz, luarea ilegală și gratuită a bunurilor străine apare ca o modalitate faptică a încălcării

grosolane a ordinii publice ori ca manifestare a cinismului sau a obrăzniciei deosebite [28, p. 647].

În al doilea rând, bunurile mobile sau imobile apar în calitate de obiect material al infracțiunii specificate la art. 287 CP, atunci când ele sunt deteriorate sau distruse. Condiția esențială este ca distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor să reprezinte o manifestare a încălcării grosolane a ordinii publice ori a cinismului sau obrăzniciei deosebite [28, p. 648].

Cele menționate mai sus pot fi ilustrate printr-un caz din practica judiciară.

Cetățeanul X la data de 16.12.2016, aproximativ la orele 04¹⁵, aflându-se pe str. Tudor Vladimirescu din mun. Chișinău, acționând intenționat, din intenții huliganice, încălcând grosolan ordinea publică și manifestând o vădită lipsă de respect față de societate, a inițiat o altercație cu cet. Y, după care s-a apropiat de automobilul acestuia aplicând multiple lovituri cu pumnii și picioarele în automobil și deteriorând, prin urmare, oglinda retrovizorie din partea stângă a acestuia. Examinând această cauză penală, instanța de judecată l-a recunoscut pe cet. X vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 287 alin. (1) CP și i-a stabilit pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 500 (cinci sute) de unități convenționale. Însă, în baza art. 2 al Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, cet. X a fost exonerat de executarea pedepsei stabilite [11].

În ceea ce privește delimitarea infracțiunilor specificate la art. 288 CP și art. 287 CP după criteriul *laturii obiective*, observăm o diferență mai pronunțată dintre aceste două fapte penale, îndeosebi la capitolul ce ține de semnele obligatorii ale laturii obiective (acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă).

Comun pentru ambele infracțiuni este faptul că atât vandalismul, cât și huliganismul se săvârșesc numai prin acțiune – ca formă activă de manifestare a comportamentului uman, iar deosebirea dintre ele se exprimă prin modalitățile normative alternative prin care se poate realiza latura obiectivă a acestor fapte penale.

Astfel, analizând latura obiectivă a infracțiunii de vandalism, observăm că ea se poate realiza prin intermediul a două modalități normative cu caracter alternativ, și anume:

1. pângărirea edificiilor sau a altor încăperi;
2. nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Pentru existența infracțiunii specificate la art. 288 CP, este necesar să fie săvârșită cel puțin una dintre cele două modalități alternative enumerate anterior.

La rândul său, fapta penală prevăzută de art. 287 CP cunoaște patru modalități normative cu caracter alternativ, și anume:

1. acțiunile care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor;
2. acțiunile care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor;
3. acțiunile care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau a altor persoane care curmă actele huliganice;
4. acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită [29, p. 684].

Se consideră huliganism însoțit de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe acele acțiuni huliganice în timpul cărora au fost aplicate lovituri, bătăi sau alte acte de violență care s-au soldat cu cauzarea intenționată sau din imprudență a vătămarilor corporale neînsemnate, ușoare sau medii, precum și cu cauzarea din imprudență a vătămarilor corporale grave sau a decesului victimei [53, p. 632].

Huliganismul însoțit de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice se manifestă prin intermediul acțiunilor huliganice îndreptate împotriva persoanelor ce reprezintă interesele oricărei autorități publice centrale sau ale autorităților publice locale, precum și împotriva celor care își îndeplinesc datoria obștească curmând actele huliganice.

Prin acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită se subînțeleg faptele prin care se exprimă neglijența provocatoare față de normele morale unice (de ex.: înjosirea onoarei și demnității personalității, neobrăzare, batjocură față de bolnavi, de persoanele în etate, lipsite de sprijin etc.), precum și cele prin care se manifestă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțită, de exemplu, de insolență față de personalitate, încălcarea îndelungată și insistentă a ordinii publice, amenințarea inviolabilității personalității, distrugerea sau deteriorarea bunurilor, zădărnicierea activităților de masă, suspendarea temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor sau a transportului obștesc etc. [53, p. 633].

Cele relatate anterior pot fi ilustrate printr-un exemplu elocvent din practica judiciară.

La 21 noiembrie 2016, aproximativ ora 21.30, cet. X, aflându-se în coridorul comun de la etajul 4 al blocului locativ nr. 3 din mun. Chișinău, intenționat, încălcând grosolan ordinea publică, în prezența vecinilor A, B și C și a ofițerului de sector al SP-1 al IP Ciocana, locotenent de poliție O.S., i-a numit intenționat cu cuvinte obscene și i-a amenințat cu aplicarea violenței, ulterior opunând rezistență cerințelor legale ale ofițerului de sector O.S., i-a aplicat acestuia lovituri cu pumnii peste diferite părți ale corpului, totodată încercând să-i aplice lovituri și cu un

obiect folosit în calitate de armă pentru vătămarea integrității corporale și a sănătății, acțiuni care prin conținutul lor se deosebesc prin obrăznicie deosebită. Astfel, prin acțiunile sale intenționate cet. X a săvârșit infracțiunea prevăzută la art. 287 alin. (3) CP, huliganismul, adică acțiuni intenționate ce încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților și altor persoane, acțiuni care prin conținutul lor se deosebesc prin obrăznicie deosebită și care au fost săvârșite cu încercarea aplicării de obiecte pentru vătămarea integrității corporale și sănătății. Analizând cauza penală, instanța de judecată l-a recunoscut pe cet. X vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 287 alin. (3) CP și i-a aplicat pedeapsă cu închisoare pe un termen de trei ani [8].

Din punctul de vedere al *componentei de infracțiune* la care se atribuie vandalismul și huliganismul, constatăm prezența unei asemănări dintre aceste două fapte penale. Astfel, ambele fapte se încadrează în categoria infracțiunilor ce au o *componentă formală*. Drept argument în susținerea acestei poziții pot servi prevederile art. 288 CP și art. 287 CP, în dispozițiile cărora sunt enumerate acțiunile alternative cu caracter normativ, iar săvârșirea cel puțin a uneia dintre acțiunile respective duce la consumarea faptei, nefiind necesară survenirea urmărilor prejudiciabile, care chiar dacă și apar sunt luate în considerare de către instanța de judecată la stabilirea pedepsei penale făptuitorului.

Locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii ca semne facultative ale laturii obiective, de asemenea, prezintă o importanță majoră pentru delimitarea vandalismului de huliganism.

În această ordine de idei, ținem să menționăm că în ceea ce privește *locul* comiterii infracțiunii, ca unul dintre semnele facultative pentru majoritatea faptelor penale, precum și infracțiunile de vandalism și respectiv huliganism, el are o mare importanță în cazul calificării acestora.

Astfel, dacă ne referim la infracțiunea de vandalism, observăm că făptuitorul, comițând fapta, tinde să atragă atenția publicului asupra rezultatului produs. În acest sens, se consideră vandalism, conform prevederilor art. 288 CP, pângărirea sau nimicirea bunurilor amplasate în locurile publice. Nu cad sub incidența dispoziției art. 288 CP acțiunile care, deși comportă un caracter amoral, sunt săvârșite asupra bunurilor ce nu fac parte din domeniul public și nici nu sunt amplasate în locurile publice, deoarece probabilitatea ca ele să fie văzute și criticate de societate este destul de mică.

În această ordine de idei, este important de subliniat și faptul că stabilirea locului de săvârșire a vandalismului contribuie nu numai la calificarea faptei, ci și la stabilirea cuantumului pedepsei în funcție de circumstanțele cauzei.

Un exemplu în acest sens, poate fi următorul caz din practica judiciară.

Cetățeanul X la data de 28.11.2016, aproximativ la ora 20.00, fiind în stare de ebrietate alcoolică și aflându-se în sala de la etajul doi al pizzeriei „Pizza de Italia” din mun. Bălți, str. Ștefan cel Mare nr. 76, deci într-un loc public, din intenții huliganice, manifestând o vădită lipsă de respect față de societate, a încălcat grosolan ordinea publică prin inițierea unui conflict cu personalul localului în cadrul căruia s-a exprimat cu cuvinte obscene în prezența altor vizitatori, apoi a pulverizat o substanță lacrimogenă de origine necunoscută, acțiuni care se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită și care au provocat în cele din urmă întreruperea normală a regimului de lucru al localului sus-menționat. Analizând cauza penală respectivă, instanța de judecată l-a recunoscut pe cet. X vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 287 alin. (1) CP și i-a stabilit acestuia pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității în mărime de 160 (una sută șaizeci) ore [10].

Locul comiterii infracțiunii de huliganism, în opinia autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, nu prezintă întotdeauna importanță pentru calificarea faptei. Opinia respectivă este argumentată prin mai multe teze întemeiate cum ar fi faptul că nici din art. 287 CP și nici din art. 218 CP din 1961 nu se desprinde că infracțiunea de huliganism este comisă neapărat într-un loc public [28, p. 684].

La fel, autorii citați menționează că comiterea infracțiunii de huliganism într-un loc public nu este o caracteristică obligatorie a acestei infracțiuni, obligatoriu este modul public de comitere a infracțiunii de huliganism, care se poate caracteriza fie prin săvârșirea actelor huliganice în prezența unor persoane, fie rezultatul actelor huliganice devine inevitabil cunoscut și altor persoane [28, p. 684].

Într-adevăr, în cele mai frecvente cazuri, infracțiunea de huliganism este comisă în locuri publice (străzi, piețe, plaje, cafenele, restaurante, cinematografe, mijloace de transport în comun etc.). Însă această infracțiune poate fi săvârșită și în locuri care nu au un caracter public (apartamente, sedii, întreprinderi, terenuri private, mijloace de transport personal etc.) [167, p. 14].

Așadar, huliganismul reprezintă o faptă săvârșită în public, însă nu neapărat într-un loc public [28, p. 684].

Iar prin faptă săvârșită în public, conform 131 CP, se înțelege fapta comisă:

„a) într-un loc care, prin natura sau destinația lui, este întotdeauna accesibil publicului, chiar dacă în momentul săvârșirii faptei în acel loc nu era prezentă nici o persoană, dar făptuitorul își dădea seama că fapta ar putea ajunge la cunoștința publicului;

b) în orice alt loc accesibil publicului dacă în momentul săvârșirii faptei erau de față două sau mai multe persoane;

c) într-un loc inaccesibil publicului, cu intenția însă ca fapta să fie auzită sau văzută, dacă aceasta s-a produs față de două sau mai multe persoane;

d) într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cu excepția reuniunilor care pot fi considerate cu caracter familial, datorită naturii relațiilor dintre persoanele participante;

e) prin orice mijloace recurgând la care făptuitorul își dădea seama că fapta ar putea ajunge la cunoștința publicului” [51].

Timpul de săvârșire a infracțiunilor specificate la art. 288 CP și art. 287 CP, spre deosebire de locul de comitere a faptelor respective, nu prezintă importanță pentru calificare. Așadar, atât infracțiunea de vandalism, cât și cea de huliganism pot fi săvârșite în orice perioadă de timp indiferent de sezon, dată calendaristică, zi din cadrul săptămânii, oră etc.

Metodele de comitere a vandalismului nu se iau în calcul în procesul de calificare a respectivei fapte. Însă pentru infracțiunea specificată la art. 287 CP, metodele de comitere a acesteia joacă un rol important în procesul de calificare a faptei.

La capitolul ce ține de *mijloacele* de comitere a infracțiunii de vandalism sau a celei de huliganism, semnalăm o deosebire în ceea ce privește importanța acestora pentru calificarea faptelor.

Astfel, pentru infracțiunea de vandalism mijloacele de comitere nu au importanță pentru calificare. Printre mijloacele special adoptate de făptuitor pentru comiterea vandalismului putem evidenția substanțe colorante, diverse instrumente (de ex.: rangă, ciocane, unelte de decupare a metalului) care sunt utilizate pentru distrugerea obiectelor etc.

Spre deosebire de infracțiunea specificată la art. 288 CP, pentru săvârșirea infracțiunii de huliganism agravat specificată la art. 287 alin. (3) CP, este obligatoriu ca făptuitorul în procesul comiterii huliganismului să aplice sau să încerce aplicarea armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății.

Aplicarea sau intenția de a aplica la săvârșirea huliganismului arma de foc, cuțite, boxe sau diferite arme albe, precum și alte obiecte, inclusiv cele special adaptate pentru vătămarea integrității corporale, servește drept temei pentru calificarea infracțiunii în baza alin. (3) art. 287 CP nu numai în acele cazuri în care făptuitorul cu ajutorul lor cauzează sau intenționează să cauzeze leziuni corporale, ci și atunci când utilizarea obiectelor menționate în procesul actelor huliganice creează un pericol real pentru viața și sănătatea oamenilor [53, p. 634].

Obiecte special adaptate pentru vătămarea integrității corporale pot fi considerate cele care au fost adaptate de către făptuitor anume pentru acest scop, din timp sau în timpul săvârșirii

acțiunilor huliganice, precum și obiectele care, deși nu au fost supuse unei prelucrări preliminare, au fost adaptate de vinovat în mod special și se aflau asupra lui cu același scop [53, p. 634].

Conform sensului legii, la obiectele care servesc drept temei pentru calificarea acțiunilor huliganice în baza alin. (3) art. 287 CP se referă toate obiectele pe care le-a avut și le-a utilizat vinovatul la săvârșirea acțiunilor huliganice, inclusiv acelea care au fost ridicate la locul infracțiunii [53, p. 634].

În ceea ce privește *împrejurările* de săvârșire a vandalismului sau huliganismului, ele nu prezintă, la fel ca și timpul și metodele, nici o importanță pentru calificarea acestor fapte.

Urmările prejudiciabile, privite ca totalitatea consecințelor infracționale survenite în urma comiterii faptei penale, de asemenea, nu prezintă importanță pentru calificarea infracțiunilor de vandalism și huliganism, dat fiind faptul că ambele fapte au o componentă formală.

Un alt criteriu de delimitare a celor două fapte penale specificate în art. 288 CP și respectiv 287 CP este cel al *subiectului infracțiunii*.

Din punctul de vedere al subiectului infracțiunii, în dispoziția ambelor norme juridico-penale este menționat faptul că atât pentru săvârșirea infracțiunii de vandalism, cât și a celei de huliganism poate fi trasă la răspundere persoana fizică, responsabilă, care în momentul săvârșirii faptei penale, conform art. 21 alin. (1) CP, a împlinit vârsta de 16 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (1) CP și art. 287 alin. (1) CP) și respectiv conform prevederilor art. 21 alin. (2) CP a împlinit vârsta de 14 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (2) CP și art. 287 alin. (2) și (3) CP).

Deci, atât pentru săvârșirea vandalismului soldat cu survenirea circumstanțelor agravante, cât și a huliganismului în cazul survenirii circumstanțelor agravante, vârsta minimă de tragere la răspundere penală este aceeași pentru ambele infracțiuni și este de 14 ani.

Diferența dintre infracțiunile specificate la art. 288 CP și art. 287 CP la acest capitol se limitează doar la *circumstanțele agravante*.

Astfel, pentru infracțiunea de vandalism, legiuitorul a prevăzut numai două circumstanțe agravante, și anume:

„Art. 288 alin. (2) CP – Vandalismul săvârșit:

b) de două sau mai multe persoane;

c) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă” [51].

Norma juridico-penală ce reglementează infracțiunea de huliganism, conține mai multe circumstanțe agravante enumerate în alin. (2) și (3) a art. 287 CP, și anume:

„Art. 287 alin. (2) CP – Huliganismul săvârșit:

- a) de o persoană care anterior a săvârșit un act de huliganism;
- b) de două sau mai multe persoane.

Art. 287 alin. (3) CP – Huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), dacă au fost săvârșite cu aplicarea sau cu încercarea aplicării armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății” [51].

Printre toate circumstanțele agravante ale ambelor fapte penale enumerate mai sus, observăm o asemănare numai la circumstanța „de două sau mai multe persoane”.

Astfel, în exemplul ce urmează să îl analizăm mai jos, într-un mod cert este ilustrat un caz din practica judiciară de tragere la răspundere penală pentru săvârșirea huliganismului de două sau mai multe persoane.

Cetățeanul X la data de 13 august 2012, în jurul orelor 06.45, fiind în stare de ebrietate produsă de alcool, intenționat, în loc public, fără nici un motiv, încălcând grosolan ordinea publică, atentând la regulile sociale și morale de conviețuire, împreună cu cet. A.M., S.M. și V.S., cu automobilul de model „Wolkswagen T4” care îi aparține, s-au deplasat în satul Codrul-nou din r-nul. Telenești și în stradă, la poarta gospodăriei lui P.I., cu o deosebită obrăznicie i-au aplicat violență fizică în privința ultimului, manifestată prin lovituri cu pumnii și picioarele peste diferite părți ale corpului, cauzându-i vătămări corporale ușoare cu dereglarea sănătății de scurtă durată sub formă de comoție cerebrală, plagă contuză pe buza superioară, edem al țesuturilor moi, excoriații pe față, frunte, gât, corp și membre. Apoi cet. V.S., continuându-și intențiile huliganice printr-o obrăznicie deosebită, aducând la locul conflictului din automobilul de model „Wolkswagen T4” o sticlă cu volumul de 1,5 litri cu motorină, l-a stropit pe cet. P.I. cu motorină peste corp, amenințându-l cu incendiere, dar ultimul a fugit de la locul faptei. Continuându-și acțiunile infracționale, fără nici un fel de motive, prin încălcarea grosolană a ordinii publice, atentând la regulile sociale și morale de conviețuire, aceștia s-au îndreptat spre gospodăria cet. P.I. și printr-o obrăznicie deosebită, cet. V.S. a stropit cu motorină gardul și poarta gospodăriei, apoi s-a apropiat de magazinul alimentară amplasat în apropiere care îi aparține cet. P.I. stropind cu motorină terasa magazinului, continuând spre interior, unde a aplicat violența fizică în privința vânzătoarei G.S., cauzându-i dureri fizice, a stropit-o cu motorină peste corp, amenințându-o cu incendiarea. Analizând respectiva cauză penală, instanța de judecată l-a recunoscut vinovat pe cet. X în conformitate cu art. 287 alin. (2) lit. b) CP și i-a stabilit o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 4 (patru) ani, cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis [9].

În ceea ce privește ultimul criteriu de delimitare a vandalismului de huliganism și anume *latura subiectivă* a infracțiunii, constatăm că ambele fapte se caracterizează prin *vinovăție intenționată*, și anume *intenție directă*.

Așadar, intenția directă la astfel de fapte penale se deosebește prin conștientizarea de către făptuitor a caracterului prejudiciabil al acțiunilor sale, prevederea apariției urmărilor prejudiciabile și manifestarea dorinței întru survenirea acestora.

De asemenea, pe lângă intenția directă ce caracterizează latura subiectivă a infracțiunii de vandalism și huliganism, faptei penale specificate la art. 288 CP îi este caracteristic după caz și prezența *intenției premeditate* și a celei *subite*.

În acest context, intervalul de timp în cazul *intenției premeditate*, care apare între momentul conceperii ideii și luării deciziei de pângărire sau nimicire a edificiilor, altor încăperi precum și a bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice și momentul realizării acestei idei, poate dura de la câteva ore până la câteva zile sau chiar luni. În perioada respectivă de timp, făptuitorul dispune de posibilitatea chibzuirii minuțioase a planului de săvârșire a viitoarei infracțiuni, alegând obiectul care va fi supus vandalizării, perioada de timp cea mai favorabilă pentru comiterea faptei infracționale, mijloacele și instrumentele cu care va acționa, precum și persoanele care vor participa, de exemplu, în cazul săvârșirii vandalismului de două sau mai multe persoane (art. 288 alin. (2) lit. b) CP). Astfel, făptuitorul creează condiții favorabile pentru comiterea infracțiunii de vandalism.

În cazul săvârșirii vandalismului cu *intenție subită*, ideea de comitere a infracțiunii apare la făptuitor într-un mod spontan și respectiv se realizează imediat sau după caz peste un interval neînsemnat de timp după apariția acesteia.

În unele cazuri, infracțiunea de vandalism realizată cu asemenea intenție este însoțită de comiterea altei infracțiuni ca de exemplu huliganismul (art. 287 CP). Încălcând intenționat și grosolan ordinea publică și exprimând vădit lipsă de respect față de societate, huliganul este deseori tentat să comită paralel și unele acțiuni ce țin de pângărire sau nimicire a bunurilor ce prezintă o valoare istorică sau culturală pentru societate, precum și a celor amplasate în transportul public sau în alte locuri publice.

Printre numeroasele *motive* care îl determină pe făptuitor să comită infracțiunea de vandalism sau huliganism se enumără și *motivul huliganic*, care se exprimă prin năzuința făptuitorului de a se manifesta ostentativ, de a-și etala desconsiderarea față de societate, față de alți oameni, față de legi și regulile conviețuirii sociale [150, p. 169].

Totodată, pe lângă existența motivului, la comiterea ambelor infracțiuni făptuitorul ar putea să urmărească și un anumit *scop*, care în funcție de specificul infracțiunii de vandalism sau huliganism este diferit pentru ambele.

Însă este de menționat că nici motivul și nici scopul infracțiunilor specificate la art. 288 CP și respectiv 287 CP nu sunt prevăzute în calitate de semn obligatoriu al laturii subiective. Prin urmare, ambele semne pot fi luate în considerare la stabilirea caracterului și gradului prejudiciabil al faptei, individualizarea pedepsei penale și nu în ultimul rând delimitarea infracțiunilor.

Delimitarea vandalismului de infracțiunea de dezordini în masă

Dezordinile în masă constituie o modalitate a activității extremiste – bazate pe idei, doctrine, curente unilaterale extreme – a unor persoane care urmăresc să-și impună programul prin măsuri violente sau radicale [53, p. 628].

Analizând art. 285 CP care reglementează infracțiunea de dezordini în masă, observăm că respectiva normă juridico-penală cuprinde în conținutul său trei variante-tip de infracțiuni, și anume:

„(1) Organizarea sau conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților.

(2) Participarea activă la săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin. (1).

(3) Chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor” [51].

Reieșind din faptul că anume prima variantă-tip de infracțiune specificată la alin. (1) art. 285 CP tangențial are unele puncte de legătură comune cu infracțiunea specificată la art. 288 CP, considerăm a fi oportun să continuăm cu o analiză comparativă a acestor două fapte penale distincte.

În acest sens, bazându-ne pe primul criteriu de delimitare a infracțiunii de vandalism de celelalte infracțiuni asemănătoare, și anume cel al *obiectului infracțiunii*, constatăm că, dat fiind faptul că ambele fapte penale fac parte din unul și același capitol al CP – Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, *obiectul juridic generic* al acestora este același și îl constituie relațiile sociale care vizează securitatea și ordinea publică.

Spre deosebire de *obiectul juridic generic*, *obiectul juridic special* al infracțiunilor delimitate este diferit. Astfel, la vandalism acesta îl formează ordinea publică, dar la dezordini în

masă – relațiile sociale cu privire la neadmiterea organizării sau conducerii unor dezordini în masă [28, p. 522].

De asemenea, diferit este și *obiectul material* al infracțiunilor, și anume în cazul vandalismului acesta este alcătuit din edificii sau din alte încăperi, bunuri din transportul public sau alte locuri publice, precum și bunurile care au o valoare istorică, culturală sau religioasă, iar în cazul dezordinii în masă obiectul material îl formează corpul persoanei sau bunurile mobile ori imobile.

În ipoteza organizării sau conducerii unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, victima poate fi oricare persoană care a fost supusă unor acte de violență.

Prin bunurile mobile sau imobile în calitatea lor de obiect al infracțiunii specificate la alin. (1) art. 285 CP, se au în vedere oricare alte bunuri decât edificiile sau alte încăperi, ori bunurile din transportul public sau din alte locuri publice [28, p. 524].

Deci bunurile ce alcătuiesc obiectul material al infracțiunii de vandalism nu pot face parte din categoria obiectului material al infracțiunii de dezordini în masă.

În cazul opunerii de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, victimă a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 285 CP poate fi numai reprezentatul autorităților [28, p. 522].

Reprezentantului autorităților îi sunt specifice următoarele trăsături: în cadrul îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu, acesta are dreptul de a realiza acțiuni care ar genera producerea unor consecințe juridice obligatorii pentru toți cetățenii sau pentru o mare parte a acestora; în raport cu persoanele din afara sistemului organizațional din care face parte, respectivul reprezentant al autorității beneficiază de atribuții de autoritate [183, p. 31].

Astfel, putem deosebi două varietăți de reprezentanți ai autorităților:

1) persoanele care înfăptuiesc nemijlocit autoritatea legislativă, executivă sau judecătorească și care au dreptul de a realiza pe linia de serviciu acțiuni care generează consecințe juridice obligatorii pentru toți cetățenii sau pentru o mare parte din aceștia;

2) alte persoane care dețin funcții ale autorităților publice și care au dreptul de a înainta cerințe persoanelor fizice sau juridice care nu li se subordonează, adică persoanelor din afara sistemului organizațional, din care fac parte acești reprezentanți ai autorității publice [29, p. 582].

La capitolul ce ține de *latura obiectivă* a faptelor penale specificate la art. 288 CP și respectiv art. 285 alin. (1) CP, atestăm o diferență mai pronunțată între aceste două infracțiuni.

Deși ambele fapte infracționale se săvârșesc numai prin acțiune în calitate de formă activă a comportamentului uman, modalitățile normative cu caracter alternativ prin intermediul cărora se poate realiza latura obiectivă a acestor fapte penale sunt diferite.

Astfel, infracțiunea de vandalism poate fi comisă prin pângărire și nimicire, iar infracțiunea de dezordini în masă prin următoarele modalități normative cu caracter alternativ:

1. organizarea unei dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților;

2. conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților [29, p. 582].

Organizarea unei dezordini în masă se exprimă, după caz, în: a) pregătirea și planificarea provocărilor în vederea incitării agresivității maselor de oameni; b) crearea atmosferei propice pentru aplicarea violenței împotriva persoanelor – pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă ori în opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților; c) crearea altor condiții necesare de realizare a dezordinilor în masă [29, p. 582].

Prin sintagma *aplicarea violenței împotriva persoanelor* se subînțeleg acțiunile întreprinse cu forța, manifestând brutalitate, accese de furie, nestăpânire, impulsivitate față de sau împotriva unor persoane [53, p. 629].

Prin *pogromuri* se au în vedere acțiunile violente ale grupului social în urma cărora se înregistrează ucideri în masă ale membrilor unui grup național minoritar, organizate de elemente naționaliste, șovine [53, p. 629].

Prin *incendieri* se înțeleg acțiunile grupului social în timpul cărora s-a făcut uz de foc pentru a distruge un bun [53, p. 629].

Sintagma *distrugeri de bunuri* are sensul acțiunilor de nimicire, ruinare, prin stricare, spargere, dărâmare etc. a unor lucruri utile sau necesare societății sau unor indivizi pentru a-și asigura existența [53, p. 629].

Aplicarea armei de foc presupune că grupul care participă la dezordini în masă a folosit în acțiunile întreprinse obiecte, unelte clasificate după criteriul constructiv și funcțional în arme de foc, adică arme care se pun în aplicare printr-un dispozitiv de ardere.

Acțiunea de *aplicare a altor obiecte utilizate în calitate de armă* dezvăluie sensul de acțiuni întreprinse de participanții la dezordinile în masă folosind orice alte obiecte (pietre, sârme, cabluri, sticle, bolovani, fâșii de acostamente etc.) în calitate de obiecte de distrugere [53, p. 629].

Prin *opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților* se înțeleg acțiunile brutale, nestăpânite, impulsive ale participanților la dezordinile publice față de reprezentanții organelor puterii de stat, împuterniciți și competenți să ia măsuri și să emită dispoziții cu caracter obligatoriu [53, p. 629].

Conducerea unor dezordini în masă presupune, după caz: a) dirijarea maselor de oameni în vederea săvârșirii dezordinilor în masă; b) coordonarea acțiunilor participanților la dezordinile în masă; c) îndrumarea nemijlocită a maselor de oameni în vederea aplicării violenței împotriva persoanelor, a comiterii de pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, a aplicării armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, ori în vederea opunerii de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților etc. [29, p. 582]

Așadar, din cele menționate mai sus reiese că infracțiunea de dezordini în masă, spre deosebire de cea de vandalism, presupune implicarea la comiterea ei a unor mase de oameni care săvârșesc acțiunile infracționale enumerate în dispoziția art. 285 CP sub conducerea unor persoane interesate, iar pe teritoriul unde au loc dezordini în masă se săvârșesc pogromuri, incendieri, se distrug bunurile și se comit atacuri asupra persoanelor. Deci, după dimensiuni și urmări prejudiciabile, cele săvârșite în cazul infracțiunii specificate la art. 285 CP se deosebesc considerabil de infracțiunea de vandalism, care nu poate fi comisă de câteva zeci, sute sau chiar mii de persoane care sunt conduse de către promotorii unor idei violente sau radicale. Așadar, în cele din urmă, vandalul nu realizează interesele unor persoane cointeresate în atingerea unui anumit scop, ci acesta își manifestă atitudinea negativă față de societate și valorile morale și materiale instituite de către aceasta.

De asemenea, distrugerea sau după caz deteriorarea bunurilor în cazul unor dezordini în masă presupune săvârșirea unor acțiuni concrete expres indicate în lege (pogromuri, incendieri etc.), care la rândul lor, în consecință, afectează aspectul exterior al bunurilor. La fel, pentru săvârșirea infracțiunii de dezordini în masă, făptuitorii utilizează deseori unele substanțe sau mijloace periculoase pentru viața și sănătatea persoanelor (de ex.: substanțe inflamabile, explozive, mijloace de transport etc.).

Spre deosebire de infracțiunea de dezordini în masă, al cărei pericol social este sporit, specific infracțiunii de vandalism este gradul prejudiciabil mai redus al faptei. Acest lucru se datorează faptului că acțiunile vandalului sunt îndreptate nemijlocit în direcția pângăririi sau

nimicirii bunurilor din domeniul public, a edificiilor sau a altor încăperi, iar mijloacele pe care le utilizează acesta pentru atingerea scopului propus au un pericol redus pentru viața și sănătatea persoanelor.

Din punctul de vedere al *componentei de infracțiune*, ambele fapte penale au o *componentă formală* și se consideră a fi consumate din momentul realizării cel puțin a uneia dintre modalitățile normative alternative de realizare a laturii obiective.

Locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii de vandalism și a celei de dezordini în masă joacă pentru respectivele fapte penale roluri diferite în procesul de calificare a lor.

Astfel, pentru infracțiunea prevăzută la art. 288 CP, *locul* prezintă o importanță majoră atât pentru calificarea faptei, cât și pentru stabilirea cuantumului pedepsei în funcție de circumstanțele cauzei. Însă pentru infracțiunea specificată la art. 285 CP *locul* comiterii faptei se ia în calcul numai la individualizarea pedepsei.

În ceea ce privește *timpul* săvârșirii infracțiunii, menționăm că nici pentru vandalism și nici pentru dezordini în masă acesta nu se ia în considerare pentru calificarea faptei.

Spre deosebire de *timp, metodele* de comitere a infracțiunii, deși nu prezintă interes în procesul de calificare a primei fapte penale specificate la art. 288 CP, pentru a doua infracțiune prevăzută la art. 285 CP, acestea joacă un rol important în procesul de calificare, deoarece infracțiunea de dezordini în masă se consideră consumată numai în cazul în care acțiunile prin intermediul cărora se săvârșește respectiva faptă sunt însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților.

La fel ca și *metodele, mijloacele* de săvârșire a infracțiunii de dezordini în masă prezintă importanță și sunt luate în considerare pentru calificarea faptei; în acest sens, infracțiunea de dezordini în masă se consideră a fi consumată numai atunci când acțiunile prin intermediul cărora se comite fapta respectivă sunt însoțite de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă.

Însă pentru vandalism *mijloacele* de săvârșire a infracțiunii nu prezintă nici o importanță pentru calificarea faptei.

Împrejurările de săvârșire a vandalismului și a dezordinilor în masă, la fel ca și *timpul*, nu prezintă nici o importanță pentru calificarea acestor fapte.

În ceea ce ține de *urmările prejudiciabile*, constatăm că, dat fiind faptul că ambele infracțiuni au o componentă formală, rolul acestora este inutil în procesul de calificare a respectivelor fapte.

Dacă ne referim la *subiectul infracțiunilor* de vandalism și dezordini în masă, putem constata prezența unei deosebiri între aceste două fapte penale.

Astfel, pentru săvârșirea infracțiunii de vandalism în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (1) CP, poate fi trasă la răspundere penală persoana fizică responsabilă ce a atins vârsta de 16 ani, iar în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (2) CP, în calitate de subiect apare iarăși persoana fizică responsabilă, dar a cărei vârstă minimală este de 14 ani împliniți.

Spre deosebire de infracțiunea de vandalism, specific pentru infracțiunea de dezordini în masă este stabilirea de către legiuitor în art. 21 alin. (2) CP a vârstei minime de 14 ani pentru comiterea unei astfel de fapte penale.

La capitolul ce se referă la *circumstanțele agravante* ale faptelor penale delimitate, menționăm că și aici există deosebiri.

Astfel, pentru infracțiunea de vandalism, legiuitorul a prevăzut două circumstanțe agravante, și anume: 1) de două sau mai multe persoane; și 2) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă, iar pentru dezordini în masă numai o singură circumstanță agravantă: participarea activă la săvârșirea acțiunilor de organizare sau conducere a unor dezordini în masă.

Latura subiectivă a infracțiunilor analizate se caracterizează prin *intenție directă*, dar în cazul comiterii infracțiunii de vandalism, după caz, la făptuitor poate apărea și *intenția premeditată* sau *subită*.

Motivele infracțiunilor specificate la art. 288 CP și respectiv 285 CP nu sunt prevăzute în calitate de semne obligatorii ale laturii subiective, acestea pot fi luate în considerare de către organele de drept numai la individualizarea pedepsei penale sau la stabilirea caracterului și a gradului prejudiciabil al faptei comise.

Printre motivele de săvârșire a dezordinilor în masă se numără năzuința de dezaprobare sau neacceptare a politicii promovate de autoritățile publice centrale sau locale, ori năzuința de dezaprobare a unor evenimente care nu țin de domeniul politicului (de ex.: înfrângerea echipei de fotbal naționale sau locale) [28, p. 525].

Asemenea *motivului*, *scopul* la fel nu este, de asemenea, prevăzut în calitate de semn obligatoriu al infracțiunilor specificate la art. 288 CP și respectiv 285 CP.

Delimitarea vandalismului de infracțiunea de profanarea mormintelor și a monumentelor

Protecția penală a relațiilor de conviețuire socială poate fi condiționată de respectul și venerația față de cei dispăruți și față de obiectele care simbolizează amintirea acestora. Tocmai în vederea prevenirii și combaterii manifestărilor de lipsă de respect și venerație față de cei

dispăruți și față de obiectele care simbolizează amintirea acestora, la art. 222 CP este incriminată fapta de profanare de morminte [28, p. 910].

Conform prevederilor art. 222 alin. (1) CP prin profanarea mormintelor și a monumentelor se înțelege: „Profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument funerar sau de for public, a unei urne funerare sau a unui cadavru, precum și însușirea obiectelor ce se află în mormânt sau pe el” [51].

Reieșind din faptul că între infracțiunea incriminată la art. 288 CP și art. 222 CP există unele puncte de reper comune dar și deosebiri, propunem să realizăm în continuare o delimitare între aceste două fapte penale.

Primul criteriu delimitativ după care ne vom conduce este *obiectul infracțiunii*.

În această ordine de idei, reieșind din faptul că infracțiunea specificată la art. 288 CP este amplasată în Capitolul XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, iar infracțiunea de profanare a mormintelor și a monumentelor în Capitolul VIII „Infracțiuni contra sănătății publice și a conviețuirii sociale”, constatăm că *obiectul juridic generic* al acestor fapte penale este diferit. Prin urmare, obiectul juridic generic al vandalismului îl formează totalitatea relațiilor sociale din domeniul securității publice și al ordinii publice, pe când obiectul juridic generic al infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor îl constituie relațiile sociale din domeniul sănătății publice și al conviețuirii sociale.

În ceea ce privește *obiectul juridic special*, acesta, de asemenea, este diferit pentru infracțiunile delimitate. Astfel, pentru vandalism în calitate de obiect juridic special apare ordinea publică, iar pentru profanarea mormintelor și a monumentelor acesta îl formează relațiile sociale cu privire la cultivarea și păstrarea sentimentului de respect și pietate față de cei decedați și față de obiectele care păstrează memoria lor [28, p. 911].

Obiectul juridic special principal în cazul infracțiunii de vandalism este constituit din relațiile sociale cu privire la ordinea publică, iar în cazul infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor din relațiile sociale cu privire la conviețuirea socială.

După *obiectul juridic special secundar*, la fel, atestăm o deosebire dintre fapta penală specificată la art. 288 CP și art. 222 CP.

În cazul vandalismului în calitate de obiect juridic special secundar apar relațiile sociale ce se referă la proprietatea publică, moralitatea, estetica publică și buna funcționare a autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor și a transportului public.

La profanarea mormintelor și a monumentelor, în cazul însușirii (sustragerii) obiectelor ce se află în mormânt sau pe el, se lezează, din punctul de vedere al obiectului juridic special

secundar, relațiile sociale privitoare la posesia obiectelor ce se află în mormânt sau pe el (posesia din partea moștenitorilor celor decedați) [28, p. 911].

În calitate de *obiect material* pentru infracțiunea de vandalism apar edificiile sau alte încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice, iar în cazul săvârșirii vandalismului soldat cu survenirea circumstanțelor agravante, în calitate de obiect material al infracțiunii respective apar bunurile care au valoare istorică, culturală sau religioasă.

Obiectul material al infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor reiese din dispoziția art. 222 CP, și îl constituie, în funcție de situație, mormântul, monumentul funerar sau de for public, urna funerară, cadavrul, precum și obiectele ce se află în mormânt sau pe el.

Prin *mormânt*, conform dicționarului limbii române moderne, se înțelege o groapă săpată în pământ pentru înmormântarea celor decedați. Loc unde este înmormântat cineva [85, p. 515].

Mormântul cuprinde partea respectivă de teren cu toate anexele care se află pe această împrejurare, felinare, bancă, obiecte religioase etc. De asemenea, se consideră mormânt și locul înhumării militarilor căzuți în luptă sau a victimelor civile ale războiului, indiferent dacă este un mormânt individual sau un mormânt comun [28, p. 911].

Potrivit definiției expuse de autorii Florin Stretanu și Raluca Moroșanu, monumentul este o lucrare artistică aflată pe un mormânt sau alături de un mormânt, având menirea de a exprima sentimentele de respect și venerație față de cel dispărut [138, p. 499].

Conform dicționarului explicativ al limbii române, prin *monument funerar* sau *de for public* se subînțelege un monument ridicat pe mormântul cuiva pentru a-i perpetua amintirea [77].

Prin *urnă funerară* se înțelege cenușarul, adică vasul în care se păstrează cenușa morților incinerați [28, p. 911].

Prin *cadavru* se înțelege rămășița trupească a celui decedat (temporar neînhumat sau exhumat) [28, p. 911].

Prin *obiecte ce se află în mormânt sau pe el* se înțeleg obiectele ce se află asupra cadavrului înhumat (vestimentația, decorațiile etc.), sicriul sau obiectele de pe mormânt, care nu fac parte din monument (coroana de flori, buchetele de flori etc.) [28, p. 911].

Din punctul de vedere al *laturii obiective*, ambele infracțiuni se săvârșesc numai prin acțiune, însă modalitățile normative cu caracter alternativ prin care se poate realiza latura obiectivă a acestor fapte penale sunt absolut diferite.

Așadar, caracteristic pentru infracțiunea de vandalism este realizarea laturii obiective prin intermediul a două modalități normative alternative, și anume:

1. pângărirea edificiilor sau a altor încăperi;

2. nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Tot prin intermediul a două acțiuni alternative poate fi realizată și latura obiectivă a infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor, însă specificul acestor acțiuni este cu totul diferit de cel al vandalismului.

Deci infracțiunea specificată la art. 222 CP se poate realiza prin următoarele modalități:

1. profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument funerar sau de for public, a unei urne funerare sau a unui cadavru;

2. însușirea obiectelor ce se află în mormânt sau pe el.

Acțiunea de *profanare* are semnificația de pângărire, degradare, necinstire, comise asupra obiectului material al infracțiunii [53, p. 462].

Profanarea, menționează autorul Tudorel Toader, semnifică tratarea fără respectul cuvenit a unor lucruri considerate sfinte. Profanarea unui mormânt, monument etc. semnifică pângărirea aceluși mormânt, monument etc., manifestarea lipsei de respect față de memoria celui dispărut, pe care mormântul, monumentul etc. o simbolizează. Acțiunea de profanare se poate realiza și prin acte efectuate fără violență, dar privind direct obiectul material al infracțiunii, acte prin care se exprimă aceeași lipsă de respect față de memoria celui dispărut, cum ar fi desenarea pe mormânt sau pe monument a unor scene obscene, scrierea unor cuvinte injurioase etc. [141, p. 83].

Profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument funerar sau de for public, a unei urne funerare sau a unui cadavru, precum și însușirea obiectelor ce se află în mormânt sau pe el – menționează autorii Alexe Jeflea și Victor Moraru – reprezintă unica faptă care conține rudimentele canoanelor religioase destinate protecției sentimentelor sacre ale oamenilor. Această faptă aduce atingere nu doar memoriei despre cei răposați, ci și sentimentelor sacre ale celor care au rămas în viață (rudele apropiate ale celui decedat, prietenii etc.). Istoriceste, această faptă și-a păstrat pericolul social sporit anume din motivul de sacralitate sporită pe care o implică [101, p. 177].

Prin *profanarea mormântului* se înțelege nivelarea, săparea, devastarea, aruncarea în aer prin intermediul exploziei etc. [28, p. 912].

Profanarea monumentului reprezintă distrugerea, deteriorarea, răsturnarea, aplicarea unor inscripții sau simboluri pângăritoare etc. [28, p. 912].

În privința *urnei funerare*, profanarea se poate realiza prin sfărâmarea acesteia, alterarea materială a cenușii din urnă, risipirea cenușii astfel încât să nu mai poată fi recuperată etc. [28, p. 912].

Profanarea cadavrului se poate realiza prin mutilare, schimbare a poziției, dezbrăcare, aruncare a oaselor sau rămășițelor, murdărire a cadavrului, practicarea asupra acestuia a unui act de perversiune sexuală [53, p. 462].

Acțiunile descrise anterior nu vor fi calificate în baza art. 222 CP, în cazul în care realizarea lor este justificată prin lege (de ex.: art. 120 CPP „Examinarea cadavrului”, art. 121 CPP „Exhumarea cadavrului” etc.) [41].

Însușirea privită ca a doua modalitate de comitere a infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor presupune sustragerea obiectelor ce se află în mormânt sau pe el. Acțiunea respectivă poate fi comisă în privința protezelor de aur sau bijuteriilor din metale nobile, aflate asupra cadavrului, ori în privința obiectelor din metale neferoase de pe mormânt (crucea, monumentul sau fragmentele din acesta etc.), ori în privința altor asemenea obiecte ce se află în mormânt sau pe el [28, p. 913].

Indiferent de valoarea materială a obiectelor, fapta nu poate fi încadrată în concurs cu infracțiunile legate de sustragerea bunurilor [53, p. 463].

Cele relatate mai sus pot fi ilustrate prin prisma unor exemple din practica judiciară.

Cetățeanul X la data de 22.05.2015, în perioada de timp cuprinsă între orele 10.00 și 11.15, aflându-se împreună cu cet. Y pe teritoriul cimitirului de pe str. Gagarin nr. 114 din mun. Bălți, având scopul de însușire a obiectelor de pe morminte și fiind conștienți de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale exprimate prin încălcarea normelor de conviețuire socială și a celor morale, manifestând lipsă de respect față de memoria celor decedați și dându-și seama că prin acțiunile sale profanează mormintele, au sustras de pe terenul adiacent mormântului decedatului S.D. obiecte din metal, și anume: o masă și două bănci. De asemenea, de pe alte terenuri adiacente mormintelor nestabilite de către organul de urmărire penală, aceștia au sustras obiecte din metal, și anume: cinci mese, doi piloni (țevi) și un lanț cu lungimea de 2 m. Analizând respectiva cauză penală, instanța de recurs l-a recunoscut pe primul inculpat X vinovat și l-a condamnat în baza prevederilor art. 222 alin. (2) lit. a) CP la 1 un de închisoare. În privința celui de al doilea inculpat Y, conform prevederilor art. 222 alin. (2) lit. a) CP, a fost aplicată pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 400 (patru sute) de unități convenționale [2].

Un alt caz de profanare a mormintelor și a monumentelor a avut loc la începutul lunii iunie a anului 2013, unde cet. X, atentând la relațiile sociale privitoare la conviețuirea socială a căror existență și desfășurare normală depind de apărarea sentimentului colectiv de pietate și de respect față de locurile în care sunt înhumate sau incinerate persoanele decedate, precum și a accesoriilor acestora, a sustras de pe mormintele lui D.M. și D.F., care se află în cimitirul din or.

Lipcani r-nul. Briceni, două cruci din metal. Cele săvârșite de cet. X au fost calificate în baza art. 222 alin. (1) CP. Analizând cauza penală respectivă, instanța de judecată l-a recunoscut vinovat pe cet. X și l-a condamnat la 6 (șase) luni de închisoare în penitenciar de tip semiînchis. Decizia instanței de fond a fost atacată de către inculpatul X cu apel și apoi cu recurs ordinar, însă instanța de recurs a respins recursul ordinar motivând ca fiind neîntemeiat și a păstrat sentința primei instanțe [3].

După *componența de infracțiune*, prima modalitate normativă prin intermediul căreia se poate realiza latura obiectivă a infracțiunii specificate la art. 222 CP – profanarea, atribuie fapta penală respectivă la categoria *componenței de infracțiune formală*, fapt prin care se poate de subliniat o identitate dintre componența de infracțiune la fel formală în cazul infracțiunii de vandalism. A doua modalitate normativă cu caracter alternativ, prin care poate fi comisă infracțiunea de profanare a mormintelor și a monumentelor – sustragerea, o atribuie la categoria infracțiunilor cu *componență materială*, care se consideră consumată din momentul apariției posibilității la făptuitor, după sustragere, de a se folosi și respectiv de a dispune de bunurile însușite.

Prin urmare, profanarea mormintelor se consideră consumată din momentul realizării acțiunii de profanare, sau respectiv, din momentul în care făptuitorul obține posibilitatea reală de a se folosi și de a dispune de obiectele ce se află în mormânt sau pe el [28, p. 914].

La capitolul ce ține de *semnele facultative ale laturii obiective (locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii)*, între infracțiunea de vandalism și cea de profanare a mormintelor și a monumentelor se constată o singură diferență ce se referă la *locul* săvârșirii faptei penale. Astfel, pentru vandalism locul comiterii faptei (care neapărat trebuie să fie un loc public) joacă un rol important nu numai pentru calificarea infracțiunii, dar și pentru stabilirea cuantumului pedepsei în funcție de circumstanțele cauzei. Iar pentru profanarea mormintelor și a monumentelor locul poate fi luat în considerare numai pentru individualizarea pedepsei.

Alte semne facultative precum *timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii* nu prezintă importanță pentru calificarea faptelor incriminate la art. 288 CP și respectiv art. 222 CP, ele fiind luate în considerare de organele de drept numai în procesul de individualizare a pedepsei.

Urmările prejudiciabile ale ambelor infracțiuni nu prezintă nici o importanță pentru calificarea infracțiunilor de vandalism și profanarea mormintelor și a monumentelor.

Din punctul de vedere al celui de al treilea criteriu de delimitare a vandalismului de profanarea mormintelor și a monumentelor, și anume cel al *subiectului infracțiunii*, putem

menționa că spre deosebire de infracțiunea de vandalism, pentru săvârșirea căreia poate fi trasă la răspundere persoana fizică responsabilă, care la momentul comiterii faptei a împlinit vârsta de 16 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (1) CP) și respectiv 14 ani (în ipoteza consemnată la art. 288 alin. (2) CP), subiectul infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor poate fi persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

Delimitarea faptelor penale de vandalism și profanarea mormintelor și a monumentelor sub aspectul *circumstanțelor agravante*, de asemenea, scoate în evidență numeroasele deosebiri existente între infracțiunile respective.

Astfel, infracțiunea de vandalism incriminată la art. 288 CP cuprinde în alin. (2) numai două circumstanțe agravante, și anume:

- a) de două sau mai multe persoane;
- b) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă.

Iar profanarea mormintelor și a monumentelor conține trei circumstanțe agravante, dintre care două sunt diferite de cele ale vandalismului:

- a) de două sau mai multe persoane;
- b) din motive de ură socială, națională, rasială ori religioasă;
- c) cu cauzarea de daune în proporții mari.

Deci circumstanța agravantă care leagă cele două infracțiuni este „de două sau mai multe persoane”.

Un alt criteriu de delimitare a infracțiunilor specificate la art. 288 CP și respectiv art. 222 CP este cel al *laturii subiective a infracțiunii*.

În privința acestui criteriu, constatăm că ambele fapte se comit prin *vinovăție intenționată*, și anume *intenție directă*. Însă specific pentru infracțiunea de vandalism este și prezența la făptuitor, după caz, a *intenției premeditate* și a celei *subite*.

În ceea ce privește *motivul infracțiunii*, atât pentru vandalism, cât și pentru profanarea mormintelor și a monumentelor, în special pentru prima modalitate normativă de comitere a faptei respective (profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument funerar sau de for public, a unei urne funerare sau a unui cadavru), motivul nu este prevăzut în calitate de semn obligatoriu al laturii subiective, acesta fiind luat în considerare la individualizarea pedepsei penale, stabilirea gradului și a caracterului prejudiciabil al faptei comise, precum și la delimitarea infracțiunilor.

Punctul comun ce unește cele două infracțiuni aparent diferite la capitolul ce ține de latura subiectivă și în special motivul infracțiunii este prezența la făptuitor a motivelor huliganice la săvârșirea atât a vandalismului, cât și a profanării mormintelor și a monumentelor.

Totodată, în afară de motivul sus-menționat (motiv huliganic), pentru comiterea infracțiunii specificate la art. 222 CP, făptuitorul poate fi influențat și de alte motive printre care se numără interesul material, răzbunarea, năzuința de satisfacere a necesității sexuale, năzuința de oficiere a unor ritualuri ezoterice sau pseudoreligioase etc. [28, p. 914].

De asemenea, este important de menționat că, spre deosebire de infracțiunea de vandalism, unde după cum deja am observat, motivul infracțiunii nu este considerat un semn obligatoriu al laturii subiective, pentru infracțiunea de profanare a mormintelor și a monumentelor săvârșită din motive de ură socială, națională, rasială ori religioasă, stabilirea acestora din urmă este obligatorie pentru justa calificare a faptei conform art. 222 alin. (2) lit. b) CP.

La fel, spre deosebire de infracțiunea specificată la art. 288 CP, unde nici *scopul* nu este considerat un semn obligatoriu al laturii subiective, care nici nu este luat în considerare în procesul de calificare a faptei, pentru a doua modalitate normativă cu caracter alternativ de comitere a infracțiunii de profanare a mormintelor și a monumentelor – însușirea obiectelor ce se află în mormânt sau pe el, este obligatorie stabilirea *scopului de cupiditate* [28, p. 914].

Delimitarea vandalismului de infracțiunea de distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor

Apărarea penală a patrimoniului implică și incriminarea infracțiunilor ce aduc atingere înseși existenței bunului privit în materialitatea sa. Așadar, urmărind ocrotirea patrimoniului în mod plener, legiuitorul a incriminat distrugerea și deteriorarea bunurilor în cazul în care fapta este săvârșită cu intenție (art. 197 CP) [28, p. 707].

Potrivit prevederilor art. 197 CP, constatăm că infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor cuprinde două fapte infracționale separate care sunt specificate în alin. (1) și respectiv alin. (3) al aceluiași articol, care au următorul conținut: „(1) Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari” și „(2) Distrugerea sau risipirea bunurilor băncii de către administratorul acesteia în procesul de administrare” [51].

Reieșind din dispozițiile art. 197 CP, constatăm că între infracțiunea respectivă și cea specificată la art. 288 CP există unele aspecte asemănătoare, fapt ce ne determină să realizăm o delimitare între aceste două fapte penale.

Așadar, conducându-ne de primul criteriu de delimitare, și anume *obiectul infracțiunii*, constatăm că *obiectul juridic generic* al acestor infracțiuni este diferit.

Astfel, dat fiind faptul că infracțiunea de vandalism face parte din Capitolul XIII intitulat „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, *obiectul juridic generic* al acestei

fapte penale îl formează relațiile sociale din domeniul securității publice și al ordinii publice. Spre deosebire de vandalism, pentru infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor care se cuprinde în Capitolul VI „Infracțiuni contra patrimoniului”, *obiectul juridic generic* îl constituie relațiile sociale patrimoniale.

Obiectul juridic special al infracțiunilor delimitate, de asemenea, este diferit, și anume la vandalism acesta îl constituie ordinea publică, iar la distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor – relațiile sociale cu privire la substanța, integritatea și potențialul de utilizare a bunurilor [28, p. 707].

Obiectul juridic special principal al infracțiunii specificate la art. 288 CP este alcătuit din relațiile sociale cu privire la ordinea publică, iar *obiectul juridic special principal* al infracțiunii specificate la art. 197 CP îl alcătuiesc relațiile sociale referitoare la interdicția distrugerii, deteriorării sau risipirii bunurilor, în scopul păstrării integrității lor fizice, determinate de necesitatea utilizării lor conform destinației [53, p. 411].

Obiectul juridic special secundar al infracțiunii de vandalism, se deosebește la fel de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor. Astfel, obiectul juridic special secundar al vandalismului îl formează relațiile sociale referitoare la proprietatea publică, la moralitate, estetica publică, și nu în ultimul rând la buna funcționare a autorităților publice, a instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor, precum și a transportului public, iar obiectul juridic special secundar al distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor este constituit din relațiile sociale cu privire la viața persoanei. Acest fapt îl deducem din agravanta specificată la lit. d) alin. (2) art. 197 CP (acțiunile de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor care au provocat decesul persoanei) [28, p. 707].

În ceea ce privește *obiectul material* al infracțiunii, de asemenea, atestăm deosebiri între faptele infracționale delimitate.

În această ordine de idei, constatăm că obiectul material al infracțiunii de vandalism, reieșind din dispozițiile art. 288 CP, îl formează edificiile sau alte încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice, precum și bunurile ce prezintă o valoare istorică, culturală sau religioasă.

Obiectul material al infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor îl reprezintă bunurile care au o existență materială, sunt create prin munca omului, dispun de valoare materială și cost determinat, fiind bunuri mobile sau imobile și străine pentru făptuitor. Deci obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 197 CP nu îl pot constitui propriile bunuri ale făptuitorului [28, p. 707], deoarece distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor de către persoana căreia îi aparțin acestea nu constituie infracțiune.

De asemenea, este important de menționat că bunurile lipsite de orice valoare economică (de ex.: frunzele uscate ale unui copac căzute în curtea vecinului), precum și bunurile abandonate (de ex.: o anvelopă aruncată în șanțul unei șosele) nu pot constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 197 CP. Drept excepție de la cele menționate mai sus, ar putea constitui cazurile în care bunurile distruse sau deteriorate dispun de anumite calități speciale, atunci în locul normei generale (art. 197 CP) poate opera o normă specială (de ex.: art. 136 CP – flora și fauna; art. 232 CP – masivele forestiere; art. 268 CP – căile de comunicație, instalațiile de pe ele, mijloacele de telecomunicații sau de semnalizare ori alte utilaje pentru transporturi, precum și mijloacele de transport; art. 289¹ alin. (1) lit. c) CP – aeronavă aflată în exploatare; art. 289¹ alin. (1) lit. e) CP – instalația sau serviciul de navigație aeriană; art. 289¹ alin. (1) lit. f) CP – instalația sau edificiul unui aeroport care deservește aviația civilă sau o aeronavă situată în aeroport și care nu se află în exploatare; art. 289² alin. (1) lit. b) CP – navă maritimă sau fluvială ori încărcătura ei; art. 289² alin. (1) lit. d) CP – instalația ori serviciul de navigație fluvială sau maritimă; art. 289³ alin. (1) lit. c) CP – platforma fixă; art. 347 CP – drapelul sau stema de stat; art. 360 CP – documentele, imprimatele, ștampilele sau sigiliile care aparțin întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate sau forma juridică de organizare; art. 379 CP – armament, munițiile, mijloacele de locomoție, tehnica militară sau alt patrimoniu militar etc.) [28, p. 708].

În cazul săvârșirii infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor care a provocat din imprudență decesul persoanei (art. 197 alin. (2) lit. d) CP), obiectul material al infracțiunii va constitui pe lângă bunurile persoanei și corpul acesteia.

În ipoteza consemnată la art. 197 alin. (3) CP, obiectul material al infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor îl formează în special bunurile băncii care sunt risipite de către administratorul acesteia în procesul de administrare.

Victimă a infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor poate fi oricine. Totuși în cazul săvârșirii infracțiunii în prezența circumstanței agravante specificate la art. 197 alin. (2) lit. c) CP victimă poate fi numai persoana care își îndeplinește obligațiile de serviciu sau obștești [28, p. 708].

Așadar, drept urmare a celor menționate anterior constatăm că, deși aparent obiectul material al infracțiunilor specificate la art. 288 CP și art. 197 CP (cu excepția edificiilor și a altor încăperi) se aseamănă și este alcătuit din bunuri, diferența dintre ele constă în faptul că la vandalism bunurile fac parte numai din domeniul public și în funcție de caz pot prezenta valoare istorică, culturală sau religioasă, iar obiectul material al infracțiunii de distrugere sau deteriorare

intenționată a bunurilor este constituit din orice bun mobil sau imobil, dar cu excepția celor din domeniul public.

La capitolul ce ține de *latura obiectivă* a infracțiunii, putem atesta prezența unei diferențe semnificative dintre faptele penale delimitate.

În primul rând, *latura obiectivă* a infracțiunii de vandalism se realizează numai prin acțiune, privită ca o formă activă de manifestare a comportamentului uman.

De asemenea, *latura obiectivă* a vandalismului se realizează prin intermediul a două modalități normative alternative, și anume: pângărirea edificiilor sau a altor încăperi și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice.

Spre deosebire de infracțiunea reglementată la art. 288 CP, infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor este alcătuită din două fapte infracționale separate prevăzute în alin. (1) art. 197 CP și respectiv alin. (3) art. 197 CP ((1) Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari – art. 197 alin. (1) CP; 2) Distrugerea sau risipirea bunurilor băncii de către administratorul acesteia în procesul de administrare – art. 197 alin. (3) CP).

La fel, *latura obiectivă* a faptei penale incriminate la 197 CP se poate realiza atât prin acțiune, cât și prin inacțiune, cuprinzând în art. 197 alin. (1) CP și respectiv art. 197 alin. (3) CP câte două modalități normative alternative prin intermediul cărora poate fi realizată *latura obiectivă* a distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor, și anume: distrugerea sau deteriorarea (art. 197 alin. (1) CP) și distrugerea sau risipirea (art. 197 alin. (3) CP).

Înainte de a purcede la descrierea propriu-zisă a modalităților faptice de comitere a infracțiunii prevăzute la art. 197 CP, considerăm a fi oportun să menționăm că specific pentru vandalism și distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor este faptul că ambele fapte infracționale pot fi comise nu numai prin pângărire sau risipire, ci și prin distrugere sau deteriorare (la vandalism acțiunea de nimicire comportă sensul de distrugere sau deteriorare).

În acest sens, prin *distrugere* trebuie înțeles influențarea nemijlocită infracțională asupra bunului, care presupune încetarea existenței fizice a acestuia sau aducerea bunului respectiv într-o asemenea stare care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației sale funcționale; bunul nu mai poate fi restabilit prin reparație sau restaurare, fiind scos complet din circuitul economic [28, p. 709].

Deci *distrugerea* presupune nimicirea entității fizice a bunului, astfel încât acesta încetează să mai existe [53, p. 411].

În acest sens, considerăm a fi oportun ilustrarea respectivei modalități de comitere a infracțiunii specificate la art. 197 CP printr-un exemplu din practica judiciară.

Astfel, la data de 28 mai 2015, aproximativ la orele 02.30, cet. X fiind în stare de ebrietate alcoolică și aflându-se în gospodăria ce aparține cet. T.G., care este situată în satul Tudora r-nul. Ștefan Vodă, din motiv că ultimul nu o primea în casă și având intenția de a distruge bunurile acestuia cu ajutorul unui muc de țigară aprins, pe care l-a pus pe acoperișul casei confecționat din stuf și prevăzând faptul că prin acțiunile date va incendia casa ultimului a părăsit gospodăria acestuia. Ca urmare, prin incendierea intenționată a fost distrus acoperișul casei cet. T.G. a cărui valoare se estima la suma de 51 760,50 lei și, de asemenea, au fost distruse diferite bunuri electrocasnice, astfel cauzându-i părții vătămate o pagubă materială considerabilă în sumă de 71 160,50 lei. Cele săvârșite de cet. X au fost calificate în baza art. 197 alin. (2) lit. a) CP. Examinând cauza penală, instanța de recurs a păstrat sentința instanței de fond prin care inculpatei X i-a fost aplicată pedeapsa cu condamnare la 4 (patru) ani de închisoare cu ispășirea pedepsei în penitenciar pentru femei de tip închis [4].

Prin *deteriorare* se are în vedere o astfel de influențare nemijlocită infracțională asupra bunului care presupune o modificare a calităților lui utile, o înrăutățire considerabilă a stării acestuia, bunul devenind neutilizabil parțial sau temporar. Înrautățirea lui calitativă poate fi înlăturată prin reparație, restaurare sau prin alt procedeu de reabilitare [28, p. 709].

Infracțiunea există și atunci când fapta afectează estetica bunului. În acest caz, fapta se săvârșește, de regulă, în modalitatea deteriorării. De asemenea, fapta se comite și atunci când deteriorarea există doar pentru că integritatea bunului, așa cum o voințește posesorul acestuia, a fost afectată [28, p. 709].

Așadar, prin *deteriorare* se subînțelege stricarea, defectarea sau uzarea bunului ce aparține unei alte persoane.

Prin *risipire* ca o altă modalitate de comitere a infracțiunii specificate la art. 197 CP, conform dicționarului limbii române moderne se subînțelege acțiunea de irosire, împrăștiere, ruinare, iar prin acțiunea de *a risipi* – a arunca, a împrășca în toate părțile, a împrăștia, a cheltui fără socoteală, a părădui, a irosi bani, averi etc. [85, p. 719].

De asemenea, fapta prevăzută la art. 197 alin. (1) CP poate fi săvârșită nu doar prin acțiune, ci și prin inacțiune. De exemplu, împiedicarea luării măsurilor de conservare ori de salvare a unui bun constituie o formă pasivă de distrugere sau deteriorare a acestuia. Aceasta întrucât făptuitorul nu acționează nemijlocit asupra bunului pentru a-l distruge sau deteriora, însă fapta sa împiedică luarea măsurilor necesare de a apăra bunul de pericolul distrugerii sau al deteriorării care îi amenință [29, p. 982].

Reieșind din faptul că infracțiunea specificată la art. 197 CP cuprinde două fapte infracționale separate care sunt specificate în alin. (1) și respectiv alin. (3) al aceluiași articol,

constatăm că, după *componenta de infracțiune*, prima faptă infracțională specificată la alin. (1) art. 197 CP se deosebește de componenta infracțiunii de vandalism, iar cea de a doua faptă prevăzută la alin. (3) art. 197 CP se aseamănă după componentă cu infracțiunea reglementată la art. 288 CP.

Astfel, infracțiunea de vandalism are o *componentă formală* și se consideră consumată din momentul comiterii cel puțin a uneia dintre acțiunile alternative cu caracter normativ enumerate în dispoziția normei juridico-penale, iar infracțiunea specificată la alin. (1) art. 197 CP este o *infracțiune materială*. Ea se consideră consumată din momentul producerii de daune în proporții mari. Dacă distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor nu implică producerea unor asemenea urmări, devine aplicabil art. 104 „Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor străine” din Codul contravențional [29, p. 982].

Spre deosebire de infracțiunea prevăzută la alin. (1) art. 197 CP, fapta infracțională specificată la alin. (3) al aceluiași articol, la fel ca și infracțiunea de vandalism, are o *componentă formală* și se consideră a fi consumată din momentul săvârșirii măcar a uneia dintre modalitățile normative alternative enumerate – distrugerea sau risipirea.

Locul comiterii faptei pentru infracțiunea de vandalism joacă un rol important atât pentru calificarea, cât și pentru stabilirea quantumului pedepsei în funcție de circumstanțele cauzei. Spre deosebire de vandalism, pentru infracțiunea specificată la art. 197 CP, locul săvârșirii faptei nu prezintă nici o importanță pentru calificare.

Timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii ca semne facultative ale laturii obiective atât pentru infracțiunea de vandalism, cât și pentru cea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor nu prezintă nici o importanță pentru calificare, ele fiind luate în considerare de organele de drept numai în procesul de individualizare a pedepsei.

De regulă, metoda de realizare a distrugerii sau deteriorării (rupere, sfărâmare, tasare, dizolvare în acid etc.) nu are nici un impact asupra calificării [29, p. 982].

Totuși de la regula enunțată mai sus există o excepție. Este vorba despre ipoteza consemnată la lit. c) alin. (2) art. 197 CP, atunci când distrugerea sau deteriorarea este realizată prin incendiere, explozie sau printr-o altă modalitate periculoasă [29, p. 982].

Urmările prejudiciabile pentru infracțiunea de vandalism și cea de a doua faptă infracțională prevăzută la alin. (3) art. 197 CP, dat fiind faptul că ambele au o componentă formală, nu prezintă nici o importanță pentru calificare, iar pentru prima faptă infracțională specificată la alin. (1) art. 197 CP, *urmările prejudiciabile* se iau în calcul în procesul de calificare, deoarece fapta respectivă are o componentă materială.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art. 288 alin. (1) CP și art. 197 alin. (1) CP poate fi persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei infracționale a atins vârsta de 16 ani. În cazul circumstanțelor agravante specificate la art. 288 alin. (2) CP și respectiv art. 197 alin. (2) CP, în calitate de subiect apare persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a împlinit vârsta de 14 ani. În ipoteza faptei specificate la art. 197 alin. (3) CP, pe lângă semnele generale ale subiectului infracțiunii – responsabilitatea și vârsta, acesta trebuie să aibă și o calitate specială, și anume cea de administrator al băncii.

Prin administrator al băncii conform art. 134¹³ CP „se înțelege persoana definită astfel prin Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21 iulie 1995” [51].

Potrivit art. 3 al Legii instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21 iulie 1995, prin *administrator* se înțelege „membru al consiliului, al organului executiv, al comisiei de cenzori, contabilul-șef, conducătorul filialei persoanei, conducătorul filialei persoanei străine și adjunctii acestuia și contabilul-șef al filialei persoanei străine, conducătorul adjunct al filialei sau contabilul-șef adjunct, inclusiv al filialei unei persoane străine, în cazul în care aceste persoane exercită obligațiile funcționale ale conducătorului filialei sau ale contabilului-șef, inclusiv al filialei unei persoane străine” [105].

Administrator al băncii conform pct. 2 al Hotărârii Băncii Naționale a Republicii Moldova nr. 134 din 1 iulie 2010 privind aprobarea Regulamentului cu privire la exigențele față de administratorii băncii poate fi:

- 1) membrul consiliului băncii;
- 2) membrii comisiei de cenzori ai băncii;
- 3) președintele, vicepreședintele, membrii organului executiv și contabilul-șef al băncii;
- 4) conducătorul filialei băncii;
- 4¹) administratorul special, lichidatorul băncii în proces de lichidare;
- 5) alte persoane investite prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele și în contul băncii [96].

Delimitarea infracțiunii de vandalism de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor se bazează și pe segmentul ce ține de *circumstanțele agravante*.

Astfel, specific pentru vandalism este prezența numai a două circumstanțe agravante (1) de două sau mai multe persoane și (2) asupra bunurilor care au o valoare istorică, culturală sau religioasă) care la rândul lor se deosebesc totalmente de cele existente la cealaltă faptă penală specificată la art. 197 CP. Deci, acestea fiind următoarele:

- a) săvârșirea acțiunilor specificate în alin. (1) art. 197 CP prin incendiere, explozie sau prin o altă modalitate periculoasă;

- b) din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă;
- c) asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către aceasta a obligațiilor de serviciu sau obștești;
- d) care au provocat din imprudență decesul persoanei.

Latura subiectivă a infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor se caracterizează sub forma atât a intenției directe, cât și a intenției indirecte. Vinovatul prevede că în urma acțiunilor sale prejudiciabile pot fi ilegal distruse sau deteriorate bunurile proprietarului și dorește sau admite în mod conștient producerea acestor urmări prejudiciabile [19, p. 211].

Spre deosebire de infracțiunea specificată la art. 197 CP, infracțiunea de vandalism se caracterizează prin intenție directă sau, după caz, premeditată sau subită.

Motivul și scopul infracțiunilor delimitate nu au relevanță pentru calificarea infracțiunii, decât cu excepția comiterii infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă, care la rândul lor se iau în considerare în procesul de calificare a faptei. Deci în celelalte cazuri prezența motivelor huliganice, de răzbunare, de ură etc. la comiterea vandalismului sau de invidie, interes material, răzbunare, ură etc. la săvârșirea distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor se ia în calcul de către organele de drept numai la individualizarea pedepsei și la stabilirea gradului și a caracterului prejudiciabil al faptei comise.

Delimitarea vandalismului de infracțiunea de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural

Protecția juridică a relațiilor patrimoniale implică și incriminarea faptelor ce aduc atingere bunurilor de patrimoniu cultural. În acest sens, urmărind scopul de ocrotire a patrimoniului, legiuitorul a incriminat deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural în art. 199¹ CP.

Deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural este o infracțiune relativ nouă, care a fost introdusă în legislația penală autohtonă în anul 2016. Conform prevederilor art. 199¹ CP, prin deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural se subînțeleg două fapte infracționale separate care sunt specificate în alin. (1) și respectiv alin. (2) al aceluiași articol și acestea sunt următoarele: „(1) Deteriorarea bunurilor de patrimoniu cultural. (2) Distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural” [51].

Așadar, conducându-ne de primul criteriu de delimitare a infracțiunilor, și anume – *obiectul infracțiunii*, constatăm că dat fiind faptul că infracțiunea specificată la art. 288 CP este amplasată în Capitolul XIII intitulat „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”, *obiectul juridic generic* al acesteia îl constituie relațiile sociale din domeniul securității publice și

al ordinii publice. Spre deosebire de vandalism, *obiectul juridic generic* al infracțiunii prevăzute la art. 199¹ CP, reieșind din specificul Capitolului VI „Infracțiuni contra patrimoniului”, îl formează relațiile sociale patrimoniale.

De asemenea, diferit este și *obiectul juridic special* al infracțiunii de vandalism și al celei de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural. Astfel, la vandalism *obiectul juridic special* îl constituie ordinea publică, iar la deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural *obiectul juridic special* este alcătuit din totalitatea relațiilor sociale ce se referă la integritatea și posibilitatea de utilizare a bunurilor de patrimoniu cultural.

În calitate de *obiect material* pentru infracțiunea de vandalism, în ipoteza consemnată la alin. (1) art. 288 CP apar edificiile sau alte încăperi, bunuri din transportul public sau alte locuri publice, iar în ipoteza consemnată la alin. (2) art. 288 CP – bunurile care au o valoare istorică, culturală sau religioasă. Pentru infracțiunea specificată la art. 199¹ CP, în calitate de *obiect material* apar bunurile de patrimoniu cultural.

Conform opiniei autorilor Florin Streteanu și Raluca Moroșanu, patrimoniul cultural presupune ca bunul care face parte din acesta să aibă un anumit statut juridic, dovedit cu înscrisuri emise de autorități, din care rezultă că el constituie parte integrantă a patrimoniului cultural [138, p. 299].

Reieșind din faptul că în dispoziția art. 199¹ CP nu este specificat anume ce fel de patrimoniu cultural alcătuiește *obiectul material* al infracțiunii respective, constatăm că acesta poate fi divizat, conform legislației în vigoare, în: patrimoniu cultural național inclus în lista UNESCO, patrimoniu cultural imaterial, patrimoniu cultural mobil, patrimoniu cultural imobil (patrimoniu arheologic) și patrimoniu istoric construit [117].

Din categoria *patrimoniului cultural național inclus în lista UNESCO* fac parte următoarele monumente din Republica Moldova: Arcul Geodezic Struve (s. Rudi din r-nul. Soroca); Cernoziomurile din stepa Bălțului (r-nul. Rîșcani, mun. Bălți) și Complexul muzeal Orheiul Vechi (s. Trebujeni din r-nul. Orhei), care se află în procesul de nominalizare pentru a fi înscris în Lista Patrimoniului Mondial al UNESCO [126].

Prin *patrimoniu cultural imaterial*, conform Legii nr. 58 din 29.03.2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, se subînțeleg totalitatea elementelor creației tradiționale autentice, valoroase din perspectivă istorică și culturală, transmise din generație în generație, exprimate în forme literare, muzicale, coregrafice sau teatrale, precum și ansamblul de practici, reprezentări, expresii, cunoștințe și abilități, împreună cu instrumente, obiecte, artefacte, vestimentație specifică, accesorii și spații culturale asociate acestora, pe care comunități, grupuri și, după caz, persoane le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural [110].

Patrimoniul cultural mobil, conform Legii nr. 280 din 27.12.2011 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, reprezintă ansamblul de bunuri culturale mobile, clasate în patrimoniul cultural național cu valoare deosebită sau excepțională istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică, epigrafică, estetică, etnologică și antropologică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relației omului cu acest mediu, ale potențialului creator uman [106].

Patrimoniul cultural imobil sau patrimoniul arheologic, conform Legii nr. 218 din 17.09.2010 privind protejarea patrimoniului arheologic, reprezintă un ansamblu de bunuri materiale, apărute ca rezultat al activității umane din trecut, păstrate în condiții naturale la suprațeren, subteran sau subacvatic, sub formă de situri arheologice (așezări, necropole, morminte izolate, tumuli, cetăți, valuri, construcții, biserici, clădiri, anexe gospodărești etc.) sau bunuri mobile (obiecte sau fragmente ale acestora), care, pentru a fi identificate și studiate, necesită aplicarea metodelor arheologice [109].

Acest lucru se realizează, de regulă, prin intermediul unor comisii de stat, care, în cazul Republicii Moldova, este Comisia Arheologică de pe lângă Ministerul Culturii, abilitată cu analiza proiectelor de cercetare arheologică și eliberarea autorizațiilor doar persoanelor/arheologilor recunoscuți și calificați, conform unui regulament special [118, p. 37].

În categoria *patrimoniului istoric construit*, conform Legii nr. 1530 din 22.03.1993 privind ocrotirea monumentelor, intră toate monumentele situate pe teritoriul Republicii Moldova care fac parte din patrimoniul ei cultural și natural și se află sub protecția statului [108].

Drept urmare a celor expuse mai sus, constatăm că, deși bunurile ce alcătuiesc obiectul material al infracțiunilor specificate în art. 288 CP și respectiv 199¹ CP nu fac parte din proprietatea privată a persoanelor, totuși diferența dintre ele constă în faptul că bunurile ce alcătuiesc obiectul material al infracțiunii de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural au un statut special și lista acestora este expres indicată în diferite legi (de ex.: Legea privind protejarea patrimoniului cultural imaterial; Legea privind protejarea patrimoniului cultural național mobil; Legea privind protejarea patrimoniului arheologic; Legea privind ocrotirea monumentelor etc.).

La capitolul ce se referă la *latura obiectivă* a infracțiunilor delimitate, constatăm că atât infracțiunea de vandalism, cât și infracțiunea de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural se comit numai prin acțiune – ca o formă activă de manifestare a comportamentului uman.

Spre deosebire de fapta penală prevăzută la art. 288 CP, care include două modalități de realizare a *laturii obiective* (pângărire și nimicire), infracțiunea specificată la art. 199¹ CP include în alin. (1) și respectiv alin. (2) al aceluiași articol două fapte infracționale separate prin intermediul cărora se poate realiza *latura obiectivă*: 1) Deteriorarea bunurilor de patrimoniu cultural și 2) Distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural.

Deteriorarea presupune reducerea parametrilor calitativi sau/și cantitativi ai bunului, prin urmare reducând potențialul său de utilizare conform destinației [53, p. 411].

Prin *distrugere* se subînțelege nimicirea entității fizice a bunului, astfel încât acesta încetează să mai existe [53, p. 411].

Din punctul de vedere al *componenței de infracțiune*, ambele fapte penale se încadrează în categoria infracțiunilor ce au o *componență formală*. Drept argument în acest sens servesc prevederile art. 288 CP și art. 199¹ CP, în conținutul cărora sunt enumerate atât acțiunile alternative cu caracter normativ (art. 288 alin. (1) CP), cât și fapte infracționale concrete (art. 199¹ alin. (1) și (2) CP), iar săvârșirea măcar a uneia dintre ele duce la consumarea infracțiunii, astfel, excluzând necesitatea survenirii urmărilor prejudiciabile pentru calificarea faptei. În cazul în care urmările prejudiciabile totuși survin, acestea din urmă sunt luate în considerare de instanța de judecată la stabilirea pedepsei penale făptuitorului.

Semnele facultative ale laturii obiective precum *locul, timpul, metodele, mijloacele* și *împrejurările* săvârșirii infracțiunii, pentru fapta penală de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural, se iau în considerare numai la individualizarea pedepsei penale.

La acest segment de delimitare, constatăm o singură diferență între vandalism și deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural și ea constă în *locul* săvârșirii faptei penale.

Astfel, pentru infracțiunea de vandalism *locul* săvârșirii faptei (care obligatoriu trebuie să fie un loc public) joacă un rol primordial atât pentru calificarea infracțiunii, cât și pentru stabilirea quantumului pedepsei pentru fapta comisă.

Survenirea *urmărilor prejudiciabile* ca urmare a comiterii faptelor infracționale delimitate nu joacă nici un rol în procesul de calificare a infracțiunilor.

Subiect al infracțiunii de vandalism, în contextul prevederilor alin. (1) art. 288 CP și conform art. 21 alin. (1) CP, la fel ca și la art. 199¹ alin. (1) și (2) CP, poate fi orice persoană fizică, responsabilă, care în momentul comiterii faptei penale a împlinit vârsta de 16 ani. Însă pentru vandalismul soldat cu survenirea unor circumstanțe agravante, specificate la alin. (2) art. 288 CP și în contextul prevederilor art. 21 alin. (2) CP, poate fi trasă la răspundere penală persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 14 ani.

În ceea ce privește *circumstanțele agravante* ale infracțiunilor specificate la art. 288 CP și respectiv art. 199¹ CP, constatăm că reieșind din dispozițiile art. 288 alin. (2) lit. b) și c) CP, pentru infracțiunea de vandalism acestea se prevăd și sunt următoarele: 1) de două sau mai multe persoane și respectiv 2) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă.

Din punctul de vedere al *laturii subiective*, ambele infracțiuni se comit prin *vinovăție intenționată*, și anume – *intenție directă*. În unele cazuri la comiterea infracțiunii de vandalism, făptuitorul poate acționa cu *intenție premeditată* sau *subită*.

Formele respective de intenție pot apărea și în cazul săvârșirii infracțiunii de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural, de exemplu în situația în care făptuitorul înainte de a comite fapta stabilește și chibzuește planul comiterii acesteia, sau atunci când ideea săvârșirii infracțiunii la făptuitor apare spontan și se realizează imediat sau după caz peste un interval mic de timp după apariția acesteia.

Motivul și scopul infracțiunilor delimitate se iau în calcul numai la stabilirea caracterului și a gradului prejudiciabil al faptei, precum și la individualizarea pedepsei.

Așadar, printre motivele de comitere a infracțiunii de vandalism pot apărea atât motivele huliganice care sunt prioritare pentru o asemenea faptă penală, cât și motivele de nesupunere sau manifestare a agresiunii față de valorile morale și culturale existente într-o societate.

Iar printre motivele infracțiunii de deteriorare sau distrugere a bunurilor de patrimoniu cultural figurează cele de manifestare a agresiunii față de obiectele ce fac parte din patrimoniul cultural, năzuința făptuitorului de a se autoafirma prin prisma conduitei infracționale, motive personale, huliganice, de răzbunare etc.

3.3. Concluzii la capitolul 3

În urma unei cercetări profunde și complexe a cadrului normativ străin și a segmentului ce vizează delimitarea vandalismului de alte infracțiuni asemănătoare, conchidem următoarele:

- Punctul forte în studierea complexă a vandalismului sub diverse aspecte și reglementări constituie examinarea legislației penale a altor țări, fapt care ne permite să efectuăm o analiză comparativă a normelor juridico-penale autohtone față de cele străine.
- Realizarea studiului de drept penal comparat permite preluarea practicilor bune din legislația străină și lichidarea lacunelor existente în legislația penală autohtonă.
- În legislațiile naționale ale statelor, conceptul de „vandalism” este tratat sub diverse aspecte, dar, în pofida acestui fapt, comun pentru toți este pericolul social pe care îl comportă acesta.

- Analiza legislațiilor penale ale altor state ne demonstrează faptul existenței unui șir de norme juridice menite să reglementeze acțiunile legate de pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public ce prezintă o anumită valoare pentru societate (istorică, culturală, religioasă etc.).
- În majoritatea cazurilor, normele juridice care reglementează acțiunile ce țin de pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public sunt plasate de către legiuitor în diferite titluri sau capitole ale codurilor penale ale diferitor state, în funcție de obiectul juridic general al infracțiunii, existența unor divergențe în sisteme de drept ale statelor la incriminarea infracțiunii sau alte circumstanțe esențiale precum tradițiile juridice ale statelor.
- Componentele de infracțiuni legate de vandalism în legislațiile penale ale altor state sunt, de regulă, plasate în capitolele referitoare la infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice (Capitolul X din Partea specială a Codului penal al Republicii Kazahstan, Capitolul 30 din Codul penal al Republicii Belarus, Capitolul IX din Codul penal al Federației Ruse, Capitolul 32 din Codul penal al Poloniei etc.).
- Aplicarea corectă a normei juridico-penale ce reglementează infracțiunea de vandalism specificată în art. 288 CP implică și realizarea unui studiu comparat al altor tipuri de infracțiuni ale căror componente se aseamănă.
- Problema delimitării componentelor de infracțiune asemănătoare comportă o importanță majoră atât pentru teorie, cât și pentru practica judiciară. Prin *delimitarea infracțiunii* înțelegem o individualizare a acestora prin intermediul separării ei de alte fapte penale, care se aseamănă după elementele structurale ale componentei de infracțiune.
- Din punctul de vedere al elementelor obiective și subiective, infracțiunea prevăzută la art. 288 CP are tangențe cu fapte infracționale care atentează la securitatea publică și la ordinea publică, la relațiile patrimoniale și la relațiile ce țin de conviețuirea socială. Din tipul respectiv de infracțiuni fac parte: huliganismul (art. 287 CP), dezordini în masă (art. 285 CP), profanarea mormintelor și a monumentelor (art. 222 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP), deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural (art. 199¹ CP).

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza și generalizarea materialului expus în prezentul studiu științific permit formularea următoarelor concluzii generale:

1. În literatura de specialitate autohtonă și în cea străină nu există o abordare amplă, precum și o opinie unanimă a diferitor autori cel puțin în privința următoarelor aspecte: acțiunile de pângărire și nimicire privite ca modalități normative cu caracter alternativ de realizare a laturii obiective a infracțiunii de vandalism; stabilirea obiectului juridic special secundar al infracțiunii de vandalism; determinarea categoriei componente de infracțiune (formal-materială sau formală) la care poate fi atribuită respectiva faptă penală; stabilirea momentului de consumare a infracțiunii de vandalism; relevarea rolului și importanței stabilirii locului de comitere a vandalismului pentru justa calificare a faptei, precum și definirea și enumerarea locurilor publice etc.

2. *Obiectul juridic special principal* al infracțiunii prevăzute la art. 288 CP îl constituie ansamblul de relații sociale din domeniul ordinii publice. În calitate de *obiect juridic special secundar* al infracțiunii de vandalism se prezintă totalitatea relațiilor sociale ce se referă la proprietatea publică, moralitatea și estetica publică, precum și buna funcționare a întreprinderilor, autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor și transportului public, care comportă o importanță majoră pentru calificarea corectă a faptei penale săvârșite [131, p. 28].

3. *Obiectul material* al infracțiunii de vandalism îl formează edificiile sau alte încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice, precum și bunuri ce prezintă o valoare istorică, culturală sau religioasă.

4. Prin *pângărirea edificiilor sau a altor încăperi* se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau alte încăperi [145, p. 49].

5. *Nimicirea* presupune realizarea unor acțiuni de distrugere sau deteriorare a bunurilor din transportul public (de ex.: spargerea ușilor, ferestrelor, ruperea scaunelor, deteriorarea blocurilor sanitare, habitaculului troleibuzelor, autobuzelor etc.) sau din alte locuri publice (de ex.: distrugerea sau deteriorarea scaunelor sau a geamurilor pavilioanelor de la stațiile de așteptare, ruperea dispozitivelor de iluminare amplasate în parcuri, pe străzi, distrugerea telefoanelor publice, deteriorarea indicatoarelor rutiere, deteriorarea construcțiilor destinate pentru jocurile copiilor din parcuri etc.), în urma cărora bunurile respective nu mai pot fi exploatate de către

membrii grupului social conform destinației lor inițiale. Nefuncționalitatea bunurilor este determinată de imposibilitatea de a fi restabilite prin intermediul efectuării unor lucrări de reparație sau restaurare.

6. Pentru comiterea infracțiunii de vandalism, nu este necesar ca făptuitorul să posede cunoștințe speciale, abilități sau experiență și, de asemenea, nu este nevoie de o pregătire specială prealabilă în acest sens.

7. Pe lângă *intenția directă* ce caracterizează latura subiectivă a infracțiunii de vandalism, faptei penale specificate la art. 288 CP îi este caracteristic după caz și prezența *intenției premeditate* și a celei *subite* [130, p. 42].

8. Prin *motive de prejudecată, dispreț sau ură* se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive, reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu.

9. Analiza legislațiilor penale ale statelor de peste hotare ne demonstrează faptul existenței unui șir de norme juridice menite să reglementeze acțiunile legate de pângărirea sau nimicirea bunurilor din domeniul public ce prezintă o anumită valoare pentru societate (istorică, culturală, religioasă etc.) [192, p. 138].

10. Din punctul de vedere al elementelor obiective și subiective, infracțiunea prevăzută la art. 288 CP are tangențe cu fapte infracționale care atentează la securitatea publică și la ordinea publică, la relațiile patrimoniale și la relațiile ce țin de conviețuirea socială. Din tipul respectiv de infracțiuni fac parte: huliganismul (art. 287 CP), dezordini în masă (art. 285 CP), profanarea mormintelor și a monumentelor (art. 222 CP), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 CP), deteriorarea sau distrugerea bunurilor de patrimoniu cultural (art. 199¹ CP).

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea trăsăturilor juridico-penale ale infracțiunii de vandalism, precum și în înaintarea unui set de recomandări sub aspect de *lege ferenda*, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept competente și la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

Impactul studiului realizat asupra științei

Conținutul și concluziile prezentului studiu științific pot fi utilizate la perfecționarea bazelor teoretice a dreptului penal prin prisma înlăturării lacunelor generate de abordarea fragmentară a problematicii ce vizează infracțiunea de vandalism.

În baza studiului realizat în prezenta lucrare, înaintăm și o serie de recomandări, care, după părerea noastră, ar putea să contribuie la perfecționarea practicii de aplicare a răspunderii penale pentru faptă infracțională specificată la art. 288 CP și la raționalizarea construcției și conținutului normei juridico-penale privind vandalismul, și anume:

1. *Introducerea în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod” din Partea generală a CP a unor articole noi, și anume:*

Art. 134¹⁴ „Pângărirea edificiilor sau a altor încăperi” cu următorul conținut:

„Prin pângărirea edificiilor sau a altor încăperi se înțelege săvârșirea de către făptuitor a unor acțiuni ce demonstrează lipsa de respect față de membrii grupului social și valorile materiale și morale. Aceste acțiuni se realizează prin murdărirea, pătarea, efectuarea unor înscrisuri, desene sau simboluri cu caracter obscen, batjocoritor, amoral pe edificii sau pe alte încăperi”.

Art. 134¹⁵ „Motive de prejudecată, dispreț sau ură” cu următorul conținut:

„Prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă sau discriminatorie a acestuia generată din motive, reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, sex, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură, apartenență la majoritatea națională, la o minoritate națională sau la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau bazate pe orice alt criteriu”.

2. *Modificarea redacției art. 288 alin. (1) CP prin înlocuirea cuvântului „nimicirea” cu sintagma „distrugerea sau deteriorarea”.*

3. *Completarea art. 288 CP, alin. (2) cu următoarea circumstanță agravantă: lit. a) „Din motive de prejudecată, dispreț sau ură”.*

Ca urmare a modificărilor propuse, art.288 CP ar avea următoarea redacție:

Articolul 288. Vandalismul

(1) Vandalismul, adică pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, precum și distrugerea sau deteriorarea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 1 an.

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

a) din motive de prejudecată, dispreț sau ură;

b) de două sau mai multe persoane;

c) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

Planul cercetărilor de perspectivă:

1. Elaborarea ghidului metodic privind prevenirea și combaterea a infracțiunii de vandalism.
2. Investigarea continuă a statisticii și practicii judiciare în vederea stabilirii unor particularități criminologice a personalității infractorului care a comis infracțiunea de vandalism.
3. Publicarea unei monografii privind calificarea infracțiunii de vandalism.

BIBLIOGRAFIE

1. Aramă E. Istoria Dreptului Românesc. Chișinău: Reclama, 1998. 200 p.
2. Arhiva Curții Supreme de Justiție, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1ra-1536/2016.
3. Arhiva Curții Supreme de Justiție, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1ra-586/2015.
4. Arhiva Curții Supreme de Justiție, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1ra-797/2016.
5. Arhiva Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1-215/2009.
6. Arhiva Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1-604/2011.
7. Arhiva Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1-553/15.
8. Arhiva Judecătoriei Ciocana, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1-25/2017.
9. Arhiva Judecătoriei mun. Bălți (sediul r-nu. Sîngerei), dosarul penal nr. 1- 325/ 2016.
10. Arhiva Judecătoriei mun. Bălți, dosarul penal nr. 1-40/2017.
11. Arhiva Judecătoriei Rîșcani, mun. Chișinău, dosarul penal nr. 1-395/17.
12. Arhiva Judecătoriei r-nu. Fălești, dosarul penal nr. 1/146-11.
13. Arhiva Judecătoriei r-nu. Hîncești, dosarul penal nr. 1-208.
14. Barbăneagră A. Infracțiunile contra păcii și securității omenirii. Chișinău, 2005. 560 p.
15. Barbăneagră A., BerlibaV., Gurschi C. ș.a. Codul penal comentat și adnotat. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 656 p.
16. Basarab M. Drept penal. Partea generală. Vol. I. București: Lumina LEX, 1997. 480 p.
17. Belecciu Șt. Aportul autorităților publice la protejarea valorilor istorico-culturale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 58-61.
18. Bîrgău M., Gherman M. Aspecte juridico-penale ale huliganismului. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2004. 192 p.
19. Borodac A. Manual de Drept penal. Partea specială. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia centrală Centrală”, 2004. 622 p.
20. Borodac A., Gherman M. Calificarea infracțiunilor. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia centrală Centrală”, 2006. 264 p.
21. Boroș A. Drept penal. Partea specială. Conform noului cod penal. București: Editura C.H. Beck, 2011. 752 p.
22. Botnaru S., Șavga A., Grosu V. ș.a. Drept penal. Partea generală. Vol. I. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 624 p.

23. Brînză S. Evoluția reglementărilor privind protecția penală a proprietății pe teritoriul Republicii Moldova. Chișinău: ARC, 2001. 448 p.
24. Brînză S. Însemnătatea obiectului juridic generic al infracțiunii. În: Revista Națională de Drept, 2004, nr.3, p. 4-6.
25. Brînză S. Semnificația juridico-penală a obiectului material al infracțiunii. În: Revista Națională de Drept, 2003, nr.10, p. 49-53.
26. Brînză S., Stati V. Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr. 8, p. 3-6.
27. Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2011. 1062 p.
28. Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2011. 1324 p.
29. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2015. 1300 p.
30. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. Drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 804 p.
31. Bulai C. Manual de drept penal. Partea generală. București: ALL, 1997. 648 p.
32. Bulai C. Manual de drept penal. Partea generală. București: ALL, 2000. 240 p.
33. Buruiană M., Eșanu N., Efrim O. Comentariul Codului civil al Republicii Moldova. Vol. II. Chișinău: ARC, 2005. 1355 p.
34. Carp S. Obiectul infracțiunilor contra valorilor culturale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 20-28.
35. Carp S., Chirița Gh., Carp T. Tradiții militare (Trecut, prezent și viitor). Chișinău: „Bons Offices” SRL, 2013. 508 p.
36. Carp S., Osadci C., Rusu O. Drept execuțional penal. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2007. 353 p.
37. Chipăilă I., Popa C., Ciolan Gh. Drept penal. Partea specială. Ediția a II-a. Craiova: Editura SITECH, 2010. 340 p.
38. Chirița V. Ghid privind calificarea infracțiunii de luare de ostatici. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2013. 56 p.
39. Chirița V. Luarea de ostatici: Analiza juridico-penală și criminologică. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2011. 242 p.

40. Chirița V., Cazacicov A. *Infrațiuni cu caracter terorist: Suport de curs*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2016. 165 p.
41. Cod de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 104-110 din 07.06.2003.
42. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 82-86 din 22.06.2002.
43. Codul lui Hamurabi. https://ro.wikipedia.org/wiki/Codul_lui_Hammurabi (vizitat la 11.06.2017).
44. Codul lui Iustinian. https://ro.orthodoxwiki.org/Codul_lui_Iustinian (vizitat la 11.06.2017).
45. Codul penal al Franței. <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006418260&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20170617&fastPos=39&fastReqId=1975100564&oldAction=rechCodeArticle> (vizitat la 18.06.2017).
46. Codul penal al Olandei. <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242430&subID=100100457,100100459,100100477,100100914#text> (vizitat la 18.06.2017).
47. Codul penal al Republicii Belarus. <http://xn----ctbcgviccvibf9bq8k.xn--90ais/statya-341> (vizitat la 18.06.2017).
48. Codul penal al Republicii Bulgaria. http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=238464 (vizitat la 18.06.2017).
49. Codul penal al Republicii Estonia. <http://constitutions.ru/?p=446> (vizitat la 18.06.2017).
50. Codul penal al Republicii Federative Germania. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2497 (vizitat la 18.06.2017).
51. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.
52. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Sovietul Suprem al RSSM la 24.03.1961. În: *Veștile RSSM*, nr.10 din 1961 (abrogat).
53. Codul penal al Republicii Moldova. *Comentariu*. Redactor responsabil și conducător de ediție Barbăneagră A., dr. hab. în drept, prof. univ. Chișinău: Editura Sarmis, 2009. 860 p.
54. Codul penal al României din 17.07.2009. Adoptat prin Legea nr. 286/2009. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 510 din 24.07.2009.
55. Codul penal al României din 1864. <http://lege5.ro/Gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864/4> (vizitat la 11.06.2017).

56. Codul penal al României din 1936. <http://lege5.ro/Gratuit/heztqnzu/codul-penal-din-1936/15> (vizitat la 11.06.2017).
57. Codul penal al SUA. Constitutions.ru/?p=5849&page=10 (vizitat la 04.04.2016).
58. Codul penal al Ucrainei. <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-12/> (vizitat la 18.06.2017).
59. Cohen S. Destruction of property: motives and meanings. În: C. Ward. New York, 1973, p. 23-53.
60. Cojocaru R. Infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale: Seria: Drept penal (Partea specială): Suport de curs. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2014. 180 p.
61. Cojocaru R. Probleme actuale de politică penală în domeniul protecției valorilor culturale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 102-107.
62. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței: Recomandări de politică generală. Chișinău: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2006. 60 p.
63. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
64. Convenția culturală europeană, adoptată la Paris la 19 decembrie 1954 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 98-XIII din 12 mai 1994). În: Tratatate internaționale (ediția oficială). Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
65. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1298-XIII din 24.07.1997). În: Tratatate internaționale (ediția oficială). Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
66. Convenția asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale, adoptată la Paris la 14 noiembrie 1970 (ratificată prin Legea nr. 141-XVI din 21.06.2007). În: Tratatate internaționale (ediția oficială) nr. 43, Chișinău, 2007.
67. Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. <http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20INTERNATIONALA%20PRIVIND%20ELIMINAREA%20TUTUROR%20FORMELOR%20DE%20DISCRIMINARE%20RASIALA.pdf> (vizitat la 11.07.2017).

68. Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. http://www.mmpsf.gov.md/sites/default/files/legislation/cedaw_md.pdf (vizitat la 11.07.2017).
69. Convenția ONU privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora. http://www.migrantsrights.org/documents/SCRatificationGuideROJune2012_000.pdf (vizitat la 11.07.2017).
70. Convenția pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat și Protocolul la aceasta, adoptată la Haga la 14 mai 1954 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 597-XIV din 24 septembrie 1999). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. XVII. Chișinău, 1998. 346 p.
71. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități. <http://infoeuropa.md/handicapati/conventia-natiunilor-unite-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati/> (vizitat la 11.07.2017).
72. Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, adoptată la Paris la 23 noiembrie 1972 (ratificată prin Legea nr. 1113-XV din 6 iunie 2002). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
73. Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro la 27 octombrie 2005 (ratificată prin Legea nr. 198-XVI din 26 septembrie 2008). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
74. Declarația din 18 decembrie 1992 cu privire la drepturile persoanelor care aparțin minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice. <http://www.dri.gov.ro/declaratie-onu-cu-privire-la-drepturile-persoanelor-apartinand-minoritatilor-nationale-etnice-religioase-si-lingvistice/> (vizitat la 11.07.2017).
75. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 217–XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*. Vol. I. Chișinău, 1998. 388 p.
76. Dexonline. Estetica. <https://dexonline.ro/definitie/estetica> (vizitat la 16.05.2016).
77. Dexonline. Funerar. <https://dexonline.ro/intrare/funerar/22206> (vizitat la 03.04.2017).
78. Dicționar explicativ al limbii române. <http://www.dex.ro/coautor> (vizitat la 07.02.2017).
79. Dicționar explicativ al limbii române. <http://www.dex.ro/delimitare> (vizitat la 22.02.2017).
80. Dicționar explicativ al limbii române. <http://www.dex.ro/dispre%C8%9B> (vizitat la 11.07.2017).

81. Dicționar explicativ al limbii române. <http://www.dex.ro/prejudecat%C4%83> (vizitat la 11.07.2017).
82. Dicționar explicativ al limbii române. <http://www.dex.ro/ur%C4%83> (vizitat la 11.07.2017).
83. Dicționarul explicativ al limbii române (ediție revăzută și adăugită). București: Univers Enciclopedic Gold, 2012. 1230 p.
84. Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române. Chișinău: ARC: Gunivas, 2007. 2280 p.
85. Dicționarul limbii române moderne. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958. 961 p.
86. Dicționarul practic al limbii române. Explicativ, etimologic, frazeologic și enciclopedic. București: Editura „Floarea Darurilor”, 2006. 463 p.
87. Dolea Ig. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Chișinău: Cartea juridică, 2009. 416 p.
88. Domneanu L., Mutu-Strulea M. Album de scheme la drept penal. Partea specială. Chișinău: Tipografia Centrul Editorial al Universității de Stat din Moldova, 2005. 317 p.
89. Dongoroz V. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. III. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1971. 676 p.
90. Dreptul în Țările Române în sec. XIV-XVII. <http://www.rasfoiesc.com/legal/drept/Dreptul-in-Tarile-Romane-in-se35.php> (vizitat la 11.06.2017).
91. Gladchi Gh. Criminologie generală. Chișinău: MUSEUM, 2001. 312 p.
92. Goldstein A. The psychology of vandalism. New York: Plenum Press, 1996. 364 p.
93. Graffiti. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Graffiti> (vizitat la 30.06.2016).
94. Graffiti: istoria „mâzgălelilor” urbane. www.clickpentrufemei.ro/Graffiti-istoria-mazgalelilor-urbane_0_25397.html (vizitat la 21.06.2016).
95. Grand Larousse encyclopédique. Vol. X. Paris: Larousse, 1964. 1032 p.
96. Hotărârea BNM privind aprobarea Regulamentului cu privire la exigențele față de administratorii băncii nr. 134 din 01.07.2010. <http://lex.justice.md/md/338780/> (vizitat la 11.04.2017).
97. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele privind minorii” nr. 39 din 22.11.2004.
98. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art. 145-148 CP)” nr. 11 din 24.12.2012.
99. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism” nr. 4 din 19.06.2006.

100. Ivan Gh. Individualizarea pedepsei. București: Editura C.H. Beck, 2007. 288 p.
101. Jeflea A., Moraru V. Infracțiuni ce implică semne de extremism religios: aspecte de drept penal. Chișinău: Studia Universitatis Moldaviae (USM), 2016. 230 p.
102. Jitari G., Ohrimovschii L. Combaterea huliganismului – datoria tuturor. Chișinău, 1981. 57 p.
103. Larii Iu. Criminologie. Vol. I. Chișinău, 2004. 152 p.
104. Lazăr V., Pascu I. Drept penal. Partea specială. București: Lumina Lex, 2003. 704 p.
105. Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 78-81 din 01.01.1996.
106. Legea Republicii Moldova cu privire la protejarea patrimoniului cultural național mobil nr. 280 din 27.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-84 din 27.04.2012.
107. Legea Republicii Moldova cu privire la transporturi nr. 1194 din 21.05.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 067 din 16.10.1997.
108. Legea Republicii Moldova privind ocrotirea monumentelor nr. 1530 din 22.03.1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 15-17 din 02.02.2010.
109. Legea Republicii Moldova privind protejarea patrimoniului arheologic nr. 218 din 17.09.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 235-240 din 03.12.2010.
110. Legea Republicii Moldova privind protejarea patrimoniului cultural imaterial nr. 58 din 29.03.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 76-80 din 20.04.2012.
111. Legea Republicii Moldova privind protejarea patrimoniului cultural național mobil nr. 280 din 27.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-84 din 27.04.2012.
112. Legislația stalinistă: art. 54 al CP al RSS ucrainene. <http://vox.publika.md/stiinta/legislatia-stalinista-art-54-al-cp-al-rss-ucrainene-422731.html> (vizitat la 11.06.2017).
113. Loc public. Definiție. legeaz.net/dictionar-juridic/loc-public (vizitat la 01.07.2016).
114. Macari I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială. Chișinău: Centrul Ed. al USM, 2003. 509 p.
115. Manual de Drept penal. Partea generală. Redactor coordonator Borodac A. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2005. 516 p.
116. Mariș A. Drept penal. Partea generală. Vol. I. Chișinău, 2002. 355 p.
117. Ministerul culturii al Republicii Moldova. <http://www.mc.gov.md/ro/content/patrimoniucultural> (vizitat la 19.04.2017).
118. Musteață S. Unele considerațiuni privind Convenția Europeană pentru Protecția Patrimoniului Arheologic. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 34-43.

119. Noul dicționar universal al limbii române. București-Chișinău: Litera internațional, 2007. 1676 p.
120. Oancea I. Tratat de drept penal. Partea generală. București: ALL, 1994. 352 p.
121. Odagiu I. Caracteristica criminalistică a actelor de vandalism și particularitățile pornirii urmăririi penale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 68-75.
122. Odagiu Iu., Nestor S., Andronache A. ș.a. Urmele materiale și corpurile delictive în activitatea de urmărire penală. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008. 104 p.
123. Pascu I., Buneci P. Noul Cod penal, partea generală și Codul penal, partea generală în vigoare: prezentare comparativă. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Universul juridic, 2011. 235 p.
124. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat la New York la 16 decembrie 1966 (ratificat prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 217-XII din 28.07.1990). În: Tratatate internaționale (ediția oficială). Vol. 1. Chișinău, 1998. 388 p.
125. Pareniuc A. Protecția valorilor istorico-culturale prin activități investigativ-operative. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 88-91.
126. Patrimoniul mondial UNESCO din Republica Moldova. https://ro.wikipedia.org/wiki/Patrimoniul_mondial_UNESCO_din_Republica_Moldova (vizitat la 19.04.2017).
127. Pelin V., Chirița V. Considerațiuni privind modalitățile componente de infracțiune. În: Avocatul poporului, 2007, nr. 3, p. 43-45.
128. Pelin V., Chirița V. Noțiunea și importanța componente de infracțiune. Corelația acesteia cu calificarea infracțiunii. În: Бизнес право, 2007, nr. 11, p. 119-122.
129. Pilat S. Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 8 (308) 2017, p. 30-35.
130. Pilat S. Latura subiectivă a infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 5 (305) 2017, p. 40-45.
131. Pilat S. Obiectul infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică de drept „Jurnalul juridic național: teorie și practică” nr. 3 (25) 2017, p. 27-31.

132. Pilat S. Subiectul infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică de drept „Jurnalul juridic național: teorie și practică” nr. 2 (24) 2017, p. 69-72.
133. Popa D. Marcel, Matei C. Horia. Mică enciclopedie de istorie universală. București: IRI, 1993. 446 p.
134. Proiectul „Chișinău Is Me”, la prima aniversare. www.realitatea.md/proiectul-chi-inau-is-me-la-prima-aniversare-lucrarile-care-au-fost-realizate-intr-un-an-galerie-fot_28335.html (vizitat la 21.06.2016).
135. Rezoluția Consiliului pentru Drepturile Omului din 15 iunie 2011 privind drepturile omului, orientarea sexuală și identitatea de gen. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0242+0+DOC+XML+V0//RO> (vizitat la 11.07.2017).
136. Smochină A. Istoria universală a statului și dreptului. Chișinău: Bons Offices, 2006. 552 p.
137. Spalatu V. Antreprenoriatul ilegal: Analiza juridico-penală și criminologică. Chișinău: Tipografia Adriga-Vis, 2014. 293 p.
138. Streteanu F., Moroșanu R. Instituții și infracțiuni în noul cod penal. București: Proiect finanțat de Uniunea Europeană, 2010. 359 p.
139. The Marriam-Webster Dictionary. New York: Pocket Books, 1974. 1540 p.
140. Tinerii care au pictat scările din Valea Trandafirilor. <http://protv.md/stiri/actualitate/doc-tinerii-care-au-pictat-scarile-din-valea-trandafirilor-risca---1181881.html> (vizitat la 21.06.2016).
141. Toader T. Drept penal. Partea specială. Suport de curs. București: Hamangiu, 2009. 100 p.
142. Tomulescu C. St. Le Digeste Fantaisiste. În: Atti Dell'Accademia Romanistica Constantiniana. Perugia: „Libreria Universitaria”, 1981. p. 645-652.
143. Udroi M. Drept penal. Partea generală. Partea specială. Sinteze și grile. București: Editura C.H. Beck, 2011. 456 p.
144. Ulianovschi X. Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal. Chișinău, 2009. 553 p.
145. Ulianovschi X., Pilat S. Modalitățile de comitere a infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 7 (307) 2017, p. 45-49.
146. Ungureanu A. Drept penal român. Partea generală. București: Lumina LEX, 1995. 460 p.
147. Ursu V. Protecția juridică a valorilor culturale văzută prin prisma prevederilor actelor internaționale. În: Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2008, p. 51-57.
148. Vandali. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Vandali> (vizitat la 18.06.2017).

149. Zolyneac M., Michinici M. Drept penal. Partea generală. Iași: Chemarea, 1999. 516 p.
150. Антонян Ю.М. Убийство ради убийства. Москва: Щит-М, 1988. 233 с.
151. Бандурка А.М., Зелинский А.Ф. Вандализм. Харьков: Ун-т. Внутр. дел, 1996. 198 с.
152. Бартыков И.Ф., Дагель П.С., Елисейкин П.Ф. и др. Административные правонарушения, рассматриваемые в судебном порядке. Москва: Юрид. лит., 1964. 162 с.
153. Боботов С.В., Жигачев И.Ю. Введение в правовую систему США. Москва: Норма, 1997. 333 с.
154. Брайнин Я.М. Уголовная ответственность и её основание в советском уголовном праве. Москва: „Юридическая литература”, 1963. 275 с.
155. Виттенберг Г.Б. Если нарушен общественный порядок. Иркутск: Вост.-Сиб. кн. изд-во, 1973. 128 с.
156. Военная Литература. Уставы и законы. http://militera.lib.ru/regulations/russr/1715_artikul/01.html (vizitat la 11.06.2017).
157. Волков Б.С. Мотивы преступлений. Уголовно-правовое и социально-психологическое исследование. Казань: Издательство Казанского университета, 1982. 152 с.
158. Воробьёва И.В., Кружкова О.В. Психология вандального поведения. Монография. Екатеринбург: Уральский государственный педагогический университет, 2014. 322 с.
159. Времеенко И.И. Сущность и понятие общественного порядка. În: Советское государство и право № 3. Москва, 1982, с. 25-30.
160. Гравина А.А., Кашепов В.П., Кошаева Т.О. и др. Уголовное право Российской Федерации. Учебник. Москва: „Былина”, 1999. 559 с.
161. Гришаев П.И. Преступления против порядка управления, общественной безопасности и общественного порядка. Москва: Госюриздат, 1957. 150 с.
162. Дагель П.С., Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и её установление. Воронеж, 1974. 243 с.
163. Донченко А.Е. Ненаказуемый вандализм. În: Российская юстиция, 1998, № 6, с. 21-24.
164. Егорова Н. К вопросу о новых мотивах совершения преступлений. În: Уголовное право. № 1. Москва, 2008. с. 41-44.
165. Еропкин М.И., Ключниченко А.П. Об усилении ответственности за хулиганство. În: Сб. научная статья. Москва, 1967. с. 95-101.
166. Желудков А.В. Уголовное право. Особенная часть. 2-е изд. испр. и доп. Москва: Юрайт-М, 2002. 232 с.

167. Жунушова Г.Б. Уголовная ответственность за хулиганство по законодательству Кыргызской Республики. Бишкек: КРСУ, 2014. 131 с.
168. Загородников Н.И. Теоретические вопросы охраны общественного порядка//Съезд КПСС и вопросы теории государства и права. Москва, 1972.
169. Калмыков В.Т. Ответственность за хулиганство по советскому законодательству. Минск: Беларусь, 1970. 152 с.
170. Кафаров Т.М., Мусаев Ч.Т. Борьба с посягательствами на общественный порядок. Уголовно-правовой и криминол. аспекты. Баку: АН. АзССР, 1983. 226 с.
171. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Ответственный редактор, канд. юр. наук Радченко В.И. Москва: Спарк, 2000. 862 с.
172. Комментарий к уголовному кодексу Российской Федерации. Ответственный редактор д-р юрид. наук, проф. А.В. Наумов. Москва: Юристь, 1996. 824 с.
173. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации: (постатейный). Ответственный редактор Кругликов Л.Л. Москва: Волтерс Клувер, 2005. 1104 с.
174. Коржанский Н.И. Объект посягательства и квалификация преступлений. Волгоград: Высшая следственная школа МВД СССР, 1976. 120 с.
175. Костарева Т.А. Квалифицирующие обстоятельства в уголовном праве. Понятие, законодательная регламентация, влияние на дифференциацию ответственности. Ярославль: Изд-во ЯрГУ, 1993. 234 с.
176. Кригер Г.А. Квалификация хищений социалистического имущества. Москва: Юрид. лит. , 1971. 360 с.
177. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. Москва: Юристъ, 1999. 304 с.
178. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. Москва: Госюриздат, 1960. 244 с.
179. Кузнецов А.В. Хулиганство и борьба с ним. Москва: Госюриздат, 1962. 80 с.
180. Кузнецова Н.Ф. Уголовная ответственность за нарушение общественного порядка. Москва: Госюриздат, 1963. 32 с.
181. Кульберг Я.М. Об ответственности за хулиганство по советскому уголовному праву. Москва, 1957. 21 с.
182. Курс уголовного права. Общая часть. Т. 1: Учение о преступлении: Учебник для вузов/Под. ред. Кузнецовой Н.Ф. и Тяжковой И.М. Москва: Зерцало, 2002. 624 с.
183. Лысов М.Д. Ответственность должностных лиц по советскому уголовному праву. Казань: Издательство Казанского университета, 1972. 176 с.

184. Макаренко М.М. Уголовная ответственность за вандализм. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Москва, 2006. 23 с.
185. Макаров А.В. Проблемы определения объекта общественно опасного деяния // Российский судья. 2005. № 10. 21 с.
186. Марцев А.И., Вишнякова Н.В. Развитие учения об объекте преступления: Лекция. Омск: Омская Академия МВД РФ, 2002. 48 с.
187. Михлин А.С. Последствия преступления. Москва: Юрид. литература, 1969. 104 с.
188. Наконечников Н.Г. Некоторые особенности объекта вандализма. În: Российский следователь № 6. Москва, 2006, с. 9-10.
189. Наумов А.В. Российское уголовное право. Курс лекций. Общая часть. Москва: Юридическая литература, 1996. 496 с.
190. Омаев Б.Х. Причины и условия, способствующие совершению вандализма. În: Экономика и право № 1. Москва, 2013, с. 110-114.
191. Ожёгов С.И. Словарь русского языка. 20-е изд. Под. ред. Н.Ю. Шведовой. Москва: Русский язык, 1988. 750 с.
192. Пилат С. Ответственность за вандализм в зарубежном и уголовном законодательстве Республики Молдова: сравнительный анализ. În: Збірник наукових праць „Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності” (Кривий Ріг, 2007) nr. 1 (59) 2017, с. 138-145.
193. Пионтковский А.А. Уголовное право РСФСР. Часть общая. Москва: Гос. Издат., 1925. 235 с.
194. Пирожков В.Ф. Криминальная психология. Москва: „Ось-89”, 2007. 704 с.
195. Рагулин А.В. Хулиганство: уголовно-правовые аспекты. Диссертация канд. юрид. Наук. Челябинск, 2005. 213 с.
196. Рарог А.И. Общая теория вины в уголовном праве. Учебное пособие. Москва: РИО ВЮЗИ., 1980. 91 с.
197. Рарог А.И., Степалин В.П., Шишов О.Ф. Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах. Учебное пособие. Под ред. докт. юрид. наук, профессора Рарога А.И. Москва: Юристь, 2000. 304 с.
198. Российское уголовное право. Особенная часть/Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. Москва: Юристь, 1997. 496 с.
199. Российское уголовное право. Особенная часть/Под ред. М.П. Журавлёва и С.И. Никулина. Москва: Спартак, 1998. 480 с.

200. Русаков А.П. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с вандализмом: Диссертация канд. юрид. наук. Москва, 2001. 205 с.
201. Свод законов Российской Империи. Том XV. <http://civil.consultant.ru/reprint/books/229/25.html> (vizitat la 11.06.2017).
202. Семцова И.А. Уголовное право. Особенная часть. Ростов н/Д: „Феникс”, 2004. 384 с.
203. Советский энциклопедический словарь / Под ред. А.М. Прохорова. Москва, 1985. 1632 с.
204. Соколов Ю.А. Участия трудящихся в охране советского общественного порядка. Москва: Госюриздат, 1962. 70 с.
205. Ткачевский Ю.М. Ответственность за хулиганство. Москва: Юридическая литература, 1983. 266 с.
206. Уголовное право Республики Молдова. Особенная часть (в схемах). Учеб. метод. пособие / Н. Белый; под ред. Барбэнягрэ А. Кишинёв: Dinamo-Poligraf, 2007. 157 с.
207. Уголовное право России. Общая часть. Ответственные редакторы: Козаченко И.Я. и Незнамова З.А. Москва: Норма-Инфра-М, 1997. 516 с.
208. Уголовное право России. Общая часть. Ответственный редактор Здравомыслов Б.В. Москва: Юристь, 1996. 509 с.
209. Уголовное право России. Особенная часть/Под. ред. А.И. Рарога. Москва: ИМПЭ, 1998. 479 с.
210. Уголовное право России. Часть общая и Особенная: курс лекций. 2-е изд. перераб. и доп. Под редакцией доктора юрид. наук., проф. Рарога А.И. Москва: ТК Велби, Проспект, 2007. 870 с.
211. Уголовное право России. Часть Особенная. Ответственный редактор, доктор юрид. наук, проф. Кругликов Л.Л. Москва: Волтерс Клувер, 2004. 880 с.
212. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть. Под редакцией д-ра юрид. наук. проф. Рарога А.И. Москва: Юристь, 2001. 638 с.
213. Уголовное право. Общая часть. Особенная часть. Под редакцией Ветрова Н.И. и Ляпунова Ю.И. Москва: Юриспруденция, 2001. 640 с.
214. Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах. Учебное пособие. Под редакцией д-ра юрид. наук. проф. Рарога А.И. Москва: Юристь, 2001. 294 с.
215. Уголовное право. Особенная часть. Учебник для вузов. Отв. ред. проф. Козаченко И.Я., Незнамова З.А. и Новоселов Г.П. Москва: Норма-Инфра-М, 2001. 960 с.
216. Уголовное право. Особенная часть. Учебник. Под общ. ред. проф. Гаухмана Л.Д. и Максимова С.В. Москва: Форум: Инфра-М, 2003. 400 с.

217. Уголовное право. Особенная часть/Под общ. ред. Л.Д. Гаухмана и С.В. Максимова. Москва: Эксмо, 2005. 414 с.
218. Уголовное право. Учебник для средних юридических школ. Москва, 1969.
219. Уголовное право. Часть общая / часть особенная. Под общей редакцией проф. Гаухмана Л.Д., проф. Колодкина Л.М., проф. Максимова С.В. Москва: Юриспруденция, 1999. 784 с.
220. Уголовный кодекс Грузии. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор Бигвава З.К. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 409 с.
221. Уголовный кодекс Дании. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор, канд. юр. наук С.С. Беляев. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 230 с.
222. Уголовный кодекс Испании. Уголовный кодекс Испании. Под редакцией Н.Ф. Кузнецовой и Ф.М. Решетникова. Москва: Зерцало, 1998. 218 с.
223. Уголовный кодекс КНР. Современное уголовное законодательство КНР. Под редакцией Ахметшина Х.М., Ахметшина Н.Х., Петухова А.А. Москва, 2000. 432 с.
224. Уголовный кодекс Республики Азербайджан. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Асланов Р.М. и Бойцов А.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
225. Уголовный кодекс Республики Армения. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор доктор юр. наук Е.Р. Азарова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 450 с.
226. Уголовный кодекс Республики Казахстан. Законодательство зарубежных стран. Предисловие доктора юр. наук, профессора И.И. Рогова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 466 с.
227. Уголовный кодекс Республики Польша. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование кандидата юр. наук, доцента А.И. Лукашова, доктора юр. наук, профессора Н.Ф. Кузнецова и т.д. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 234 с.
228. Уголовный кодекс Республики Узбекистан. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Асланов Р.М. и Бойцов А.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
229. Уголовный кодекс Российской Федерации. №63-ФЗ от 13.06.1996. În: Собрание законодательства РФ №25/17.06.1996. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (vizitat la 18.06.2017).

230. Уголовный кодекс Швейцарии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование, предисловие и перевод с немецкого, кандидата юр. наук А.В. Серебренниковой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 350 с.
231. Уголовный кодекс Швеции. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Кузнецова Н.Ф. и С.С. Беляев. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2001. 320 с.
232. Уголовный кодекс Японии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование и предисловие докт. юрид. наук, проф. А.И. Коробеева. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 226 с.
233. Флоров Е.А. Спорные вопросы общего учения об объекте преступления. Сборник учёных трудов. Выпуск 28. Свердловск: Изд-во Свердл. юрид. ин-та, 1973. 205 с.
234. Черемнова Н.А. Уголовная ответственность за вандализм. Диссертация канд. юрид. наук. Омск, 2004. 198 с.
235. Широков Н.А. Вандализм (уголовно-правовой и криминологический аспекты). Автореферат докторской диссертации канд. юрид. наук. Москва, 2003. 27 с.
236. Явич Л.С. Государство, право, общественный порядок в период строительства коммунизма. Москва: Госюриздат, 1967. 100 с.
237. Якуба О.М. Советский общественный порядок и его охрана административно-правовыми средствами//Проблемы законности на современном этапе развития советского государства: Межвузовая научная конференция. Харьков, 1968.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Pilat Sofia, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Pilat Sofia

_____

„_____” _____ 2018

CV AL AUTORULUI

DATE PERSONALE

Numele, prenumele: PILAT Sofia

Data nașterii: 10.12.1988

Locul nașterii: Republica Moldova, mun. Chișinău

STUDII

1995-2007 – Liceul Teoretic „Mihai Viteazul”, mun. Chișinău.

2007-2011 – Licență în drept, Facultatea Drept, Universitatea Liberă Internațională din Republica Moldova.

2011-2013 – Studii de masterat, Specializarea Instituții de drept privat, Universitatea Liberă Internațională din Republica Moldova.

2013-2017 – Studii de doctorat, Specialitatea 554.01-Drept penal și execuțional penal, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ:

2012-prezent – Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova: asistent universitar al Catedrei „Drept civil”; lector universitar al Catedrei „Procedură penală și Criminalistică”.

DOMENIILE DE ACTIVITATE ȘTIINȚIFICĂ:

Drept procesual penal.

CURSURI DE FORMARE, SEMINARE:

2011 – Școala de iarnă „Tineretul contra corupției” organizată de UE EUBAM, Serviciul de Grăniceri al Ucrainei și Centrul Național Anticorupție (Ucraina – or. Odessa).

2012 – Cursurile de pregătire inițială a corpului de comandă mediu (Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM).

2014 – Cursurile de formare continuă în domeniul Psihopedagogie (Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM).

2016 – Seminarul de instruire „Investigarea crimelor economice transnaționale”, conform componentei 4.2 din cadrul Planului de Acțiuni al *Programului de cooperare polițienească al Parteneriatului Estic (PaE)*, (MAI) Chișinău.

2017 – Seminarul de instruire „Evidența contabilă a imobilizărilor necorporale”, (AGEPI) Chișinău.

2018 – Seminarul de instruire „Academic training in the field of organized crime” organizat în baza proiectului „Eastern Partnership Police Cooperation Programme”, (Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM).

PARTICIPĂRI LA FORURI ȘTIINȚIFICE:

Conferințe științifice internaționale:

- Concursul Internațional de Drept Umanitar și Dreptul Refugiaților „Nicolae Titulescu” – Ediția a IV-a (România – or. București), locul II și locul I pentru cea mai populară echipă din concurs, premiul „VOX POPULI”.
- Conferința științifică internațională „The perspectives of the development of law on the context of current sociale trends” („Perspectivele de dezvoltare a dreptului în contextul evoluției sociale”), (ULIM).
- Conferința științifico-practică internațională „Delicvența și Justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, (Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM).
- Conferința științifico-practică internațională „Focarele separatiste și impactul lor asupra terorismului contemporan”, (Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM).
- Conferința științifico-practică internațională „Problemele și posibilitățile activității criminologice”, (Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată).
- Ежегодная 7-я Региональная Конференция „Женщины в полиции”, (Грузия – г. Тбилиси).

Conferințe științifice naționale:

- Conferința de lansare a Proiectului ENPI/2016/379461 „Suport pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală” finanțat de Uniunea Europeană în cadrul Programului de Vecinătate pentru Republica Moldova, (mun. Chișinău).
- Training „Bunele practici în supervizarea doctoranzilor”, organizat de Oficiul Național Erasmus⁺ din Moldova împreună cu Ministerul Educației al Republicii Moldova, (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”).

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE PUBLICATE:

Articole în reviste și culegeri științifice naționale și internaționale:

- Pilat S. Subiectul infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică de drept „Jurnalul juridic național: teorie și practică” nr. 2 (24) 2017.
- Pilat S. Latura subiectivă a infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 5 (305) 2017.

- Pilat S. Obiectul infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică de drept „Jurnalul juridic național: teorie și practică” nr. 3 (25) 2017.
- Ulianoschi X., Pilat S. Modalitățile de comitere a infracțiunii de vandalism. În: Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 7 (307) 2017.
- Pilat S. Analiza materialelor științifice referitoare la infracțiunea de vandalism. În: Revista științifico-practică de drept „Jurnalul juridic național: teorie și practică” nr. 5 (27) 2017.
- Пилат С. Ответственность за вандализм в зарубежном и уголовном законодательстве Республики Молдова: сравнительный анализ. În: Збірник наукових праць „Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності” (Кривий Ріг, 2007) nr. 1 (59) 2017.

Materiale ale forurilor științifice internaționale:

- Pilat S. Vandalismul săvârșit din motive politice în zonele separatiste. În: materialele conferinței științifico-practice internaționale „Focarele separatiste și impactul lor asupra terorismului contemporan”, 16 martie 2017.
- Ulianoschi X., Pilat S. Delimitarea vandalismului de infracțiunea de huliganism. În: materialele conferinței științifico-practice internaționale „Problemele și posibilitățile activității criminologice”, 24 martie 2017.
- Ulianoschi X., Pilat S. Faptele de vandalism în legislația penală a Republicii Moldova. În: materialele conferinței științifico-practice internaționale „Problemele și posibilitățile activității criminologice”, 24 martie 2017.

LUCRĂRI METODICO-DIDACTICE PUBLICATE:

Ghiduri metodice:

- Chirița S. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele Uniunii Europene în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe. Ghid metodic. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2014. 101 p.
- Pilat S. (în coautorat). Infracțiunea de încălcare a dreptului de autor și a drepturilor conexe (aspecte conceptuale, încadrare juridică, metodică cercetării). Ghid metodic-didactic. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2017. 186 p.

LIMBI VORBITE:

Română, rusă, franceză.

DATE DE CONTACT:

Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Vasile Dokuceaev, 2, ap. 28

Tel.: (dom.) (022) 73-32-39, (mob.) 079733002

E-mail: sofia-chirita@yandex.ru